

Hargita Megye Tanácsa

**HARGITA MEGYE TURIZMUSFEJLESZTÉSI
STRATÉGIÁJA**

VÉGLEGES VÁLTOZAT

AQUAPROFIT Consulting SRL.

530210 Miercurea Ciuc, str. Pet_fi Sándor nr. 8.

AQUAPROFIT

15 martie 2009

HARGITA MEGYE TURIZMUSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA

Kidolgozta:
AQUAPROFIT Consulting SRL, Miercurea Ciuc

AQUAPROFIT

Projektvezető

Nagy Benedek

Munkacsoport

Farkas Leila – közgazdász
György Ottília - közgazdász
Horváth Alpár - geográfus
Kerekes Gábor - geográfus
Miklós Árpád - közgazdász
Miklóssy Enikő - szociológus
Nagy Benedek - közgazdász
Peteley Attila - geográfus
dr. Vofkori László - geográfus

Szakmai tanácsadó

dr. Dombay István

Térképek

Vofkori László jr.

Lektorálta

Tamás Júlia

Miercurea Ciuc, 15 martie 2009

Jelen dokumentum teljes vagy részleges másolása csak a szerzők írásos beleegyezésével lehetséges!

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék

0. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

0.1. Köszönetnyilvánítás

Jelen stratégia elkészítésénél számos odaadó, nyílt, kezdeményező kész személy dolgozott együtt. Az AQAPROFIT Consulting csapatán kívül – akiknek ezúton is köszönettel tartozunk – ki szükséges emelni néhány konstruktív és rendkívül pozitív hozzáállású személyt és intézményt.

Elsők között említjük Kerekes Gábort, Románia turizmusának magyarországi külképviseletének vezetőjét, aki mindamelllett, hogy elkészítette a jelen stratégia egy fejezetét, saját adatbázisából a régió külföldi népszerűsítésére vonatkozó információkat bocsátott rendelkezésünkre.

Nagy segítséget jelentett ugyanakkor a Hargita Turisztikai Egyesület, ezen belül pedig Márton Júlia Dalma asszony, aki a megyei szálláshelyekről szolgáltatott sok információt, és jelentősen közreműködött a különböző vállalkozókkal való megyei találkozók megszervezésében is.

A megrendelő Hargita Megye Tanácsa nemcsak a szakmai hozzáállással, hanem a szervezésben, ötletekben, konzultálásban és konstruktív kritikákban nyújtott segítségével is hozzájárult ehhez a munkához.

Dombay István úr, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Gyergyószentmiklósi tanszékének igazgatója segített az anyag lektorálásában és számos szakmai ötlettel és javaslattal szolgált.

A Megyei Munkaerő-ügynökség gyorsan és hatékonyan szolgáltatta a kért adatokat mint mindig, és a többi intézmény is hasonló hozzáállással segítette a munkánkat.

Külön elismeréssel tartozunk dr. Vofkori László volt kollegánknak, igaz barátunk és kiváló turisztikai szakember – aki életében nagyon sokat dolgozott a székelyföldi turisztika fejlesztéséért – családjának, amely rendelkezésünkre bocsátotta az általa ebben a témában készített széleskörű anyagot.

Az említetteken kívül számos személy és intézmény, legyen az közigazgatási vagy magán jellegű, a turizmusban vagy más ágazatban tevékenykedő, bizonyította, hogy lehet közös munkát végezni az egész megye érdekében, ha van kezdeményezés és együttműködés.

Köszönet mindnyájuknak!

0.2. A fejlesztési stratégia kidolgozásának indoka és célja

Az 1989-1990 évek politikai és szociális változásait követően Romániában egy átmeneti periódus következett, amelyet számos kezdeményezés és konfliktus, tájékoztatás és félrevezetés, lehetőségek és veszteségek jellemeztek. A 90-es évek tipikus átmeneti periódusát egy gazdasági és szociális szempontból kedvezőbb időszak követte. Ezt a periódust a pozitív gazdasági növekedési mutatók, a munkanélküliség és az infláció csökkenése, a külföldi beruházások növekedése, a privatizáció befejezése és hasonlóak jellemezték. Mindezen eredmények teszik lehetővé a teljes román társadalom új fejlődési irányának kialakulását, azaz a nagyobb struktúrákon belüli fejlődést, mint az Európai Unió és a NATO, melyekhez Románia az évezred első évtizedében csatlakozott.

Az új struktúrák a lehetőségek sorát nyitják meg, de a volt szocialista társadalmak gazdasági és szociális fejlődésének is konkrét irányt szabnak. Ezen fejlesztési irányok és formák alapját a stabilitás, a kiszámíthatóság, és a tervezhetőség képezi. Annak érdekében, hogy ezeknek a követelményeknek eleget tegyenek, az EU megköveteli minden közigazgatási vagy fejlesztési, gazdasági funkcióval rendelkező területi szinttől, hogy egy hosszú távú, világos, jól felépített stratégiában összegezze hosszú távú fejlesztési elképzeléseit és lehetőségeit. Az EU a közös költségvetésből – a strukturális alapokból és a kohéziós alapból származó – pénzalapok átlátható és előrelátható felhasználása érdekében kéri ezeket a dokumentumokat a helyi, központi és regionális hatóságoktól. A stratégiákat az EU alapelveinek és eszközeinek valamint a hazai regionális intézményrendszer hatáskörének figyelembevételével, a Regionális Fejlesztési Tanács és a regionális fejlesztési ügynökségek közreműködésével szükséges elkészíteni.

A stratégia kidolgozásának szükségességét tehát több indok is alátámasztja.

Egyrészt beszélhetünk egy helyi szükségletről, amely a különböző fejlesztések tervezéséből és kivitelezéséből ered, ezek a stratégia segítségével kivonhatóak lehetnek a politika alárendeltségéből, gyorsítva a gazdasági és szociális célok megvalósítását, emellett a célkitűzéseket általánosan is megfogalmazásra kerülhetnek.

Másrészt a helyi problémák és lehetőségek megfogalmazásának, illetve megoldásának rendkívül hatékony eszköze azok átfogó dokumentumba ültetése a turisztikai- és területfejlesztési szakemberek által. Úgy véljük, hogy ez a szakértőcsoport csak úgy képes egy reális, normatív stratégiát kidolgozni,

ha folyamatosan és alaposan egyeztet a helyi (formális és informális) szakértőkkel és vezetőkkel, és jól ismeri a régiót, a megyét, tehát a helyi specifikumokat.

Harmadrészt pedig egy stratégia kidolgozása során tagadhatatlan, hogy a helyi közösségekre gyakorol majd hatást, a különböző helyi csoportokra és szegmensekre, úgy mint a lakók, turisztikai vállalkozók, helyi és megyei közigazgatási alkalmazottak, nem kormányzati szervezetek. Ez azt jelenti, hogy átláthatóvá, közismertté kell tenni a dokumentumba foglalt javasolt kívánalmakat és konkrét projekteket, annak érdekében, hogy az okok vagy hatások által érintett helyi csoportok megismerhessék azt.

Végül, de nem utolsó sorban, a stratégia egy kommunikációs eszköz is. Amellett a tárgyilagos tény mellett, hogy egy korszerű dokumentum, a megfogalmazott programok és célkitűzések révén megmutathatja a megye fejlesztési irányait és a fejlődési lehetőségeit (mint a stratégiák általában), a turisztikai stratégia egy népszerűsítő dokumentum is. Ezzel minden külső érintettnek és érdekcsoportnak azt kívánják bizonyítani, hogy a megyei adminisztráció a turizmus elkövetkező 10-15 évre vonatkozóan konkrét, tudatos és jól meghatározott szándékkal rendelkezik. A helyi külső csoportok különbözőek lehetnek: elsősorban a megyei vagy központi közigazgatási szervek, az EU államszintű közigazgatási szervei, a külföldi befektetők, a Hargita megyei turisztikai üzletekbe befektetni kívánó vállalkozók, a turisták és a helyi-, illetve külföldi turisztikai ügynökségek.

Következésképpen, javasoljuk, hogy ezt a dokumentumot – az elfogadását követően – Hargita Megye Tanácsa hozza nyilvánosságra. A stratégiát egészében meg kell jeleníteni Hargita Megye Tanácsának hivatalos honlapján, de nyomtatott formában is elérhető kell legyen, annak érdekében, hogy a megyei és azon kívüli szereplők elsajátíthassák és elfogadják.

0.3. Hargita megye turizmusfejlesztési stratégiája kidolgozásának folyamata

A fejlesztési stratégia egy normatív tervezési dokumentum, amely látásmódjával, küldetésével és célkitűzéseivel írja le egy területi egység fejlesztési módját és alternatíváit. A szocializmusban nem ismerték ezt a dokumentumot, noha ebben a korban is a fejlesztés a hosszú távú tervezésen alapult. A stratégia, noha normatív jelleggel bír, egy engedékenyebb, flexibilisebb tervezési eszköz, amely meghatározza a hosszú távú fejlesztés irányát és eszközeit. Romániában ezen típusú tervezési dokumentumok nagyobb számban és kiterjedtebb szakterületen mindössze 2000 után jelentek meg. Hargita Megye Tanácsa megértette a dokumentum szükségességét és ezirányú igényét 2006-ban fogalmazta meg, amikor el is kezdődött az előkészítés.

2006-ban Tusnádfürdőn szerveztek egy konferenciát, ahol megfogalmazták a Hargita megyei turizmus főbb problémáit és körvonalazták a stratégia felépítését.

2007-ben került sor a turisztikai fejlesztési stratégia kidolgozásának közbeszerzési eljárására, amely azonban csak 2008-ban fejeződött be, a cégünket hirdetésen nyertesnek.

A stratégia kidolgozása ténylegesen 2008. november 1-én kezdődött, mindenekelőtt az elvárásokról és célkitűzésekről folytatott egyeztetéssel a megrendelő Hargita Megye Tanácsával.

A munka első szakaszát a létező adatok és információk begyűjtése és feldolgozása képezte. Annak érdekében, hogy minél több anyagot gyűjthessünk be a létező helyzetről, felkerestük a megyei és helyi statisztikai igazgatóságokat, a munkaerő-ügynökségeket, turisztikai egyesületeket, hegyimentő egyesületeket. Ezen kívül tanulmányoztuk a már meglévő anyagokat, mint a dr. Vofkori László úr által készített anyag, az országos területrendezési terv VI. Turisztikai fejezete, a helységek és a megye fejlesztési tervei, turisztikai útikalauzok, térképek és egyéb írott anyagok.

Az információgyűjtés második szakaszát a terepmunka, valamint a megye különböző helyszínein történő megfigyelések, egyeztetések jelentették. Egyeztetéseket szerveztünk a turisztikában érdekelt helyi szereplőkkel és különféle, ebben a témában szervezett gyűléseken vettünk részt 2008. november-decemberében Borszáken, Gyergyószentmiklóson, Farkaslakán, Székelyudvarhelyen és Csíkszeredában. Ugyanakkor a megye számos helyszínére ellátogattunk Homoródalmástól Bélborig, ahol az utóbbi években jelentősebb turisztikai esemény, program vagy beruházás történt.

Párhuzamosan nekifogtunk a Hargita megyei turizmus helyzetének felméréséről szóló fejezetnek, amelyet a múlt év decemberének végén fejeztük be. Ezután a Hargita Megye Tanácsának kollegáival egy koordináló munkát végeztünk. Ugyancsak az első részben írjuk le, hogy milyen lehetséges kapcsolatok léteznek a magasabb, országos, európai szinten kidolgozott tervek és stratégiák között, mint TMR, Országos Fejlesztési Terv 2007-2013, Regionális Operatív Program, Országos Vidékfejlesztési Program és egyebek.

Januárban, a helyzetfelmérés befejezés után, elkészítettük a gazdasági, szociális és környezeti problémák összefoglalását egy SWOT-elemzésben, amely az erős és gyenge pontok mellett már meghatározza a főbb fejlesztési célokat és a látszólagos veszélyeket.

Ezt követte annak a táblázatnak az elkészítése, amely a stratégia „gerincét” képezi és amely tartalmazza a stratégia hosszú távú jövőképét és küldetését, a küldetést alátámasztó stratégiai célokat amelyeket el kell érni, hogy a jövőképhez jussunk, a fejlesztési irányok meghatározásában segítő főbb fejlesztési tengelyeket, a tengelyek megvalósításához hozzájáruló operatív célokat, valamint egy konkrét intézkedés- és programcsomagot, amelyek hozzájárulnak a fejlesztési tengelyek sikeréhez és a megye jövőbeli stratégiai céljainak eléréséhez.

Ezek végelegesítésekor, februárban a teljes anyagot véleményezésre küldtük Hargita Megye Tanácsának, a megye összes polgármesteri hivatalának, az egyeztetéseken résztvevőknek és számos szakembernek, valamint olyan felhívást adtunk ki, hogy kérésre minden érdekelt rendelkezésére bocsátjuk. Ilyenformán a stratégiát több mint 200 e-mail címre küldtük el és számos visszajelzést, kritikát és ötletet kaptunk.

Ezen ötletek és kiegészítések nagyobb részben beemelődtek a létező anyagba (amennyiben nem ellenkeztek a koncepció alapötleteivel).

Végül a stratégia utolsó részét képező, a megyében kezdeményezett vagy itt megfogalmazott turisztikai projektekről szóló táblázat kidolgozására került sor, a polgármesteri hivatalokkal egyeztetve. (Sajnos nagyon kevesen töltötték ki a kérdőívet.)

Ezt követte a lektorálás és korrektúra, a stratégia végleges változatának szerkesztése és előkészítése nyomtatásra.

0.4. A projekt csapat

Csíkszeredai projekt-csapatunknak az alábbi személyek voltak tagjai:

dr. Dombay István – a Babeş-Bolyai Tudományegyetem docense, földrajz, turisztika, fenntartható fejlődés szakértő, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Gyergyószentmiklósi tanszékének igazgatója.

Farkas Leila – turisztikai szakértő, a csíkszeredai Sapientia Tudományegyetem Gazdaság és humántudományok karának végzettje, a nagyszebeni Lucian Blaga Tudományegyetem mesterképzőjének hallgatója, a csíksomlyói Salvator Hotel menedzsere.

György Ottília – terület- és vidékfejlesztési szakértő, a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Földrajz karának végzettje, a Pécsi Tudományegyetem PhD hallgatója a területfejlesztés témakörében, a csíkszeredai Sapientia Tudományegyetem tanársegédje.

Horváth Alpár – turisztikai – és regionális vidékfejlesztési szakértő, a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Földrajz karának végzettje, a Pécsi Tudományegyetem PhD hallgatója a regionális fejlesztés témakörében, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Gyergyószentmiklósi tanszékének tanársegédje.

Kerekes Gábor – turisztikai marketing és branding szakértő, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Földrajz karának végzettje, az Országost Turisztikai Hatóság magyarországi képviselője, a budapesti Turisztikai Népszerűsítő Iroda vezetője.

Miklós Árpád – gazdasági és pénzügyi szakértő, a csíkszeredai Sapientia Tudományegyetem végzettje, közgazdász, az üzleti tervek és projektek kidolgozásának konzultánsa.

Miklóssy Enikő – szociológia és vidékfejlesztési szakértő, a csíkszeredai Sapientia Tudományegyetem végzettje, 2006-tól szociológus, jelenleg Hargita Megye Tanácsa Gazdasági, management, külkapcsolatok igazgatóságának alkalmazottja.

Nagy Benedek – regionális fejlesztési, turisztikai és marketing szakértő, a bukaresti Közgazdaságtudományi Egyetem végzettje, a Pécsi Tudományegyetem PhD hallgatója, a csíkszeredai Sapientia Tudományegyetem adjunktusa.

Peteley Attila – geográfus, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Földrajz karának végzettje, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem PhD hallgatója és gyergyószentmiklósi tanszékének adjunktusa, ökoturisztikai szakértő.

Tamás Júlia – közgazdász, a tatabányai Modern közgazdaságtudományok kar székelyudvarhelyi tanszékének végzettje, angol nyelv és irodalomtanár, a pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem végzettje.

Vofkori László, jr. – vegyészmérnök, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem végzettje, tanulmányokat folytatott a turisztikai marketing területén, számítógépes tervező és designer különböző területeken.

A fent említett csapaton kívül együttműködtünk több csíkszeredai és magyarországi építészeti vállalattal, pénzügy-banki konzultánsokkal, szociális és gazdasági területeken tevékenykedő kutatóintézetekkel, hazai fordítókkal, és nem utolsósorban segítségünkre voltak a budapesti AQUAPROFIT RT. anyavállalat szakemberei, amely a legelismertebb magyarországi cég a gyógy- és turisztikai szaktanácsadás és tervezés területén.

0.5. A stratégia rövid tartalma

A Hargita megyei turisztikai fejlesztési stratégia kapcsolata a turisztikai és regionális fejlesztési politikákkal

Ebben a fejezetben a megyei turizmus fejlesztése céljainak az országos fejlesztési programdokumentumok céljaival való összehangolását érintjük. Kitérünk ugyanakkor azokra a pénzügyi eszközökre, amelyek az EU strukturális alapjainak támogatási programjaiból a pályázók rendelkezésére állnak. Ebből a szemszögből is ki kell emelni, hogy a turizmus fejlesztése a regionális fejlesztési politikába integrálódik és a gazdasági növekedés, a munkahelyteremtés- és megőrzés, valamint a fenntartható fejlesztés elveinek alkalmazása tekintetében, és különösképpen a környezetvédelem és Európa kulturális sokszínűségének területén, hozzájárul az országos és európai célok eléréséhez.

Hargita Megye Tanácsának a turizmus területére vonatkozó hatásköreinek értelmezése érdekében elsősorban a 2001. évi 755 számú törvény által módosításokkal jóváhagyott, a romániai turisztikai tevékenység szervezését és végrehajtását szabályozó 1998. évi 58 sz. Kormányrendeletre kell támaszkodnunk, amely a következő, közvetlenül a megyei tanácsokra vonatkozó rendelkezéseket tartalmazza:

- a főbb turisztikai erőforrások felleltározása;
- az éves turisztikai fejlesztési program alapját képező turisztikai fejlesztési javaslatok kidolgozása;
- a turisztikai termékek minőségének javításához való hozzájárulás;
- a turisztikai tevékenység követése, olyanképpen, hogy a turizmusban tevékenykedő gazdasági szereplők, az értékesítésre és a védelemre vonatkozó normák tiszteletben tartásával hozzájárulnak a turisztikai erőforrások értékesítéséhez;
- turisztikai információs központok szervezése a turisztikai tevékenység által érintett településeken.

Természetesen ezek megvalósításában hivatkozhatunk számos jogszabályra úgy a turizmus mind a helyi közigazgatás, regionális fejlesztés, területrendezés és urbanisztika, környezetvédelem, műemlékvédelem és egyebek területén.

Helyzetelemzés

A helyzetelemzés három részből áll: a világ, Európa és Románia turisztikai keresleti trendjeinek elemzése, a romániai turisztikai kínálat irányai és versenyképességi elemzés.

Az első rész a turizmus alakulásáról szolgáltat információkat. Az elemzésből kiderül, hogy 2007-ben **903 millió személy** érkezését regisztrálták, ami az előző évhez képest **6,6%-os** növekedést jelent. A turizusból származó jövedelem **5,6%-al** nőtt **856 milliárd USD-ra**, illetőleg 625 milliárd euróra. A nagy régiók közül Európának 54% a részesedése 484 millió érkezéssel, illetőleg 51% 433 milliárd USD-al.

A társadalmi változások, a gazdasági, szociális és életmód tendenciák hatással vannak a turizmusra, mint a társadalom szerves részére. A turisztikai szektor számára fontos, hogy ezeket a változásokat időben elemezze. A létező termék- és szolgáltatáspolitikákat, a marketinget és beruházásokat adaptálni kell, amikor a preferenciák és a viselkedési formák a korábbiakhoz képest eltérően alakul. A múltban mindig a kínálat diktálta a keresletet, míg napjainkban ennek fordítottja igaz. A piac telítettségének növekedése, tudatosabb, tapasztaltabb fogyasztók, akik több szabadidővel és nagyobb rendelkezésükre álló jövedelemmel rendelkeznek határozzák meg a turisztikai szektor szolgáltatóinak profitabilitását.

Az Országos Statisztikai Intézet által kezelt romániai turisztikai statisztika megkülönbözteti a következő célokat: fürdőhelyek, tengerparti üdülők, Konstancát leszámítva, hegyvidéki üdülők, a Duna delta övezete, beleértve Tulceát, Bukarest és megyeszékhelyek, más települések és turisztikai útvonalak. Az említett hat célkategória lehetőséget nyújt a szállásajánlatok és a kereslet elemzésére.

Az Országos Statisztikai Intézet Tempo-Online adatbázisából származó adatok alapján kiderül, hogy Romániában a 2000 évi **4,92 millió megszálló vendég** száma 2007-re **6,97 millióra** nőtt, amelyen belül a külföldi vendégek száma **867 ezerről 1.551 ezer főre nőtt**, 17,6%-ról 22,2%-ra. A 2000-hez viszonyított 41,7%-os átlag-növekedés, a hazai turisták számának 33,7%-os, a külföldi turisták számának pedig 78,9%-os növekedését jelenti.

A Hargita megyei turisták és vendégéjszakák száma csökkent az utóbbi években, noha az itt töltött átlagidő a turistánkénti 3 nap fölött maradt. A Kovászna megye kivételével a Központi Régió többi

megyéjéhez képest magasabb itt töltött átlagidő csak ahhoz elegendő, hogy megelőzzük Fehér megyét a vendégéjszakák számában, Fehér- és Kovászna megyét a turisták számában. Noha a régióban a vendégéjszakák száma 2,5 millióról 3,1 millióra nőtt, Hargita megye eredeti részesedésének 5%-át elveszítette. Abszolút értékben mérve 100 ezer vendégéjszaka, azaz 30%-os csökkenés az adott időszakhoz viszonyítva.

A második részben a romániai turisztikai kínálat irányait mutatjuk be röviden. „A környezeti feltételek összessége biztosítja minden turisztikai tevékenység tárgyi alapját, ilyenformán rendkívüli esztétikai jellemzői turisztikai áramlást váltanak ki.” (Cocean, P. Geografia generală a turismului, 2002). A természeti formák sokszínűsége, esztétikai arculatuk turisztikai attrakcióvá válnak és a turisztikai tevékenységek révén bekerülnek a természet gazdasági körforgásába. Hargita megye csodálatosan gazdag antropikus és természeti látványosságokkal bír: vonzó domborzat, éghajlati és bioklimatikus potenciál, hidro-geográfiai potenciál, biogeográfiai potenciál, történelmi-kulturális létesítmények, városi és vidéki építészeti létesítmények, kulturális- és sportlétesítmények, turisztikai jelentőségű szocio-kulturális események, etnográfiai turisztikai potenciál.

Annak érdekében, hogy a turizmusban sikerekről számolhassunk be elengedhetetlen az **infrastruktúra-fejlesztés**, különösképpen a közúti szállítási infrastruktúra fejlesztése. Sajnos a gyengén fejlett Hargita megyei infrastruktúra gyakran megakadályozza a turistákat abban, hogy ide látogassanak, így a gyengén fejlett infrastruktúra negatív hatással van a turisztika minőségi fejlesztésére egy magas- és sokszínű turisztikai potenciállal rendelkező megyében. A turizmus és a gazdasági tevékenységek fejlesztésének egyik legnagyobb akadálya az utak gyenge állapota és az utakra irányuló beruházások hiánya.

A **turisztikai fogadóegységek** között észrevehető a városi és vidéki panziók magas száma, míg a 4 vagy 5 csillagos szálláshelyek hiányoznak, csupán egy 4 csillagos városi panzió létezik. A szálláshelyek száma tükröződik a létező turisztikai befogadóképességben is, amelyet hosszabb időn keresztül elemeztünk, követve dinamikáját az évek során.

A Hargita megyei **turisztikai információs szolgáltatás** egy olyan tevékenység, amely nagy minőségi eltéréseket mutat a megye különböző részein. A turisták informálása egy olyan szolgáltatás, amely a legtöbb helyi turisztikai információs irodában elérhető. Ezek az irodák néhány esetben az önkormányzat finanszírozásával, több esetben pedig a turizmusban érdekelt vállalkozók kezdeményezéseként működnek.

Külföldi népszerűsítés: általában a székelyföldi turizmus, de különösen a Hargita megyei a külföldi piacokon különösen három komponense révén van jelen: aktív turizmus, örökség-turizmus és gyógy-turizmus. Ezek a turisztikai formák megfelelnek a térség turisztikai potenciáljának és kínálatának. Ezt figyelembe kell venni a márkaformálás (branding) elindításánál. Fejleszteni lehet azonban olyan turisztikai formákat, mint az esemény- és fesztiválturizmus és eredeti faluturizmus.

A **humán erőforrás problémával** foglalkozó alfejezetben elemezzük a turizmusban foglalkoztatott személyzet jellemzőit, megemlítve azokat az információs hálózatokat, amelyek a hivatalosakkal párhuzamosan léteznek. Ebben a kontextusban elemezni fogjuk a területen aktív személyek számát összevetve ezt a gazdaság más ágazataival, figyelmet fordítva a Hargita megyei turisztikai szektorban foglalkoztatottak számára is. A hiányosságokat és a munkaerő-piaci felesleget a turizmus különböző foglalkoztatási kategóriáira eső munkanélküliség és a jelenlegi szabad munkahelyek elemzésével vizsgáljuk.

A **harmadik részben** a megyei turizmus versenyképességét elemezzük, és röviden bemutatjuk a főbb látványosságokat, a turisztikai szempontból erős és gyenge pontokat. A versengő térségeket összehasonlítjuk. A „térség” kifejezést használjuk a „megye” helyett annál az egyszerű oknál fogva, hogy léteznek versengő turisztikai térségek, amelyek közigazgatásilag több megyéhez tartoznak, de egy turisztikai célállomást jelentenek.

A versenyképesség elemzésének első lépése a versengő térségek meghatározása, amelyet a versenyképességi tényezők felsorolása és a versengők stratégiájának beazonosítása követ. A versenyképesség elemzését két dimenzióban végezzük: egyrészt, a rendelkezésre álló adatok és információk segítségével, megpróbáltuk összehasonlítani a nagyrészt azonos profilú, hasonló környezeti és turisztikai potenciállal rendelkező térségeket. Egy másik dimenziót, a „veleszületett adottságok”, a természeti feltételekből származó (például ásványvizek, elhelyezés, hóviszonyok) pontos adatokban kifejezhető előnyök vagy kompetenciák, és a „kreált” kompetenciák (képesség, infrastruktúra, oktatás) összehasonlításával szükséges értelmezni.

A Hargita megyét meglátogató turisták jórészt Magyarországról jönnek, így ebből a szempontból a konkurens térségek Kovászna megye és Maros megye egy része. Ha nagyobb léptékben gondolkodunk, akkor Hargita megye a Székelyföld részeként jelenik meg, így beszélhetünk egy Székelyföld – Moldva és egy Prahova völgye – Székelyföld versengésről.

SWOT elemzés

A SWOT elemzés a Hargita megyei turizmus jelenlegi helyzetelemzésének szintézise, amely a fejlesztési feltételekből kiindulva – turisztikai befogadóképesség és kapacitás, amely jelenleg mind pozitív, mind negatív jellemzőket is mutat – kiemeli a megyebeli turizmus főbb problémáit.

Erősségek	Gyengeségek
<p>Turisztikai erőforrások</p> <ul style="list-style-type: none"> - néhány kiemelkedő turisztikai és kulturális látványosság léte (Gyilkos-tó, Békás szoros, Szent Anna tó, Mohos tőzegláp, Vargyasi szoros, szentpáli tavak, parajdi sóbánya, korondi kerámia, székelyderzsi erődtemplom - az UNESCO világörökség része, a csíksomlyói egyházi műemlék-komplexum és pünkösdi búcsú stb.) - relatív jó minőségű környezet és tájkép, többnyire hegyvidék, enyhe nyári klíma, bő növényzet - gazdag vadászati jelentőségű állatállomány, hegyi patakokra jellemző halállomány (pisztráng) - a téli sportok számára kedvező hótakaró jelenléte - ásványvizek és mofetták gazdagsága - endemikus növényfajok, specifikus ökoszisztémák, számos természeti rezervátum - relatív gazdag kulturális örökség, úgy a kézzel fogható, épített, elemek tekintetében, mint tapinthatatlan, spirituális, tekintetben (az etnográfiai örökség eredetisége) - a székelység többségi jelenléte – vonzerő a magyarországi turisztikai piac számára, a VFR (barátok és rokonok látogatása) és etnikai turizmus jelentősége, többoldali kapcsolatok a Hargita megyei, magyarországi és más közeli államokbeli közösségek (Szlovákia, Ukrajna, Szerbia, Horvátország és Ausztria) között, települési és megyei testvérkapcsolatok - egyes erdei övezetek természetes, érintetlen, látható antropikus emberi behatásoktól mentes jelleget mutatnak - a székely-magyarok nemzeti-regionális identitása, a célállomás marketingjének eleme - a román kulturális elemek jelenléte, mint a regionális kínálat változatossági tényezője, a belső piac vonzó eleme, de a magyar piacé is, mint specifikum <p>Alapinfrastruktúra</p> <ul style="list-style-type: none"> - egyes megyebeli közlekedési tengelyeket, a mikrorégiók vagy turisztikai látványosságok elérhetősége szempontjából jelentős országutakat és megyei utakat a közelmúltban felújították 	<p>Turisztikai erőforrások</p> <ul style="list-style-type: none"> - zord éghajlati feltételek a hegyvidéken - a forgalmat és turisztikai programokat veszélyeztető éghajlati viszonyok: gyakori köd a medencékben, esők és gyakori ködös, felhős idő csúc szezonban - a tájkép esztétikája és a biodiverzitás minőségi romlása a mértéktelen, jogtalan erdőkitermelés következtében, ellenőrizetlen építkezések, a kaszálók és legelők parlagon hagyása, a kulturális tájkép gondozatlansága - háztartási hulladékok általi talaj- és vízszennyezés a települések körül és főként a turisztikai övezetekben, amelyekhez a hangszennyezés is társul - a vadállatok által okozott károk megjelenése (az adott populációk számára szükséges terület csökkenéséből adódóan) - a tisztázatlan jogi helyzetből vagy a szükséges pénzforrások hiányából adódó műemlékek és városképi jelentőségű épületcsoportok rehabilitálási problémái - műemléképületek vagy a kulturális örökség részét képező épületek nem megfelelő modernizálási munkálatai (az illetékes hatóságok ellenőrzésének és időbeni közbelépésének hiánya) <p>Alapinfrastruktúra</p> <ul style="list-style-type: none"> - a városokbeli közlekedés és nem megfelelő takarítás okozta kipufogógázak és por általi légszennyezés, - hiányosságok a zöldövezetek kialakítása és megőrzése tekintetében, a téli csúszásgátló anyagok kései eltávolítása az utcákról - a kóbor kutyák gyakori jelenléte – a menhelyek, legalább időszakos menhelyek hiánya - a villamoshálózatok hiányosságai, amelyek néha a villamosenergia-szolgáltatás megszakításához vezetnek - a víz és csatornahálózatok hiánya, amely a helyi jelentőségű gyógy-turisztikai helyek akut problémája - bizonyos országutak, egyéb utak, utcák gyenge állapota a városokban és turisztikai központokban - az erdei utak többsége nem funkcionális - a parkolóhelyek hiánya, főként a városokba és a turisztikai állomáshelyeken, közlekedés-szervezési

<p>- víz- és csatornahálózat modernizálási programok</p> <p>- a politikai döntéshozók környezetvédelmi öntudatának növekedése, felkészülés a fenntartható hulladékgazdálkodásra</p> <p>- a telekommunikációs hálózatok fejlesztése, különösképpen a mobiltelefon hálózatoké, az Internet behatolása a vidéki településekre is</p> <p>Turisztikai infrastruktúra</p> <p>- magánberuházások az elszállásolási struktúrákban, a 3 csillagos struktúrák arányának növekedése, főként városi és vidéki panziók</p> <p>- a wellness szolgáltatások megjelenése néhány hotelben</p> <p>- választékos étkezési egységek megjelenése egyes városokban</p> <p>- növekvő érdekltség a nem kormányzati szervezetek és önkormányzatok részéről a hegyvidéki turisztikai ösvények felújítása területén</p> <p>- lovaglóközpontok</p> <p>- új sízésre alkalmas területek kiépítése (sípályák és felvonók)</p> <p>Népszerűsítés, informálás, kutatás</p> <p>- turisztikai információs központok vagy irodák létrehozásának kezdeményezése</p> <p>- bel- és külföldi (főként magyarországi) turisztikai kiállításokon való részvétel</p> <p>- vállalkozási konzultáns cégek megjelenése és szocio-gazdasági területeken, beleértve a turizmust, tevékenykedő, felsőoktatási intézményekhez tartozó kutatóintézmények jelenléte</p> <p>Humán erőforrás</p> <p>- a különböző szintű és profilú turisztikai oktatás, úgy gimnáziumi, mint felsőoktatási szinten</p> <p>- esetenként akkreditált és specializálódott cégek által szervezett továbbképzések a turisztikai- és vendéglátó mesterségekben</p> <p>- relatív magas érdeklődés a turisztikai oktatás iránt a fiatalok körében és a felnőttképzés tekintetében különösen a nők körében</p> <p>Szervezés</p> <p>- az önkormányzatok érdekeltek, hogy a turizmust integrálják a helyi fejlesztési stratégiákba</p> <p>- helyenként turisztikai referens alkalmazása vagy kapcsolatteremtés konzultánsokkal turisztikai témákban</p> <p>- mikroregionális egyesületek, közösségi fejlesztési egyesületek (ADI) létesítése, kormányzati- és európai finanszírozási programok (Strukturális Alapok) ismerete és ezek utáni érdeklődés</p> <p>- informális vagy formális együttműködés a vállalkozók között, esetenként a helyi turisztikai vállalkozók között</p>	<p>hiányosságok, a terelőutak hiánya</p> <p>- a járdák és sétányok hiánya a főút menti településeken, a parkok és zöldövezetek hiánya a turisztikai jelentőségű településeken</p> <p>Turisztikai infrastruktúra</p> <p>- a hotelek alacsony aránya a szállás-infrastruktúrában, a kis kapacitású vendéglátóhelyek fölénye</p> <p>- a meglévő hotelek alacsony minősége bizonyos turisztikai állomáshelyeken, hangsúlyozottan leromlott állapotú szállás-, gyógy- és szórakozóhelyek egyes turisztikai állomáshelyeken, a tőke hiánya</p> <p>- a változatos kínálatú, egész évben működő gyógy-komplexumok hiánya</p> <p>- az étkezési szolgáltatások egyoldalúsága, a helyi-, országos-, vadászati- vagy halászati specifikumú vendéglátóhelyek, művészeti programok hiánya vagy alacsony száma</p> <p>- a sízésre alkalmas területek kis kapacitása, a nyáron is használható felvonók (telekabin, telegondola) hiánya, a sípályák rendszerének hiánya, tekintettel arra, hogy a pályák rövidek, nem eléggé változatosak</p> <p>- a hegyvidéki kijelölt turisztikai ösvények nem kielégítő állapota</p> <p>- a városok, turisztikai állomáshelyek és kül-övezetek (Alcsík térségét leszámítva) biciklis útvonalainak hiánya</p> <p>Népszerűsítés, informálás, kutatás</p> <p>- a turisztikai információs központok hiánya vagy elégtelen száma a városokban, turisztikai állomáshelyeken, és más turisztikai érdekességű településeken</p> <p>- néha információs és morális szempontból meghaladott, nem vonzó népszerűsítési anyagok a megyéről és egyes településekről</p> <p>- látogatási központok hiánya a védett övezetekben</p> <p>- a turisztikai vállalkozók, települések és övezetek, különösképpen turisztikai objektumok információs anyagai szórásának szervezetlensége és szakmai koordinálatlansága</p> <p>- a megyei övezetek stratégiájának és éves marketingprogramjának hiánya (potenciális turisztikai célállomások), beleértve az ilyen jellegű tevékenység monitorizálásának hiányát</p> <p>- egy megyei/regionális, a turisztikai piacot, az ajánlatok fejlődését és a kereslet trendjét felmérő program hiánya</p> <p>- a kutató intézmények/vállalatok és vállalkozók, valamint hatóságok közötti gyenge együttműködés, a turisztikai politikára és a jó mintákra vonatkozó információk terjesztésének hiánya</p>
--	--

<p>- bizonyos nem kormányzati szervezetek aktív- (gyalogtúra, téli sportok), kulturális- és ökoturizmus népszerűsítésére irányuló tevékenysége</p>	<p>Humánerőforrás</p> <ul style="list-style-type: none"> - a turisztikai oktatás gyakorlati jellegének hiánya illetve elégtelensége (beleértve az idegen nyelvek tanítását), gyenge együttműködés a tanintézmények és a vállalkozók között - a turisztikai foglalkozások alacsony presztízse, nem vonzó fizetések és munkakörülmények, behatárolt szakmai fejlődésű felfogás - a vállalkozói kultúra hiányosságai a humánerőforrás-menedzsment tekintetében - a vendéglátó-egységek alkalmazottjainak alacsony szintű szakmaisága, nem megfelelő viselkedése, a vendégek szükségletei és igényei iránti érdektelenség - a lakosság alacsony szintű turisztikai öntudata, beleértve a környezetvédelmi öntudatot, a köz- vagy magánterületek állapota iránti igényeket <p>Szervezés</p> <ul style="list-style-type: none"> - az önkormányzatok és kulturális-, illetve környezetvédelmi tevékenységű közintézmények turisztikai szakembereinek hiánya vagy nem kielégítő száma - gyenge turisztikai témájú együttműködés az országos és nemzetközi szervezetekkel - gyenge együttműködés az önkormányzatok és turisztikai vállalkozók között, például desztináció-marketing -, turisztikai tervezés -, minőségbiztosítás-, beruházás népszerűsítés programok, a tanintézmények és munkaerőpiac közötti koordinálás - gyenge együttműködés a nem kormányzati szervezetek között, illetve ezek és az önkormányzatok között - a komplex turisztikai termékek, jól szervezett csomagok hiánya, elégtelensége
--	---

Lehetőségek	Veszélyek
<p>Piaci környezet (turisztikai mikrokörnyezet)</p> <ul style="list-style-type: none"> - növekvő érdeklődés különböző aktív turisztikai formák iránt: gyalogtúra, kerékpározás, lovaglás, alpinizmus, téli sportok - növekvő érdeklődés a kulturális turizmus és örökség iránt - növekvő érdeklődés az ökológiai fogyasztás ismeretére és tudatosságára alapozott ökoturizmus iránt - növekvő érdeklődés az ösztönző turizmus iránt az üzleti/professzionális turizmus keretén belül - a nagyvárosi lakosok érdeklődése a vidék csendje és valóságára iránt, a hagyományos életstílus és táplálkozás iránt (slow-food mozgalom) 	<p>Piaci környezet (turisztikai mikrokörnyezet)</p> <ul style="list-style-type: none"> - nagy távolság a turisztikai piacoktól - a köz- vagy magánberuházások késése a gyógy- és szórakoztató infrastruktúrába - a nemzetközi turisztikai verseny erősödése és a helyi, regionális ajánlatok versenyképességének csökkenése - bizonyos magatartási és viselkedésformák, kedvezőtlen gyakorlatok megőrzése a vendéglátás területén a különböző turisztikai vállalkozásoknál vagy a megyei egyes területein károsítják a megye vonzerejét - a turisztikai kereslet új irányaihoz való alkalmazkodóképesség hiánya - a népszerűsítési erőfeszítések hatékonyságának hiánya

<ul style="list-style-type: none"> - növekvő érdeklődés a lazító tevékenységek, az egészség megőrzés és javítás, a wellness típusú szolgáltatások iránt - a mi zónánkhoz is adaptálható újító turisztika termékek kifejlesztése, - az utazási vagy üdülési csekkék bevezetése Romániában <p>Szocio-kulturális környezet</p> <ul style="list-style-type: none"> - a lakosság műveltségi szintjének relatív növekedése, amely hatással van az utazási motivációra - a szabadidő és a diszkracionális jövedelem relatív növekedése - az európai népesség előregedése, az aktív idők arányának növekedése - a napi pszihikai és spirituális nyomás ösztönöz utazásokon és szórakoztató programokon, a természeti környezetben történő felfrissülésre való részvételre - a kulturális globalizáció emeli a jellegzetességek iránti érdeklődést, az életstílusok eredeti értékei, az alkotások és gasztronómia iránti érdeklődést - az etnikumok közötti előítéletek csökkenése <p>Gazdasági környezet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Románia gyorsabb gazdasági növekedése más országokhoz képest, az ország nagyobb városközpontjaira összpontosított fejlesztés kedvez a belső turisztikai kereslet kialakításának - az ország megnyitása a külföldi befektetőknek - a pénz- és bankügyi szektor fejlődése megkönnyíti a befektetési hiteleket és a turisztikai fogyasztást <p>Politikai környezet</p> <ul style="list-style-type: none"> - a jogtalanul elvett területek és ingatlanok visszaszolgáltatása kedvező a beruházásoknak - a belpolitikai stabilitás növeli a befektetők és a turisták bizalmát az országos turisztikai célpontok iránt - az Európai Unió tagság növeli a befektetők és a turisták bizalmát az országos turisztikai célpontok iránt, ugyanakkor lehetővé teszi jelentős támogatások lehívását az alapinfrastruktúra, a humán erőforrás fejlesztésére, de ugyanakkor a turisztikai és szolgáltatási infrastruktúra fejlesztésére is, valamint a marketing tevékenységek támogatására is, főként a népszerűsítésre - a jó gyakorlatok (<i>best practice</i>) átvételének lehetősége a különböző nemzetközi szervezetektől, amelyeknek Románia is tagja, a turisztikai-politikák kidolgozása és gyakorlatba 	<ul style="list-style-type: none"> - a helyi turisztikai ajánlatok hasonlósága, a megkülönböztetések hiánya, amelyek időnként személyiség és kreativitás nélkül vannak megalkotva - a tömegturizmus negatív hatásai - az aktív turizmust látszólag elbátortalanító problémák a létező turisztikai szolgáltatások (motorizált közlekedés – ATV-k, motoros hőszerűk) vagy tradicionális foglalkozások (a pásztorok kutyái) kapcsán <p>Szocio-kulturális környezet</p> <ul style="list-style-type: none"> - a nyelvi ismeretek alacsony szintje úgy a nemzetközi szinten használt idegen nyelvek, mint az ország hivatalos nyelve tekintetében (a belső turisztikai piac is) - a turizmus és vendéglátó ipari munkalehetőségek csökkentett tekintélyének fennmaradása, a munkaerő folyamatos elvándorlása más országokba <p>Gazdasági környezet</p> <ul style="list-style-type: none"> - a munkahelyek bizonytalanságának növekedése a kibocsátó piacokon hozzájárul a turisták számának csökkenéséhez azokról a területekről - a gazdasági recesszió vagy a rövid időtartamú krízisek érintik a turistaforgalom szintjét, nehézségeket okozva a helyi turisztikai vállalkozásoknak és a munkahelyeknek a megyei turizmusban - a helyi szereplők kiábrándultsága a profitabilis turisztikai tevékenységekből és a vendégek fogadásáról való lemondás a befogadóképesség csökkenéséhez és bizonyos munkahelyek megszűnéséhez vezet <p>Politikai környezet</p> <ul style="list-style-type: none"> - a területek és ingatlanok tulajdonjogának kései tisztázása - a közigazgatási reformok késése - nem ösztönző adóügyi környezet teremtése a turisztikai vállalkozásoknak <p>Technológiai környezet</p> <ul style="list-style-type: none"> - a technológiai újítások kései alkalmazása hozzájárul a versenyképesség csökkenéséhez - a közúti és vasúti szállítás infrastruktúrájának fejlesztését célzó közberuházás késése <p>Természeti környezet</p> <ul style="list-style-type: none"> - az éghajlati kockázatok emelkedése, a hóréteg hiánya vagy elégtelensége a téli időszakban, szokatlan hőmérsékletek az év bizonyos időszakaiban - a természeti és kulturális tájkép folyamatos romlása csökkenti a régió és megye
--	---

<p>ültetése során</p> <ul style="list-style-type: none"> - az ismeretek átadása a nemzetközi turisztikai piac kutatási területén, a minőség biztosítása (minőségi standardok), a turizmus fenntartható, felelősségteljes és mindenki által elérhető fejlesztése - a marketing erőfeszítések hatékonyságának növelése az Európán kívüli piacokon Románia részvétele által az ETC-ben – Az Utazások Európai Bizottsága - a megye tagsága az Európai Régiók Bizottságában – ismeretek átadása, regionális lobby <p>Technológiai környezet</p> <ul style="list-style-type: none"> - bizonyos információs és kommunikációs technológiák fejlesztése hozzájárulnak a népszerűsítési erőfeszítések hatékonyságának növeléséhez, megkönnyítik a marketing üzenetek továbbítását a cél-piacok fele, megkönnyítik a foglalás rendszerét, de a piac-kutatást is - a turisztikai fogadóegységek területén levő újítások megkönnyítik a környezeti nyomás, az energia és nyersanyag fogyasztásának csökkentését, lehetővé téve jó gyakorlatok átvételét ezáltal pedig növelve a turisztikai vállalkozások versenyképességét - a légi szállítás szolgáltatásainak fejlesztése, az ajánlatok kibővítése a low-cost járatok esetében <p>Természeti környezet</p> <ul style="list-style-type: none"> - a helyi infrastruktúra lépcsőzetes fejlesztése által, egyes nehezen megközelíthető és érintetlen zónák is megnyílnak a turizmus számára, amelyek – az ökoturizmus bizonyos formáinak gyakorlása esetén – a nyugati turisták számára vonzó célpontok lehetnek. Ellenkező esetben, ugyanakkor ez egy veszélyt is jelenthet.	<p>vonzókéességét (pl. reklámtáblák kifüggesztése bizonyos útszakaszokon, mint például a Hargitán, a Tolvajos szorosban)</p>
--	--

Hargita megye turizmusfejlesztésének hosszú távú jövőképe

A turizmus fejlesztésének területi stratégiai tervezésében a jövőkép egy – a régió turizmusában érdekeltek által elfogadható – jövőbeni tényállás körvonalazásában játszik szerepet. Ahogy a Hargita megyei turizmus SWOT elemzéséből kiderül, figyelembe kell venni a turizmus jelenlegi feltételeire vonatkozó szempontokat, valamint azokat a kihívásokat és lehetőségeket, amelyek a turizmusban érdekeltek előtt a közeli vagy távoli jövőben megjelennek.

A turizmus hosszú távú jövőképénél normatív és stratégiai szempontokkal foglalkozunk, amelyek egy optimális, kívánt helyzetet körvonalaznak, amelyben a turisztikai vállalkozók és alkalmazottak, a hatóságok és a helyi közösség elvárásai teljesülhetnek, és nem foglalkozunk operacionális (működési) kérdésekkel (mit és hogyan kell tenni?). Annak érdekében, hogy minden érdekelt elégedett legyen a turizmus jövőbeli helyzetével el kell érni bizonyos stratégiai célokat, amelyek a későbbiekben specifikus és operatív célokká, a kívánt tényállás megvalósításához vezető intézkedésekké válnak. Hova akarunk eljutni? Hogyan nézzen ki a megye turizmusa? Ezek az alapkérdések. A válasz: ***versenyképes és fenntartható Hargita megyei turizmus.*** Vagyis:

Hargita megye Kovászna megyével együtt az ország egyik kiemelt turisztikai desztinációjává válik, alapját pedig egy olyan sajátos aktív- és ökoturisztikai kínálat adja, amely kiegészül a térség komplementáris turisztikai elemeivel, így: a fűrdőturizmus, kulturális turizmus és falusi turizmus elemeivel.

Hargita megye turisztikai fejlesztésének hosszú távú jövőképe átalakítható egy ***rangsorolt célrendszerbe***: általános-, stratégiai -, specifikus – és operatív célok. Ezen célokat egy programok és projektek szintjén kibontakozó intézkedés-csomaggal lehet elérni, amelyeket fejlesztési irányokba vagy prioritási tengelyekbe lehet csoportosítani.

A Hargita megye turizmus fejlesztésének stratégiai irányvonalai

<p>JÖVŐKÉP</p>	<p><i>Hargita megye Kovászna megyével együtt az ország egyik kiemelt turisztikai destinációjává válik, alapját pedig egy olyan sajátos aktív- és ökoturisztikai kínálat adja, amely kiegészül a térség komplementáris turisztikai elemeivel, így: a fürdőturizmus, kulturális turizmus és falusi turizmus elemeivel.</i></p>				
<p>STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉSEK</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A megye összes desztinációja (városok, üdülőhelyek, argoturisztikai szolgáltatók) esetében növekedik a turistaforgalom és a vendégéjszakák száma • A vendéglátás társadalmi integrálása következtében felerősödnek a turizmus multiplikatív gazdasági és társadalmi hatásai • Egy differenciált és vonzó turisztikai imázs megalkotása a megye vagy más jól definiálható térség számára • Az aktív és ökoturizmus fejlesztése a beavatkozások minden szintjén: helyszínek, programok, idegenvezetés, antropikus és természeti látványosságok • A fürdőhelyek és hegyvidéki üdülőközpontok fejlesztése: infrastruktúra, szervezetek, célzott beruházások • Az agroturizmus fejlesztése: a népi kultúra, folklór, helyi gasztronómia és a vidéki települések elérhetőségének javítása 				
<p>FEJLESZTÉSI TENGELYEK</p>	<p><i>1. A természeti és kulturális örökség védelme és hasznosítása</i></p>	<p><i>2. A vendéglátóegységek és a kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése</i></p>	<p><i>3. A turizmus megyei szervezetrendszerének fejlesztése</i></p>	<p><i>4. A turizmusban alkalmazott személyzet képzési feltételeinek javítása</i></p>	<p><i>5. Székelyföld turisztikai desztinációmarketing</i></p>

1. fejlesztési tengely - A természeti és kulturális örökség védelme és hasznosítása

Operatív célok:

- a meglévő turisztikai erőforrások (barlangok, ásványvizek, rezervátumok) potenciáljának értékesítése és a természeti célpontok népszerűsítése az ökoturizmus fejlesztése érdekében
- a megyében létező terapeutikus- és fürdő potenciál (ásványvizek, mofetták) beazonosítása és értékesítése az egészségügyi turizmus megszervezése érdekében
- a megyei faluturizmus fejlesztése, ugyanakkor az agro-turizmus fejlesztésének ösztönzése a fenntartható fejlődés koncepciójának népszerűsítése céljával
- a hegyvidéki turizmus potenciáljának értékesítése az aktív turizmus feltételeinek megteremtésével és fejlesztésével
- a kulturális, vallási és néphagyományok megőrzése és felélesztése, a történelmi helyszínek restaurálása és bevonása a turisztikai körforgalomba

Projektek:

- a megyei turisztikai övezetek és célállomások területrendezési koncepciójának kidolgozása
- néhány ökoturizmus céljával kiválasztott célállomás megfelelő kiépítése és ezek ökoturisztikai fejlesztési terveinek kidolgozása
- rezervátumok öko-didaktikai (ökoturisztikai) útvonalainak kiépítése és mediatizálása
- a vidéki települések támogatása annak érdekében, hogy megfogalmazzák a többi településhez viszonyított egyediségüket (kézműves tevékenységek és hagyományok vagy más népi kulturális értékek)
- a létező sípályák megfelelő felszerelése és új sípályák létesítése a megfelelő célállomásokon
- a kulturális fesztiválok és események idő- és térbeli koordinálása, egy megyei eseménynaptár kiadása
- az emlékművek, régészeti lelőhelyek, erődtemplomok, kastélyok, várak, udvarházak felújításának támogatása látogathatóvá tételük érdekében
- a megyebeli borvízforrások feltérképezése és a nem működő mofetták rehabilitálása.

2. fejlesztési tengely - A vendéglátóegységek és a kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése

Operatív célok:

- a megyében létező terapeutikus- és fürdő potenciál értékesítése a gyógyfürdő vagy wellness funkciójú fogadóegységek restaurálása vagy építésének támogatása révén
- a megfelelő feltételek megteremtése és az infrastruktúra karbantartása az aktív turizmus megszervezése és fejlesztése érdekében
- a térség specifikumának számító agro-turizmus fejlesztésének ösztönzése és a faluturizmus támogatása
- az ifjúsági turisztikai fogadóegységek felújításának, felszerelésének és létesítésének ösztönzése
- a turisztikai fogadóegységek szolgáltatási minőségének növelése
- a különböző szórakoztató struktúrák fejlesztésének és megjelenésének megkönnyítése.

Projektek:

- a turisztikai üdülők infrastruktúra-fejlesztésének és fejlesztési tervei kidolgozásának támogatása
- az aktív turizmus útvonalain fekvő fogadóegységek fejlesztésének ösztönzése, ezen turizmusforma technikai támogatásának biztosítása érdekében is
- az iskolai táborok, kempingek és villák felújítása
- a hotel jellegű vendégfogadó egységek beruházásainak ösztönzése az említett övezetekben a magas szintű szolgáltatások érdekében
- a magas minőségű és különleges étteremmel rendelkező fogadóegységek fejlesztése
- a vállalkozói szellem ösztönzése annak érdekében, hogy új beruházások létesüljenek az üdülőhelyek szórakozóhelyei területén és a magas turisztikai koncentrációjú övezetekben.

3. fejlesztési tengely - A Hargita megyei turizmus szervezetrendszerének fejlesztése

Operatív célok:

- működő helyi, megyei és regionális partnerségek a központi- és helyi közhatalóságok között
- működő partnerségek a helyi hatóságok, turisztikai vállalkozások és nem kormányzati szervezetek között
- partnerségek ösztönzése országos és nemzetközi szakmai szervezetekkel
- a környezetvédelmi és turisztikai tájékozottság erősítése
- szakmai karrier perspektívájával rendelkező munkahelyek létesítése a közszférában
- partnerségek a turisztikai irányultságú tanintézmények és a munkaerőpiac között.

Projektek:

- a turisztikai desztinációk menedzsmentjének helyi-, mikroregionális-, megyei- és regionális szintű szervezési rendszerének megteremtése
- a Hargita megyei Turisztikai Konzultatív Tanács megalakítása
- helyi turisztikai szakmai egyesületek létrehozásának és működésének ösztönzése
- turisztikai referens és felügyelő tisztségek megalakítása
- a régió turizmusának kutatására és fejlesztésére irányuló szervezési keret rögzítése
- periodikus konferenciák, szemináriumok szervezése turizmus, környezetvédelem és kultúra témákban
- konzultációs formák meghatározása turisztikai kezdeményezésekre
- hatékony gyakorlati oktatóprogramok kifejlesztése tanulók és egyetemi/főiskolai hallgatók számára
- tapasztalatcserék szervezése nemzetközi szakmai egyesületekkel vagy hálózatokkal.
-

4. fejlesztési tengely - A turizmusban foglalkoztatott humán erőforrás képzési feltételeinek javítása

Operatív célok:

- az életminőség és a munkahelyek számának növelése turizmus révén
- a hátrányos csoportok turisztikai munkaerő-piaci hozzáféréseinek könnyítése

- a munkaerő-piaci szükséglet és a tanulmányi kínálat optimalizálása
- a megyei egyetem előtti és egyetemi elérhető turisztikai képzések körének szélesítése
- a tanügyi és szakképzési rendszer minőségének fejlesztése
- a munka minőségének és termelékenységének javítása a turizmusban alkalmazottak gyakorlati képzése által.

Projektek:

- munkaerő-fejlesztésre vonatkozó programok
- Hargita Megye Tanácsa által kidolgozott, a képzési rendszer piaci szükségletekkel való optimalizálásának stratégiája
- helyi idegenvezetők képzése – gasztronómiában, hagyományokban, kultúrában, demográfiában a régió egyéb aspektsaiban specializálódott vidéki szereplők
- a turizmusban vagy kapcsolódó tevékenységekben képesítést szerezni kívánó tanulók, egyetemi, főiskolai hallgatók gyakorlati képzése
- a turisztikai vállalkozók képzését biztosítani hivatott oktatóközpont létrehozása
- turisztikai képzéscsomagok kidolgozása és kezdeményezése valamint a specifikus területeken képezettséget szerző személyek felleltározása, például ökoturizmusban, tradicionális székely kézműves-mesterségekben, gyógyfürdős kezelésekből, gasztronómiai kuriózumokban stb. jártas idegenvezetők

5. fejlesztési tengely - Székelyföld turisztikai desztinációmarketing

Operatív célok:

- együttműködés Kovászna és Maros megyékkel a régió közös népszerűsítése érdekében
- egy megkülönböztető, egyedi turisztikai imázs megalkotása a Székelyföld egészére
- a promóciós anyagokat domináló design és képi elemeinek, szimbólumainak azonosítása
- beruházók vonzása a hotelek, gyógyfürdők és szórakoztatás területén
- állandó és hatékony információszolgáltatás a turistáknak a megyében és a másik két megyében található összes turisztikai attrakcióról és szolgáltatásról

- mikroregionális (Sóvidék, Csomád-Bálványos), regionális (Erdély-szintű) és országos marketing együttműködés megvalósítása a célpontok minél kedvezőbb képének biztosításáért.

Projektek:

- egy szociológiai- és piackutatás elvégzése, amely megalapozná a marketing-terv szimbólumainak és más identitási elemeinek alapjait
- Székelyföld regionális turisztikai marketing-tervének kidolgozása, közösen a másik két (három) megyével
- a Székelyföld, mint turisztikai régió, marketing-terv alapján készített marketing-programjának elindítása
- további anyagok készítése a szakberuházók vonzása érdekében a hotelek és elsősorban gyógyturizmus területén
- egy átlátható, dinamikus informálási rendszer kidolgozása a turisták számára
- mikroregionális, regionális és országos marketing-együttműködési kapcsolatok megteremtése

***

Következésképpen elmondható, hogy a jelen turisztikai fejlesztési stratégia biztosíthatja a jövőbeni fejlesztés premisszáit, összegezve a Hargita megyei turisztikai ágazat érdekeit és opcióit. Meg kell azonban említeni, hogy a stratégia csak a fejlődés alapvető eszköze, egy alapfeltétel, amely nem helyettesíti a vállalkozók és közigazgatási vezetők konkrét lépéseit és cselekvéseit.

Meggyőződésünk, hogy Hargita Megye Tanácsa vállalt szerepe és a fejlesztési irányok hatása révén a helyi fejlődés kulcsszereplőjévé válhat. Bizonyosak lehetünk afelől, hogy ilyenképpen Székelyföld Románia és Kelet-Európa egyik legismertebb és legkedveltebb turisztikai célállomásává válik.

Sok sikert kívánunk!

I. Hargita megye turizmusfejlesztési stratégiájának kapcsolata a turisztikai és a regionális fejlesztési politikával

I.0 Bevezetés

Habár a választásokat követően, a beiktatott kormányok mindegyike köteles bemutatni a kormányzási időszakra kidolgozott programját, amely tartalmazza úgy a turisztikai politikára vonatkozó fejezetet, mint a regionális/területi politikát, a következőkben nem a Romániában egymást követő kormányok tervezett (megvalósult avagy megvalósulatlan) tevékenységeire utalunk, hanem a célkitűzések rendszerének és a megye bizonyos *programszerű dokumentumaira* irányuló idegenforgalmi stratégiai prioritásainak egy objektív bemutatását kíséreljük meg, amelyek közép- és hosszútávon érvényesek maradnak, mintegy hidat képezve a választási ciklusok között.

Természetesen, a különböző pártok, politikai vezetők, érdekeltségi körök nézőpontja nagyon eltérhet azt a szerepet illetően, amelyet a kormányt betölt ebben a gazdasági, társadalmi-kulturális, környezeti, sőt politikai vonatkozásokat is magán viselő szektorban. A kiindulási pontunk a (épp változás alatt álló) *jelenlegi turisztikai törvénykezés*, amely törvényi keretet határoz meg az idegenforgalmi vállalkozások működésére, ugyanakkor kijelöli a hatóságok hatásköreit is, úgy központi, mint helyi szinten.

Tekintve, hogy Románia különféle nemzetközi állami és nem-állami szervezetek tagja, amelyek közül kiemeljük az ENSZ keretében működő *Turisztikai Világszervezet*¹, a *Utazási és Turisztikai Világtanácsot*², az *Európai Turisztikai Bizottságot*³, valamint az *Európai Uniót*⁴, figyelembe kell venni bizonyos, a fenti nemzetfeletti fórumok által elfogadott dokumentumokat, amelyeket nemzeti idegenforgalmi politikába be kell építeni.

---

¹ United Nations World Tourism Organization, www.unwto.org

² World Travel and Tourism Council, www.wttc.org

³ European Travel Commission, www.etc-corporate.org

⁴ European Commission DG Enterprise and Industry Tourism Unit, http://ec.europa.eu/tourism/index_en.htm

A Hargita megyei turizmusfejlesztési stratégia a nemzeti elkötelezettségeket helyi szinten, a megye alap területi-közigazgatási (municípiumok, városok, községek) egységek szintjén való megvalósítással segíti. E szerint, a helyi politikában, Hargita Megye Tanácsa egy aktív, felelősségteljes, nyitott magatartást fog tanúsítani a turizmus tartós fejlődését biztosító elvek alkalmazásakor. A megye stratégiájának szerepe az egyeztetés, irányítás, tanácsadás, elsősorban a helyi tanácsok, különböző közintézmények számára, majd ezt követően a turisztikai vállalatok, és turisztikai profillal rendelkező vagy a turizmus fejlődésének feltételeivel foglalkozó nem állami szervezetek számára (kulturális, környezeti, ifjúsági, sport, társadalmi nem kormányzati szervezetek).

A jelen fejezetben bemutatjuk a megyén belüli idegenforgalmi fejlesztés *célkitűzéseinek összehangolásának módjait*, egyes, nemzeti szinten lévő programszerű dokumentumok céljaival, ugyanakkor utalunk azokra az anyagi eszközökre, amelyek a különböző kérelmezők rendelkezésére állnak az EU Strukturális Alapjai finanszírozási programjainak keretein belül. Ebből a szemszögből tekintve is alátámasztható a tény miszerint az idegenforgalom fejlesztése tulajdonképpen *a regionális fejlesztési politika* része, mivel hozzájárul az európai és nemzeti célok megvalósításához a gazdasági növekedés, a munkahelyek megőrzése valamint a hosszú távú fejlesztési elvek alkalmazásának érdekében, különösen a környezetvédelem és az európai kulturális diverzitás területén.

Természetesen, a megyei turizmus fejlesztésének céljai, prioritásai nem csupán más programszerű dokumentumok céljainak átvétele által fogalmazódtak meg, legyenek ezek nemzetfeletti vagy regionális szinten kidolgozva. Ellenkezőleg, ezek elsősorban a megye idegenforgalmi fejlettségének jelen helyzetének elemzésén alapulnak, amely részletes bemutatása a II. fejezetben található, és tömören, SWOT elemzés formájában pedig a III. fejezetben. Tekintve, hogy egy interszektoriális gazdasági tevékenységről van szó, a turizmus szoros kapcsolatban áll más gazdasági és politikai területekkel, mint a kis- és közép vállalkozások fejlesztése, a közlekedés, építőipar és a környezetvédelem, a mezőgazdaság, az erdőgazdálkodás, a foglalkoztatás, az oktatás és tanügy, a kultúra, az egészségügy, a közbiztonság, a nemzetközi kapcsolatok stb. Ez a tény egy szisztematikus, interdiszciplináris szemléletű hozzáállást feltételez, amely a *szektoriális*, főként gazdasági érdekeket összehangolja a *területi*, társadalmi-kulturális és ökológiai érdekekkel.

Figyelembe véve a tényt, miszerint a turizmus különféle földrajzi helyeken és térségekben, természetes és mesterséges környezetben zajlik, a turisztikai kínálat alapelemeinek – különböző típusú turisztikai erőforrások és turisztikai infrastruktúrális elemeknek – jól meghatározott

elhelyezkedésük van, egyes térségekben szétszóródnak vagy sűrűsödnek, a természetes vagy ember alakította tájak minőségének függvényében. A turisztikai kínálat elemeinek földrajzi elhelyezkedése, valamint a turisztikai piacokhoz viszonyított távolság vagy közelség (turisták által látogatott zónák) sajátos, hozzáférhetőséggel, konzerválással és fenntartható értékesítéssel kapcsolatos kérdések felvetéséhez vezetnek. A turisták koncentrációja által gyakorolt emberi terhelés és ennek hiánya az év különböző időszakaiban kihívást jelent a különböző használati célú területek kezelésekor, gyakran konfliktushelyzetet eredményezve (erdőirtás, bányászat, különféle gazdasági tevékenységek stb.). A megye területének kezelése — legyenek ezek köz- vagy magánterületek — a terület- és városrendezés által valósul meg, amely általános érdekű közpolitikai tevékenység Romániában, a 350/2001-es törvény által szabályozva. Elismervén ez utóbbi fontosságát és felelősségét a fenntartható fejlesztésben, a következőkben bemutatjuk az idegenforgalmi politika és a területrendezés közötti kapcsolatot, amely szoros kapcsolatban áll a környezetvédelemmel.

1.1 A területrendezés és a turizmusfejlesztés

A 2008. november 30. előtti kormány struktúrájában pozitív ténynek számított, hogy két, megkérdőjelezhetetlenül összefüggésben álló közpolitikai terület — a regionális fejlesztés és a területfejlesztés — egyazon miniszternek voltak alárendelve, amely a regionális politikának a területrendezéssel való integrálásának előfeltétele lehetett⁵. Ezt azzal is lehet érzékeltetni, hogy a köz- vagy magánbefektetések által történő fejlesztési ötletek nem alkalmazhatóak a terület- és városrendezés szabályozó előírások tiszteletbentartása nélkül.

A különös fontossággal bíró törvények közül, amelyek a társadalmi-gazdasági fejlesztési stratégiákat dolgozzák ki, fontos kiemelni azokat, amelyek a Nemzeti Területrendezési Tervre (Planul de Amenajare a Teritoriului National = PATN) vonatkoznak, azaz:

- 2006. szeptember 21-i 263-as számú törvény az NTT jóváhagyásáról – I. fejezet- **Közlekedési hálózatok** (Hivatalos Közlöny 806/2006.09.26.)
- 1997. november 4-i 171-es törvény az NTT jóváhagyásáról – II. Fejezet – **Víz** (módosításokkal a 20/2006.01.11. törvénnyel, Hivatalos Közlöny 62/2006.01.24.)

---

⁵ Lásd a 2004/315-ös, a romániai regionális fejlesztést szabályozó törvényt, és a 2001/350 számú, városrendezés és területrendezést szabályozó törvényt az utólagos módosításokkal és kiegészítésekkel.

- a 2000. március 6./5-ös törvény az NTT jóváhagyásáról – III. Fejezet – **Védett területek** (Hivatalos Közlöny 152/2000.04.12.), utólagos módosításokkal (308/2006-os törvény, Hivatalos Közlöny 634/2006.06. 24. és 100/2007-es törvény, Hivatalos Közlöny 284/2007. 04.27.)

- 2001. október 22./575-ös törvény az NTT jóváhagyására – V. Fejezet – **Természeti kockázatot jelentő területek** (Hivatalos Közlöny 726/2001.11.14.)

Ugyanakkor az **NTT VI. fejezete a Turizmus** is ki lett dolgozva törvénytervezetként. Hargita megye turisztikai stratégiájának kidolgozásakor figyelembe vettük a törvény által előírtakat, valamint a Hargita megye és mellette fekvő megyékre (Szucsáva, Neamț, Bákó az 1-es Észak-keleti Régióból, valamint Kovászna, Brassó és Maros megyék a Központi 7-es régióból) vonatkozó megalapozó tanulmányok elemzéseit is.

Habár a törvényhozási folyamat az NTT VII. Fejezetére (Oktatási infrastruktúra), és a VIII. Fejezetére (Vidéki területek) vonatkozó szabályozásokat is előíranyozza, ezek egyelőre még nem lettek kiadva.

A 2001/350-ös, városrendezésre és területrendezésre vonatkozó törvény előírja, hogy a Területrendezési Terv irányadó jelleggel bír, és hosszútávon az ország egész területén a *szektoriális stratégiák programjainak szintézisét* képezi, mivel a fejezetek előírásai kötelezőek a többi részletező, rendezési terve számára (megyei- és területrendezési terv).

A *megyei területrendezési terv* (MTT), amelyet időszakosan – 5-10 évente – frissíteni kell, irányadó jelleggel bír és a *társadalmi-gazdasági fejlesztési program helyi leképeződését* jelenti, mivel az előírásai kötelezőek az öt részletező többi városrendezési és területrendezési terv számára. Hargita Megye Területrendezési Terve, (PATJ; az Urban Project készítette 1995-ben) frissítési folyamat alatt áll. Másrészt 2002-ben kiadták *Hargita megye középtávú fejlesztési tervét* (a Pro Professione, budapesti tanácsadó alapítvány által kidolgozva, koordinátor: Kulcsár László), amelynek előírásait úgy az MTT, mint az utólag kidolgozott szektoriális stratégiák kell tartalmazzák.

A Zonális Területrendezési Terveknek (Plan de amenajare a teritoriului zonal = PATZ) irányadó jellegük van, és a bizonyos területek jellegzetes problémáinak megoldása érdekében valósulnak meg, ezek állhatnak a községi és városi területi-közigazgatási egységekből (Községek Közötti Területrendezési Terv = PATIC, Városok Közötti Területrendezési Terv = PATIO), egyes megyék részeiből vagy egész megyékből (Megyék közötti Területrendezési Terv = PATIJ), vagy több

megyéből, ezáltal regionális egységeket alkotva (Regionális Területrendezési Terv = PATR). A városrendezési dokumentációk (Általános, Zonális, Részletes városrendezési tervek), amelyek a városi és vidéki településekre vonatkoznak, a területek felhasználását és a beépítettség előírásait szabályozza, ezáltal helyi szintre átdolgozva a ZTT, MTT, NTT előírásait, jellegzetes szabályozó szereppel bírva, olyan szabályokkal amelyek a telekkönyvek és a *urbanisztikai bizonylatok* kiadásához szükséges megalapozó elemek szintjéig alkalmazhatóak.

A fent említettekből felismerhető, hogy a területrendezésre vonatkozó törvényhozás a fejlesztési politika támogatását jelentheti, de ugyanakkor fékezheti is a nem kívánt jelenségeket, folyamatokat is, ideiglenes és végleges építkezési tiltások által. A turisztikai célú területrendezés mellett, az építkezések területén különös hangsúlyt kell fektetni az állami ellenőrzésre, amely kompetenciái révén megakadályozza a területek felhasználását azok potenciálja alatt, viszont ez a dolog lehetetlen egy analízisek és stratégiák által megalapozott *összetett fejlesztési szemlélet* nélkül. Amennyiben kívánatos, hogy a turizmus egy jól teljesítő szektor legyen a megye gazdaságában, szem előtt kell tartani a szükséges befektetéseket, amelyek a természeti erőforrások és a kulturális örökség fenntartható értékesítéséhez szükségesek.

Abban az esetben, ha a szükséges befektetéseket és a szervezettség fejlesztésével jellemezhető tevékenységeket belefoglalják és felveszik a turizmus fejlesztési stratégiájába, az ehhez szükséges finanszírozási források különböző alapokból biztosíthatóak lennének. A 2007-2013-as Regionális Operatív Program 5-ös számú prioritási tengelye (*A turizmus fenntartható fejlesztése és előmozdítása*)⁶, valamint a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv 313-as intézkedésének (*A turisztikai tevékenységek támogatása*)⁷ keretén belül számos finanszírozási eszköz áll rendelkezésre.

Tehát a turizmus megyei politikája rendszerezésének alapja a *Turizmus fejlesztési stratégiája*, amely bemutatja annak jelenlegi fejlődési állapotát a megyén belül.

Ennek a megvalósítása a megyei tanácsok egymást követő mandátumai során, a megyei tanács saját projektjeire vonatkozó egyes döntések meghozatala révén lesz lehetséges, és ugyanakkor egyes befektetési és szervezetfejlesztési projektek ösztönzése révén városi és vidéki szinten, különös

---

⁶ www.inforegio.ro

⁷ www.apdrp.ro

hangsúllyal a *nemzeti és helyi jelentőségű üdülőhelyeken* és számos területi-közigazgatási egység külterületén elhelyezkedő *védett területeken*.

Az közérdekű projektek előkészítése, a magán befektetések bátorításával egy időben szem előtt kell tartsa a *Pályázati útmutatóban* megfogalmazott követelményeket, amelyek a Regionális Operatív Program mindegyik fő beavatkozásával vagy a Nemzeti Vidékfejlesztési Program intézkedéseivel kapcsolatosak. A finanszírozási követelményekkel kapcsolatos dokumentációk feltételezik a városrendezés és területrendezés szabályozásainak tiszteletben tartását, a műszaki és gazdasági kivitelezhetőség kritériumaival együtt.

Mivel a turizmus fejlesztése nem minden esetben feltételez építkezés jellegű befektetést, a turisztikai fejlesztési stratégia nem összetévesztendő a turisztikai infrastruktúra beruházási programjaival, lévén hogy más jellegű döntések is kiegészítik (humán erőforrás, marketing, a turizmus fontosságának a tudatosítása a lakosság körében stb.) A stratégia egy fogalmi keretté válik, amelynek irányadó jellege van, és csak úgy hasznos, ha a döntéshozók elfogadják és alkalmazzák az ajánlott intézkedések megvalósításával. A stratégia megvalósításának párosulnia kell az alkalmazott lépések időszakos követésével és kiértékelésével, valamint új lépések és szervezési, szabályozási és befektetési jellegű döntések meghozatalával.

1.2 A turisztikai fejlesztés politikai kerete

A megyei turizmus politikájának besorolásakor két premisszából kell kiindulni: a turizmus politikája (nemzeti és nemzetközi szinten való kapcsolatokkal), és a regionális fejlesztés, a társadalmi és gazdasági kohézió politikája. Nemzeti szinten mindkét közpolitikai terület a választási ciklusokat követő állandó változásoknak van kitéve. Annak ellenére, hogy a kormányzati hatáskörök egy nyilvánvaló folytonossággal bírnak, az egymást követő kormányzati programok jelentős változásokat is képesek hozni. Románia nemzetközi elkötelezettségei ellenben minden kormányzati mandátum számára iránymutatást képviselnek, hiszen a hosszú- és középtávú programok és stratégiák folytonossági tényezőjét jelentik. Ebből a megfontolásból mutatunk be néhány aspektust a turisztikai politika és regionális fejlesztés nemzetközi kontextusából.

I.2.1. Nemzetközi–globális kontextus

Az idegenforgalmi profilú nemzetközi szervezetek közül a legismertebb a **Turisztikai Világszervezet**, az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) szakosodott ügynöksége, amely a turisztikai problémákban globális fórumként és turisztikai tudásforrásként működik.

Központi és döntő jellegű szerepet játszik a felelősségteljes, fenntartható és mindenki számára hozzáférhető turizmus fejlesztésének előmozdításában, és különös figyelmet fordít a fejlődő országokra. A Turisztikai Világszervezet tagjai között található 160 ország és országrész, valamint 350 csatlakozott tag, amelyek a magánszférát, oktatási intézményeket, turisztikai egyesületeket és helyi hatóságokat képviselik. Létezése során a Turisztikai Világszervezet az Egyesült Nemzetek Szervezetének keretein belül számos állásfoglalást, útmutatót és kézikönyvet dolgozott ki a turizmus fenntartható fejlesztésének érdekében.

A Turisztikai Világszervezet támogatja a *Turizmus globális etikai kódexének* megvalósítását, azzal a céllal, hogy biztosítsa a tagállamokat, turisztikai célpontokat, valamint a turisztikai vállalkozásokat érő pozitív gazdasági, társadalmi és kulturális hatások növelését, valamint a negatív társadalmi és környezeti hatások csökkentését. A Turizmus globális etikai kódexe, amelyet a Turisztikai Világszervezet santiagoói (Chile) Közgyűlésen fogadtak el, egy 10 cikkelyben összefoglalt elvsorozatból áll, amelyek minden tagállam, turisztikai vállalkozás, valamint különféle intézmények, a turizmusban közvetlenül vagy közvetetten érdekelt közösségek által ismertek és alkalmazottak kell legyenek. Ezek a következők:

1. a turizmus hozzájárulása a nemzetek és társadalmak közötti kölcsönös megértéshez és tisztelethez
2. a turizmus, mint eszköz, az egyéni és közösségi önmegvalósításban
3. a turizmus, mint a fenntartható fejlődés tényezője
4. a turizmus, mint az emberiség természeti örökségének felhasználója és gazdagítója
5. a turizmus, mint a vendéglátó közösségek és országok számára előnyt jelentő tevékenység
6. a turizmusban résztvevők kötelezettségei
7. a turizmushoz való jog
8. a turisztikai mozgásszabadság
9. a turizmus iparában dolgozók és vállalkozók jogai

10. a Turizmus globális etikai kódex elveinek megvalósítása

A kódex elveit egy bizonyos mértékben a romániai turisztikai törvényhozás is átvette, és részlegesen az EU a turizmus fenntartható fejlesztését célzó strukturális finanszírozási keretei is tartalmazzák (a Pályázati útmutatóban meghatározott követelmények). Az egyéb aspektusok viszont az ajánlások és az önkéntes elkötelezettségek szintjén maradnak, mivel törvény erejű szabályok nem írják elő őket. A kódex elveinek és ajánlásainak alkalmazása és megvalósítása leginkább a "legjobb gyakorlatok" az utazóközönség, a turisztikai vállalkozók és a központi valamint helyi adminisztratív szervek körében való ismertségének növelésében fog megtestesülni. Ily módon, a kódex megvalósítása Hargita megye szintjén egy külön tanulmány témáját alkothatná, amely a megye turisztikai szereplőinek részletes ismereteinek, a magatartásuknak és viselkedésüknek az elemzésén alapulna, úgy a kínálat, mint a kereslet szintjén.

Tekintve, hogy a megye lakosságát nagy részben a romániai magyar kisebbség közössége alkotja, Hargita megyében különös fontosságot nyer az 1.fejezet, 1.pontjának előírása: „... a turizmus fejlesztésében résztvevők és maguk a turisták tiszteltben tartják a társadalmi és kulturális hagyományokat, beleértve a kisebbségeket és az őslakó nemzetiségeket, és elismerik ezek értékeit.”. Ugyanakkor „...egyrészt a vendéglátó közösségek, másrészt a szakemberek megismerkednek az őket meglátogató turistákkal, tisztelik őket, érdeklődnek irántuk és megismerik életvitelüket, ízléseiket és preferenciáikat, a szakembereknek által közvetített tudás és felkészültség pedig a vendégszerető attitűd kialakulásához járul hozzá.” (1. fejezet, 4.pont.).

Habár a Turizmus globális etikai kódexében megfogalmazott elvek nagyrésze a nemzeti turisztikai törvényhozásban a környezeti, területrendezési, társadalmi, kulturális, külügyi stb. politikákban valósulnak meg, a megvalósítás folyamatában kihangsúlyozódik a megyei szint, mint a helyi adminisztratív egyeztető szint, különösképpen a 3, 4, 5-ös fejezeteket illetően. Ezen fejezetek közös pontja a természeti és kulturális örökség tartós értékesítése, amely a hagyományos kultúrák, illetve az ökoszisztéma érzékenységének megfelelő kihasználása és rendezése által történik. Kiemelendő, hogy az örökség idegenforgalmi erőforrásai feltételeznek úgy jogokat, mint a helyi közösségekre vonatkozó köteleességeket is, valamint a védett elemek esetében követendő, hogy ezek jelenlétéből fakadóan a helyi lakosság gazdasági szempontból is előnyhöz jusson, munkahelyek és üzleti lehetőségek teremtése által.

A kódex elveinek megvalósításának kontextusában hangsúlyt nyer a köz- és magánszereplők közötti együttműködés, amelyeknek szükséges elismerni a nemzetközi intézmények, többek között a Turisztikai Világszervezet, valamint a nem állami szervezetek szerepét a turizmus fejlesztésében és előmozdításában, az emberi jogok, a környezet, az egészségügy védelmében, és a nemzetközi jogok elveinek tiszteletben tartása mellett. A kódex értelmében, az érdekelttek közötti viták kezelésére sor került a Világturizmus Etikai Bizottságának megalkotására.

Természetesen, a Turisztikai Világszervezet igen tág tevékenységi körrel rendelkezik, a programjai szakosodott és regionális bizottságok révén valósulnak meg, és konferenciák és szemináriumok szervezésében, kutatásokban és információterjesztésben, a nemzetközi turisztikai piac trendjeinek publikálásában, a tagállamoknak szóló ajánlások megfogalmazásában, nemzetközi szervezetekben, turisztikai cégekben stb. testesülnek meg.

A turisztikai nemzeti hatóságok támogatása ugyancsak a Turisztikai Világszervezet tevékenységei közé sorolható, amely tevékenységeit a regionális bizottságok révén valósítja meg, többek között Európában is⁸. Ennek küldetése a tagállamok kiszolgálása az idegenforgalom irányításában és politikáiban való magas szint elérése érdekében, azáltal hogy a Turisztikai Világszervezet programjaiban olyan tartalmakat fogalmaz meg, amelyek a turizmus politikájának célkitűzéseivel megegyeznek, mint a fejlesztés, az éghajlati változások mérséklése, a foglalkoztatottság és a Milleniumi Fejlesztési Célkitűzések (Millenium Development Goals), amelyeket az ENSZ fogalmazott meg, valamint a turizmus felhasználása más közpolitikai célkitűzések elérése érdekében.

A Turisztikai Világszervezet Európai Bizottságának tevékenysége a tagállamok segítésére irányul: stratégiák fejlesztése egy zavaros piaci környezetben, olyan eszközök felhasználása, amelyek a minőség kérdésével és a fogyasztók elégedettségével foglalkoznak, értékteremtés és technológiai újításokra vonatkozó programok megvalósítása, a humán erőforrás és a vezetés fejlesztése, a közhivatalok képességeinek fejlesztése, a közösségi szektorban történő folyamatok és új termékek stb. újratervezése.

A Turisztikai Világszervezet társult tagjai három tanácsra vannak osztva, az alaptevékenység profilja szerint: Vállalkozások Tanácsa, a Turisztikai Desztinációk Tanácsa, Oktatás és Tudományok Tanácsa. A Turisztikai Világszervezet tevékenységi programja egy sor szemináriumot, műhelyt, különféle

---

⁸ <http://www.unwto.org/europe/index.php>

témán alapuló konferenciát, vitát és publikációk szerkesztését foglalja magába, amelyek egyenként, közvetlenül vagy közvetetten mind a turizmuskülönböző aspektusaira ható közpolitikák befolyásolásához járulnak hozzá.

Ezek közül kiemelkednek azon programok amelyek a versenyképesség növelését, a desztinációk marketingjének és managementjének egyeztetését, a szegénység elleni harcot, az oktatás és ismeretek menedzsmentjét, piackutatást és népszerűsítést, a válság- és kockázatmenedzsmentet, a turizmus statisztikáját és a fenntartható fejlesztést viszik előre.

Egy másik, világszintű szervezet az **Utazási és Turisztikai Világtanács (WTTC)**⁹, amely a turisztikai iparban az üzleti vezetők fóruma. A legnagyobb turisztikai cégek vezérigazgatói alkotják.

A turizmusnak a világ egyik legnagyobb iparágaként való elismerése érdekében tevékenykedik, mivel az hozzájárul több mint 230 millió ember foglalkoztatásához és a globális GDP (bruttó hazai össztermék) kb. 10 %-hoz. A stratégiai keret, amely biztosítja, hogy a turizmus mindenki érdekében működik a „*Blueprint for new tourism*” cím alatt lett kiadva. Ez a dokumentum a turizmust és az utazásokat a magán- és közerőfeszítések integrálása érdekében tett partneri kapcsolatként jellemzi, amelynek eredménye a gazdaság, a helyi közösségek és hatóságok, valamint ezek vállalkozásai szükségleteinek kielégítése, a következőkön alapulva:

- a turizmus és utazások elismerése a kormányok által, mint kiemelt fontosságú prioritás
- a gazdaság és az ember, a kultúra valamint a természet kiegyensúlyozását célzó vállalkozások
- a közös érdekelttség a hosszú távú növekedés és fellendülés iránt.

Az Utazási és Turisztikai Világtanács meghívja az összes érdekelt felet, hogy társuljon a *Blueprint* felhívásához és vállaljon az új idegenforgalom felépítésére irányuló elkötelezettségeket, amely a világon mindenhol előnyöket teremt. A dokumentum ajánlásai három részre vannak osztva, és a kormányoknak, a magánszférának valamint az ezek közötti együttműködéseknek szól.

A kormányoknak szóló ajánlások a szektor fejlesztésének érdekében a következők:

1. hosszútávú turisztikai tervezés nemzeti és regionális/helyi szinten
2. egy versenyképes üzleti környezet megteremtése, amely elkerüli az inflációt eredményező adórendszert, átláthatóságot biztosít, és vonzóbb közösségi tulajdoni szabályokat ajánl

---

⁹ <http://wttc.org>

3. a politika megalapozásának és a döntéshozatal folyamatának statisztikákkal és minőségi információkkal való támogatása
4. megteremt egy új professzionalizmust, a finanszírozás és marketing valamint a népszerűsítés egyeztetését, a foglalkoztatási és továbbképzési szükségletek, az infrastruktúra és a regionális/helyi politika összehangolását,
5. a T&C (Turizmus és Catering) által igényelt humántőke fejlesztése. A kormányzat a befektetéseket – az oktatás és a hatóságok tevékenységének az iparágak igényeihez való közelítése által – a humán erőforrás irányába kellene irányítsa, annak érdekében, hogy a jövőbeli szükségleteket előre megtervezhetővé tegye. Egy könnyen hozzáférhető, a piacot felügyelő online hálózat megbízható információkat szolgálhat a piacról a foglalkoztatási adatokkal együtt.
6. a kereskedelem, a szállítás, a kommunikáció liberalizálása, az utazók és befektetők által ismert akadályok megkönnyítése
7. a fogyasztók és befektetők biztonság és védelem iránti hitének felépítése
8. a keresletet bővítő termék-változatosság előmozdítása
9. a fenntartható turizmus fejlesztésének tervezése a kultúrák jellegével összhangban
10. a technológiai fejlesztésekbe való befektetés a biztonságos és hatékony T&C előmozdítása, valamint a műholdas navigálás fejlődésének érdekében

Az Utazási és Turisztikai Világtanács által szerkesztett *Blueprint for new tourism* szerzői szerint, egy efféle terv a T&C üzleteinek egy tágabb spektrumban való kihasználtságát és lehetőségeinek támogatását teszi lehetővé, de ugyanakkor biztosítja, hogy a turisztikai áramlás tiszteletben tartsa a természeti és épített örökség és a helyi érdekeket egyaránt. A **magánszektor** feladataira vonatkozóan a *Blueprint* a következőket mutatja be:

1. a piacok kiterjesztése egy időben a természeti erőforrások, a helyi műemlékek és az életmódok védelmének ösztönzésével
2. a karrierépítés, az oktatás, a foglalkoztatás kapcsolatának a fejlesztését, a kisvállalkozások előmozdítását, a környezetvédelem tudatosítását, a szegények és gazdagok közötti különbségek csökkentésének megfelelő módját
3. a hagyományos turisztikai termékek hatékony szolgáltatását, és azon termékek elképzelt változatosságát, amelyek csökkentik a szezonaritást és növelik a jövedelmeket

4. a turisztikai termékek és szolgáltatások minőségének és az ár-minőség arány javítását, ezáltal növelve a fogyasztók lehetőségeit
5. egyetértést a minőségi előírásokat illetően és ezek megvalósítását minden szinten és minden területen, beleértve a személyzet képzését is
6. az ipari képességek és a helyes gyakorlat alkalmazását, amelyek széles körben és hatékonyan növelik a hasznot
7. a szektor saját tevékenységeinek egy kifinomultabb és pontosabb felmérését, a vállalkozások stratégiai döntéseinek megalapozása érdekében
8. a T&C és a kormány közötti elégségesebb kommunikációt, stratégiai és helyi szinten.

Az ajánlott intézkedéseknek az együttes hatása változást jelent majd egy olyan T&C irányába, amely továbbra is kiszolgálja a privát szektor szükségleteit, valamint felkarolja azon országok és közösségek tágabb érdekeit, amelyekben működik. Az állami- és magán szektor részére a bemutatottakkal egyidőben olyan feladatok is felmerülnek, amelyek csak egy tágabb **együttműködés** által juthatnak sikerhez. Ezek közé sorolhatóak az alábbiak:

1. a turizmus fejlesztési helyes gyakorlat összekapcsolása a regionális vállalkozási, közlekedési, humán erőforrás, környezeti, infrastrukturális és vidékfejlesztési politikákkal.
2. köz- és magán partnerségek (PPP) egy a célállomások és teljes üdülési régiókra irányuló közös és fenntartható terv kidolgozására, amely feladat túl szerteágazó egy egyedülálló vállalat vagy állami hatóság számára
3. a helyben foganatosított folyamatok megteremtése az érdekelt tanácsokkal ellátása, részvétele és folyamatos előnye érdekében
4. a nemzeti közigazgatási rendszerek újraszervezése a turizmusban, mint köz- és magán partnerségek
5. a túlzott fejlődés okozta váratlan veszélyek elkerülése és a környezetpolitika célkitűzéseinek megalkotása
6. a humán erőforrások fejlesztése és a képességek elégséges beépítése olyan tervezés és törvényhozás által, amelyek elkerülik a lakhelyen alapuló határokat és más követelményeket
7. együttműködés az információk feldolgozásában, a közszféra elemzésében, a politikák megalkotása érdekében
8. közös munka a biztonság érdekében a magánszektor mechanizmusainak hatóságok tevékenységei általi kiegészítésével

9. a bizalom fejlesztése az erőfeszítések minden aspektusában, amelyek kölcsönösen megerősítik egymást

Az új turizmus olyan gazdasági tevékenység, amely az életminőséget növeli és új lehetőségeket tár fel az önmegvalósításra és helyi fellendülésre. Ezt az eredményt minden ország elnyerheti, amely megfelel azon kihívásoknak amelyet a utazás és vendéglátás iparágának a nemzeti politikákkal való összehangolása támaszt.

I.2.2. Az európai keret

Az Európai Unióhoz való társulási, majd csatlakozási folyamat által Románia egy értékrendszert, az európai értékekkel, elvekkkel, célokkal megegyező elvek követését fogadta el. A román demokrácia európai karaktere egy átalakulási folyamat eredménye volt, azáltal hogy a közpolitika formálásának európai gyakorlatát alkalmazta úgy a központi adminisztráció, mint helyi szinten.

Az EU-ban a turizmus közösségi politikája nehezen jött létre, mivel a Bizottság kezdeményezése 1996-ban a Philoxenia program elindítására kudarcra volt ítélve, a tagállamoknak a közösségi politika szükségességét érintő eltérő véleményének következményeképpen, különösképp a fejlesztési programok több évre szóló finanszírozását illetően. Viszont a *Turizmus és foglalkoztatás*-ként elnevezett folyamat a turizmus politikájának megalkotási keretét adta. 1997-ben, az EU elnöksége és az Európai Bizottság által megszervezett, *A munkaerő foglalkoztatás és a turizmus: irányelvek* címet viselő konferenciával kezdődően, kezdetét vette a Turisztikai és foglalkoztatási csoport megalapítása a tagállamok által, amelynek az *Európai turizmus: új partnerség munkahelyekért* címmel bíró jelentése rávette az Európai Bizottságot, hogy azonosítsa azon intézkedéseket, amelyek az ő ajánlásait valósítják meg. Az 1991 június 21-én, az Európai Bizottság által megfogalmazott következtetések eredményeképpen, az Európai Bizottság és a tagállamok megegyeztek négy munkacsoport megalapításáról, amelyek a Bizottság által ajánlott fő témákat voltak hivatottak elemezni és megvitatni. A négy munkacsoport, a 2001-es év elején létrehozott ötödik csoport mellett, a 2001-es

év végéig bemutatta jelentéseit¹⁰, amelyek ajánlásait a 13.11.2001/665-ös számú Európai Bizottsági Közlönyében adtak közre, *Együtt dolgozva az európai turizmus jövőjéért* címmel.¹¹

A közlönyben bejelentett intézkedéseket követte a Bizottság által kidolgozott új közlemény, *Alapirányzatok az európai turizmus fenntarthatóságára*¹², amely kihangsúlyozta a különféle politikák és intézkedések megalkotásának szükségességét az EU-ban, amelyek a turizmus fenntarthatóságát és a szektor versenyképességét érintik.

2005 februárjában, a Lisszaboni Stratégiák újrafogalmazása az EU erőfeszítéseit két nagy feladatra összpontosította, egy erősebb és tartósabb gazdasági növekedés megvalósítására és több minőségi munkahely megteremtésére. Ebben a kontextusban, az Európai Bizottság egy újabb közleményt jelentetett meg 2006-ban, *Az EU megújult turisztikai politikája: egy erősebb partnerségért az európai turizmusban*¹³ címmel. Ebben a közleményben az Európai Bizottság bejelentette egy dokumentum, az Agenda 21 kidolgozását, valamint 2007 februárjában, a Fenntartható Turizmus Csoport által kiadott jelentés alapján egy újabb közleményt jelentetett meg, *A fenntartható és versenyképes európai idegenforgalom menetrendje*¹⁴ címmel. Ez a közlemény körvonalazza az európai idegenforgalom fenntarthatóságát és az ehhez kapcsolódó kihívásokat, a cselekvéstervet, a versenyképes és fenntartható turizmus megvalósításához szükséges irányelveket, a szektorban érdekeltek és a bizottság szerepét.

A körvonalazott irányelvek a következők:

- integrált és holisztikus megközelítés – az idegenforgalomra ható összes hatás figyelembevétele a fejlesztés tervezése során
- hosszú távú tervezés - a jövő generációk szükségleteinek, a fejlesztés fenntarthatóságának figyelembevétele

---

¹⁰ A Munkacsoport – Információcsere és áramlás elősegítése, különösképp új technológiák által

B Munkacsoport– A szaktudás javítása a turisztikai ipar képességeinek növelése érdekében

C Munkacsoport– A turisztikai termékek minőségének javítása

D Munkacsoport–A környezetvédelem előmozdítása és a fenntartható fejlesztés a turizmusban

E Munkacsoport – A kommunikációs és információs technológia hatásának és felhasználásának adminisztrálása a turisztikai szektorban

¹¹ Working together for the future of European tourism. – COM (2001) 665 final / 13.11.2001.

¹² Basic orientations for the sustainability of European tourism – COM (2003) 716 final / 21.11.2003.

¹³ *A renewed tourism EU policy: towards a stronger partnership for European Tourism.* – COM (2006) 134 final/17.03.2006.

¹⁴ *Agenda for a sustainable and competitive European tourism.* – COM (2007) 621 final/19.10.2007.

- a fejlesztés sebességének és ritmusának adaptációja a befogadó közösségek és úticélok karakteréhez és szükséges erőforrásaihoz
- az összes érdekelt fél bevonása a határozathozatali folyamatba
- a legjobb hozzáférhető ismeretek használata – az európai turizmusra vonatkozó tendenciákról, hatásokról, képességekről szóló információk megosztása
- a kockázatok minimalizálása és kezelése – az elővigyázatosság irányelvei, nemkívánatos hatások megelőzése előzetes értékelés során
- a kockázatok pénzügyi számszerűsítése – a szennyező fizet elve, az árak a termelés és fogyasztás valós költségeit kell tükrözniük
- egyes határok megvonása és betartása a fogadó helyek és a fogadó úticélok kapacitását illetően a túlsúlyfolságot és túlterhelést elkerülendő
- a fejlesztés folyamatos követése, a meg nem felelés esetén fenntarthatósági és beavatkozási tényezőkre alapozva.

Mindezen irányelvek az Európai Unió idegenforgalmi politikájába vannak átemelve és integrálva, a Bizottság határozza meg a szektorban érintettek tulajdonképpeni szerepét az idegenforgalom folyamatos fejlődése érdekében végzett közös tevékenységben. *A fenntartható és versenyképes európai idegenforgalom menetrendje* egy önkéntes és folyamatos folyamatot körvonalaz, ami különböző szintű adminisztrációt implikál (helyi szervezetek, a desztinációk menedzsmentjét végző szervezetek, régiók, tagállamok) valamint az Európai Bizottságot, az üzleti szférát, turistákat, oktatási és kutatási intézményeket, kereskedelmi és fogyasztói szervezeteket, non-profit egyesületeket és nemzetközi szervezeteket. A menetrend bevezetése a szubszidiaritás és az alulról felfele építkezés elvének betartása révén lehetséges, összekovácsolva a helyi érintetteket, akiknek kompetenciája és hatalma van a menetrendben foglalt pontok önkéntes végrehajtására. Jelentésében a Fenntartható Turizmus Csoport megteremtette a felelősségek és azok elfogadására felkért érintettek specifikus szerepének keretét. A menetrend a Bizottság jövőbeni aktivitásainak útmutatója az idegenforgalom és más, az idegenforgalomra és annak fenntarthatóságára hatással levő politikai területeken. A szomszédos országok és az Európai Unióval együttműködését és a fejlődő országokat támogatja az EU-ból származó közvetlen külföldi befektetések stimulációja révén és az idegenforgalomban tevékenykedő vegyesvállalatok által (joint-ventures). Ebben a dokumentumban az Európai Bizottság szerepének négy fontos aspektusát emelték ki:

1.a szereplők mozgósítása a tudás termelése és elosztása érdekében

Az Európai Bizottság konferenciákat és kutatási programokat szervez a tudatosság növelése érdekében a fiatalok, idősek és különleges szükségleteket igénylő személyek utazását illetően, a szociális és hozzáférhető turizmus kezdeményezések, valamint a helyi és regionális szintű munkamódszerek alkalmazása révén. Az idegenforgalmi tudásterületek (tourism learning area) útmutatója támogatja a szervezetek részvételét a tudás alapú konszenzuskeresésre alapozva a kis- és középvállalatok a teljesítményének javítása, valamint az idegenforgalmi szektor desztináció szintű humán potenciáljának javítása érdekében. Az Európai Bizottság figyelve a fenntarthatósággal és versenyképességgel kapcsolatos ismereteket termelő szereplőkre összpontosul, mint az egyetemek és állami, valamint magán megfigyelő kutatóintézetek, másrészt segíti a formális és non-formális oktatási szolgáltatások terén az együttműködést és népszerűsítést. Segíti a mobilitást képzések és nemzetközi munkaközvetítés, módszercserék, fenntarthatósági irányelveket integráló képzési modellek és tartalmak révén. Támogatja a különböző típusú desztinációk közötti szövetségeket (pl. falusi, tengerparti, hegyvidéki, városi) a jó és rossz tapasztalatok megosztására a desztináció menedzsment során. A jó tapasztalatok előmozdítása, mint például a szezonális vonatkozásainak kérdései, hozzájárulhatnak az idegenforgalmi desztinációk fenntarthatóságához és versenyképességéhez. Az évente megrendezett Európai Idegenforgalmi Fórum egy olyan platformot biztosít, ahol az összes idegenforgalomban érdekelt fél tapasztalatokat cserélhet és megerősítheti az együttműködéseket. Annak érdekében, hogy minél jobban és minél hamarabb felismerhessük az európai idegenforgalom alakulását, statisztikai és földrajzi adatok gyűjtésére és terjesztésére van szükség, ezek az információk a kihívások, az elemi változások nyomon követése érdekében szükségesek, és fontosak azon kis- és középvállalkozások számára, amelyeket befolyásol a szezonális és a foglalkoztatás. Ezen cselekvési irányelv keretén belül az Európai Bizottság ugyanakkor a nemzetközi szervezetekhez (Tusztiszikai Világszervezet, ENSZ Környezetvédelmi Programja, UNESCO, stb.) is fordul az Európai Menetrend kialakítása érdekében.

2.a kiemelt desztinációk támogatása

A Bizottság tovább folytatja a „Kiemelt európai desztinációk” (EDEN) kísérleti projektjének végrehajtását. Az EDEN segíti az újonnan megjelent európai úti célokat, és támogatást nyújt azoknak, ahol az idegenforgalom fejlesztése a társadalmi, kulturális és környezetvédelmi

fenntarthatóság biztosításával történik. A díjra minden évben más témát választanak ki pl. falusi desztinációk, ökoturizmus, stb.), és elősegíti a díjnyertes úticélok közötti hálózatok kialakítását, hogy európai szinten könnyebbé váljon a helyes gyakorlatok egymással való megosztása. Ezáltal a többi úticélt is hasonló fenntartható idegenforgalmi modellek elfogadására bátorítja. Ebből a célból a Bizottság együttműködik az Európai Turisztikai Bizottsággal és a nemzeti idegenforgalmi szervezetekkel az úticélok népszerűsítése és fejlesztése érdekében a www.visiteurope.com internetes portálon keresztül.

3. Az EU pénzügyi eszközeinek mozgósítása

Az Európai Bizottság elismeri, hogy az érdekelteknek a menetrend végrehajtásának elősegítésére pénzügyi támogatásra van szükségük. Az európai szintű lehetőségek – mint pl. a tagállamok és az összes régió előtt álló lehetőség, hogy az Európai Regionális Fejlesztési Alap segítségével idegenforgalmi projekteket finanszírozzanak – már kihasználhatóak. A fenntartható és innovatív idegenforgalmi gyakorlatokat a különféle európai pénzügyi eszközök már kiemelt kritériumokként kezelik – különösen a kohéziós politikai alapok (Európai Regionális Fejlesztési Alap és az Európai Szociális Alap), az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap, az Európai Halászati Alap, az Európai Közösség kutatási, technológiafejlesztési és demonstrációs tevékenységekre vonatkozó hetedik keretprogramja (ahol az éghajlatváltozásról szóló fő prioritásban szerepel az idegenforgalomra gyakorolt hatás) különböző célkitűzéseiben és a Leonardo da Vinci programban, amelybe a szakképzésben részt vevő diákokra és személyekre különleges intézkedést vezettek be, és már elindítottak egy projektet az ágazatban a képesítések elemzésére és kidolgozására. A versenyképességi és innovációs keretprogram szintén támogatja az uniós vállalkozások, különösen a kis- és középvállalkozások versenyképességét. A Bizottság elősegíti az ismeretek terjesztését ezekről a meglévő uniós pénzügyi eszközökről és azok különböző idegenforgalmi érdekeltek által való felhasználási lehetőségekről, és az eddigi erre a célra való felhasználásról.

4. a fenntarthatóság és a versenyképesség érvényesítése a Bizottság politikáiban

Az idegenforgalomra számos már meglévő európai szakpolitika és intézkedés nagy hatással van, amelyek jelentősen hozzájárulhatnak a fő kihívások kezeléséhez. Az általános szakpolitikák, mint pl. a környezetvédelem, a közlekedés, a foglalkoztatás vagy a kutatás különböző térségekben az adott

sajátosságok miatt különböző hatást fejtenek ki. A Bizottság a különböző térségek igényeit már most is figyelembe veszi, és továbbra is figyelembe fogja venni. A hegyvidékeknek olyan előrelátó vidékfejlesztési politikákra van szükségük, amelyek integrálják a sajátos természeti környezet megóvására vonatkozó követelményeket és lakosaik fenntartható jólétét egyaránt. A Bizottság elismeri, hogy sok ilyen érzékeny hegyvidék gazdag természetes örökségét meg kell őrizni. A vidéki területek azért ruháznak be az idegenforgalomba, hogy változatossá tegyék gazdaságukat, amelyre a növekedéshez, a foglalkoztatáshoz és a fenntartható fejlődéshez szükség van. Mivel ezekben a térségekben élni és dolgozni is lehet, és természetes források és értékes tájak tárházai, vonzerejükkel valódi lehetőségeket kínálnak. Mindez arra készíti, hogy a közösségi politikák között szinergiákat kell biztosítani, a környezetet és a vidéket pedig óvni kell. Az idegenforgalom a városok fenntartható fejlődéséhez is hozzájárulhat azáltal, hogy javítja a vállalkozások versenyképességét, kielégíti a társadalmi igényeket, és óvja a kulturális és természetes környezetet. A városok akkor lesznek minden szempontból sikeres idegenforgalmi úticélok, ha globális megközelítést alkalmaznak, amely a fenntartható fejlődés elvein alapul, és amelyet az állami politikák minden szinten, európai szinten is elismernek és támogatnak.

Az európai szintű idegenforgalmi politika egy másik aspektusa az **Európai Turisztikai Bizottság**¹⁵, amely egy 39 európai államot, pontosabban szervezeteket/országos szerveket összefogó¹⁶ nemzetközi szervezet. Az ETB az Európát mint idegenforgalmi desztinációt a kontinensen kívüli piacokon (Észak-Amerika, Latin-Amerika, Ázsia) népszerűsítő szervezet. Az ETB feladata az idegenforgalom értékének növelése az összes európai országban, a tapasztalatok megosztása, piackutatás és népszerűsítés terén való együttműködésben. Az ETB fő célkitűzései Európa, mint vonzó idegenforgalmi célpont népszerűsítése, a nemzeti idegenforgalmi tagszervezetek támogatása közös ismeretek és együttműködés céljából, az iparági partnerek és más érintettek ellátása információs anyagokkal és könnyen hozzáférhető statisztikákkal az európai vendéglátó turizmusról. Ilyen kontextusban az érdeklődése kiterjed a nemzetközi kapcsolatokra, a tengerentúli (USA, Kanada, Japán, Latin-Amerika, Kína) piacok fogyasztóinak szánt reklámokra, a kereskedelem támogatására, a piackutatásra, a tagok szakmai felkészítésére szemináriumok révén, a tapasztalatcserére, és a

---

¹⁵ European Travel Commission, www.etc-corporate.org

¹⁶ Az Európai Unióból: Ausztria, Belgium, Bulgária, Ciprus, Dánia, Észtország, Finnország, Franciaország, Németország, Görögország, Írország, Olaszország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Málta, Hollandia, Lengyelország, Portugália, Románia, Egyesült Királyság, Csehország, Szlovákia, Szlovénia, Spanyolország, Svédország, Magyarország. Egyéb országok: Horvátország, Örményország, Svájc, Izland, Monaco, Montenegró, Norvégia, San Marino, Szerbia, Törökország, Ukrajna.

kapcsolatfelvételre más releváns szervezetekkel is (Turisztikai Világszervezet, Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet, Vállalkozáspolitikai és Ipari Főigazgatóság Idegenforgalmi Egysége). Az ETB publikációiban közreadott fontos információk mellett fontos szerepe van az idegenforgalmi szektor fenntartható fejlődését és versenyképességét alakító európai politikában. A népszerűsítési tevékenységek között megemlítendő a www.visiteurope.com internetes honlap elkészítése és adminisztrálása.

A **Régiók Bizottsága**¹⁷ az Európai Unió egyik politikai intézménye, amely a regionális és helyi közösségeket képviseli és amelyet abból a célból hoztak létre, hogy megadja a regionális és helyi képviseleteknek a lehetőséget az EU törvényalkotásában való részvételére, hogy minél közelebb hozza Európát a polgáraihoz, hogy bátorítsa a szubszidiaritás elvének az alkalmazását és, hogy találkozási helyet biztosítson, ahol a régiók és városok képviselői, megoszthatják tapasztalatikat és felvehessék a kapcsolatot az európai intézményekkel. A 27 országos testületből Romániáé 15 tagú. A Régiók Bizottsága a következő szaktestületek révén működik:

- COTER – Területi Kohéziós Politikai Szakbizottság
- ECOS – Gazdaság- és Szociálpolitikai Szakbizottság
- DEVE – Fenntartható Fejlődés Szakbizottsága
- EDUC – Kulturális és Oktatási Szakbizottság
- CONST– Alkotmányos Ügyek és Európai Kormányzás Szakbizottsága
- RELEX – Külkapcsolatok Szakbizottsága
- CAFA – Pénzügyi és közigazgatási vállalkozások Szakbizottsága.

Mindezek közül az idegenforgalom a Fenntartható Fejlődés Szakbizottsága (DEVE) érdeklődési körébe tartozik, amely elfogadja a specifikus véleményezéseket, miután azokat egy jelentéstevő összeállította. Az Európai Unión belül a Tanács, a Bizottság és a Parlament kérheti a Régiók Bizottságát egy állásfoglalás összeállítására, amennyiben szükséges. A testület a kötelező véleményezéseken kívül maga is vizsgálatot kezdeményezhet egyéb kérdésekben, ha véleményük szerint indokolt. A Régiók Bizottsága határozhat olyan javaslat elfogadásáról, amelyben az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsággal (EGSZB) is konzultált és olyan területeken, ahol specifikus helyi és regionális érdekekről van szó. Az idegenforgalmi politika kialakításának határozathozatali folyamatai számára kiadott állásfoglalások mellett jelentős még a tanulmányok és publikációk kiadása,

---

¹⁷ <http://cor.europa.eu>

amelyek közül a legismertebb a *Fenntartható idegenforgalom, mint kohéziós tényező az európai régiók között*.¹⁸ Ez a dokumentum számos javaslatot tesz az idegenforgalmi politika megszervezésére különböző területi szinteken a fenntarthatósági és a versenyképességi kívánalmakra alapozva.

Egy másik szervezet, amely azonban nem szorítkozik csak az Európai Unióra, az **Európai Régiók Tanácsa**¹⁹ - ez európai régiók független hálózata, valamint a legnagyobb interregionális szervezet Európában, amelynek tagja 270 régió 33 országból, valamint 13 interregionális szervezet. Nem tévesztendő össze a *Régiók Bizottságával*, amely az EU keretén belül működő intézmény. Az ERT célja a szubszidiaritás elvének és a regionális demokrácia előmozdításának, a régiók politikai szerepének növelése az európai intézményeken belül, a régiók támogatása az európai bővítési és a globalizáció folyamatai során, az európai szintű együttműködés megkönnyítése.

Az ERT felépítésében az idegenforgalom a Gazdasági és Regionális Fejlődés Szakbizottságának érdeklődési körébe tartozik, mert egyike a legfontosabb problémáknak, de az 2009-es év politikai prioritásai között is szerepel a fenntartható idegenforgalom. Léteznek törekvések a környezetvédelmi minőségbiztosítási rendszerek bevezetésére az idegenforgalomban²⁰, valamint hozzájárulásra a fenntartható fejlődés előmozdításának fő irányvonalainak meghatározására más európai szervezetekkel és intézményekkel karöltve. Ugyanakkor létrehozták az ERT idegenforgalmi hálózatot, amely egy saját információs és népszerűsítő internetes honlappal rendelkezik.²¹ Emellett létrejött az ERT fenntartható fejlődéssel foglalkozó munkacsoportja is.

A régióknak a gazdasági fejlődésre, társadalomra és környezetre vonatkozó fenntartható politikákat kell foganatosítaniuk közösségeik számára. Legújabban az idegenforgalmat, mint a helyi- és öko-fejlődés egyik megfizethetetlen eszközét tartják számon. Mindezen javaslatok hozzájárulnak a közösségek fejlődéséhez és látogatókat vonzó képességek fejlesztéséhez, ezáltal gazdasági növekedést és új munkahelyeket létrehozva, ezért az ERT támogatja tagjait a fenntartható idegenforgalom módszereinek kidolgozásával. Ebben a kérdésben négy javaslatot dolgozott tehát ki:

---

¹⁸ *Sustainable Tourism as a Factor Among European Regions*. CoR Studies e-6/2006, Brüsszel

¹⁹ Assembly of European Regions – www.aer.eu

²⁰ Assembly of European Regions (1998) *Environmental Quality Standards in Tourism*. Lillehammer – www.aer.eu/en/publications/other_publications.html

²¹ <http://www.aertourismnetwork.org/home.html>

- az ERT internetes portálja a fenntartható fejlődés számára, amelynek célja a regionális szintű fenntartható idegenforgalom stratégiáinak előmozdítása.
- partneri viszony a Nemzetközi Szociálturisztikai Irodával a partneri szerződés aláírása révén, amely lehetővé teszi mindkét szervezet számára, hogy hosszú távú terveket fogalmazzanak meg
- az idegenforgalom fenntarthatóságának felügyelete nemzetközi szakemberek mentori látogatása által, az egyes régiók idegenforgalmi politikájának értékelése érdekében. Ez segíti a regionális szerveket a teljesítményük javításában a mások tapasztalatainak példái révén
- az INTERREG IVC “Peer Reviews for Sustainable Eco-Regions via Europe” projekt-tervezet támogatása, amelyben az ERT egy 14 partnerből álló, többek között a Közép-romániai régióból Fehér megyét is magában foglaló konzorciumot vezet.

Az ERT tagjaként, Hargita megye számára nemzetközi partnerségekben való részvétel lehetőségei merülnek fel, ezáltal hozzájárulva a tudás átadásához, a jó módszerek bevezetéséhez a fenntartható és versenyképes idegenforgalom politikája terén.

A fent említett szervezeteken kívül más nemzetközi kooperációs lehetőségek is léteznek, úgy az állami szervek, valamint állami és magán intézmények, non-profit egyesületek és főleg az idegenforgalmi szektor különböző üzleti érdekeltségei (szállodaüzemeltetők, gyógyfürdők, konferenciaszervező irodák, ökoturizmus, faluturizmus, idegenvezetők, stb.) számára. Csak azokat emeltük ki, amelyekről úgy véljük, hogy jelentősen átalakíthatják az állami-magán idegenforgalmi politikát.

I.2.3. Az országos keret

Az az országos dokumentum, amely az egymást követő kormányokat, illetve a helyi közhatalóságokat kellene irányítsa a turizmus terén, a turizmus fejlesztésére kidolgozott nemzeti stratégia lenne, amennyiben ezt a kormány elfogadta volna és Románia parlamentje alkalmazta volna. Habár az **58/1998**-as, a romániai turizmus szervezését és tevékenységét érintő **kormányrendelet**, amelyet a 755/2001-es törvénnyel néhány módosítással fogadtak el, előírta a turizmus közép- és hosszú távú fejlesztési stratégiájának, valamint a turizmus fejlesztésének évi terveinek kidolgozását (22. cikk), jelen

pillanatig nem beszélhetünk egy ilyenszerű stratégiáról. Ugyanennek a törvénynek a 23. cikke előírja, hogy: *“Azok az idegenforgalmi jellegű tevékenységek, amelyeket területi szinten kezdeményeztek a helyi közigazgatósági hatóságok, bele kell illeszkedjenek a turizmus közép-és hosszú távú fejlesztési stratégiájába és el kell fogadják a Romániában gyakorolt turizmus összes formájának szabályozásait.”*

A turizmus fejlesztésének érdekében történő helyi kezdeményezések jelenleg a turisztikai törvényhozásba illesztendőek, és bizonyos mértékig figyelembe vehető két tanulmány: egyrészt a volt *Nemzeti Hatóságok a Turizmusért* (amely utólag a Turisztikai Főosztályként lett integrálva a Kis- és Középvállalkozások, a Kereskedelem, a Turizmus és a Szabadfoglalkozások Minisztériumába) szakemberei által kidolgozott, másrészt az a tanulmány, amelyet a Turisztikai Világszervezet szakemberével való együttműködés eredményezett, és *a Románia Nemzeti Turizmusa Fejlesztésének Főterve 2007–2026-ra* cím alatt megismert pragmatikus irat hosszú távra szóló meglátásokkal. Ugyanakkor léteznek a Nemzeti Turisztikai Fejlesztési és Kutatási Intézet által kidolgozott tanulmányok is, amelyek a helyi és területi szinten kidolgozott stratégiai iratok megalapozásául szolgálhatnak.

A 2008. november 30-i parlamenti választásokat követően megalakult Románia új kormánya, amelynek szerveződésén belül létrehozták a Turisztikai Minisztériumot. A Hargita megyei turizmus fejlesztési stratégiájának megszövegezésekor nem lehet előrelátni a központi adminisztráció új szerkezetének stabilitását, mégis figyelembe vesszük a LDP-SZDP (PDL-PSD) koalíció kormányzási programjának idevonatkozó pontjait.

A 2009–2012-es időszakra szóló **Kormányzati Program** 17. fejezete (Turizmus) a következő célkitűzéseket és tevékenységi irányzatokat tartalmazza:

Kormányzati célkitűzések

1. A feltételek biztosítása nemzetközi szinten egy vonzó és versenyképes turizmus érdekében - Románia hosszú távú fejlesztésének stratégiai prioritása.
2. A turizmus infrastruktúrájának megteremtése és korszerűsítése a természeti erőforrások értékesítése és turisztikai szolgáltatások minőségének növelése érdekében, a minisztériumok és helyi hatóságok partnersége által.

3. Az egyetemes és nemzeti kulturális örökség részét képező turisztikai attrakciók megőrzése és rehabilitációja, valamint a csatlakozó infrastruktúrák korszerűsítése.

4. A területi jellegzetességekhez és a tömegturizmus valamint a rétegturizmus kereslete által támasztott igényekhez alkalmazkodó turisztikai fejlesztés, a versenyképes minőségi szabványok alapján.

5. Románia, mint turisztikai célállomás népszerűsítése, hatékony márka-kampányok és turisztikai marketing által.

Cselekvési irányok

- Intézményi újrászervezés és a turisztikai marketing politikájára szakosodott szervezet megalakítása
- A turizmus egyszerűsített és hatékony törvényhozási keretének biztosítása a területet érintő befektetések serkentése és a turisztikai idény meghosszabításának érdekében
- A romániai turizmus előmozdításának több évre szóló programjának kidolgozása
- Az elszállásolási létesítmények engedélyezésére kidolgozott új rendszer alkalmazása
- A Turizmus zonális fejlesztési programjának elindítása, a helyi hatóságok által támogatott programok koordinálásával
- Turisztikai parkok létesítése
- Az adók és megkötések számának csökkentése
- A faluturizmus fejlesztése és a pénzügyi eszközök jóváhagyása a turizmus előmozdításának érdekében
- Jellegzetes tevékenységi tervek kidolgozása a térségi turizmus, a román tengerpart, a Duna-Delta, a hegyvidéki turizmus stb., valamint az üzleti, ökumenikus, orvosi, fürdőhelyi, kulturális stb. turizmus érdekében
- A turisztikai szolgáltatási csomagok elérhetőségi fokának növelése nyugdíjasok, diákok, tanulók és aktív, szerény jövedelemmel rendelkező felnőttek számára

- A turisztikai oktatás rendszerének fejlesztése oly módon, hogy az megegyezzen a piac elvárásaival.

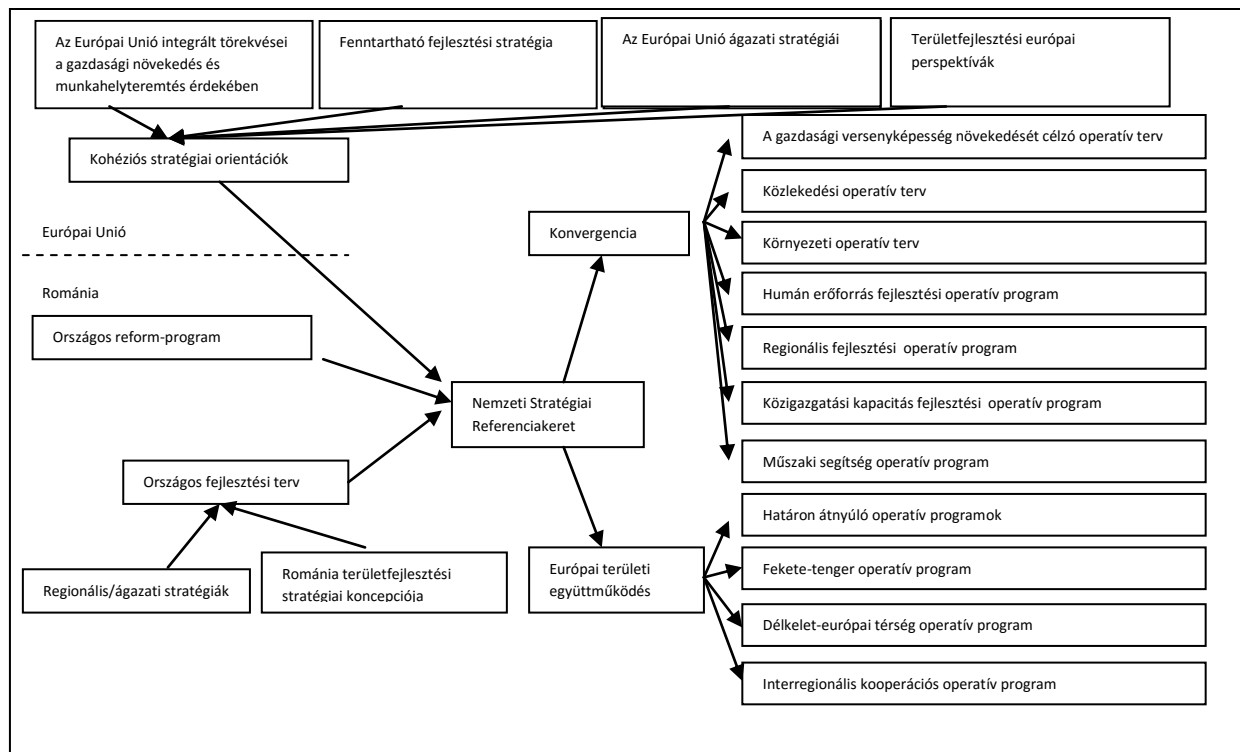
I.2.4. Regionális keret

Tekintve, hogy a Központi fejlesztési régióhoz tartozik a Hargita megyei turizmus fejlesztési stratégiáját a régió turisztikai stratégiájával kellene egyeztetni, de mivel ilyen irat nem lett kidolgozva, a 2007-2013-as időszakra kidolgozott Regionális fejlesztési tervzetből a turizmusra vonatkozó fejezetet vehetjük figyelembe. Másrészt, a szubszidiaritás, a partnerség és a decentralizáció elvei egy alulról felfelé mutató regionális stratégia megépítésére utalnak, amely a régió megyéinek stratégiáin alapszik. Viszont a régió összes megyéje jelenleg nem rendelkezik ilyen stratégiával, amelyek egy regionális stratégiával összehasonlíthatók és egyeztethetőek lennének. Tekintve, hogy a központi régió egy területi tervezési egység és nem egy turisztikai desztináció, megállapítható, hogy tulajdonképpen nincs is szükség egy ilyen stratégia kidolgozására, esetleg csak Románia turisztikai területeinek szervezeti intézményesülése után, amely a területi azonosságon és a történelmi tartományokon alapszanak: Bánság, Partium, Máramaros, Erdély, Bukovina, Moldova, Dobruzsza, Munténia és Olténia. Ezekben belül el fognak határolódni a turisztikai alterületek, amelyek különféle helyi jellegzetességeken alapszanak majd. Ami Hargita megyét illeti, a Székelyföld jelentős részét foglalja magába, amely egy kulturális- történelmi régió, saját azonossággal, javarészt a székely közösségek, Románia magyar kisebbségének jelentős része által lakva. Annak ellenére, hogy a „Székely régió” csupán egy politikai tervzet a romániai magyar közösségek tagjainak számára, a megfogható és megfoghatatlan kulturális- történelmi örökség, a területi azonosságtudat alapján Székelyföld olyan turisztikai stratégiája alakítható ki, amely a román törvényhozás tiszteletben tartása mellett, a régió saját értékeit kihasználva, területi sajátosságaival beépül az ország turisztikai ajánlatainak sorába. Ezen aspektus teljességgel megegyezik az európai fejlesztési politikák alapcélkitűzéseivel, ezáltal figyelembe véve Európa kulturális sokféleségét és fenntartható fejlődését.

I.3 A területfejlesztési politika keretei

Noha érződik egy országos szintű, irányadó jellegű, stratégiai dokumentum hiánya az idegenforgalom területén, a regionális és helyi erőfeszítések az idegenforgalom fejlesztésére mégis besorolhatók és illeszkednek a regionális társadalmi-gazdasági fejlesztési és területfejlesztési/területrendezési politikák sorába.

Románia Európai Unió integrációjának kontextusában stratégiai dokumentumokat kellett megalkotni, mint például az *Országos Fejlesztési Terv 2007-2013*, amelyből a *Nemzeti Stratégiai Referenciakeret* is született, amit viszont a 2007 és 2013 közötti időszakra érvényes *Ágazati Operatív Programok* és a *Regionális Operatív Program* valósítanak meg. Ezen a gazdasági és társadalmi kohézió politikai eszközei közötti összefüggéseket, a stratégiai összeköttetéseket az **1.3.1-es ábra** szemlélteti.

1.3.1. ábra: Az operatív programok és a Nemzeti Stratégiai Referenciakeret stratégiai összefüggései

Forrás: a *Nemzeti Stratégiai Referenciakeret prezentációja*. Pénzügyminisztérium – Közösségi Támogatási Keret Irányító Hatóság, 2006. augusztus.

Az idegenforgalom fejlesztése finanszírozási programok révén a *Regionális Operatív Program* szerves részeként volt megalkotva, amelyet a *Megvalósítási Keretdokumentum* részletez. Ez bemutatja a Regionális Operatív Program stratégiáinak fő irányvonalait, amely a az Országos Fejlesztési Tervvel és a 2007-2013-as Nemzeti Stratégiai Referenciakerettel van összhangban, ezáltal is hozzájárulva globális célkitűzéseinek és konkrét céljainak eléréséhez, Románia és a többi Európai Unió állam közötti fejlesztési különbségek csökkenéséhez.

A Regionális Operatív Program stratégiai célkitűzése: Románia régióinak kiegyensúlyozott és fenntartható területi gazdasági, társadalmi fejlődésének támogatása, a szükségleteknek és a specifikus erőforrásoknak megfelelően, a növekvő városi központokra koncentrálva, az infrastrukturális feltételek és az üzleti környezet javításával, hogy Románia régióiból különösen a lemaradottakból, vonzó régiókat alakíthassanak ki, lakhatóság, látogatás, befektetés, munkahely tekintetében. A Regionális Operatív Program stratégiai célját az egyes régiók között — ezek fejlesztési fokát figyelembe vevő — differenciáltan leosztott pénzalapokból valósítják meg, valamint egy szoros közreműködés révén a többi Ágazati Operatív Program intézkedéseivel.

A *Nemzeti Stratégiai Referenciakeret Regionális Fejlesztési Stratégiájával* összhangban, a Regionális Operatív Programban elsőbbséget élveznek a fejlettebb régiók *kevésbé fejlett területei*. Ugyanakkor kiemelt figyelmet érdemel a városok fenntartható fejlődésének támogatása, az olyan potenciális növekedési góccoké, amelyek hozzájárulhatnak Románia területének többközpontú fejlődéséhez.

A Regionális Operatív Program specifikus célkitűzései

A regionális fejlesztés fő célkitűzésének elérése érdekében, a Regionális Operatív Program a következő konkrét célkitűzéseket fogalmazza meg:

- a városi központok gazdasági és társadalmi szerepének növekedése egy többközpontú politikai megközelítés révén, a régiók egyensúlyozottabb fejlődésének ösztönzése érdekében;
- a régiók elérhetőségeinek javítása, elsősorban a városközpontok és ezek kapcsolatait illetően a környező területekkel;
- a régiók szociális infrastruktúrájának minőségének javítása;
- a régiók versenyképességének növekedése mint vállalkozások helyszínei;
- *az idegenforgalom régiók fejlesztéséhez való hozzájárulásának növelése.*

A Regionális Operatív Program prioritási tengelyei

Az összes régió kiegyensúlyozott fejlesztése egy integrált megközelítés révén valósul meg, amely kombinálja a helyi infrastruktúrába való állami befektetéseket, a gazdasági tevékenységeket aktívan ösztönző politikákat és a helyi erőforrások értékesítésének támogatását, a következő prioritási tengelyek mentén:

1.számú prioritási tengely: A városok, növekvő városi központok fenntartható fejlődésének támogatása.

2.számú prioritási tengely: A regionális és helyi közlekedési infrastruktúra javítása

3.számú prioritási tengely: A szociális infrastruktúra javítása

4.számú prioritási tengely: Az üzleti környezet támogatása regionális és helyi szinten

5.számú prioritási tengely: Az idegenforgalom fenntartható fejlődése és népszerűsítése

6.számú prioritási tengely: Technikai segítségnyújtás.

Minden prioritási irányvonal fő beavatkozási területekre van osztva. Így az 5. számú irányvonal: **Az idegenforgalom fenntartható fejlődése és népszerűsítése** három fő beavatkozási területet foglal magába, külön célkitűzésekkel, tevékenységtípusokkal és lehetséges intézkedésekkel külön minden területre. Az 5. számú irányvonal három fő beavatkozási területe és azok célkitűzései a következők:

Az 5.1-es fő beavatkozási terület: A kulturális örökség restaurálása és fenntartható értékesítése, valamint a csatlakozó infrastruktúra kiépítése/felújítása

Ezen fő beavatkozási terület célkitűzései a következők:

- a kulturális turizmus, mint a régió gazdasági növekedését ösztönző tényező jelentőségének növelése, a fenntartható fejlődés és a környezetvédelem irányelveinek betartásával

- az idegenforgalmi idény meghosszabbítása;
- a turisták számának növelése, a helyi és regionális kulturális potenciál értékesítésével a hazai és a nemzetközi piacon

Az 5.2-es fő beavatkozási terület: Az idegenforgalmi infrastruktúra létrehozása, fejlesztése és felújítása a természeti értékek értékesítése és az idegenforgalmi szolgáltatások minőségének javítása érdekében

Ezen fő beavatkozási terület célkitűzései a következők:

- a természeti értékek hasznosítása idegenforgalmi célokra;
- az idegenforgalmi szolgáltatások diverzifikálása;
- a szálláslehetőségek minőségi javítása;
- az idegenforgalmi létesítmények létrehozása/bővítése, a turisták számának növekedése és az itt tartózkodás idejének növelése céljából.

Az 5.3-as fő beavatkozási terület: Az idegenforgalmi potenciál népszerűsítése, a szükséges infrastruktúra kialakítása Románia, mint idegenforgalmi desztináció vonzerejének növelése céljából

Ezen fő beavatkozási terület célkitűzései a következők:

- a román idegenforgalmi potenciál népszerűsítése az ország imázsának javítása által, Románia külföldi népszerűsítése és az idegenforgalomban és üzleti szférában való vonzerejének növekedése érdekében;
- országos idegenforgalmi információs és népszerűsítő központok létesítése (Centre Nationale de Informare si Promovare Turistică = CNIPT) a turisták számának növelése érdekében;

- a román idegenforgalmi kínálat integrált informatikai rendszerének kialakítása.

Hargita megye fejlesztési stratégiája jövőképében és prioritásaiban a Regionális Operatív Program keretén belüli idegenforgalmi fejlesztés prioritások struktúráját veszi figyelembe, akkor is, ha ez mindössze egy finanszírozási lehetőséget jelent a különböző befektetések számára. Elképzelhető ugyanis, hogy nem minden potenciális támogatható pályázó érdeklődik majd ezen lehetőségek iránt, vagy a finanszírozás bürokratikussága és a kifizetések ütemezése által kockázatosnak tekintett finanszírozási folyamat, vagy a közigazgatás megfelelő projektek elindításában és megvalósításában mutatott képtelensége miatt. Ugyanakkor valószínű, hogy a fő beavatkozási területek számára jóváhagyott pénzeszközök kevésnek bizonyulnak a régió számára. A Hargita megyei versenyképes idegenforgalmi kínálat fejlesztéséhez szükséges projektek száma magasabb lehet, mint a Regionális Operatív Program 5. számú irányvonalában megengedett pénzügyi keret. Figyelembe kell venni, hogy a hargitai projektek versenyeznek majd a központi régió másik öt megyéjének (Maros, Kovászna, Brassó, Szeben, Fehér) projektjeivel. Egy tisztább kép kialakítása érdekében a Regionális Operatív Program keretén belül finanszírozott jövőbeni projektek versenyképességét illetően, hasznos megemlíteni azokat az *iránymutatásokat*, a pénzügyi támogatásban részesíthető tevékenységeket írják le, és amelyeket a Pályázati útmutatókban, minden fő beavatkozási területre külön, valamint a Regionális Operatív Program végrehajtási keretdokumentumában részleteztek.

I.4 Hargita Megye Tanácsa feladatai

Hargita Megye Tanácsának a turizmus területén való kompetenciáinak és feladatainak megállapítása érdekében elsősorban az **58/1998**-as, a Románia területén zajló turizmus megszervezéséről és lebonyolításáról szóló, a 755/2001-es törvény által jóváhagyott és néhány ponton módosított, sürgősségi **kormányrendeletre** támaszkodhatunk, amely az alábbi kitételeket tartalmazza a megyei tanácsokra vonatkozóan:

20. cikk - A megyei tanácsok, valamint Bukarest Muncípiium Tanácsának a következő feladatai vannak a turizmust illetően:

- a legfőbb turisztikai értékek leltárba vétele;
- a turisztikai vagyon nyilvántartásainak adminisztrációja;
- a turizmus fejlődését célzó ajánlások elkészítése, amelyek az Éves turizmus fejlesztési program alapját képezik;
- részvétel a turisztikai útvonalak és sípályák jóváhagyásánál;
- hozzájárulás a turisztikai termékek minőségének növeléséhez;
- a turisztikai aktivitás követése, annak érdekében, hogy a turizmus terén működő gazdasági társaságok hozzájuthassanak a turisztikai erőforrásokhoz, megfelelően az ezeket célzó értékesítési és védelmi normáknak.
- „turista információs központok megszervezése turisztikai tevékenységet folytató településeken.”

33. cikk - (1) Azon megyei tanácsok, amelyek közigazgatási-területi hatósugarában hegyvidéki turistautak és/vagy sípályák találhatóak, 2003. szeptember 30-ig megyei „hegyi mentő” szolgálatot szerveznek, amely a hegyvidéki balesetmegelőzési és a balesetet szenvedett személyek mentési feladatait látja el, és felügyeli a megye hegyvidéki turistaútjainak létrehozását, karbantartását és rehabilitációját.

(2) Azon helyi tanácsok, amelyek közigazgatási-területi hatósugarában sípályák találhatóak, 2003. szeptember 30-ig helyi „hegyi mentő” szolgálatot szerveznek.

Természetesen ezek magyarázatára számos más törvényhozási dokumentumra hivatkozhatunk, úgy az idegenforgalom területéről, mint a területrendezés és városrendezés, környezetvédelem, műemlékvédelem, stb. területéről.

Egyenlőre ezen előírások felsorolás szintű említésénél maradunk, visszatérünk majd rájuk a megye idegenforgalmi fejlesztését célzó prioritás-rendszerről szóló fejezetében, ahol a megyei tanács saját tevékenységei el lesznek különítve majd azon projektektől, amelyekben a megyei tanácsnak csak koordinációs, esetleg jóváhagyási szerepe lesz.

II. A Hargita megyei turizmus helyzetértékelése

II.1 A turisztikai kereslet trendjei a világban, Európában és Romániában

II.1.1. Az európai turizmus megatrendjei

Sem a nemzeti, regionális és megyei turizmussal kapcsolatos politikák megfogalmazásánál, sem a turisztikai vállalkozások üzleti stratégiáinak kidolgozásánál és megvalósításánál nem lehet figyelmen kívül hagyni azokat a szempontokat, amelyek a nemzetközi, különösképpen az európai és közép-kelet európai turisztikai piac jellemzői manapság, illetve amelyek a jellemzői lesznek a közeljövőben. A Turisztikai Világszervezet (TVSZ) meghatározása szerint Románia az európai régióhoz és a *Közép-Kelet Európai alrégióhoz* tartozik, húsz másik állammal együtt. További európai alrégiók: Észak-Európa, Nyugat-Európa, Dél-Európa vagy más néven Mediterrán térség. A TVSZ által készített nemzetközi statisztikák a turisztikai piac legfrissebb alakulásairól szolgáltatnak információkat, és ezekre alapozva készülnek különböző időtávú előrejelzések is. A TVSZ piac- és marketingkutatással foglalkozó részlege folyamatosan információkat szolgáltat a piac alakulásáról, statisztikai adatok, tanulmányok és jelentések formájában nyilvánosságra hozva azokat. A legismertebb publikációk közé tartoznak a *Tourism Highlights* (a legutóbbi kiadás a 2008-as), a *Tourism Market Trends*, jelentésekkel a nagyobb régiókról, és az UNWTO *World Tourism Barometer*, évi háromszori megjelenéssel.

A nemzetközi turizmusról szóló adatok azt mutatják, hogy 2007-ben a turistaérkezések száma elérte a **903 millió** személyt, **6,6%-os** emelkedést produkálva a korábbi évhez képest, a nemzetközi turizmusból származó bevételek pedig **5,6%-kal** nőttek, ugyanebben az évben **856 milliárd** dollár, illetve előző évben 625 milliárd euró értéket elérve. A nagy régiók közül Európa részesedése 54%-os, 484 millió érkezéssel, illetve értékben 51%-os, 433 milliárd dollár bevétellel, őt követi Ázsia és a Csendes-óceáni térség 184 millió érkezéssel és 189 milliárd dollár jövedelemmel (20, illetve 22%), Amerika 142 millió érkezéssel és 171 milliárd dollárral (16, illetve 20%), Afrika 44 millió érkezéssel és 28 milliárd dollárral (5, illetve 3%) és a Közel-Kelet 48 millió érkezéssel, 34 milliárd dollárral (5, illetve 4%).

A TVSZ mellett az Európai Turisztikai Bizottság (European Travel Commission - ETC)²² egy másik olyan szervezet, amely a turisztikai piacra hatással lévő társadalmi-gazdasági folyamatok elemzésével

---

²² www.etc-corporate.org, www.visiteurope.com

és bemutatásával foglalkozik. Ez egy non-profit szervezet 39 Európai Nemzeti Turisztikai Szervezet részvételével, amelyek feladata a turizmus előmozdítása Európában és a tagországokban. Az ETAG-gal (European Travel and Tourism Action Group)²³ együtt az ETC kidolgozott egy tanulmányt azokról a folyamatokról, amelyek az európai turizmust befolyásolják **Tourism Trends For Europe** címmel. Ez a dokumentum a turizmus környezetével (demográfia, környezetváltozás, világgazdaság, politika, kultúra, biztonság), a turizmusfogyasztási szokásokkal, a termékekkel és a turisztikai marketinggel foglalkozik. A tanulmány megállapításai közül azokat mutatjuk be, amelyek relevánsak az európai turizmus szempontjából, közép és hosszú távon hatással lehetnek a romániai turizmusra, beleértve Hargita megye turizmusának lehetőségeit és korlátait is. A bemutatott szempontok a SWOT elemzés kidolgozásához szolgáltathatnak adatokat, illetve a fejlesztési irányvonalak és prioritások indoklásának alapjait jelenthetik.

A társadalmi, a gazdasági folyamatok, a szociális valamint életviteli változások mind hatással vannak a turizmusra, mint a társadalom integráns részére. A turisztikai szektor számára fontos, hogy ezeket a változásokat időről-időre felmérje és értékelje. A jelenlegi termék- és szolgáltatáspolitikák, a marketing valamint a beruházások folyamatos kiigazítást vagy módosítást igényelnek, a korábban nem tapasztalt viselkedési és preferenciaváltozás következtében. A múltban a kínálat határozta meg mindig a keresletet, míg manapság ennek az ellenkezője az igaz. A piac telítődése, a tudatosabb, tapasztaltabb, több szabadidővel és elkölthető jövedelemmel jellemezhető vásárló határozza meg manapság a turisztikai szektor ajánlatainak jövedelmezőségét. A verseny tehát kiéleződött. Habár egyes irányzatok a kínálatra épülnek, ugyanilyen fontos előre látni a keresletet változásait is, és ezek a folyamatok együttesen határozzák meg a releváns beavatkozások pontos időpontját és pénzszükségletét. Az ETC/CEC tanulmányban bemutatott folyamatok a nyugati, konkrétan az európai társadalom változásaira vonatkoznak, a következő öt évre nyújtva középtávú előrejelzést. A tanulmány különböző minőségi és mennyiségi trendek elemzésére, és nemzetközi szervezetek szakértőinek értékeléseire egyaránt épít. A folyamatok elemzése azt tükrözi, hogy minden folyamat egyúttal létrehozza az önmagával ellentétes folyamatot is, másrészt nem elkülönülten jelentkezik, hanem kevert formában: kombinálva a fejlődési fázisokat, az eredményeket és a jelentőségüket illetően is. Ennek következtében közel lehetetlen, hogy a turizmus fejlődéstörténetében pontosan el tudjunk határolni evolúciós faktorokat.

---

²³ www.etag-euro.org

Általános folyamatok és azok hatásai a turisztikai szektorra

A korábbiakhoz képest jobb egészségi állapotú és jövedelemszintű idős népesség száma az eddiginél gyorsabban fog növekedni. Az idős, tapasztalt utazók száma nagyobb mértékben fog nőni, mint az általános kereslet, ennek köszönhetően a teljes keresletet nagyobb arányban határozzák majd meg.

Következmények a turisztikai szektor számára:

- Növekvő kereslet a minőség, a kényelem és a biztonság iránt
- Növekvő kereslet a könnyebb és kényelmesebb utazási módok iránt
- Növekvő kereslet a pihenési és szórakozási lehetőséget nyújtó létesítmények iránt
- Növekvő kereslet a személyre szabott termékek iránt
- Nagyobb kereslet a főszezonon kívüli hónapokban
- A marketingben kisebb hangsúly az életkoron és nagyobb a kényelmen

A háztartásokban élő személyek száma továbbra is csökken, ami nagyobb diszkrecionális jövedelmet és vásárlóerőt eredményez. Mindez a turizmusban a hosszú utazások és a rövid kirándulások iránti keresletet is befolyásolja.

Következmények a turisztikai szektor számára:

- Növekvő kereslet a luxusszolgáltatások iránt („apró kényeztetések”)
- Növekvő kereslet az impulzusvásárlással megszerezhető különleges termékek iránt
- Növekvő kereslet a városnézések (city-breaks) iránt és egyéb rövid, határon átnyúló a megszokottól eltérő időpontú kirándulások iránt
- Magasabb érdeklődés a „télből a nyárba” típusú ajánlatok iránt

Tovább növekszik az egészség megőrzésének igénye, amely nem csak a kereslet mennyiségét befolyásolja, hanem különösen a turisztikai célpont kiválasztásáról meghozott döntést és magát a szabadidő eltöltésének módját is.

Következmények a turisztikai szektor számára:

- A kevésbé egészségesnek tartott célpontokat jobban fogják kerülni, mint a múltban
- A passzív időtöltés iránti igény tovább csökken

- Az aktív időtöltés még népszerűbbé válik, azok a létesítmények lesznek egyre népszerűbbek, amelyek kielégítik az ilyen tevékenységek iránti igényt
- Növekedni fog a wellness szolgáltatások iránti kereslet, beleértve az élményfürdőket és a fitness központokat is.

Az általános képzettségi színvonal növekszik, amely azt eredményezi, hogy a művészetek, a kultúra, és a történelem sokkal fontosabb szerepet fog játszani a szabadidő eltöltésében, beleértve az ismeretterjesztő és spirituális utazások növekvő számát.

Következmények a turisztikai szektor számára:

- Növekvő kereslet az egyedi termékek iránt
- A turisztikai szolgáltatáscsomagokban és a saját szervezésű utazásokon nagyobb hangsúly a művészeti, kulturális és történelmi elemeken
- Igény a turisztikai információkról való jobb és innovatívabb kommunikáció iránt
- Növekvő kereslet új célpontok iránt Közép-Kelet Európában

A modern társadalomban növekvő stressz van az emberek mindennapi életében, ami növeli az igényt a több szabadidő és pihenés iránt – mindez pedig kedvezőtlen hatással van a diszkrecionális jövedelem növekedésére, a fizetett munkanapoknak a szabadidő javára való csökkenésének köszönhetően

Következmények a turisztikai szektor számára:

- Növekvő igény az alacsony költségű szolgáltatások iránt
- Növekvő igény a pihenési ajánlatok iránt
- A hosszú üdülések csökkentése a rövidebb, de gyakoribb utazások javára

Tudatosabb fogyasztók, akik jobban ismerik szükségleteiket és jogaikat. Ez sokkal kritikusabb szemléletet jelent a minőség és különösen az ár-érték viszony tekintetében.

Következmények a turisztikai szektor számára:

- Az alternatív szabadidő eltöltési módok és az utazások az egyéb vásárlásokkal versengenek, az úti célok és szálláslehetőségek iránt pedig kritikusabb szemlélet alakul ki

- Azok a turisztikai célpontok, amelyek nem érik el az elfogadható színvonalat jobban és hosszabb ideig megszenvedik a változásokat
- Változatosabb szokások: egyik üdülés egyszerűbb, másik fényűzőbb, egyik évben hosszabb utazás, másikban rövidebb
- Eltérőbb utazási preferenciák lesznek, ismétlődő utazásokat generálva
- Csökken a célpontok iránti hűség
- A tapasztalt turisták kritikusabb szemlélettel állnak a mesterséges attrakciók iránt, növekszik az autentikusabb szolgáltatások és termékek megbecsültsége, az igények az érzelmi és a személyes szükségletek kielégítése irányába tolódnak el; a mesterséges szolgáltatások (például a tematikus parkok), amelyek egyhangúak, veszítenek jelentőségükből, amennyiben nem nyújtanak minőségi látványosságot
- A turisták tapasztalatai és kritikus hozzáállása a múltban nagyobb elégedettséget nyújtó célpontok újralátogatását fogják előidézni
- A mobilitás iránti növekvő szükséglet a gépjárművek bérletét ösztönözni fogja
- A bőséges, változatos és teljesen kiegyensúlyozott lehetőségeket ajánló régiók népszerűbbekké válnak, igényelve ezen célpontok menedzsmentjének javítását

A nyugati társadalom életformája fokozatosan megváltozik, befolyásolva a turisták saját szükségleteit és szokásait is.

Következmények a turisztikai szektor számára:

- Habár ilyen beruházásokra lehetőség van, a "Bed and Breakfast" típusú szolgáltatások iránti igény csökken, mivel olcsónak tartják őket
- Mivel a társadalmi helyzet kevésbé fontos, mint korábban, a szórakozási szokások személyesebbé válnak, növekvő keresletet előidézve a kisebb szálláshelyek, kis autentikus családi hotelek és turisztikai farmok iránt
- Az életfelfogásbeli és életstílusbeli változások hatására csökken a kereslet a társas és vezetett utazások iránt
- A szolgáltatók nagyobb haszonra tehetnek szert, amennyiben képessé válnak teljesen új termékek, programok és szolgáltatások kidolgozására, amelyek hozzáadott értékük miatt képesek őket másoktól megkülönböztetni

- Növekszik a szolgáltatók specializációja, mivel a hobbik és a különleges érdeklődési körök egyre fontosabbá válnak és egyre inkább összekötődnek az utazásokkal
- A biztos pontok iránti igény növekedése egy bizonytalan világban ösztönözni fogja a második otthonok birtoklása iránti vágyat, mégpedig a kisebb regionális repülőterek körzetében
- A „vissza a természetbe” mozgalom az egyszerűbb vakációk iránti igényt eredményezi, faházakban, bungalókban, és sáttáborokban

Az Internet elterjedtsége és tájékozódásra, valamint termékek és turisztikai szolgáltatások vásárlására való használata továbbra is növekedni fog. A turizmusban kizárólagos fontosságúvá válik, beleértve a vizuális marketing új eszközeit.

Következmények a turisztikai szektor számára:

- A turisztikai célpontokról és termékekről széles körű információ áll rendelkezésre, a keresőprogramok az adatok részletesebb összehasonlítását és elemzését teszik lehetővé, mindezek pedig intenzívebben befolyásolják a versenyt
- A tapasztalt turisták közösen tervezik meg utazásaikat közvetlen foglalásokon keresztül
- Az utazási/turisztikai ügynökségek szerepe csökkenni fog, mivel az utazások egyre nagyobb része közvetlenül az interneten keresztül teljes körűen megvásárolhatóvá válik
- Az internet gyorsuló ütemben alakítja át a nemzeti turisztikai szervezetek klasszikus szerepét, és új terepeket hoz létre az e-marketing számára, beleértve a vásárlói kapcsolat menedzsment (CRM – Customer Relation Management) alkalmazását a turisztikai célpontok marketingjében
- A desztináció marketing (egy közös támogatottságot élvező márkaépítés) fontossága a web-oldalak látogatottságának növelésében emelkedni fog
- Az internetes vásárlás lehetősége késői foglalásokat fog előidézni
- Növekvő igény jelentkezik a biztonságos online foglalásokra a tapasztaltabb és magabiztosabb turisták körében

A nagy sebességű vonatok és repülőjáratok elterjedtségének növekedése befolyásolni fogja a klasszikus turistaáramlásokat, a közúti forgalom egyre inkább túlszűfolttsággal és torlódásokkal szembesül.

Következmények a turisztikai szektor számára:

- A turisztikai célpontok nagyobb hasznot húzhatnak a rövid utazások elfogadható árának és a könnyebb elérhetőségnek köszönhetően, különösen, ha a nagy eseményeik a főszezonon kívül kerülnek megrendezésre
- A közvetlen vonat és repülőjártat elérhetőség növekedése növelni fogja a keresletet a rövid nemzetközi utazásokra, városok és városi régiók meglátogatására, a vidéki területek kárára
- A nagysebességű vonatok középtávú utazásra való használata nagyobb arányokat fog ölteni, mint a jelenlegi menetrendszeri repülőjáratok által lebonyolított forgalom
- Az utak túltelítettsége negatívan befolyásolja a személyautókkal való utazást, különösképpen a csúcsszezonban
- Az autóbuzsos kirándulások veszteni fognak jelentőségükből
- A nem megfelelő menetrendek által okozott akadályok és az intermodális kapcsolatok (különböző utazási módok kapcsolódásai) hiánya nagyon negatívan fogja érinteni azokat a célpontokat, amelyek nem tudnak alkalmazkodni a könnyű elérhetőség követelményeihez
- körutazások – nem csak a drágák, hanem az alacsony költségűek – jelentősége is növekedni fog, különösképpen az 50 év feletti generációk körében

A környezeti (vagy ökológikus) gondolkodás továbbra is terjedni fog, ami nagyobb keresletet fog eredményezni a fenntartható célpontok iránt, ahol a természet és a népesség kapcsolata kiemelkedőbb szerepet játszik. A fenntarthatóság költségeinek csökkentése érdekében az árak a turistákhoz lesznek igazítva.

Következmények a turisztikai szektor számára:

- Növekedni fog a célpontok regionális jellegének fontossága
- A desztináció menedzsment módszerek ki kell terjedjenek a koherens és konzisztens tervezésen keresztül történő fejlesztésekre
- Erősebb lesz az olyan célpontok kedveltsége, ahol a helyi lakosság támogatja a megnövekedett számú látogatók fogadását és vendégül látását
- A túlságosan beépített régiók (különösen a nem tájba illő építmények magas száma) egyre inkább veszítenek turisztikai célpont jellegükből
- Az ökoturizmus nem tévesztődik össze a fenntartható turizmussal

Terrorcselekmények, regionális háborúk, környezetszennyezés és egyéb hasonló krízishelyzetek korunk mind gyakoribb eseményeivé válnak, ami befolyásolja a biztonságérzet iránti igényt. A nem biztonságosnak tekintett célpontokat el fogják kerülni.

Következmények a turisztikai szektor számára:

- A vizek minősége (tavak, úszómedencék, és a csapvíz minősége is) megnövekedett jelentőséggel fognak bírni az úti célok kiválasztásánál és nagyobb védelmet fognak igényelni
- A kritikusabb turisták igényesebbek lesznek és amennyiben a nyújtott szolgáltatások nem érik el a megfelelő szintet követelésekkel lépnek fel
- A biztonság garantálásának költségei gyorsuló mértékben fognak növekedni
- Az iparág fel kell készüljön a kereslet rugalmasabb kiszolgálására a válság időszakában

Az ETC jelentésben foglalt, az európai turizmust az utóbbi években befolyásoló általános trendek bemutatását követően megállapíthatjuk, hogy ezek közül számos fogja érinteni a romániai, és beleértve a Hargita megyei turisztikai ajánlatok iránti potenciális keresletet. Ezek a folyamatok és az általuk kiváltott továbbiak fogják meghatározni a régióknál által nyújtott ajánlatok versenyképességét, beavatkozások szükségességét előidézve a turizmus fenntartható fejlesztését, amely egyúttal hozzájárul a régió turisztikai célpontjainak és vállalkozásainak közép és hosszú távú versenyképességének fenntartásához. A bemutatott megállapítások tömör formában megtalálhatóak jelen stratégia SWOT elemzésében és számításba lesznek véve a fejlesztési irányok kidolgozásánál, valamint a megyei turizmus fejlesztése érdekében javasolt beavatkozásokban is.

II.1.2. A turisztikai kereslet változásai Romániában

II.1.2.1. A turisztikai kereslet alakulása Romániában turisztikai célpontok szerint

A Nemzeti Statisztikai Hivatal által vezetett román turisztikai statisztikában a következő turisztikai desztináció kategóriákat különítik el (a későbbi számadatoknál és táblázatokban használt rövidítésekkel együtt):

- fürdőhelyek (FH)
- tengerparti üdülőhelyek, kivéve Konstanca városát (TPÜ)
- hegyvidéki üdülőhelyek (HVÜ)
- a Duna-delta vidéke, beleértve Tulcea városát (DDT)
- Bukarest és a megyeközpontok (BMK)
- Egyéb helységek és turisztikai útvonalak (EGY)

Ez a hat úti cél kategória különböző szerkezetet mutat mind a szálláslehetőségek (meglévő és működő szálláshelyek kapacitása), mind a szálláshelyeken regisztrált kereslet (megszállt turisták száma, vendégéjszakák száma) tekintetében. Mivel ezek a kategóriák nem teljesen részletesek, az egyes csoportokban különböző turisztikai formák adatai összegződnek (kulturális-, rekreációs-, városi-, falusi turizmus stb.), így a turizmus nagyságának ilyen felosztású értékelése csak bizonyos fenntartásokkal végezhető el.

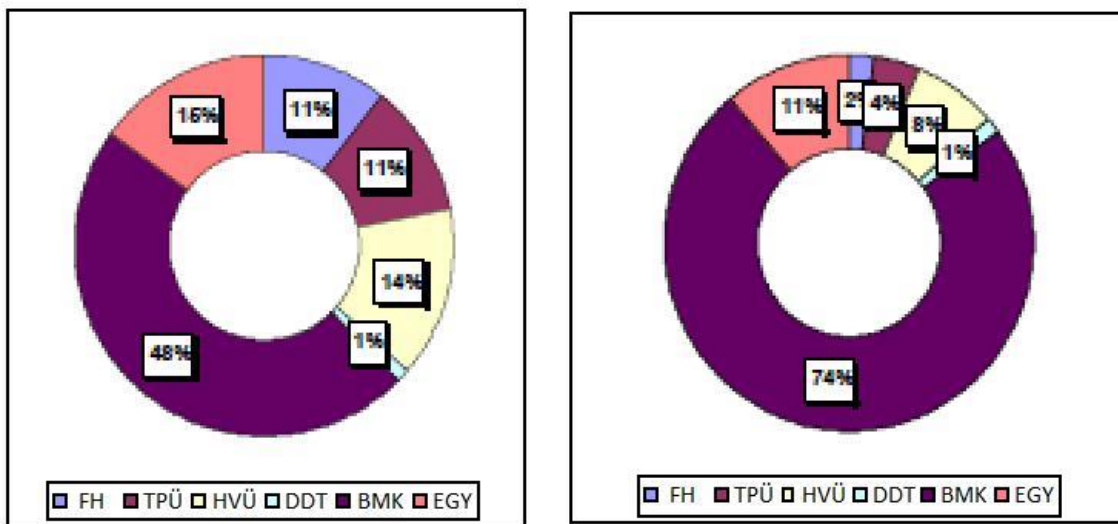
Természetesen léteznek olyan tendenciák, amelyek a *Bukarestben és egyéb megyeközpontokban* megvalósuló keresletet összemoszák a városi turizmussal, amely a kulturális és üzleti turizmust is magában foglalja, vagy az *Egyéb helységeket és turisztikai útvonalakat* a vidéki turizmussal, illetve a *Duna-Delta vidékén, beleértve Tulceát* megvalósuló turizmust az ökoturizmussal – az ilyen megközelítéseknek meglehetősen magas valóságtartalma van, és tájékozódási pontokat adhat, de semmiképp sem tekinthető tudományosan megalapozottnak. A román statisztikában használt turisztikai úti cél kategóriák között hitelesebbnek lehet tekinteni a hegyvidéki üdülőhelyekről és a gyógyüdülőkről származó adatokat. Sajnos, ezek az adatsorok nincsenek régiók vagy megyék szerint csoportosítva, csak országos szinten vannak összegezve. Emiatt a turisztikai kereslet desztinációk szerinti bemutatását nemzeti szinten megfogalmazott általános folyamatokon keresztül ábrázoljuk. Ezeknek az összehasonlítása megyei szintű adatsorokkal nehézkes, további kiegészítő tanulmányokat és kvalitatív primer kutatásokat igényel.

Az INSSE honlapján megtalálható Tempo-Online adatbázis alapján megállapítható, hogy a Romániában megszállt **turisták száma** a 2000-es **4,92 millióról**, 2007-re **6,97 millióra** nőtt, amiből

a külföldi turisták száma **867 ezerrel, 1551 ezer** főre nőtt, az arányuk 17,6%-ról 22,2%-ra emelkedett. A 2000-hez képest 2007-ben végbement általános 41,7%-os növekedés közepette a román állampolgárságú regisztrált turisták növekedési rátája 33,7%-os volt, a külföldi turisták esetében pedig ez az érték 78,9%-ot tett ki. A szálláshelyeken regisztrált külföldi turisták száma 2003-ban meghaladta az 1 milliós küszöbértéket, 2007-ben, Románia Európai Unióhoz való csatlakozása évében pedig túlszárnyalta az 1,5 milliós külföldi turista értéket, 12,4%-os emelkedést produkálva a 2006-os évhez képest. Kevésbé valószínű, hogy mindez csak az EU csatlakozásnak köszönhető, - habár ez hozzájárul az ország pozitív külső megítéléséhez -, mivel a román turisták száma is 12,1%-kal növekedett 2007-ben 2006-hoz képest.

Mindazonáltal lehetséges, hogy az előcsatlakozási (például SAPARD, PHARE), a strukturális és a vidékfejlesztési (a NVP 313-as intézkedése, és a ROP 5.2-es intézkedése) alapok hozzá fognak járulni a turisztikai szolgáltatások minőségének növekedéséhez és ezáltal a román turizmus vonzerejének és versenyképességének emelkedéséhez.

Amint az a 2.1.1-es ábrán megfigyelhető a vizsgált periódusban a legtöbb turistaérkezést Bukarestben és a megyeszékhelyeken regisztrálták (megközelítőleg 48%), 15% érkezett egyéb helységekre (városok és vidékek, turisztikai útvonalak), a hegyvidéki üdülőhelyek 14%-kal részesedtek, míg a tengerpartra és a fürdőhelyekre érkezők 11%-os arányt jelentettek.

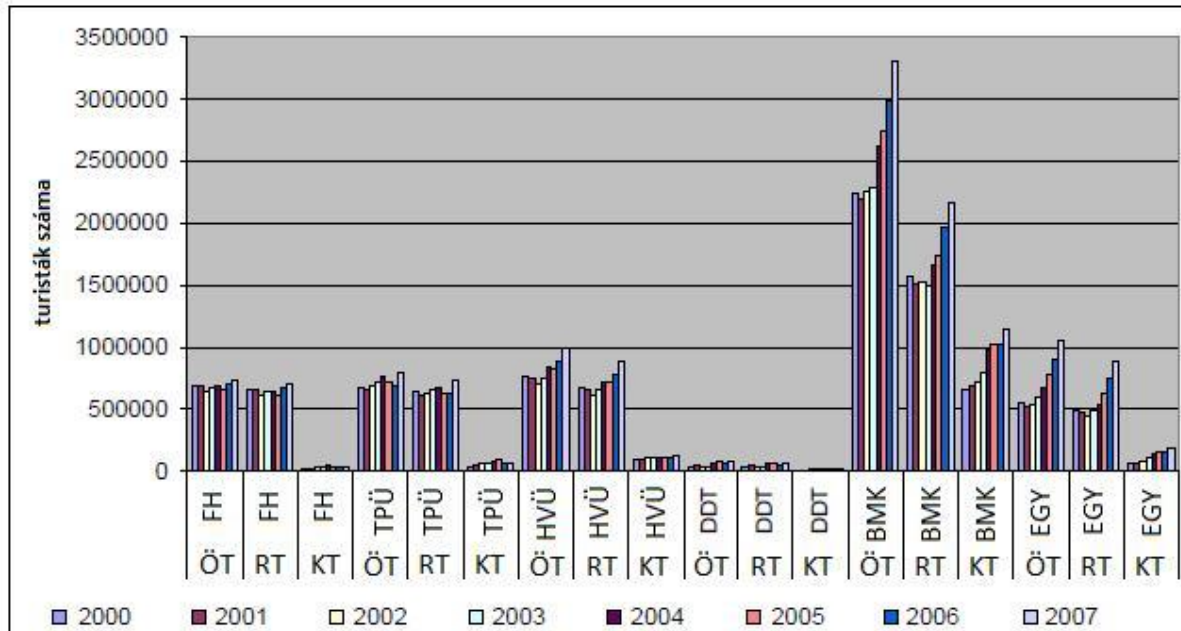
2.1.1 Ábra – A turisták számának eloszlása Romániában uticélok szerint, 2007-ben, összes turista és külföldi turisták bontásban (FH – fürdőhelyek, TPÜ – tengerparti üdülőhelyek, HVÜ – Hegyvidéki üdülőhelyek, DDT – Duna-Delta és Tulcea, BMK – Bukarest és egyéb megyeközpontok, EGY – egyéb helységeek és turisztikai útvonalak)

Forrás: INSSE – Tempo-Online Data Series (www.insse.ro -20.12.2008)

Az ország különböző térségeinek külföldi turistákra gyakorolt vonzereje a 2.1.2-es ábra alapján is megítélhető, észrevéve, hogy a külföldi turisták egy jelentős száma azokat az uticélokot veszi célba, amelyeken önmagában megfelelő nagyságú a turizmus valamint a szakmai és üzleti célú utazások forgalma. Annak érdekében, hogy még árnyaltabb képet kapjunk Bukarest részesedéséről a turisták számából, a megyéket rangsoroló táblázatot is segítségül hívhatjuk, ami azt mutatja, hogy az összes 2007-ben Bukarestben megszállt turista száma 908.921 volt, amiből 372.046 román állampolgárságú (40,9%), 536.876 külföldi (59,1%). Így az összes Bukarestben és egyéb megyeközpontokban regisztrált turisták számából Bukarest 27,5%-ot tesz ki, a román állampolgárságú turisták körében, 17,2%-ot, míg a külföldiek körében 46,9%-ot. Bukarest adatait az egész ország turistáinak számához viszonyítva, 13%-os részesedést kapuk a teljes turistaszámból, 6,9%-ot a román turisták számából, 34,5%-ot pedig a külföldi turisták számából.

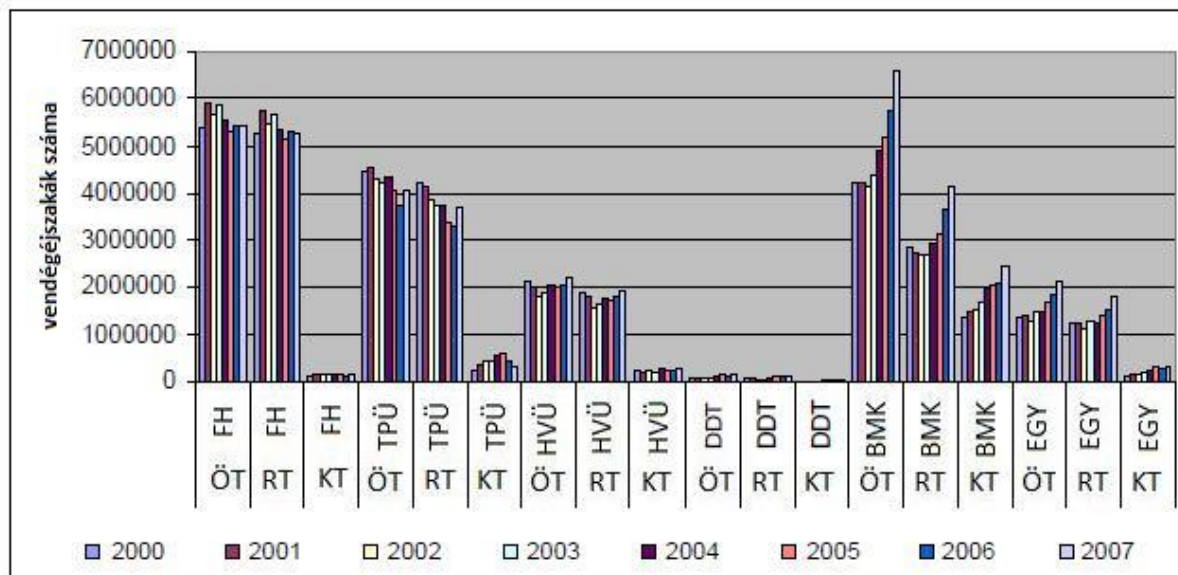
A turisztikai célpontok jellemzésének egy másik szempontja a regisztrált **turistaéjszakák** száma, amint az a 3. ábrán látható. Az éjszakák számát a turisták számához viszonyítva egy újabb teljesítménymutatóhoz jutunk, az **átlagos tartózkodás időtartamához**, vagyis egy turista éjszakáinak átlagos számához. Minél magasabb ez a mutató annál több úti cél jellemezhető tartós tartózkodás jellegű turizmussal és kevésbé átutazó vagy vándorló turizmussal. Magától értetődő, hogy mind az éjszakák száma, mind az átlagos tartózkodás hossza nagyobb azokon a fürdőhelyeken, amelyeket a gyógyturizmus jellemez két-három hetes kezelésekkel, illetve a tengerparti üdülőhelyeken, ahol a rekreációs, passzív, relaxációs, vagy szórakozási turizmus a jellemző.

A vizsgált periódusban a regisztrált turistaéjszakák száma jelentős növekedést mutatott, vagyis 2007-ben a teljes növekedés rátája 2000-hez képest 16,7% volt, a román turistákat tekintve kisebb (9,7%), a külföldi turisták esetében viszont látványosan nagymértékben: 66,9%. Az előző évhez képest az éjszakák számának növekedési értékei 8,4, 8 illetve 10,6% voltak, vagyis szerényebb értéket mutatott mint a turisták számának növekedése. Természetesen ezeknek a fejlődési tendenciáknak a tartózkodás átlagos hosszának növekedésében is tükröződniük kell. Ahhoz, hogy előrelépésről tudjunk beszélni, nem csak a turisták vonzására van szükség, hanem azok helyben tartására is amennyi ideig csak lehetséges.

2.1.2. Ábra - A turisták számának alakulása Romániában turistacélpontok szerinti bontásban 2000-2007 között. (ÖT – összes turista, RT – román turisták, KT – külföldi turisták)

Forrás: INSSE – Temo-Online Data Series (www.insse.ro – 20.12.2008.)

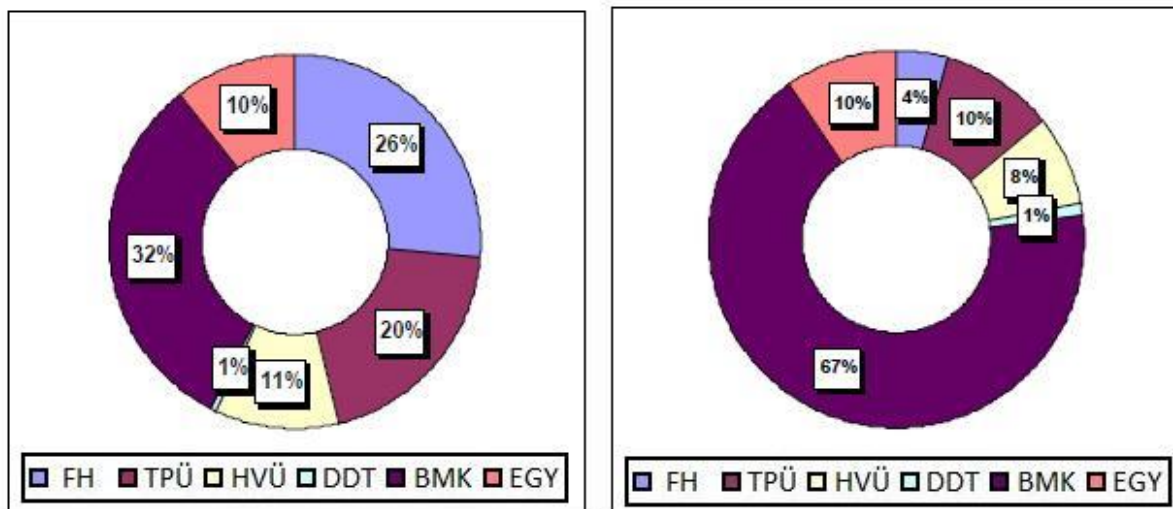

2.1.3. Ábra – A turistaéjszakák számának alakulása Romániában, turistacélpontok szerinti bontásban, 2000-2007 között. (ÖT – összes turista, RT – román turisták, KT – külföldi turisták)

Forrás: INSSE – Temo-Online Data Series (www.insse.ro – 20.12.2008.)

A különböző úti célok arányát illetően az összes turistaéjszakából a 2.1.4. Ábra ad információkat a 2007-es állapotokról. Az összes, megközelítőleg **20,6 millió turistaéjszakából** a legtöbbet

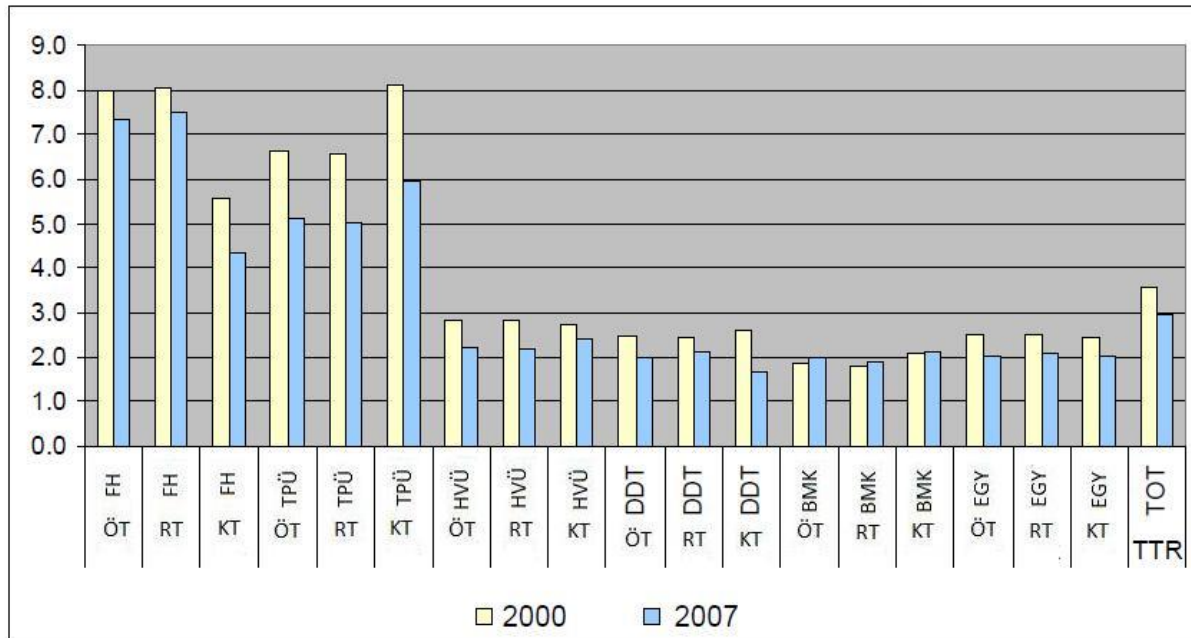
Bukarestben és az egyéb megyeszékhelyeken regisztráltak (32%), ezt követik a fürdőhelyek 26%-kal, a tengerpart 20%-kal, a hegyvidéki üdülőhelyek és egyéb helységek valamint a turistaútvonalak relatíve alacsony aránnyal. Románia fürdőiben és hegyeiben rejlő potenciált tekintve úgy tűnik, hogy ezeknek az úti céloknak a kihasználtsága szegényes, másrészt a regisztrált turisták és utazók érdeklődése a nagyobb városokra koncentrálódik, amely ismételten felhívja a figyelmet a kulturális turizmus fontosságára, illetve még inkább az üzleti célú turizmusra. Az is megfigyelhető, hogy a megközelítőleg **3,6 millió külföldi turistaéjszakából** 67% Bukarestben és a megyeszékhelyeken realizálódik, a többi úti cél típus aránya rendkívül alacsony, amely a fürdő, hegyi és a tengerparti célpontok rendkívül szegényes vonzerejére utal a külföldi turisták körében.

2.1.4 Ábra – A turistaéjszakák számának struktúrája Romániában 2007-ben, turisztikai célpontokként, összes és külföldi turisták bontásban (FH – fürdőhelyek, TPÜ – tengerparti üdülőhelyek, HVÜ – Hegyvidéki üdülőhelyek, DDT – Duna-Delta és Tulcea, BMK – Bukarest és egyéb megyeszékhelyek, EGY – egyéb helységek és turisztikai útvonalak)

Forrás: INSSSE – Tempo-Online Data Series (www.insse.ro -20.12.2008)

A tartózkodás átlagos hossza általánosan csökkenő tendenciát mutatott, kivéve Bukarestet és a megyeszékhelyeket, amint az a 2.1.5. ábrán is látható, amelyen a 2000 és a 2007 évi adatok kerültek összehasonlításra. A legdrasztikusabb csökkenést a tengerparti üdülőhelyek esetében lehetett regisztrálni, valamint az egyéb fürdőhelyeken, különösen a külföldi turisták körében. A hegyi üdülőhelyeken sem nőtt az átlagos tartózkodás hossza, hanem csökkenés következett be, és kifejezetten a román állampolgárságú turisták esetében.

2.1.5. Ábra – Az átlagos tartózkodás hosszának alakulása Romániában 2000 és 2007 között, uticélonként, összes és külföldi turisták bontásban. (FH – fürdőhelyek, TPÜ – tengerparti üdülőhelyek, HVÜ – Hegyvidéki üdülőhelyek, DDT – Duna-Delta és Tulcea, BMK – Bukarest és egyéb megyeközpontok, EGY – egyéb helységek és turisztikai útvonalak)

Forrás: INSSE – Tempo-Online Data Series (www.insse.ro -20.12.2008)

A bemutatott statisztikák fényében úgy tűnik, hogy az ország megközelítőleg harmadára kiterjedő hegyvidéki természeti lehetőségek, a természetes gyógy-központok nagy változatossága, a Fekete-tengeri partvidék és a Duna-Delta jelenléte ellenére Romániában egyelőre nem sikerült hatékonyan kihasználni ezt a változatos turisztikai potenciált. Az a tény, hogy létezik egy növekedés a szálláshelyek számában a különböző turistacélpontokon és az ország megyéiben, nem jelent egyúttal hasonló mértékű növekedést a turisztikai kereslet tekintetében. Másrészt, nagyon valószínű, hogy a turizmus információs rendszere nem működik megfelelően, és nem világít rá a térség reális folyamataira.

II.1.2.2. A külföldi látogatók érkezései Romániába

Románia határain regisztrált látogatók száma, és ebben a különböző országok megoszlása, képet adhat az ország vonzerejéről a nemzetközi turizmus különböző piacain. Meg kell jegyezzük azonban, hogy nem minden látogató turista: a statisztika szempontjából az tekintendő látogatónak, aki legalább 24 órát tölt az ország területén, valamilyen formában megaludva ott, tehát kereskedelmi szálláshelyeken, vagy akár más helyeken is (rokonoknál, barátoknál, statisztikában nem regisztrált

szálláshelyeken stb.). Emellett a különböző országok állampolgárainak a határokon átmenő forgalomban való részesedéséből megítélhető az eddigi marketingtevékenység sikeressége is.

A **7,722 millió** látogatóból 2007-ben 94,4% Európából érkezett, ebből 62,3% az EU országaiból. A kibocsátó országok rangsorát a szomszédos országok dominálják, kivéve Szerbiát/Jugoszláviát, amely a 13. helyre szorult más európai országok után. Az adatsorokból megfigyelhetjük, hogy 2007-ben 17 országból érkezett legalább 100 ezer látogató. Az első 20 országból csak az USA és Izrael nem európai államok, Törökországot Európához sorolva. Az 1. táblázatban a látogatók számának 2000 és 2007 közötti alakulását figyelhetjük meg. Az első helyen álló kibocsátó államok erős koncentrációját mutatja. (2.1.6. ábra) Az első kibocsátó országok tekintetében jelentős ingadozásokat figyelhetünk meg, amelyek közül kiemelkedik a 2005-ös drasztikus csökkenés 2004-hez képest. A csökkenést több tényező is meghatározza, mint például a 2004. december 5-i népszavazás Magyarországon, ami negatív hatással volt a magyar-magyar viszonyokra, ezt viszont újabb emelkedés követte, meghaladva a 2003-as értéket. Figyelemreméltó növekedés tapasztalható a Bulgáriából, Ukrajnából, Lengyelországból, Szlovákiából, Izraelből, Görögországból és Spanyolországból érkező látogatók körében. A nyugati országokból (Németország, Ausztria, Olaszország, Franciaország, Egyesült Királyság és USA) érkező látogatók számának növekedése egyelőre kevésbé látványos, de amennyiben a népszerűsítési erőfeszítések hatékonyabbakká válnak, ezekből az országokból érkező látogatók száma is valószínűleg tovább fog növekedni (mind a turisták, mind a szakmai célú utazók körében).

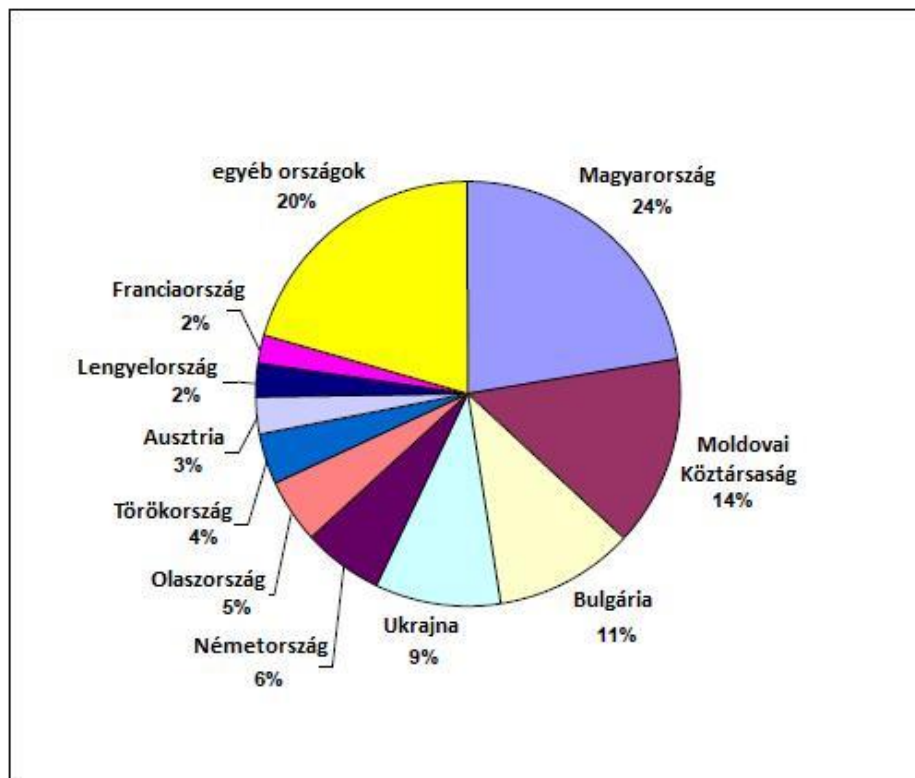
2.1.1 Táblázat – A határokon regisztrált látogatók számának alakulása fő kibocsátó országok szerint, csökkenő sorrendben, 2007-ben (ezer fő)

		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
1	Magyarország	1203	1131	1153	1537	2603	1522	1367	1743
2	Moldova	1436	1033	857	1059	1213	1435	1490	1110
3	Bulgária	363	392	363	340	375	389	399	818
4	Ukrajna	330	324	289	349	310	328	433	720
5	Németország	255	328	359	380	296	354	343	473
6	Olaszország	189	219	230	259	231	271	278	398
7	Törökország	253	230	191	205	195	201	219	284
8	Ausztria	66	85	88	101	90	129	151	218
9	Lengyelország	102	106	113	109	133	62	75	191
10	Franciaország	76	88	92	101	93	110	129	184
11	Jugoszlávia	143	127	175	271	220	148	167	171
12	USA	79	78	82	92	111	120	130	139
13	Szlovákia	80	84	103	84	89	48	41	120
14	Egyesült Királyság	53	56	60	69	55	77	90	118
15	Csehország	71	78	78	65	61	50	52	110

16	Izrael	51	61	53	48	55	59	62	105
17	Görögország	70	67	59	60	46	61	64	104
18	Hollandia	55	58	56	58	39	53	50	79
19	Spanyolország	12	14	17	21	20	29	43	70
20	Oroszország	83	86	80	85	53	49	54	54
	A 2007-es Top 20 összesen	4970	4645	4498	5293	6288	5495	5637	7209
	Összesen	5264	4938	4794	5595	6600	5839	6037	7722

Forrás: Nemzeti Statisztikai és Közgazdasági Tanulmányok Hivatala, Tempo-Online adatbázis (www.insse.ro – 15.12.2008.)

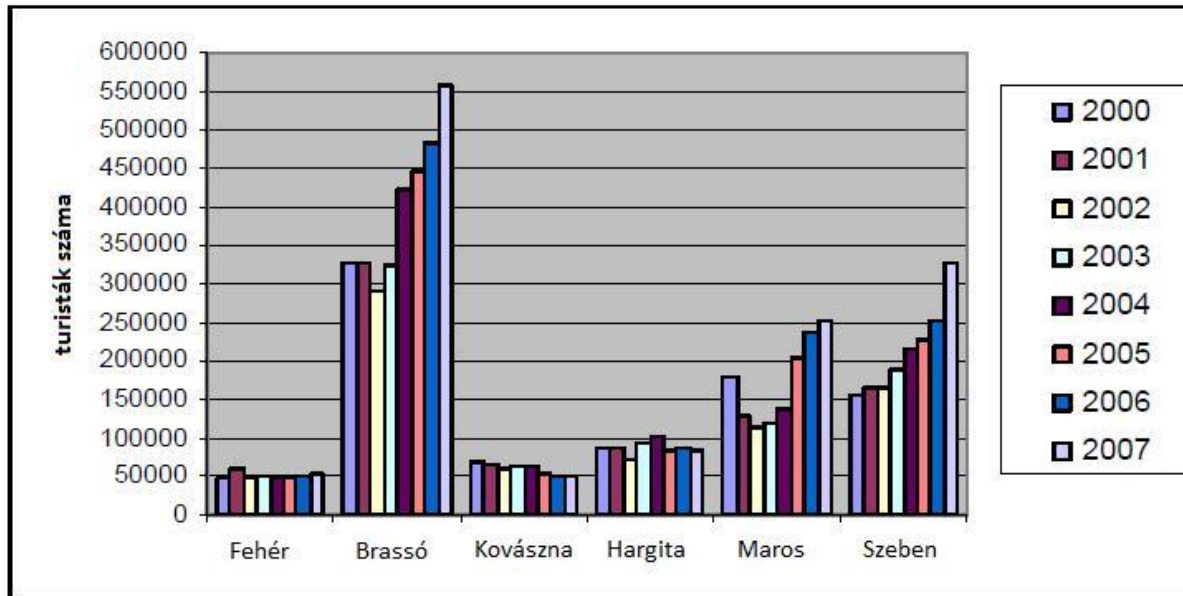

2.1.6. Ábra – A látogatók számának első tíz származási ország szerinti eloszlása 2007-ben.

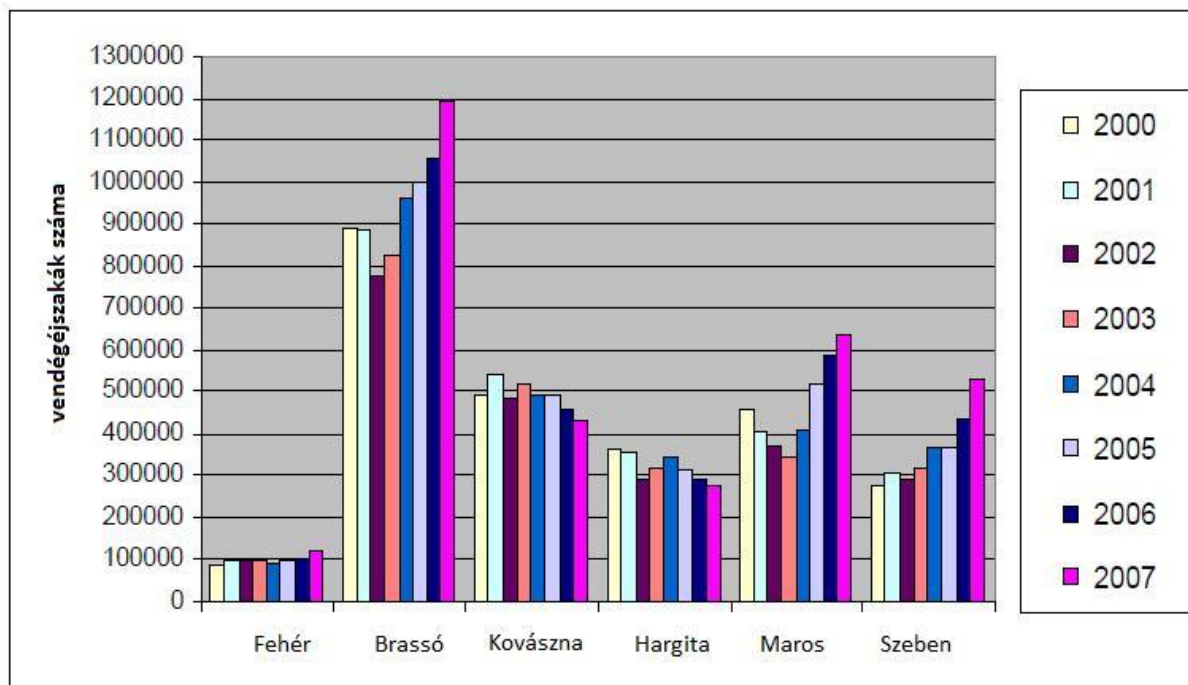
Forrás: Nemzeti Statisztikai és Közgazdasági Tanulmányok Hivatala, Tempo-Online adatbázis (www.insse.ro – 15.12.2008.)

II.1.3. A Hargita megyei regisztrált turisztikai kereslet alakulása

Annak érdekében, hogy a realitásokhoz legközelebb álló képet ábrázoljuk a megyei turizmus teljesítményéről, ajánlott a turisztikai kereslet néhány alapmutatójának alakulását regionális összehasonlításban bemutatni, pontosabban Hargita megyét a Központi régió megyéivel összehasonlítani. Az alábbi számok a turisztikai szálláshelyként működő turisztikai egységekben statisztikailag regisztrált turisták számának alakulását és a vendégéjszakák számát mutatják be.

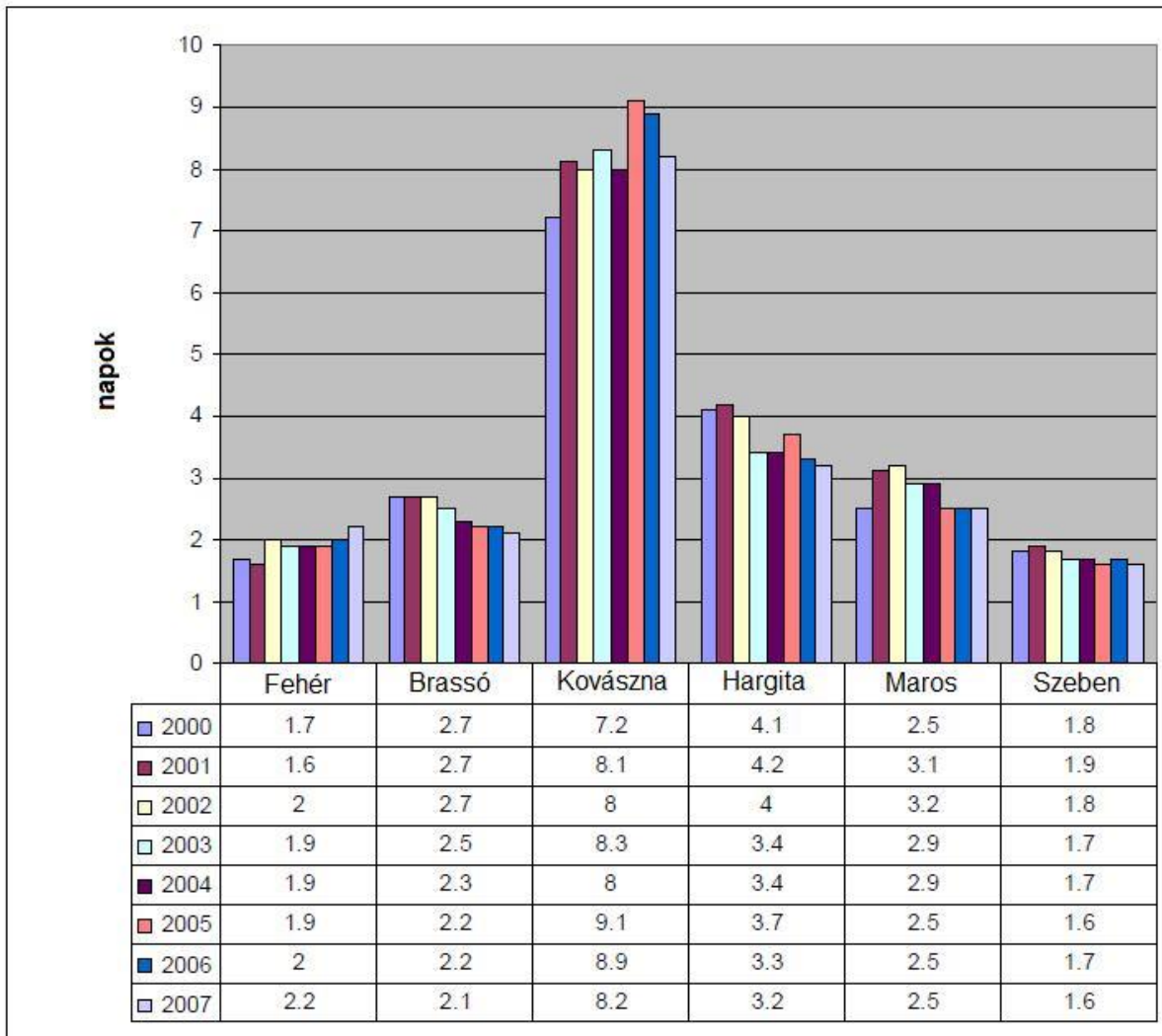
2.1.7. Ábra – A turisták számának alakulása a Központi régió megyéiben, 2000-2007 között

2.1.8. Ábra – A vendégéjszakák számának alakulása a Központi régió megyéiben 2000-2007 között

A fenti két adatsorból kiszámítható a tartózkodás átlagos hosszának (TÁH) alakulása is, amely a célturizmus és az átutazó turizmus arányára mutat rá, azaz a különböző turizmusformák és típusok súlyára. Például egy jelentős súlyú fürdőturizmussal rendelkező megyének nagyobb lesz az TÁH

mutatója, mint egy olyan megyének ahol gyorsan fejlődik a kulturális turizmus. A fürdő és üdülőturizmus jellemzően hosszabb idejű tartózkodást jelent egy helyben, amíg a kulturális turizmus esetében – habár a kulturális körutazások indulási pontja egy helységhez köthető – a tartózkodás hossza ritkán haladja meg a 4-5 napot.

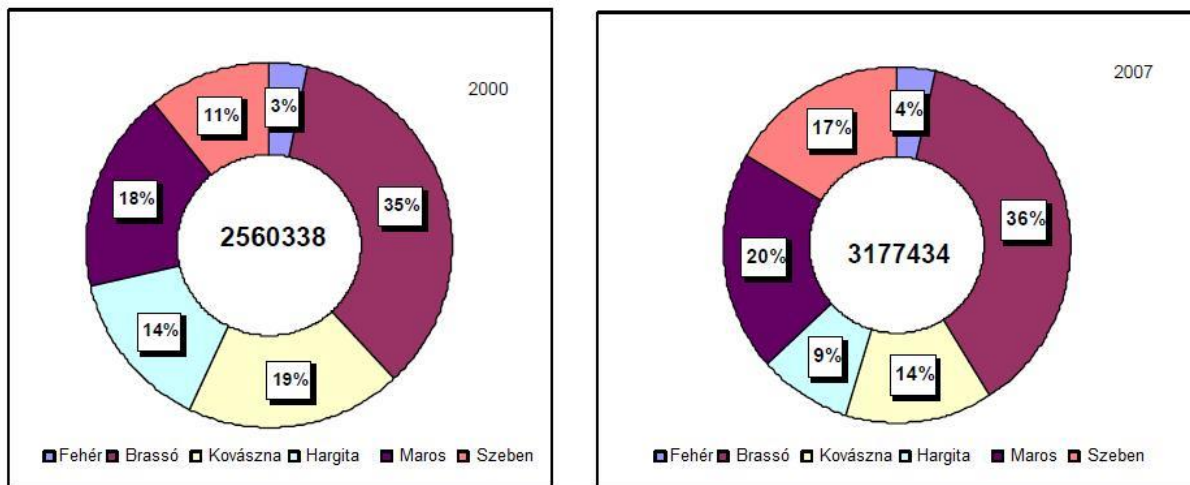

2.1.9. Ábra – Az átlagos tartózkodás hosszának alakulása a Központi régió megyéiben 2000-2007 között

Annak érdekében, hogy az említett mutatók alakulását ábrázoló diagramok ne tévesszenek meg minket, ajánlatos párhuzamosan elemezni őket. A valóság különböző szemszögekből is megvilágítható, az adatok bemutatása minden mutató tartalmának ismertetésével és jelentőségük tisztázásával lehetséges. Habár az *átlagos tartózkodás hossza* csökkenőben van, ez nem jelenti azt, hogy a turisták vagy a vendégéjszakák száma csökkent volna, hanem csupán a vendégéjszakák és a turisták

száma közötti csökkenő arányt fejezi ki. Másképpen megfogalmazva az egy turistára eső vendégéjszakák számának csökkenését. Ez az érték illetve folyamat azt sugallja, hogy a turisták száma gyorsabban növekedett, mint a vendégéjszakák száma. Másrészt, az átlagos tartózkodás hosszának növekedése nem jelenti azt, hogy nőtt volna a turisták és a vendégéjszakák száma, hanem csupán az általános csökkenő tendencia mellett nem csökkent a két mutató aránya.

A Központi régió megyéi esetében a következő megállapításokat tehetjük, amelyek kihangsúlyoznak néhány ellentmondásos tényt. 2000 és 2007 között a turisták és a vendégéjszakák száma a legmagasabb Brassó, Szeben és Maros megyékben voltak. Az időszak kezdetekor Kovászna és Hargita megye alacsonyabb értékekkel rendelkezett, mint Szeben, de annak következtében, hogy az értékek egyidejűleg növekedtek Szeben megyében illetve csökkentek Kovászna és Hargita megyében, ez utóbbiak veszítettek súlyukból is (lásd a 4. ábrát). Ez a folyamat több faktor következménye is lehet, amelyek között valószínűleg a termékek és szolgáltatások fejlesztése, a fejlettebb piacok felé való fordulás, a különböző típusú szálláshelyekbe (hotelek vagy panziók) való beruházások jellemzői gyakorolhatták a legnagyobb befolyást.

2.1.10. ábra – A megyék részesedése a vendégéjszakák számából a Központi régióban, 2000-ben és 2007-ben

Amint az a 2.1.7 és a 2.1.8. ábrán látható Hargita megyében a turisták és a vendégéjszakák száma csökkent az utóbbi években, mindamelllett a tartózkodás átlagos hossza 3 nap/turista érték körül maradt. A más megyékhez viszonyított nagyobb TÁH érték mellett Hargita megye – Kovászna megyét kivéve (amelyet meghatároz a Kovászna város-üdülőkonzentráló gyógyfürdő

turizmus) –, a vendégéjszakák számában csak Fehér megyét, a turisták számában pedig csak Fehér és Kovászna megyét előzi meg. A Hargita megyében jelentkező kereslet kedvezőtlen alakulása a 4. ábrából is kitűnik, ahol a 2000-es és 2007-es részesedések kerültek összehasonlításra. A régióban 2,5 millióról 3,1 millióra növekedett vendégéjszakák száma mellett Hargita megye 5%-ot veszített kezdeti súlyából. Abszolút értékben nézve, a csökkenés több mint 100 ezer vendégéjszaka volt, 30%-os visszaesését jelentve a vizsgált időszakban.

A Hargita megyében 2007-ben **83 ezer turista** által megvalósított **273 ezer vendégéjszakából** 79,8% a román állampolgárságú, **20,2%** pedig a külföldi turistákhoz köthető. Az érkezések számát tekintve a román állampolgárságú turisták részesedése 73,7%, a külföldieké pedig **26,3%**. Ezekből a számokból az is következik, hogy a román turisták általában többet tartózkodnak a megyében (átlagban 3,5 napot), mint a külföldiek (átlagban 2,5 napot).

2.1.2 Táblázat – Érkezések száma, vendégéjszakák száma, turisták tartózkodásának átlagos hossza, románok és külföldiek, a Központi régió megyéiben (2000, 2007)

A turisztikai kereslet mutatói a Központi régió megyéiben 2000-ben és 2007-ben													
2000	ÖT			RT					KT				
	ÉRK	ÉJSZ	TÁH	ÉRK	%	ÉJSZ	%	TÁH	ÉRK	%	ÉJSZ	%	TÁH
Összesen	4920129	17646675	3,6	4053105	82,4	15497317	87,8	3,8	867024	17,6	2149358	12,2	2,5
Központi Régió	868033	2560338	2,9	710869	81,9	2175063	85,0	3,1	157164	18,1	385275	15,0	2,5
Fehér	49319	86197	1.7	44100	89.9	72986	84.7	1.7	5219	10.6	13211	15.3	2.5
Brassó	326366	890712	2.7	260038	79.7	708785	79.6	2.7	66328	20.3	181927	20.4	2.7
Kovászna	67771	489642	7.2	59271	97.5	450597	92.0	7.6	8500	12.5	39045	8.0	4.6
Hargita	87477	359140	4.1	72934	83.4	320442	89.2	4.4	14543	16.6	38698	10.8	2.7
Maros	180262	459345	2.5	158103	87.7	416937	90.8	2.6	22159	12.3	42408	9.2	1.9
Szeben	156838	275302	1.8	116423	74.2	205316	74.6	1.8	40415	25.8	69986	25.4	1.7
2007	ÖT			RT					KT				
	ÉRK	ÉJSZ	TÁH	ÉRK	%	ÉJSZ	%	TÁH	ÉRK	%	ÉJSZ	%	TÁH
Összesen	6971925	20593349	3.0	5420968	77.8	17006910	82.6	3.1	1550957	22.2	3586439	17.4	2.3
Központi	1329992	3177434	2.4	1028324	77.3	2537224	79.9	2.5	301668	22.7	640210	20.1	2.1

Régió													
Fehér	54054	117665	2.2	45808	84.7	97941	83.2	2.1	8246	15.3	19724	16.8	2.4
Brassó	556816	1191469	2.1	452586	81.3	947783	79.5	2.1	104230	18.7	243686	20.5	2.3
Kovászna	52458	429028	8.2	44367	84.6	402192	93.7	9.1	8091	15.4	26836	6.3	3.3
Hargita	85285	273868	3.2	62849	73.7	218502	79.8	3.5	22436	26.3	55366	20.2	2.5
Maros	253454	635304	2.5	186841	73.7	498335	78.4	2.7	66613	26.3	136969	21.6	2.1
Szeben	327925	530100	1.6	235873	71.9	372471	70.3	1.6	92052	28.1	157629	29.7	1.7

Forrás: Az INSSE Tempo-Online Data series adatai alapján szerkesztve, www.insse.ro (20.12.2008)

A **vendégéjszakák** számát tekintve országos szinten a **megyék rangsorában** Hargita megye a 22. helyen található, megelőzi öt Brassó (4. hely a nemzeti ranglistán), Maros (10. hely), Szeben (12.) és Kovászna (13.) megye is. A **külföldi** turisták vendégéjszakáinak tekintetében regisztrált kereslet kedvezőbb képet mutat, Hargita megye a **13.** helyet foglalja el 55 ezer vendégéjszakával, megelőzi öt Brassó (3. hely), Maros (8.), és Szeben megye (6.), Kovászna lemarad a 24. helyen, Fehér megye pedig a 29. helyen.

A megyék külföldi turistákat vonzó képessége egyrészt meghatározza a külföldi kereskedelmi mérleghez való hozzájárulásukat, mint turizmus fogadók, másrészt hatékonyabbá teszi a különböző külföldi piacokon tett marketing erőfeszítéseket a természetes és épített turisztikai erőforrások alapján fejlesztett termékek és szolgáltatások, az infrastruktúra, valamint mindezek különböző kommunikációs csatornákon való népszerűsítése által. A külföldi turisták magasabb száma Hargita megyében (még a turisztikai forgalom szegényes regisztrálása mellett is – amely a panziók magas és a hotelek alacsonyabb arányának köszönhető a szálláskínálatban) a megye nagyobb ismertségéről és keresettségéről árulkodik a turisztikai piacon, különösen a magyar turisták körében (lásd 2.2.4. fejezet, turisztikai népszerűsítés és tájékoztatás).

2.1.3. Táblázat – A romániai megyék rangsora belföldi és külföldi turisták vendégéjszakáinak száma szerint és az egész országból való részesedésük 2007-ben

A megyék rangsora a turisztikai szálláshelyeken mért vendégéjszakák száma szerint (2007)											
	Megye	ÖT	%		Megye	RT	%		Megye	KT	%
	Összesen	20593349	100.0		Összesen	17006910	100.0		Összesen	3586439	100.0
1	Konstanca	4469418	21.7	1	Konstanca	4041426	23.8	1	Bukarest	1046244	29.2
2	Bukarest	1866217	9.1	2	Valcea	1249985	7.3	2	Konstanca	427992	11.9
3	Valcea	1257688	6.1	3	Bihar	1038566	6.1	3	Brassó	243686	6.8

4	Brassó	1191469	5.8	4	Brassó	947783	5.6	4	Temes	196682	5.5
5	Bihar	1139245	5.5	5	Prahova	885205	5.2	5	Prahova	177322	4.9
6	Prahova	1062527	5.2	6	Bukarest	819973	4.8	6	Szeben	157629	4.4
7	Kolozs	722334	3.5	7	Krassó- Szörény	708299	4.2	7	Kolozs	139972	3.9
8	Krassó- Szörény	721386	3.5	8	Kolozs	582362	3.4	8	Maros	136969	3.8
9	Temes	638452	3.1	9	Maros	498335	2.9	9	Bihar	1000679	2.8
10	Maros	635304	3.1	10	Szucsáva	460985	2.7	10	Arad	91737	2.6
11	Szucsáva	535078	2.6	11	Temes	441770	2.6	11	Arges	83214	2.3
12	Szeben	530100	2.6	12	Kovászna	402192	2.4	12	Szucsáva	74093	2.1
13	Kovászna	429028	2.1	13	Szeben	372471	2.2	13	Hargita	55366	1.5
14	Jászvásár	372147	1.8	14	Ialomita	325522	1.9	14	Giurgiu	54715	1.5
15	Arad	353767	1.7	15	Jászvásár	321562	1.9	15	Jászvásár	50585	1.4
16	Arges	348637	1.7	16	Bákó	302382	1.8	16	Ilfov	46373	1.3
17	Neamt	336978	1.6	17	Neamt	291780	1.7	17	Neamt	45198	1.3
18	Bákó	331865	1.6	18	Braila	266108	1.6	18	Máramaros	38828	1.1
19	Ialomita	331604	1.6	19	Arges	265423	1.6	19	Tulcea	33610	0.9
20	Braila	297680	1.4	20	Arad	262030	1.5	20	Galac	31724	0.9
21	Hunyad	293247	1.4	21	Hunyad	261661	1.5	21	Hunyad	31586	0.9
22	Hargita	273868	1.3	22	Dambovita	247030	1.5	22	Braila	31572	0.9
23	Dambovita	267889	1.3	23	Beszterce- Naszód	229804	1.4	23	Bákó	29483	0.8
24	Beszterce- Naszód	253267	1.2	24	Hargita	218502	1.3	24	Kovászna	26836	0.7
25	Máramaros	228998	1.1	25	Máramaros	190170	1.1	25	Szatmár	25551	0.7
26	Buzau	182862	0.9	26	Buzau	169440	1.0	26	Beszterce- Naszód	23463	0.7
27	Ilfov	158266	0.8	27	Szatmár	125882	0.7	27	Olt	22648	0.6
28	Szatmár	151433	0.7	28	Mehedint	120764	0.7	28	Dambovita	20859	0.6
29	Tulcea	146733	0.7	29	Tulcea	113123	0.7	29	Fehér	19724	0.5
30	Mehedint	134875	0.7	30	Ilfov	111893	0.7	30	Dolj	16466	0.5
31	Galac	130745	0.6	31	Dolj	109060	0.6	31	Mehedint	14111	0.4
32	Dolj	125526	0.6	32	Galac	99021	0.6	32	Buzau	13422	0.4
33	Fehér	117665	0.6	33	Fehér	97941	0.6	33	Krassó- Szörény	13087	0.4
34	Gorj	105492	0.5	34	Gorj	96076	0.6	34	Calarasi	12936	0.4
35	Giurgiu	80740	0.4	35	Vrancea	60685	0.4	35	Gorj	9416	0.3
36	Vrancea	66769	0.3	36	Vaslui	52930	0.3	36	Botosani	7726	0.2
37	Vaslui	58551	0.3	37	Botosani	49560	0.3	37	Valcea	7703	0.2
38	Botosani	57286	0.3	38	Szilágy	47357	0.3	38	Szilágy	6856	0.2
39	Szilágy	54213	0.3	39	Calarasi	39184	0.2	39	Vrancea	6084	0.2
40	Calarasi	52120	0.3	40	Teleorman	29376	0.2	40	Ialomita	6082	0.2
41	Olt	49915	0.2	41	Olt	27267	0.2	41	Vaslui	5621	0.2
42	Teleorman	31965	0.2	42	Giurgiu	26025	0.2	42	Teleorman	2589	0.1

Forrás: Az INSSE Tempo-Online Data series adatai alapján szerkesztve, www.insse.ro (20.12.2008)

II.2 A Hargita megyei turisztikai kínálat alakulása

II.2.1. Attrakciók és erőforrások, a menedzsment problémái

Egy térség vonzerejét legnagyobb mértékben a róla kialakult kép befolyásolja. A kialakult képet a térség tulajdonságai, szépsége határozzák meg, és a benyomás, amelyet tesz mindenkire, aki kapcsolatba lép vele. Egy térség láthatóságát közvetlenül befolyásolják a meglévő erőforrások, amelyek meghatározzák az attrakciókat is. Az erőforrások fellelhetőek természeti és épített formában is, látványosságait jelentve a térségnek. Erőforrásból attrakció a népszerűsítésen keresztül válhat, vagyis a látványosságok látogatóvonzási célú bemutatásával.

Az attrakciók mindazon jellemzők összességét jelentik, amelyek befolyásolják az emberek az irányú döntését, hogy a szükséges erőfeszítéseket megtéve elutazzanak az adott helyre, vagy motiválja őket arra, hogy további információkat tudjanak meg róla. Egy látványosság értéke a népszerűsége és látogatottsága által növekszik, mind fizikai mind virtuális síkon.

Az attrakciók számszerűsíthetőek, értékben is kifejezhetőek. Értékük hozzájárul a térség turisztikai vonzerejéhez. A mi esetünkben a vizsgált terület egy önálló közigazgatási egység: Hargita megye. A megye attrakciói azon erőforrások és szolgáltatások összességével határozhatóak meg, amelyek vonzzák a turistákat a térségbe, vagy átutazásuk során megállásra készítetik őket, hogy megtapasztalják a helyi jellegzetességeket vagy kihasználják a szolgáltatásokat.

Jól ismert az a tény, hogy az e-turizmus egyre inkább használt módszerré válik, és ez is egyfajta látogatásnak tekintendő. Az attrakciók teljesen az erőforrásokra épülnek, amelyek jellegük szerint két nagy csoportba sorolhatóak: *természeti turisztikai erőforrások és ember által létrehozott turisztikai erőforrások*.

II.2.1.1. Természeti turisztikai erőforrások

„A természeti körülmények összessége jelenti minden turisztikai tevékenység alapját, különösen amikor különleges esztétikai értékkel bírnak, amelyek önmagukban turisztikai forgalmat generálnak.” (Cocean, P. *Geografia generala a turismului*, 2002). A természet változatossága és annak esztétikai értéke turisztikai attrakcióvá válik, és gazdasági forgalomba kerül a turisztikai tevékenységen keresztül. A turisták többsége egy változtatást nem szenvedett, vagy az ember által csak kissé módosított tájat vagy annak egy részét szeretné megcsodálni. Viszont ahhoz, hogy egyes természeti turisztikai erőforrások (lásd: hegyek, vízmosások, barlangok, rezervátumok, stb.) megcsodálhatóak vagy

látogathatóak legyenek szükség van arra, hogy az ember területrendezést végezzen, tehát ki kell építse az elérési útvonalakat, a pihenő és kiszolgáló helységeket. Mindez azt jelenti, hogy módosításokat kell végezzen a meglévő tájon, amely viszont változásokhoz vezethet a táj jellegén. Ezek a módosításokat minimalizálni szükséges, annak érdekében, hogy biztosítani lehessen az egyensúlyt, amely megvédi és biztosítja ezen értékek megőrzését a következő generációk számára is.

A turisztikai tevékenység szempontjából fontos természeti erőforrások fő kategóriái: *domborzat, vízrajz, éghajlat és biodiverzitás*.

1.1. A domborzat által meghatározott vonzerő

A domborzat jelenti a leggazdagabb vonzerőt, ez minden táji látványosságnak a váza, meghatározója az ember személyiségének is, nem csak a tevékenységeinek. A domborzat változatos formái által nyújtott lehetőségek, a fekvés, és ezek táji értéke egyértelműen meghatározza a turisztikai rendszereket, alakjukkal, kőzeteikkel, tektonikájukkal, valamint egyéb tényezőkkel való kapcsolatukkal. Ezen kívül mindezek együttes fejlődésben és kölcsönös egymásrataltságban vannak egyéb természeti jellemzőkkel, mint a vízrajz, éghajlat és élővilág. A hatások kölcsönösek, a domborzat szépségét mindezek gazdagítják. A mi esetünkben a természeti potenciált közvetlenül meghatározzák a domborzat változatos formái, megkülönböztethető személyiséggel rendelkeznek, mindegyik hozzájárul a tájban rejlő vonzerő paletta szélesítéséhez, a nagy domborzati formáktól a kis formákig.

A domborzat komplex formái vonzerő növekedéséhez vezetnek, így erőforrásként növelve saját értéküket. Ezek között a formák között említhetjük: a lejtőket, magaslatokat, hágókat, völgyeket, vízmosásokat, szurdokokat, vízeséseket, kráterekeket és vulkáni kúpokat, dolinákat, barlangokat, meandereket, stb. Az ezek által a formák által létrejövő tájak közül a jégkorszak kialakította képződmények, a vulkanikus képződmények, a mészkő és a só képződmények turisztikai potenciálját elemezzük részletesebben.

- a jégkorszaki eredetű domborzat turisztikai potenciálja

Ez egy látványos, jelentős potenciállal rendelkező táj, a látványossága szorosan kötődik a felépítéséhez, a kőzeteihez, a tektonikához valamint a kapcsolatához az egyéb tényezőkkel. A

hegyvidéki régiókban a formák közötti kontrasztnak köszönhetően – a korábban említett körülmények függvényében – az alakzatok nagy változatosságát találhatjuk.

A jég által alakított domborzat a négy jégkorszak tevékenységének eredménye, azok közül is leginkább az utolsó kettőé (Riss, Wurm), amelyek a jég által alakították a Kárpátok legmagasabb régióit. A kialakult tájkép a jég eróziójának eredménye, a változatossága a kőzetek különbözőségeinek köszönhető, amelyek további intenzív jégkorszak utáni erózióknak voltak kitéve.

A folyamat eredményezte leglátványosabb domborzati formák a többnyire piramis formájú 2000 méternél magasabb *hegycsúcsok*. Hargita megyében csak egyetlen hegycsoport haladja meg ezt a magasságot, a Kelemen-Havasok, amelynek a csúcsai a jég felett maradtak. A *hegygerincek* a pleisztocén kori jégerózió tevékenységének eredményei, amely a hegycsúcsok mindegyik oldalán végbement, és erősen töredezett keskeny szikla éleket eredményezett. A képződmények leglátványosabb alkotórészei ezek a rendkívül keskeny, penge formájú gerincek. A fő hegycsúcsokról mellékhegycsúcsok különülnek el, a jég feszítő hatására. A jeges képződmények a jeges táj alapvető morfológiai alakzatai, amelyek komplex és kiterjedt ismérvekkel rendelkeznek. A tájat meredek lejtők jellemzik, amelyek a csúcsokat határolják, de a komplex rendszerű lejtőkön újabb jég által vájt mélyedések találhatóak, amelyek napjainkban kis jégkorszaki tavacskáknak adhatnak helyet. Alapjukban nagy mennyiségű törmelék található, amelyek előtt megtalálhatóak a tengerszemek is.

A megye északi részén megszokott tájat a Kelemen-Havasok változatos hegycsúcsai határozzák meg, amelyek habár vulkanikus eredetűek, magasságuk miatt nem mentesültek a jég formáló hatásától, amelyeket habár később a felszíni erózió folyamatai is alakítottak, mégis máig magukon viselik a jégkorszak nyomait. A domborzat nem tipikus jégkorszaki, a hegyalpnak is köszönhetően, a jég nyomai a meredek lejtőkön, a jégkorszaki teknőkben, a völgyek lecsupaszított formáiban keresendők, és megmaradt egy jégkorszaki tó is a Reketyés tető alatt, a Jézer tó, valamint emellett kisebb morénákat is találhatunk elszórva a völgyekben.

- a vulkanikus képződmények turisztikai potenciálja

A neogén kori vulkanikus kitörések lélegzetelállító domborzati formákat hoztak létre, amelyet külső hatások tovább alakítottak. A táj szépsége a krátereknek, kalderáknak köszönhető, amelyek nagy

számban megmaradtak, ezt bizonyítják a magas csúcsok körkörös elhelyezkedései. Itt szükséges megemlíteni a Kelemen kalderát, amely 10 kilométer átmérőjű és a következő csúcsok alkotják: Vereskő, Tamó csúcs, Reketyés tető, Vajda csúcs, Kelemenforrás, és Kelemen-Cserbükk. (Nicolae Ciangă, 2001). A táj képe egy hatalmas amfiteátrumot formáz, amely észak felé, a Haita völgye felé nyitott. Az egykori kráter szélén a meglévő rétegeken exogén tényezők alakították a függőleges falakat, helyenként oszlopcsoportokat alkotva.

A maros kanyarulatától délre folytatódik a vulkanikus hegység, a Görgényi-havasokkal és a Hargitával. Az északi részen egyértelműen kirajzolódó, nagymértékben töredezett kráterek találhatóak, amit a magas csúcsok körkörös elhelyezkedése bizonyít a korábbi kráterek mementójaként. Fancsal-Öreghegy hegység 13 kilométer átmérőjű kalderája részleteiben maradt fent. Ez folytatódik a Száka hegységben, egy szépen fennmaradt kráterrel, ezt követően pedig a Solymos és Csomád hegységben. Az utóbbi kettő vulkán kráterét folyók törték át regresszív erózió segítségével, meredek partoldalú mély völgyeket ástak belsejükbe.

A Hargita-hegységben északról délre haladva tíz vulkáni kúpot számolhatunk meg sorban. Ezek közül a legnagyobb benyomást a Hargita kúpja teszi a maga 1800 méteres magasságával, amelyet a Vargyas völgye zár le; ezt követi a Lucs kúpja, amelynek a kalderájában egy tőzegláp alakult ki ugyanezzel az elnevezéssel. A Hargita-hegység délkeleti szélén a Nagy-Csomád hegytömbje található, két iker kráterrel, amelyek közül az egyikben található Románia egyetlen vulkanikus tava, a Szent-Anna tó. Ez a kráter az egyike a legépebben fennmaradtaknak az országban. A közvetlen közelében található a hegység iker krátere, amelyben a Mohos tőzegláp helyezkedik el.

A vulkanikus kúpok nyugati felén *vulkanikus platókat* találunk, amelyek lépcsőzetesen ereszkednek az *Erdélyi-medence* irányába. Ezek a fennsíkok különösen a Görgényi-havasoktól és a Hargita-hegységtől nyugatra kiterjedtek. A vulkáni porban a völgyek fokozatosan mélyülnek, kis medencéket alkotva, mint a Kiruly vagy a Kápolnás a Hargita vulkanikus platóján, ahol fontos ásványi ércek is felszínre kerültek a borvizekkel együtt. (Cianga N., 2001)

- a mészkő képződmények turisztikai potenciálja

A domborzat elemei közül az egyik legnagyobb potenciált ez rejti, köszönhetően az erőteljes tektonikus folyamatokkal, illetve a CO₂-ot tartalmazó vizek mészkőre gyakorolt kémiai hatásával párosuló erős eróziós folyamatok okozta széles skálán mozgó változatos formáknak. Ez a

domborzati típus változatosságáról ismerhető fel a hegyvidéki tájban, illetve a sokféle forma kis területen való koncentrációjáról, mint például a mély, függőleges falak határolta völgyek, furcsa, látványos formákkal, meredélyekkel és vízesésekkel stb. gazdagítva. A magas fekvésű részeken nagy kiterjedésű platók alakultak ki, amelyekben pedig jól elkülönülő magányos formák jelennek meg, mint az Egyeskő, az Öcsém tető, amelyekben mindenki gyönyörködhet, aki csak arra jár. Ennek köszönhető, hogy viszonylag kis kiterjedése ellenére a Nagyhagymás-hegység a megye vonzerejének egy figyelemreméltó szeletét nyújtja.

Az alakzati és tektonikus változatosságon túl, amely ezt a hegységet jellemzi, a víz eróziója okozta csiszoló hatás *szurdokok* kialakulását eredményezte; itt szükséges megemlíteni a Békás-szoros, a Kis-Békás és mellékfolyóiban rejlő turisztikai potenciált. Ezek egy egyedi tájképet eredményeznek, különleges benyomást téve minden turistára. A folyó 7,5 kilométer hosszával és mellékágaival, mint a Sugó pataka, a Juhok pataka, a Szuhárd pataka, a Kupás pataka, a Lápos, a Likas, szűk völgyeket vés a mészkő hegyekbe, törések jönnek létre a lejtőkön hosszán, több száz méter magas falak, magas sziklák (Oltárkő, Fekete-torony, Bárdos-kő, Őrkő) és számtalan meredély alakul ki. A lejtőkön kialakult törések zuhatagok és vízesések segítségével válnak felismerhetővé, amely tovább gazdagítja a tájképet. Az ellenálló és lazább mészkősziklák váltakozása idézi elő a vízesések megjelenését, amelyek egyszerre, vagy lépcsőzetesen tíz méternél is nagyobbak lehetnek. Ezeket az elemeket kiegészítik a domborzat negatív formái is. Ezek közül megemlítendőek a *dolinák*, és a *dolinák* együttesei, amelyek kizárólag mészköves platókon alakulnak ki, kis medencék és *gödrök* formájában jelennek meg, látványos képződményekként, mint valódi tölcsérek, amelyekben a felszíni víz föld alatti rendszerekbe tűnik el.

Míndezek mellett a felszíni *karszt* elemek mellett az endokarszt elemek földalatti képződmények, barlangok formájában jelennek meg, olyan földalatti üregeket jelentenek, amelyek az ország ezen részén ritkán haladnak meg párszáz métert. Az idegenforgalmi potenciállal rendelkező barlangok jelentik az egyik leglátványosabb attrakciót, a meglepő képződményekre támaszkodva, lenyűgözve a látogatókat, és felkeltve azok fantáziáját a cseppkövek gazdagságával, mint a sztalaktitok, sztalagmitok, oszlopok, függönyök, falfolyások, nyílások, stb.. A számuk nem elhanyagolható, a legismertebbek közül kiemelendő a jól kiépített és karbantartott Sugó barlang és a Hóvirág barlang a Sugó patak völgyében, a Láng barlang és a Bardóc barlang a Bardóc völgyében. A többi barlang ennél kisebb, de pozitív hatással vannak a tájképre.

A cseppkövek mellett, a karszt formák *lefagyasztott fossziliákat* vagy őslénytani maradványokat is rejthetnek a nyitott kürtők alján. Ilyen például a Sűgő barlangban talált barlangi medve (*Ursus speleus*) csontjai, vagy egyéb kisemlősök maradványai.

- a szurdokok és völgyek idegenforgalmi jelentőségű értékei

A Kárpátok vidékének vízhálózata, a helyi tektonikus mozgások, szoros kapcsolatban a hegyek földtani felépítésével határozták meg a jelenlegi táj formáit és arcát. A különböző keménységű kőzeteken áthaladó víz formálta a látványos és változatos, komplex felépítésű völgyeket, létrehozva keskeny szorosokat és szurdokokat, valamint széles, sima tereket, hegyközi medencéket formált, mint a Gyergyói, Felcsíki, Bélbori, Borszéki, Gyimesi és Kászoni medence.

A szorosok változatos hosszúságú keskeny és mély völgyeket jelentenek. Többnyire a mészköves felszín jellemzője, és ritkán a kristályos, vulkanikus vagy metamorf kőzetek alkotta domborzaté. A fő jellemzői a kis szélesség (csak néhány tíz méter), meredek lejtők, gyakran belógó meredélyekkel. Ezek monoklinális folyamatokkal vagy gyűrődéssel jöttek létre. Ebben az esetben a szorosok a mennyezet összeomlásával és föld alatti folyók felszínre kerülésével jöttek létre, hozzáférést biztosítva más alakító tényezőknek, mint a növényzet, barlangok, szakadékok és vízmosások. Természetes hidak is kialakulhatnak ezeken a szakaszokon. Ezek közül egyet a Tusnádi szorosban egy vizierőmű építése során a 70-es években romboltak le.

A szorosok közül a legnagyobb hatást a Békás szoros és a Gyilkos-tó kelti, a maga 8 kilométeres hosszával, gyakorlatilag a legismertebb az országban, amely annak is köszönhető, hogy egy Kárpátokon átvezető útvonal mentén helyezkedik el, tehát könnyen elérhető. A Pokol torkánál található a legszűkebb szakasza, ahol a 300-350 méter magas meredek falak találkoznak egymással, gyakori meredélyekkel és sziklabelógásokkal. Itt rengeteg 6A feletti alpinista ösvényt találhatunk, amelyek vonzzák az alpinistákat az egész országból és külföldről is (Őrkő a Pokol torkánál, Augusztus 23 ösvény, Sarkantyú ösvény, Földes torony ösvény, Művészetek kilátója, Nagy szurdok kilátó, stb.). Ebben a térségben folyik keresztül a Békás patak, áthaladva a mészkő sziklákon egy rendkívül látványos és nagy benyomást keltő domborzatot létrehozva, amely 4-5 méter széles, de a függőleges falak 400 méter magasak (említésre méltó még a Kis-Békás, a Lápos, a Likas és a Sűgő szoros is.).

A hegyszorosok vidéke a nagyobb vízhalózat tevékenységének eredménye, amelyeknek részei komplex morfológiájú keresztirányú völgyek. Nagyon mélyek és rendkívül hosszúak. Ezekben a szorosokban is találhatóak a szurdokokhoz hasonló szűkületek, amelyeket kisebb tektonikus-eróziós vagy eripogenetikus eredetű medencék követnek. Ilyen a Felső-Olt mentén a kijárat a Felcsíki medencére, az Olt 5 km-es szorost vág Tusnádnál a Píricske és a Nagy-Csomád andezitszicláiba. A hegyszoros két hegysége és a gyógyhatású szénhidrogénes termál vizek jelenléte több üdülő központ létesüléséhez vezetett, amelyek közül a nemzeti fontosságú Tusnádfürdő említendő első helyen.

A megye fő völgyei idegenforgalmi fontosság szerint a Maros és az Olt völgye, nagy és sík völgyek, létrehozva a korábban említett két medencét. Ezek mellett léteznek nagyon fontos egyéb völgyek is, mint a Kis- és Nagyküküllő völgye, Korond völgye, Bélbornál a Beszterce völgye, a Kászon völgye, Ditró völgye, stb. Ezek mentén a völgyek mentén érhető el a megye, itt vannak elvezetve a kommunikációs és fő szállítási útvonalak (mind vasúti, közúti, mind újabban a Gyergyóremetén létező hobby repülőtérről a légi). A fontosságuk egyaránt nemzeti és helyi szintű. Állapotuk és létezésük javítja a fő közlekedési ütőerektől távolabb eső területek elérhetőségét.

- a sókarszt domborzat potenciálja

A sókarszt alkotta földfelszín rendkívül változatos, köszönhetően annak, hogy az egyik legkönnyebben oldódó kőzet, látványos, változatos formákat alakít ki, viszont ezen formák tartóssága a lebomlás miatt rendkívül rövid. Olyan karsztos-sós formák jönnek létre, mint karrok, dolinák, mélyedések, aknák, hidak, árkádok és akár barlangok is.

A parajdi sószurdokok és sóhegyek egy hatalmas diapírt jelentenek, körülbelül 3 kilométer mély gyökérrel és különlegesen nagy, 1,8 kilométeres átmérővel. Geológiai rezervátumnak számít az a terület, ahol a Korond pataka, amely a sószoroson áthalad, különleges formákat alakít ki. Itt mivel só található a felszínen az esővíz egyedi formákat alakít ki, lefolyó járatokkal és sós forrásokkal. A térség jól kiépített, rendezett turaútvonallal rendelkezik. A természetes formák mellett megtaláljuk a felszíni bányákból származó törmelékeket vagy sóvirágokat és sókristályokat, barlangokat stb. Ennek a tájnak a látványosságát nem szabad, hogy kicsinyítse vagy beárnyékolja az ugyanezen hegy alatt a föld alatt, található Parajdi sóbánya.

1.2. Az éghajlati és bioklimatikus potenciál

A földrajzi elhelyezkedés és a domborzat fő felépítése (hegy, domb, alföld), illetve a morfológikus jellemzők (a lejtők elhelyezkedése, dőlése és formája) és a növényzet (vegetáció és fauna) által meghatározott klíma és az azt alkotó elemek jellemzik a térség éghajlatát, amely önmagában befolyásolja az élő szervezetet (egészségi állapotot), és egyúttal jó hatással van a turistákra. A bioklimatikus hatással rendelkező klímafaktorok a következők: hőmérséklet, csapadék, páratartalom, szél, a napsütés időtartama, az atmoszféra felépítése, napsugárzás, stb.. Ezek az elemek határozzák meg egy régió vagy turisztikai üdülőhely vonzerejét, meghatározva alkalmasságukat kezelésekre, klímaterápiás módszerekre, szabadidős tevékenységekre, szezonális sportokra, stb.. A klímaterápia három fő faktor által jellemezhető: hőmérsékleti, dinamikus (a szél) és víz faktor (a levegő nedvességtartalma). (Nianga N., 2001).

- bioklimatikus indikátorok

Az egyik legtöbbet használt kezelési mód a levegőterápia, de amennyiben megfelelő hatást akarunk elérni ennek segítségével a szervezetre, néhány megfelelő körülmény rendelkezésre kell álljon, úgy mint a hőmérsékleti, illetve a levegő ionizációs faktor. A hőmérsékleti faktor az egyenértékű hatékony hőmérséklet (EHH) által meghatározott, amely a szervezet hőmérséklet érzékelését fejezi ki a nedvesség és a levegő mozgásának egyidejű hatásai mellett. (Teodoreanu Elena, 1984).

A *hőkomfort index*, amely a levegő hőmérsékletével, nedvességével és a széllel van összefüggésben, azt mutatja meg nekünk, hogy a hőkomfort érzés akkor valósul meg, amikor az emberi szervezet se nem veszít se nem kap hőt. Ez csak bizonyos ember által érzékelt hőmérséklet határok között lehetséges a levegő felmelegedése, megfelelő vízgőz tartalma és áramlása esetén. (egyenértékű hatékony hőmérséklet). Amikor az EHH 16,8 és 20,6°C között van, akkor beszélhetünk hőmérsékleti komfort érzetről, 16,8°C alatt fázás miatti rossz érzet, 20,6°C felett pedig túlzott meleg miatti kellemetlen érzet alakul ki. A magas nedvességtartalom hozzájárul a hideg érzet kialakulásához alacsony hőmérsékleti értékek esetén és kellemetlen meleg érzetet okoz magas hőmérséklet mellett. A levegő mozgása esetén viszont a meleg érzet magas hőmérséklet mellett kevésbé jön létre, és elérhetővé válik a hőkomfort érzet állapota. (Cianga N. 2001). A hőkomfort érzetet okozó napok száma

nagymértékben meghatározza a legtöbb turisztikai tevékenységet, a maximális számuk egyúttal meghatározza az idegenforgalmi tevékenységre használható időszak hosszát. Ennek megfelelően hegyvidéki zónákban 1500 méteres magasságig a hőkomfortos napok június és szeptember közé esnek. A dombvidékeken és a hegyközi medencékben az ilyen napok száma nő és időszakuk április és október eleje közöttire nyúlik.

A gyógyüdülőhelyeken alkalmazott légfürdők (levegőterápia) többféle típusúak is lehetnek a hőmérsékleti viszonyoknak, a légmozgásoknak és nedvességi értékeknek megfelelően: hideg, mérsékelten hideg, hűvös, közömbös, forró, nagyon forró (ez utóbbi hegyi-hegyvidéki környezetben kevésbé jellemző), statikus, gyengén dinamikus, közepesen dinamikus, erősen dinamikus, illetve száraz, mérsékelten száraz, nedves, nagyon nedves. Természetesen ezek a kezelések személyre szabottan alkalmazandóak, figyelembe véve az egészségi állapotot, illetve a kezelésben résztvevő személyek terápiás javallatait és ellenjavallatait. Számításba kell venni a *bőrt érő stressz* hatásokat, amely a szervezet hőszabályozását segíti. Ennek megfelelően nyáron, magas hőmérséklet esetén termolízis indul be, amelynek során az emberi szervezet vízkibocsátással (izzadással) csökkenti a felmelegedés mértékét. Az ilyen fajta reakció hipotóniás stressz. Télen a hőtermelés jelensége jellemző, amikor a kihűlés elkerülése érdekében hidegrázás jellemző, hipertóniás klimatikus stresszt okozva. Biológiai szempontból a hideg és a mozgás felfokozott állapotot okoz, hőtermelést előidézve, aminek következtében a szervezet életfunkciói stimulálva vannak. Ezzel szemben a melegebb időszakokban, nyáron a hipotóniás stressz ennek ellenkezőjét okozza, nyugtató és lehangoltságot okozó hatással van. Emellett létezik a *tüdő stressz állapota* is, ami a légzésre alapul, vagyis az oxigén belégzésén és a széndioxid kilégzésén. Ezt közvetlenül meghatározza a levegő nedvességtartalma, amely amennyiben magas irritálni képes a légutak nyálkahártyáját, kellemetlen érzést okozva (főleg nyáron); a vízgőz hiánya pedig dehidratált kellemetlen érzethez vezethet (főként télen). A kétféle *bioklimatikus stressz* számszerűsítésére használt speciális mutatók a hipotóniás, kellemes vagy hipertóniás jellegű időjárás-klimatikus jellemzőket adják meg, illetve a dehidratáló, egyensúlyi és hidrató értékeket határozzák meg. Ezek az értékek az olyan paraméterek megváltoztatása esetében minden esetben módosulnak, mint a földrajzi környezet megváltozása, illetve a szóban forgó terület időjárásának alakulása. Az éghajlat teljes hatása a szervezetre az *összes bioklimatikus stressz* mutatóban foglalható össze, amely a bőr és a tüdő által érzékelt hatásokat összegzi. Minél kisebb ez az érték, annál jobban alkalmas az adott régió a pihenésre.

A turizmus éghajlati indexe egy másik bioklimatikus index, amelyet Romániára Farcas I. és társai számoltak ki (1968, 1970), felhasználva Klausse R. és Gerault A. által javasolt képletet; $I = (S+T-5D)/5$ (ahol I = a turizmus éghajlati indexe; S = napsütéses órák száma; T = átlaghőmérséklet; D = a csapadékos órák száma, amennyiben számításba vesszük, hogy egy óra eső egyenlő öt óra napsütéssel). E szerint az index szerint, a hegyvidéki térségekben a turizmus kedvező időszaka július és szeptember közé esik, ez a periódus pedig növekszik a medencékben és a Kárpátoktól eltávolodva a megye nyugati felén.

Nem szabad figyelmen kívül hagyni a levegő ionizációjának mértékét sem, mint fizioterápiás eszközt, amely a légkör pozitív vagy negatív ion telítettségének segítségével fejti ki hatását. A turisztikai üdülőhelyeken ezek ismerete hozzájárulhat az optimális feltételek meghatározásához. Az oxigén, mint a légkör legfontosabb ionizált eleme, egy ionizált alkotóelem jelenlétében hajlamos atom és molekula szinten ionokat alkotni. Ionizált alkotóelemként a talaj radioaktív sugárzása (a legfontosabb a radon) említhető, illetve a kozmikus sugárzás (ultraibolya sugárzás és röntgensugarak), vagy megemlíthetjük a másodlagos ionizált tényezőket, mit a vulkánkitörések, porviharok, hófúvások, villámlások vagy ipari melléktermékek kémiai hatásai.

A negatív ionok jelenléte a hegyvidéki üdülőhelyeken pozitív hatással van bizonyos betegségekre, úgy mint az asztmára, reumára, magas vérnyomásra, neurózisra vagy túlhajszoltságra. A legtöbb üdülőhely 1400 ion/cm^3 ionkoncentrációs értékkel rendelkezik. Borszék esetében negatív ionizáció jelenlétéről beszélhetünk, míg Tusnádfürdőn a két ion kategória aránya unipoláris-kiegyenlített. Fordított korreláció állapítható meg a levegő nedvessége és az ionok intenzitása között, és közvetlen egyenes kapcsolat a szélsébség növekedésével.

- klimatikus gyógyászat

Az éghajlat és annak összetevői gyógyászati eszközzé válhatnak, amelyek segítségével javulás érhető el az emberi szervezet egészségi állapotában. Ez a terápiás módszer kétféleképpen alkalmazható: *meteoroterápiaként* és *klímaterápiaként*. Az elsőt kevésbé igényli az olyan szervezet, amely átlagos környezetű településen él. A szóban forgó személyek könnyen alkalmazkodnak a hasonló klimatikus viszonyokhoz, amelyekhez már korábban hozzászoktak. A klímaterápiát az eredetitől eltérő környezetben és éghajlaton alkalmazzák, a neuro-endokrin-vegetatív aktivitás stimulálása vagy csökkentése érdekében. A klímaterápia két gyógykezelésnél játszik szerepet, a belső környezet (az

emberi szervezet) gyógyításában és annak alkalmazkodásában az éghajlati környezethez (külső környezet). A belső környezettel kapcsolatban meg szükséges említeni azt a tényt, hogy az emberi szervezet képes folyamatosan fenntartani a belső hőmérsékletet és a vér oxigéntartalmát, a hőmérsékleti, nedvességi, napsugárzási intenzitás vagy a légköri nyomás változása ellenére is. A klímaterápia célja a szervezet klimatikus viszonyokhoz való alkalmazkodásának visszaállítása, az azt alkotó elemek értékének megváltoztatásának segítségével. Az éghajlati változásokra adott megfelelő válaszok képességének elvesztése esetén domesztikációs szindróma lép fel. A klímaterápia segítségével az ember újra képessé válhat a környezethez való alkalmazkodásra, és alkalmas a lélek és az egészség állapotának javítására.

- az éghajlat biológiai hatása

Az éghajlat biológiai hatásai a turisztikai üdülőhelyek, illetve lakótérségek környezetében azon klimatikus faktorok elemzésével becsülhetőek meg, amelyek hatással vannak az élő szervezetek rendszereire és funkcióira.

Az *hőmérsékleti klimatikus faktorok összessége* a hőmérsékleten, nedvességtartalmon, a levegő mozgásának intenzitásán, és a napsugárzáson keresztül fejt ki hatást az emberi szervezetre. A levegő hőmérséklete a bőr hő receptorait ingerli.

A *biológiai, fotokémiai és immunológiai hatású klimatikus faktorok* összességébe beletartozik a fénysugárzás és az ultraibolya sugárzás is. A fénysugárzás stimulálja az agyalapi mirigy, a pajzsmirigy és a nemi mirigyek tevékenységét is. Az ultraibolya sugárzás 3200 és 4000 Å közötti értékének naponta 40-60 percig kitéve a szervezetet, különösen a reggeli 9-9³⁰ közötti órákban, a bőr nagy felületét érve, 10-15 napon belül biológiai elváltozásokat, eritrémát és pigmentációt okozhat. Az UV sugarak alapján véve hozzájárulnak bőr felső rétegeiben képződő a D₂ vitamin termeléséhez, a vitamin pedig a szervezet kalcium felhasználásához szükséges. Az UV sugárzásnak való kitettség hozzájárul az antitestek koncentrációjának megnövekedéséhez a vérben, növeli az artériás vérnyomást, értágulatot okoz a bőrben és növeli a gyomorsav mennyiségét. A túlzott sugárzás esetén a hatások éppen ellentétesek.

Az *alacsony nyomás okozta hatások* alapját a tengerszint feletti magasság növekedésével csökkenő légköri nyomás jelenti, amely hozzájárul a levegő oxigéntartalmának csökkenéséhez. A szervezet emiatt kényszerítve van, hogy a lehető legoptimálisabban lássa el a testet oxigénnel. A klímaterápiát legtöbbször általában 2000 méter feletti magasságban alkalmazzák, amely általában 647 mmHg légköri nyomásnak és 184 mm oxigénnek felel meg. Az alacsony nyomás hatótényezői hozzájárulnak a szájnyalvákártya kiszáradásához, a vér áramlási sebességének növekedéséhez, a szív összehúzódnak gyakoriságának növeléséhez és a vörösvértestek számának növekedéséhez a vérben, tonizálva ezáltal a szervezetet.

A *meteorológiai villamosság és az aeroszolok* összessége minden növekedési-alakulási lépcsőfokon megtalálhatóak, és szárító hatással vannak a légutak nyálkahártyájára. A hegyi üdülőhelyeken a tűlevelű erdőknek megfelelően gyanta (terpén) alapú aeroszolok találhatóak, illetve Parajd-Korond vidékén jódos és sós aeroszolok.

Itt szükséges megemlíteni a *sóbányák és barlangok mikroklimáját*, ahol a jódos gyógykezelés illetve az állandó hőmérséklet jótékony hatással vannak az asztmára, az akut bronchitisre vagy a légúti nyálkahártya fertőzéseire.

- A Hargita megyei turisztikai üdülőhelyek bioklimatikus potenciálja

A Hargita megyében található turisztikai gyógyfürdők különböznek egymástól a bioklimatikus feltételektől függően. Ezek meghatározásában fontos szerepet játszik a magasság szerinti besorolás, illetve a helyi klimatikus hatások közötti elhelyezkedés. Mivel az üdülőhelyeken nem működnek meteorológiai állomások nem tudjuk pontosan megbecsülni a klimatikus és bioklimatikus paraméterek értékét. Így ebben a tekintetben csak néhány általános megállapítást tehetünk.

A szóban forgó üdülőhelyek 500 és 1350 méter közötti magasságban helyezkednek el, tehát kis és közepes hegyekre jellemző bioklimával rendelkeznek, illetve a hegyek alatti dombvidékekre és a medencékre, a hegyaljakra jellemző klímával írhatóak le. A hegyek bioklimája a negatív vagy pozitív domborzati formák esetében különbözik. A pozitív formák, a csúcsok, a fennsíkok, különböző állású lejtők hideg, nedves, gyakran felhős, de relatív sok napsütéssel jellemezhető klímával rendelkeznek, a negatív formák pedig, a medencék, a völgyek, kontinentálisabb jellemzőkkel írhatóak le, nyáron erős

a napsütés, szélről és esőtől védett, télen pedig gyakori a köddel kísért termikus inverzió jelensége. 1400 méter alatt hőmérsékletileg kellemes helyek is megtalálhatóak, különösen a védett és napsütéses térségekben. A klimatikus stressz értéke Marosfőn 43, amelyből a bőrt érő 13, a tüdőt érő pedig 30, a Gyilkos-tónál ezek az értékek 50, 15 illetve 35. A turisztikai klíma mutatók 54 és 55 ezen a két üdülőközponton. (Cianga,N.,1997).

A marosfői üdülőhely alkalmas az olyan problémák kezelésére, mint az ideggyengeség, az erőtlenység, a fizikai és szellemi megterhelés, az általános lábadozás, a jóindulatú pajzsmirigy hormon túltengés, az angolkór és a gyerekek növekedésbeli visszamaradása. Természetes gyógy tényezőkkel, a szervezetet stimuláló, nyugtató és felépülést segítő bioklimával rendelkezik. A 880-900 méteres magasságban elhelyezkedő település, évi átlaghőmérséklete 5^oC, júliusban 15,5^oC, míg januárban -5,5^oC. Az éves felhővel való borítottság hat tizedes, a tiszta idő napok száma 40, míg a borúsaké 130, a napsugárzás éves időtartama pedig 1800 óra/év. Az éves csapadékmennyiség 700 mm, a csapadékos napok száma 155, a hótakaró pedig 100 napig tart, aminek a maximális vastagsága 25-30 cm, február utolsó harmadában.

A Gyilkos-tó környékének klímája hasonlóan írható le, hangsúlyos, hegyek által meghatározott bioklíma, hideg telekkel és hűvös nyarakkal, és a következő paraméterekkel jellemezhetően: évi átlaghőmérséklet 5^oC, júliusban 15,5^oC, januárban -6,5^oC, ugyanazokkal a felhőborítottság és tiszta valamint borult ég adatokkal mint Marosfő, az éves napsütés pedig 1700 óra/év. A csapadék mennyisége évi 750 mm, mintegy 155 nap esik, a hótakaró pedig az előzőhöz hasonlóan 100 napig tart. A hőmérsékletileg kedvező pihenésre alkalmas időszak májustól októberig tart, a legkiegyensúlyozottabb hónapok a május, szeptember, október és a Gyilkos-tónál még az április is. Az átlagosan 800 méter magasságban fekvő gyimesi Sötétpatak völgye (a Tatros felső folyásánál), hasonlítható a Gyilkos-tó klímájához, amely jellegzetes, stimuláló, de nyugtató elemekkel rendelkezik.

Hargitafürdő (1350m) és a Szentimrei-Büdös felkeresése szív és érrendszeri valamint kapcsolódó betegségek esetén javasolt (ideggyengeség, reumás betegségek, szakmai betegségek), itt a hegyvidék által meghatározott bioklimatikus hatások kiegészülnek a mofettákkal, és a vasas, hidrogén karbonátos és szénsavas ásványvizekkel.

A hegyközi medencék üdülőhelyeinek klímája többé-kevésbé Tusnádfürdőével hasonlítható össze, nem elfelejtve azt a tényt, hogy léteznek különbségek a földrajzi fekvés különbözősége miatt. Tusnádfürdő az azonos nevű hegyszorosban fekszik, míg az említett helyek északabbra

(Zsögödfürdő, Csíkdánfalva, Madicsafürdő, Gyergyóremete, Maroshévíz) találhatóak (650 méter feletti tengerszint feletti magasságban, különösen a gyergyói medencében), nyitottabb térségekben, a Hargita és a Görgényi havasok keleti lejtőjén, a Maros és az Olt teraszán. Ezeket a pihenésre alkalmas helyeket némi stimuláló komponenseket is tartalmazó nyugtató bioklimával jellemezhetjük, ahol a gyógyterápiás tényezők szintén kiegészülnek az ásványvizek és esetenként mofetták hatásaival.

A példa kedvéért lássuk, mi jellemzi Tusnádfürdőt.

A hegyek közötti medencékre jellemző klímának megfelelően az évi átlaghőmérséklet $6,5^{\circ}\text{C}$, júliusban $17,5^{\circ}\text{C}$, januárban pedig -4°C . A felhőborítottság átlagban az év hat tizedére jellemző, 50 nap tiszta égbolt, 120 nap borús ég mellett a napsütötte órák száma 1850. A csapadék mennyisége 650 mm, a csapadékos napok száma pedig 135. A hótakaró az év 75 napjában tart. Júliusban a 13 órákor mérve a hőmérsékletileg komfortos napok száma 13, a túl hideg napok száma 4. A bőrt érő biostressz értéke 12, a nyugodt hónapok április-július és szeptember-október közé esnek. A tüdőt érő biostressz átlagértéke 22, a kiegyensúlyozott hónapok április-május és szeptember-október. Így a teljes klimatikus biostressz értéke 34.

Amennyiben a Hargita vulkanikus fennsíkját keresztülszabdáló völgyekben található üdülőhelyek klímáját helyenként stimuláló, de alapjában nyugtató, pihentető jellegűnek írhatjuk le, akkor a hegyek alatti és hegyek közötti medencék térségére még inkább nyugtató bioklíma jellemző.

Homoródfürdő évi átlaghőmérséklete 7°C , júliusban 17°C , januárban -4°C , a csapadékmennyiség eléri a 650-700 mm-t. A térség a nyugatról beáramló nedves légtömegek erős befolyásoló hatása alatt áll, ennek megfelelően a hótakaró itt is kb. 100 napig tart. Köszönhetően a túlevelű erdők között való elhelyezkedésének (gyantás aeroszolok) és a bőséges szénsavas, bikarbonátos, nátriumos, kalciumos, magnéziumos, vasas ásványvízforrásoknak az üdülőhely az emésztőszervi, a hepatobiliáris rendszer, a légzőszervi (légúti károsodásnak kitett, vagy gyakori vírusos-mikrobás tüdőpanaszokkal rendelkező emberek) és az endokrinális, ideg-betegségek gyógyítására ajánlható.

Parajd település (580 m tengerszint feletti magasság), lombhullató erdőkkel van körülvéve és jellemzően védett, hegyközi medence klímája van, tehát egy kellemes nyugtató bioklimával rendelkezik. Itt a két fő gyógyászati jellemző a sóbánya mikroklímája, amelyet sikerrel alkalmaznak szpeleoterápia segítségével felső légúti panaszok kezelésére: légúti szennyezőanyagoknak kitett emberek, mikrobás és vírusos tüdőbetegségek, krónikus bronchitisz és a tracheobronchitisz, asztma.

A koncentrált nátrium kloridos, bórtartalmú, vasas, termál ásványvizek ajánlottak a reumatikus betegségek, a poszttraumás, a szív- és érrendszeri és az idegrendszeri panaszok kezelésére. A dombvidék egyéb üdülőhelyeit nem csak klimatikus tulajdonságaik miatt kedvelik, hanem sokkal inkább a fürdőgyógyászatban játszott szerepük miatt.

A turisztikai tevékenységek szempontjából egy másik nagyon fontos jellemzője egy térség klímájának a hó mennyisége és a hóborítottság tartóssága. Azt mondhatjuk, hogy Hargita megye ebből a szempontból is értékes potenciállal rendelkezik. A legmagasabb hegyekben, különösen az északi lejtőkön, vagy legalább a túlevelű erdők által árnyékolt helyeken, ahol a topográfiai adottságok (szintkülönbség, lejtő dőlésszöge, és a talaj szabályossága) lehetővé teszik sítárcsomok létesíthetőek. Egyes üdülőhelyeken már büszkélkedhetnek ígéretes kezdeményezésekkel. Jól ismertek a sítárcsók Hargitafürdőn: a legnagyobb elindulva a fennsíktól felkapaszkodik a Csicsói-Hargita csúcsára (1759 m) 300 métert meghaladó szintkülönbséggel, dél-keleti tájolással, két másik mérsékelt sítárcsók található a Kossuth szikla környékén (1399m), északi irányban pedig még két másik a Borvíz patak jobb lejtőjén halad 1350 és 1275, illetve 1250 méter magasságsszintek között. Mindegyik ezek közül el van látva sítárcsók, és általában négy hónapig sítárcsók, gyakran decembertől április közepéig.

A fiatalok által legkedveltebb sítárcsók Marosfőn található, a sítárcsók szakasz a Hargita-hegység északi gerincének északi tájolású lejtőin valamivel rövidebb hóborítottsági idővel (decembertől március végéig, néha április első harmadáig), a Grécés (1121 m) és a Rakottyás (1153 m) oldalánál fekszik. Létezik egy kisebb pálya is a Maros turisztikai forrása közelében, ami el van látva sítárcsóval és körülbelül 100 méteres szintkülönbségű.

A Gyilkos-tó környékén jelenleg csak a Napfény komplexum melletti pálya működik, az, amelyik a Nagy-Cohárd (1504 m) csúcsánál indul, elhalad az elhagyott Cohárd menedékház mellett és az alsó szakasza pedig a Bucur menedékház és villa között húzódik. Annak ellenére, hogy létezik egy felvonókábel, annak karbantartása sem megoldott, aminek következtében a pálya a leromlás előrehaladott állapotába került.

Az utóbbi években modern, kábeles felvonóval, éjszakai világítással és turisták kiszolgálására alkalmas egységekkel és felszerelés kölcsönzővel ellátott sítárcsók avattak fel Maroshévízen (Magyarós

sípálya), amely 1450 méter hosszú és két részből áll. Az első 1000 méter lassabb, a kezdők számára alkalmas, a maradék 450 méter a haladók számára megfelelő közepes nehézségű szakasz.

2008-ban Gyergyócsomafalván is felavattak egy új sípályát, amely 1129 méteres magasságból a Csomafalvi-Dél-hegyről indulva 838 méterre érkezik le, és két részben köteles felvonóval van ellátva. A pálya alsó része ki van világítva, így alkalmas éjszakai sítelésre is. A Bucsin hágón átvezető út mentén is felszereltek sípályákat drótköteles felvonóval, szám szerint hármat, egyet a hágóban, másik kettőt pedig Parajd irányában. További említésre méltó sípályák, habár nem tartozik a tanulmányozottak közé, a Gyergyószentmiklós melletti (5 km-re a várostól), a Pongrác tetőn fekvő (Békás 1256 m) és nem utolsó sorban a Tekerőpataki nagy síugrósánc, amelyet 2000 januárjában nyitottak meg újra több, megyéken átnyúló verseny megrendezésével. A turisztikai kínálat diverzifikálása érdekében a Tusnádfürdői turisztikai szervezők egy sípálya létesítését fontolgatják a Csomád északi lejtőjén, de ez a kezdeményezés minden valószínűség szerint meg fog bukni a környezetvédők ellenállásán, akik a Nagy-Csomádi mikrorégióban található rezervátum minél épebben való megtartásáért küzdenek.

Az alpesi sízés mellett a kevésbé lejtős területeken a havat sítutásra, sítúrákra, illetve lovas szánózásra lehet használni, különösen a vidéki turizmus által érintett térségekben nyújtott szolgáltatásként (vulkanikus fennsík térsége). (Horváth A., 2000).

1.3. Vízrajzi potenciál

A vízhálózat egyes elemei képesek a Hargita megyei turisztikai kínálatot szélesíteni, bővíteni, és hozzájárulnak a vonzerő növekedéséhez és a változatosságához. Hegyi térség jellegéből adódóan a régió gazdag forrásokban és víznyerő helyekben, amit nem csak a lakosság tud kihasználni, hanem növeli a térség vonzerejét, hozzájárulva az összes turisztikai tevékenység biztonságához és kényelméhez. A vízrajzi változatosság, a felszíni és felszín alatti vizek egyidejű jelenléte lehetővé teszi hogy speciális turizmus típusokat és formákat határozzunk meg Hargita megyében. Az ásványvízforrások gyógyhatásúak, a vízrajzi rendszer tájformáló hatású, a tavak alapfunkciójukban, kémiai és fizikai jellemzőiknek köszönhetően tájformáló, gyógyturisztikai és szabadidő turisztikai értékkel is rendelkeznek. A poszt vulkáni működés eredményeként a térség gázkitörésekben gazdag, egy sor széndioxidos ásványvíz található itt és még különböző kémiai összetételű szénsavas alacsony,

közepes, és magas hőmérsékletű termálforrások is felszínre törnek. (a Tusnádfürdői ásványvizek 64°C-os hőmérséklettel és gazdag ásványtartalommal törnek a felszínre). Ennek tudatában nyugodtan kijelenthetjük, hogy Hargita megyében a legbősegebb az ásványvíz vagy az országban, amely elősegítette számos fürdő és gyógyüdülőhely megjelenését is.

- Vízrajzi hálózat

A Hargita megyei vízrendszer az ország három nagy vízgyűjtőterületéhez sorolható: a Szeret vízgyűjtője a Kis-Beszterce, a Békás és a Tatros folyókkal; a Maros vízgyűjtője a forrásával és mellékfolyóival, mint a Küküllő; és az Olt vízgyűjtője a forrásával és mellékfolyóival, mint a Kászon a Feketeügyön keresztül és a Vargyas pataka valamint a Homoród, hogy csak a fő folyóvizeket említsük. Ezek fontossága abban rejlik, hogy a völgyeik – amelyek önmagukban is festői szépségűek – alakították a táj legújabb formáit: szintkülönbségeket létrehozva az eróziós és felhalmozódási folyamatok számára hozzájárultak vízések és tavak létrejöttéhez (Gyilkos-tó), mocsarakat, karsztos vagy sókarsztos formákat alakítottak ki, és emberi település valamint kikapcsolódás számára alkalmas völgyeket, medencéket és teraszokat hoztak létre. (Horváth A., 2000). Jelenlétük határozottan befolyásolja a partjukon fekvő városok és turisztikai üdülőhelyek fejlődését, esztétikáját és hangulatát. Mind a felszínen futó, mind a felszín alatti vízkészlet hozzájárul a kényelem és a frissítő érzet kialakulásához. Képes javítani a klíma jellemzőit és hatással van az élővilág elemeire, köztük az emberi szervezetre is.

- Tavak

A Hargita megyei tavak kialakulásuk szerint alapvetően több kategóriába sorolhatóak. Eszerint kiemelhetjük a *természetes tavakban rejlő potenciált*, amelyek közül kialakulás szempontjából a jégkorszaki tavakat szükséges külön említeni (ilyen a Jézer-tó a Kelemen-havasokban, amely egyedi a térségben a Rekettyés-tető alatti körülbelül 2000 méteren való fekvésével).

Az idegenforgalmi potenciállal rendelkező tavak egy másik csoportja, a krátertavak, amelyek közül elsősorban az országos szinten egyedi, a Nagy-Csomád kráterében fekvő Szent-Anna tavat szükséges

kiemelni. A Szent-Anna tó, amely gyalogszerrel is elérhető Tusnádfürdőről az egyetlen vulkanikus eredetű kráter mélyén fekvő tó Dél-kelet Európában. A 9800 éves tó feltöltődése nagyon felgyorsult. Az utóbbi 150 évben a tó legmélyebb pontja a felére csökkent. A tó, amelyet csak esővíz táplál, első számú ellensége az ember és annak tevékenysége (turisták). A tó felülete nagyjából 20 hektár és a legnagyobb mélysége 6,3 méter. 1909-ben a Gellei József által elvégzett mérések szerint a legmélyebb pont 8,3 méter volt, 1971-ben Jánosi Csaba geológus 7,2 métert mért, míg 1999-ben Pál Zoltán mérései szerint a tó maximális mélysége 6,3 méter. Amennyiben a legutóbbi mérések eredményeit összehasonlítjuk az Orbán Balázs által 1867-ben elvégzett mérések eredményével, amely 40 láb, vagyis 12,5 méter mélységet mutatott, következő figyelmeztető következtetést vonhatjuk le: 140 év alatt a víz maximális mélysége 6 méterrel csökkent. A tó felszíne napjainkra 20 hektár alá csökkent a part tözegesedése eredményeképpen. A tó tözegesedésének folyamata elindult, mára előrehaladott állapotba jutott. A jövőben a tó a Mohoshoz, az ikerkráterben fekvő láphoz (oligotróf mocsár) hasonló állapotba juthat, amely az erózió által a Veres patakon keresztül lecsapolódik.

A természetes torlasz által létrehozott tavak közül országos szinten a leglátványosabb példaként a Gyilkos-tó említhető, amely turisztikai látványossággá vált és partján beruházások mentek végbe annak érdekében, hogy turisták fogadására alkalmas infrastruktúra jöjjön létre és kiépüljön egy üdülőhely. A tó 1837-ben jött létre a Hagymás-hegységhez tartozó Gyilkos hegy észak-nyugati oldalán felhalmozódott törmelék lecsúszásával, amely elzárta négy patak folyását (Cohárd, Likas-patak, Vereskő-patak és Juh patak). Az elárasztott völgy fenyvessel volt borítva, amelynek maradványait tartósította a vízben lévő kalcium-karbonátból és szilícium-dioxidból álló vegyület, példa nélküli festői képet kölcsönözve a tónak, amely visszatükrözi a Kis-Cohárd vöröses-mészköves sziklafalait. A tó vonzza a csónakázás szerelmeseit, a Hagymás sziklái pedig lehetővé tesznek bármilyen nehézségi szintű sziklamászást a Gyilkos-tó környékén és a Békás szorosban, valamint a Kis-Békás szurdokban és a Laposban (Gyilkos, Csíki-Bükk, Szurdok, Bardóc, Oltárkő, Kis-Cohárd). Maga az üdülőhely és a kijelölt kiránduló ösvények pedig minden fajta turistát vonzanak. A gyors patakokon keletkezett vízeséseken a sport és a kalandturizmus egyik új formájára, a kanyoningra nyílik lehetőség. Kevésbé ismert, de fontos tény, hogy ebben a térségben is léteznek *sós vízi tavak*, amelyek alapjaiban járulnak hozzá a Rónaszék nevű üdülőhely fejlesztéséhez (Gyilkos-tó, Feneketlen tó) (Cianga N., 2001).

Az ember által létrehozott tavak vonzereje helyi és regionális szinten is jelentős és beilleszkednek a hegyvidéki tájképbe. Ezek az 1960-as évek után jöttek létre, és gazdasági valamint turisztikai

hasznosságuk egyaránt van. A Zetelaki és a Csíkszépvízi gyűjtőtavak új idegenforgalmi térségek lehetnek, új turisztikai üdülőhelyek kiépítését generálhatják, a nyaralóktól a turisztikai és agroturisztikai panzióig. Itt szükséges megemlíteni a Csukás-tavat is, amely a Tusnádfürdői üdülőhely része. Első alkalommal a tavat 1894-ben nyitották meg a köznép számára, a brassói kereskedő, Diamandi Manole jóakarátának köszönhetően, de az első világháború végét vetett a fényűző időszaknak. Második alkalommal a brassói Aronsohn Rudolf tisztította ki a részben feltöltődött és befüvesedett mesterséges tavat. A tó tehát több ízben is elhagyatott és gondozatlan volt, több tulajdonos kezén is megfordult, de a helyi hatóság erőfeszítésének és támogatásának köszönhetően egy bátor üzletember vásárolta meg a mocsaras és bűzös területet. Az új tulajdonos növényevő halakat telepített a 2 hektár nagyságú és 3 méter mély tóba, miután kitisztította a tómedret és újra feltöltötte azt vízzel. Azóta a Csukás tó újra Tusnádfürdő büszkeségévé vált.

Ezek mellett az ismertebb tavak mellett létezik sok kisebb vízfelület, amelyek az Olt és a Maros mentén alakultak ki, egyrészt a Felcsíki medencétől a Tusnádi szorosig, másrészt a Maros felső folyása mentén a Gyergyói medencében. Ezek mocsarassá váltak, nagyrészt vízinövények borítják őket, és látványosságukat a növényzetről szóló fejezetben részletezzük.

- ásványvíz források és turisztikai potenciáljuk

„A Keleti-Kárpátok egy egyedi földrajz régiót alkot az ásványvizes források koncentrációját, és a források helyi talajtani adottságokhoz igazodó kémiai sokszínűségét illetően, ebből következően pedig magas az ezt a természeti erőforrást kihasználó gyógyfürdős üdülőhelyek sűrűsödése.” (Cinaga N., 2001). Hargita megye egyike az ország leggazdagabb változatosságú ásványvízforrásokkal rendelkező megyéinek. Ennek a ténynek ismeretében fontosnak tartjuk részletesen bemutatni a térség ezen erőforrásait.

A régió ásványvizeinek változatosságát részletesen elemezve, hét kémiai alap típus jelenlétét lehet megállapítani: bikarbonátos-szénsavas, vasas, szenes, kénes, szulfátos, kloridos és a kevésbé jelentős számú, de különleges gyógyhatással rendelkező (vitriolos, arzénos, radioaktív, termál) egyéb típusok csoportja. Ezek a típusok 32 altípusban részletezhetőek különböző kémiai típuson belüli koncentrációjuk és térbeli kiterjedtségük szerint. (Cinaga N., 2001)

Számos gyógyfürdőnél gyakori ásványvízforrás és forráscsoport típus (ugyanazzal a kémiai összetétellel) a *bikarbonátos-szénsavas* típus, amely a posztvulkáni jelenségek következtében történő CO₂ felszabadulás közvetlen következménye, és meghatározó jellemzője a Kelemen-Hargita vonulat gázfeltörésekben gazdag térségének. Egyéb alkotóelemek szerint nyolc vízkémiai típust különböztethetünk meg, amelyek közül négy tartalmaz CO₂-ot, hangsúlyos szénsavas karaktert kölcsönözve a forrásoknak. A *vasas ásványvízforrásoknak*, amelyek mofettás környékekre koncentrálnak, hat altípusa van. Az eddig megemlítették jelentik a fő gyógyászati jelleggel bíró forrásokat, amelyeket belső és külső gyógykezelésekre és fogyasztásra is használnak. A következő típus a *szulfidos és szulfátos vizek*, kénes nyomelemeket, kalcium szulfidot, kénes bikarbonátos sókat, és kalcium-magnézium szulfidot tartalmazó vizekkel. Kisebb számban *szénsavas ásványvizeket* is találhatunk.

Egyéb gyógyítási szempontból érdekes és turisztikailag vonzó tényezők a radioaktív elemeket tartalmazó vizek, amely a vulkáni alapból kisugárzó radonnak köszönhető. Ennek megfelelően megkülönböztethetünk *nagyon gyengén radioaktív* forrásokat (500 pCi-ig Csíkmadarason, Csíkdánfalván, Csíkszentkirályon, Lövétén, Csíkszeredában, Maroshévizen, Kászonjakabfalván); *közepesen radioaktív forrásokat* (1000-5000 pCi, Borszék – Pierre Curie forrás); valamint *különösen radioaktív* forrásokat (Tusnádfürdő) (Cianga N., 2001).

Ezekon kívül említeni szükséges az Erdélyi-medence keleti részén fekvő diapír zónát, amely hasonló tulajdonságokkal és hagyományos fürdőkkel rendelkezik.

Bélbortól, Borszéktől Tusnádfürdőig és Kászonjakabfalváig; Székelykeresztúrtól, Székelyudvarhelytől és Parajdtól Sötétpatakig, a megye egész kiterjedésében a térség tele van ásványvízforrásokkal. Ezek kihasználása még csak a lehetőségekhez képest kis mértékben valósult meg, legyen szó akár a mindennapi fogyasztás számára való palackozásról (Borszék, Csíkszentkirály, Tusnád, Zsögödfürdő, valamint Kászonjakabfalva), vagy a helyi és országos jelentőségű fürdőturisztikai üdülőhelyeken (Borszék, Tusnádfürdő) gyógyászati céllal meleg vagy hideg fürdőként hasznosított vizekről vagy ivóvizekről.

A Keleti-Kárpátok teljes vonulatán az ásványvízforrások három hidrogeológiai területre csoportosulnak: gázkitöréses zóna, Kárpáti flis zóna és a szubkárpáti térséggel kapcsolatban álló

területek, a hegyalatti és hegyközi medencék (400-600 m) térségétől a Hargita-hegység 1350 méteres magasságáig. (Cianga, N., 1997). A földrajzi elhelyezkedés szerint Artemiu Pricajan geológus a „Természeti gyógytényezők” (1974) kötetben megjelent munkájában nyolc csoportot határozott meg: Tölgyes-Bélbor és Borszék-Maroshévíz csoport

Gyergyói medence csoportja

Fel- és Közép Csík csoportja

Alcsík csoportja

Kászonyjakabfalva csoportja

Udvarhely-Korond-Homoród csoportja (nyugati)

Csomád-Tusnádfürdő csoportja

Ezek a térségek különböző kémiai összetételű vizeket foglalnak magukba, attól a földrajzi térségtől függően, amelybe besorolást nyertek. A kristályos kőzeteket tartalmazó térségek általában bikarbonátos, magnéziumos, szénsavas, néha kénes ásványvizekkel rendelkeznek, különösen a Kis-Beszterce felső medencéjében (Tölgyes, Bélbor, Borszék). A tektonikus elcsúszások vonalán homokkő képződmények mentén bikarbonátos-lúgos, sós, szénsavas és néha kénes vizek folynak, a Kászony felső medencéjében és a Csíki havasok – Bodoki hegység nyugati lejtőjén Csíkbánkfalva és Bálványos között. Az Erdélyi-medence Miocén üledékeiben a vízáteresztő rétegben felgyűlt ásványi anyagok kapcsolatban vannak szénhidrogén-gázokkal, a só különböző formáival, köztük a jódos, sós (magas koncentrációval), brómos és jelentős bór tartalmú valamint káliumos vízzel. (Parajd, Székelyudvarhely, stb.).

A Hargita-hegység andezites vonulatán bikarbonátos, kalciumos, vasas, néhány esetben kénes vizek találhatóak, amelyek gazdagok szén-dioxidban (Hargitafürdő, a keleti oldalon Szentimre és Tusnád között). Bikarbonátos, kalciumos, egyes esetekben sós, vasas és szénsavas jellegűek a Hargita és a Csomád hegység szélén, vulkanikus tufás fensíkon csoportosuló vizek is: Kápolnásfalva, Homoródfürdő, Szentegyháza, Kiruly, Lövéte, valamint Tusnádfürdő. A gyergyói és a csíki hegyközi medencék ásványvizei pliocén negyedidőszaki lerakódásokon helyezkednek el, nagy koncentrációban Gyergyóújfaluban, Gyergyócsomafalván, Gyergyóremetén, Maroshévízen, aztán Csíkdánfalván, Csíkmadarason, Csíksomlyón, Csíkszeredán, Csíkszentkirályon, Csíkszentsimonban, Csatószezen, Verebesen stb. Ezek bikarbonátos, vasas és szénsavas jellegűek.

Ilyen nagy mennyiségű széndioxidos ásványvíz forrás annak köszönhető, hogy ez a gáz intenzíven van jelen a régió alapját jelentő sűrű tektonikus törésvonalak mentén. A több mint 1000 ásványvíz

feltörés valamint a száraz gázkitörések a helyi törésvonalak mentén jelennek meg és a gáz felfelé a földkéreg hibái és törései mentén terjed. A természetes források minden valószínűség szerint fúrásokkal is bővíthetők, mivel feltételezhető, hogy azokban a térségekben is, ahol hiányoznak ezek a feltörések. Ezeken a helyeken olyan szerkezeti-kőzettani képződmények jelenlétéről beszélhetünk, amelyek elzárják és gátolják ezeknek a gázoknak az útját a felszínre (Pricajan, A., 1974, 17.o.). A megye rendkívül gazdag vízvagyonából csak nagyon kevés hasznosított fürdési célra, és azok is az elvárások szerinti szint alatt. Ennek a ténynek az oka a gazdaság fejlettségének általánosan alacsony fokában keresendő. Úgy gondoljuk, hogy ez a probléma regionális fejlesztési politikák elfogadásával, és a piacgazdaság követelményeinek megfelelő beruházási programokkal oldható meg, egy olyan stratégia mentén, aminek a prioritásai a helyi közösségek érdekein és a fenntartható fejlődésen alapulnak, figyelembe véve a környezetvédelem követelményeit is.

A következőkben a fő, ma is használt gyógyhatású ásványvizeket és néhány terapeutikus jellemzőjüket mutatjuk be:

- Sötétpatak. Szénsavas, bikarbonátos, kalciumos, magnéziumos ásványvizek. Üdítő és felpeszdtítő jellegű. Javallatok: emésztőrendszeri, epe, szív- és érrendszeri megbetegedések kezelésére;
- Maroshévíz. Bikarbonátos, nátriumos, kalciumos, magnéziumos, alacsony hőmérsékletű (26°C) termál, gyengén radioaktív vizek. Javallatok: szív- és érrendszeri, emésztőrendszeri, máj betegségek, neurózis, mentális gyengeség, fizikai és szellemi túlterhelés, és lábadozás esetén ajánlott;
- Gyergyóremete. Szénsavas, vasas, bikarbonátos, nátriumos, magnéziumos, hipotóniás vizek.
- Madicsa (Csíkkarcfalva). Szénsavas vizek;
- Csíkdánfalva. Bikarbonátos, gyengén szulfátos, kalciumos, magnéziumos, szénsavas hipotóniás vizek;
- Csíkszereda. Bikarbonátos, szénsavas, gyengén vasas, hipotóniás, alacsony hőmérsékletű termál vizek;
- Zsögödfürdő. Szénsavas, bikarbonátos, kalciumos vizek. Nyugtató, részlegesen stimuláló hatás. Javallatok: szív- és érrendszeri megbetegedések, neurózis, reumatikus és foglalkozási megbetegedések.
- Kászonjakabfalva. Bikarbonátos, vasas, kalciumos, magnéziumos, nátriumos, szénsavas hipotóniás vizek.

- Csíkszentimre-Büdös. Szénsavas, bikarbonátos, kalciumos, magnéziumos, nátriumos, gyengén vasas, hipotóniás vizek. Gázkitörések. Üdítő, stimuláló hegyi bioklíma. Javallatok: szív és érrendszeri megbetegedések, neurózis, reumatikus panaszok, foglalkozásbeli megbetegedések.
- Hargitafürdő. Vasas, bikarbonátos, szénsavas vizek. Mofetták. Üdítő, ösztönző hatás. Javallatok: szív- és érrendszeri megbetegedések, neurózis, reumatikus és foglalkozási megbetegedések.
- Kirulyfürdő. Szénsavas, vasas, nátrium kloridos, magnéziumos, kalciumos vizek;
- Szelterszfürdő. Szénsavas, vasas, nátrium kloridos, magnéziumos, kalciumos vizek;
- Szentegyháza. Szénsavas, bikarbonátos, nátrium kloridos, kalciumos, magnéziumos, vasas, hipotóniás vizek;
- Homoródfürdő. Szénsavas, bikarbonátos, nátrium kloridos, kalciumos, magnéziumos, vasas, hipotóniás vizek.
- Parajd. Koncentráltan nátrium-kloridos, mezotermál és termál vizek. Sóbánya. Szegényes bioklíma. Javallatok: degeneratív és ízületi reumatikus megbetegedések, poszttraumás hatások, perifériás idegrendszeri, szív- és érrendszeri és légzőszervi (a bányában) megbetegedések.
- Korond. Bikarbonátos, kalciumos, magnéziumos, vasas, szénsavas, hipotóniás vizek;
- Szejkefürdő (Szekelyudvarhely). Szénsavas ásványvizek. Tőzeg, mofetták, szegényes bioklíma. Javallatok: szív- és érrendszeri megbetegedések, neurózis, emésztőszervi, epe panaszok, degeneratív és ízületi reumatikus megbetegedések.
- Székelykeresztúr. Koncentráltan nátrium-kloridos ásványvizek. Javallatok: degeneratív és ízületi reumatikus megbetegedések.

A megye területén található ismert és védett ásványvízforrások listáját és adatait az utólag a 142/2006-os határozattal módosított, a Hargita megye területén található természeti értékek védelméről szóló 2005/162-es kormányhatározat 5. mellékletében találhatjuk meg.

A térségben komoly előrelépést jelent a Borvizek Útjának létrehozása, amely az Olttal párhuzamosan fut, és amelynek kiindulópontja éppen Csíkszereda. A Borvizek Útjának elindítása 2004. április 22-én, a Föld napján történt meg. Az út 26 kilométer hosszú, és Románia első (tematikus) zöld útja, amely az Olt medrét hűségesen követve fürdőket és ásványvíz forrásokat köt össze. Mindezek ellenére azonban nem minden ásványvízforrás van az Olt Vízügyi Igazgatóság, Hargitai Vízkezelési részlegének kezelésében.

1.4. Biológiai potenciál

A bioföldrajzi takaró két nagy összetevőből áll: élővilág és fauna. A biodiverzitás a természet egyéb elemei által meghatározott, nevezetesen: földrajzi elhelyezkedés (hosszúsági és szélességi fok), a domborzat jellege (a lejtők állása), földtani összetétel, talaj, éghajlati elemek és vízrajzi hálózat. Mindezek a jellemzők határozzák meg a megye területén megjelenő növény és faunakombinációs lehetőségek kiterjedtségét és változatosságát.

A Hargita megyei táj ökoszisztémái a Kárpáti térség földrajzi rendszerének jellemzőinek eszenciáját jelentik. A természeti környezet elemei által kialakított mikroklíma a domborzat lépcsőzetes elrendezésének, a hegláncok orientációjának, a hegyközi medencék jelenlétének és a vulkanikus hegláncból az Erdélyi medence síkjába való átmenetnek az eredménye. A megye területének tengerszint feletti magasságának szélső értékei az Erdélyi-medencéhez közel eső völgyek 350-400 méterétől a Kelemen-havasok gyakran 2000 méter feletti magasságáig terjednek, ennek megfelelően nagyjából minden szomszédos térségre jellemző növényzet megjelenik a megyében, ezt további ritka növényzeti és fauna elemekkel gazdagítva, nemcsak vonzóvá, hanem egyedivé is válik a térség mind táji, mind tudományos szempontból.

- Hargita megye növényzete és faunája

A tanulmányozott magassági tartományban a *növényzet* több övezete jelenik meg: a lombhullató erdők övezete, a tölgyek, a tölgyes-bükkösök (különösen a térség nyugati részén) és a bükkös-gyantás vegyes erdők alövezetével. Az északi égöv a lucfenyőkkel képviselteti magát, amelyet az alpesi 1800 méter feletti övezetnek megfelelő növénytakaró követ a megye északi részén. A magasság szerinti övezetesedés mellett átmeneti zónákra jellemző növényzet is megfigyelhető, a mikroklíma és a talaj sajátosságaitól függően: sziklákon és törmelékeken élő növénytársulások (Gyilkos-tó – Békás-szoros, Nagybagmász, Vargyasi szoros), hegyi források és patakok, oligotróf (Hargita-hegység) és eutróf lápok növénytársulásai (vulkanikus fennsík és hegyközi medencék), és egyes esetekben ásványvizek és sós területek társulásai (Parajdi sóhegy). A biológiai potenciál változatossága és minősége nem csak a turisztikai tevékenységek számára jelent vonzerőt, hanem a gazdaság számára is, a nagy városközpontoktól való távolság függvényében. Ebben az értelemben, a megye alacsony

városiasultságának, vagyis az 50000 lakosnál nagyobb városok hiányának köszönhetően kijelenthetjük, hogy például az egy főre jutó erdőborított terület tekintetében a megye az elsők között van az országban. Ez alkalmas turisztikai folyamatok és tevékenységek indítására.

A növényzet és a fauna turisztikai szerepe a következőkből áll:

- növénytársulások összetétele
- őshonos és ritka növények
- módosult növényfajták
- egyes növények mérete és kora
- az éves evolúció ritmusa
- periféria hatás és sziget hatás
- növényzet, mint ökotóp
- a növényzethez való lelki kötődés elemei. (Cocean P., 1999).

Az alpesi növényvilág a lombhullató erdők felső határától kezdődik és a legmagasabb csúcsokig tart. A túlevelű erdőkkel való kapcsolódást egy átmeneti alöv jeleníti meg, az alpesi bokros övezet, különleges morfo-klimatikus viszonyokhoz alkalmazkodó fajtákkal. Ennek megfelelően meg kell említeni: a törpefenyőt (*Pinus mugo*), a borókát (*Juniperus communis*), a fekete áfonyát (*Vaccinium myrtillus*), a rododendront (*Rhododendron Kotchi*). A felső határon alpesi rétek találhatóak gyepes növényzettel. A füves növényzet különösen május-június között, a virágzás időszakának színességében rendkívül vonzó, tovább növelve az alpesi jég által alakított domborzat szépségének hatását.

A fenyvesek széles területeket foglalnak el, a Keleti Kárpátokban egy 200 km hosszú és 40-80 km széles sávot alkotva. A fenyvesek az 1000-1200 méteres és 1700-1800 méteres magasságban húzódnak, de a gyakori hőmérsékleti inverzió miatt 750-800 méterre is leereszkednek a medencékben. A lucfenyő a domináns fajta (*Picea abies*), amely időnként vörös berkenyével (*Sorbus aucuparia*), nyírfával (*Betula pendula*), hegyi juharral (*Acer pseudoplatanus*), hegyi szillel (*Ulmus glabra*), jegenyefenyővel (*Abies alba*) és a naposabb helyeken bükkal (*Fagus sylvatica*) társul. A lomkorona sűrűsége miatt a lágyszárú és fűféle aljnövényzet gyengén reprezentált: áfonya és tőzegáfonya (*Vaccinium myrtillus*, *V. vitis-idaea*, *V. uliginosum*), *Soldanella hungarica*, *Hieracium transsilvanicum*, mohafajok (*Hyloconium splendens*, *Eurynchium striatum*), stb.

A jegenyefenyők (*Abies alba*) lucfenyővel vagy bükkal társulnak, különösen a keleti lejtőkön, a lucfenyő alsó határán. A társulásban élő fajták: a mogyoró (*Coryllus avellana*), a fekete bodza (*Sambucus nigra*), a málna (*Rubus idaeus*), valamint az enyves zsálya (*Salvia glutinosa*), a szagos müge (*Asperula odorata*), a vörös tüdőfű (*Pulmonaria rubra*), az erdei kutyatej (*Euphorbia amygdaloides*), az erdélyi hölgymál (*Hieracium transsilvanicum*), az orvosi veronika (*Veronica officinalis*), stb. A páfrányok (*Athyrium*, *Dryopteris* sp.) és a mohák jelentik ezeknek az erdőknek a jellegzetességeit.

A bükkösök (*Fagus sylvatica*) a hegyvidék nyugati részén jelennek meg átmenti zónát képezve a tölgyesek felé, elfoglalva a napsütötte völgyeket és lankákat (növényzeti inverzió) a Keleti-Kárpátok keleti lejtőin. Gyantásokkal társult vagy tiszta bükkösökkel találkozhatunk a Maros völgyében, Maroshévíztől Dédáig, a Kis-Beszterce völgyében (Tölgyes-Péntekpataka térség), a Békás völgyében (Békás-szoros), Gyimes térségében (Tatros völgye), Marosfőn, a Nagy-Somlyón Csíkszereda mellett, a Nagy-Csomádon luc- és jegenyefenyővel keverve és a Persány hegységben. A társult fajták: a magas kőris (*Fraxinus excelsior*), a gyertyán (*Carpinus betulus*), a hegyi szil, a hegyi juhar, és közöttük mogyoró, bozót, boroszlán (*Daphne mezereum*), zsálya, müge, tüdőfű fajok stb. Az ehető, gyógynövénynek és fűszernek egyaránt használható *Allium ursinum* (medvehagyma) jelenlétéről számoltak be például a Békás-szoros keleti szomszédságában. Az alacsonyabb zónákban nyugaton a bükkösökben megjelenik a tölgy (*Quercus petraea*), a korai juhar (*Acer platanoides*), a kőris, a gyertyán, a nyár (*populus tremula*), ritkán a hárs is (*Tilia cordata*, *T. tomentosa*). A cserjék közül megemlítendő a húsos som (*Cornus mas*), galagonya (*Crataegus monogyna*), stb.

Tölgyesek leginkább az Erdélyi medence felé eső dombos területeken fordulnak elő, társulásban gyertyánnal, juharral (*Acer campestre*), olykor virágos kőrissel (*Fraxinus ornus*), almával (*Malus sylvestris*) és vadkörtével (*Pyrus pyraeaster*).

Egyes erdőhasznosítási tevékenységek (a Maroson való tutajozás, hagyományos tevékenysége a Gyergyói medence falvainak), és a pásztorkodás, valamint a mezőgazdasági művelés következtében a kiirtott erdők helyén nagy kiterjedésű hegyi rétek maradtak. Az erdős területek csökkenésének egy másik oka a 90-es években gyakori széldöntések voltak.

A rétek legelőkké és kaszálókká váltak, amelyeket a füves növényzet dominál, olyan fajtákkal, mint: a vörös csenkesz (*Festuca rubra*), a cérnatippan (*Agrostis tenuis*), a taréjos fésűfű (*Cynosurus cristatus*), a szőrű (*Nardus stricta*), a réti perje, a réti csenkesz (*Festuca pratensis*), a réti here (*Trifolium pratense*), a réti imola (*Centaurea austriaca*), a rezes hölgymál (*Hieracium aurantiacum*), 700 m

tengerszint feletti magasságban pedig a cérnatippan (*Agrostis tenuis*), a pusztai csenkesz (*Festuca rupicola*), a vékony csenkesz (*F. valesiaca*), a mezei here (*Trifolium campestre*), a közönséges cickafark (*Achillea Millefolium*), a magyar kakukkfű (*Thymus pannonicus*), stb. Az ártéri rétek jellemző növényei a réti perje (*Poa pratensis*), a közönséges tarackbúza (*Agropyron repens*), a fehér here (*Trifolium repens*), a vörös here (*T. pratense*), a sás és szittyó fajok, stb.

Mint átmeneti növényzetet, meg kell említeni a halophil társulásokat, amelyek a diapír övezet (Parajd) sós talajaiban alakultak ki, és rendkívüli látványosságot jelentenek. Az első leírásokat róluk olyan botanikusok készítették a XVIII.-XIX. században, mint Benkő József, LCh. G. Baumgarten, F. Fronius. Ezek a növények a következők: közönséges sziksófű (*Salicomia herbacea*), fehér üröm (*Artemisia absinthium*), A. Salina Wild, kőhúr (*Alsina marginata* Koch, sziki gerebecsin (*Trifolium L. Aster*), *Atriplex angustifolia*, A. laciniata, A. triangularis (labodafajták), sziki mézpázsit (*Glyceria distans-Salina* Schur), stb (I. Horváth, 1999).

A mézskő sziklákat és törmeléket a nyulfarkfű (*Sesleria*), a kövi fodorka (*Asplenium ruta muraria*), a bablevelű varjúháj (*Sedum maximum*), a fürtös kötőfű (*Saxifraga paniculata*), a sziklai csenkesz (*Festuca rupicola* ssp. *saxatilis*), a rózsás kövirózsa (*Sempervivum marmoreum*), az örökzöld sás (*Carex sempervirens*), stb. dominálja, a törmelékeket pedig a francia sóska (*Rumex scutatus*), a habszegfű (*Silene vulgaris* ssp. *Prostrata*), az illatos gólyaorr (*Geranium macrorrhizum*), stb.

Az eutróf mocsarak hidro- és higrofil növényzettel rendelkeznek, olyan fajtákkal, mint a nád (*Phragmites*), a gyékény (*Typha*), a szittyó (*Juncus*), a káka (*Scirpus*), a sás (*Carex*), az *Eriophorum* olyan fászszerű fajtákkal társulásban, mint az éger (*Alnus*), a nyír (*Betula*), stb.. Az oligotróf mocsarakat (lápok) a tőzegmoha fajok (*Sphagnum*) dominálják. Eutróf mocsarakkal a Csíki medencében (Középpatak-láp – Újtusnád, Nyírkert – Tusnád, Benes rétláp – Verebes, Borsáros – Csíkszentkirály), a Gyergyói medencében (Fenek-rétláp – Vasláb) a Hargita fennsíkján (Hargita pojáná – Kirujfűrdő) és a Parajd-Oroszfalvi fennsíkon (Oroszhegy, Sanced, Fenyőút stb.) találkozhatunk. Oligotróf mocsarak a Hargita-hegységben (Ördög-tó az Ostoros csúcs alatt, Lucs tőzegláp Szentimre Büdösfűrdő közelében, Mohos a Nagycsomádban), és a Nemere hegységben (Lassú víz, Veres víz) találhatóak.

Növénytakársulások, együtt a természeti környezet más elemeivel meghatározzák és előfeltételeit jelentik az állatvilág életterének, amely részévé válik az ökológiai, vadászati és sporthalászati célú turisztikai kínálatnak. A hargitai erdők népszerűek a számos, vadászati szempontból érdekes állatfajtának köszönhetően, mint például a medve (*Ursus arctos*) (Hargita megye az a hely, ahová a nagyobb városok szélén élelmet kereső agresszívnek tekintett medvéket áthelyezik. Hargita megye rendelkezik az ország legmagasabb egyedszámú medvepopulációjával, a Hargita megyei Erdészeti Igazgatóság kezelésében lévő 13 vadászterületen 370 medve él, 20 egyeddel több, mint 2007-ben. (Csíkszereda Online)), a szarvas (*Cervus elaphus*), ritkábban a hiúz (*Lynx lynx*), a vadmacska (*Felis silvestris*), a siketfajd (*Tetrao urogallus*), a nyírfajd (*Lyrurus tetrix*), kisebb magasságokban a farkas (*Canis lupus*), a róka (*Canis vulpes*), a vaddisznó (*Sus scrofa*), az őz (*Capreolus capreolus*) és a mezei nyúl (*Lepus europaeus*). Az erdős, mezei, réti növénytakársulások kedvező életteret biztosítanak számos énekesmadár számára, amelyek a gyors hegyi patakok zajával együtt a városi környezetből érkező turisták számára nagyon vonzó hangulatot alakítanak ki. A madarak nem csak az „erdő zenekarát” jelentik, hanem az ökoturizmus vonzó jellemzőjévé válhatnak. A különböző növénytakársulásokra jellemző madárvilág a következő fajokat foglalja magába:

- a túlevelűek övezetében: siketfajd (*Tetrao urogallus*), fekete harkály (*Dryocopus martius*), gatyáskuvik (*Aegolius funereus*), fenyvescinege (*Parus ater*), búbos vöcsök (*P. cristatus*), keresztcsőrű (*Loxia curvirostra*), fenyőszajkó (*Nucifraga caryocatactes*).
- a bükkösökben: kormosfejű cinege (*Parus montanus*), kis légykapó (*Ficedula parva*), sólyom (*F. hypoleucos*), tüzesfejű királyka (*Regulus ignicapillus*),
- tölgyesekben: vadgerle (*Streptopelia turtur*), énekes rigó (*Turdus phylomelos*), fekete rigó (*Turdus merula*), csuszka (*Sitta europaea*), közepes fakopáncs (*Dendrocopus medius*), széncinege (*Parus major*), keti geze (*Hippolais icterina*), erdei fülesbagoly (*Asio otus*), macskabagoly (*Strix aluco*), kerti rozsdafarkú (*Phoenicurus phoenicurus*), hamvas küllő (*Picus canus*), kabasólyom (*Falco subbuteo*), törpekuvik (*Glaucidium passerinum*).
- sziklás térségekben megjelenik a hajnalmadár (*Tychodroma muraria*), a vörös vércse (*Falco tinnunculus*), a vándorsólyom (*F. peregrinus*), a havasi szürkebegy (*Prunella collaris*), a kövirigó (*Monticola saxatilis*), a csóka (*Coleus monedula*), a házi rozsdafarkú (*Phoenicurus ochruros*), a hantmadár (*Oenanthe oenanthe*), a bajszos sármány (*Emberiza eia*), a sarlósfecske (*Apus apus*), a havasi sarlósfecske (*A. melba*), a szirti fecske (*Hirundo rupestris*).

- a réteken megjelenik a hegyi billegető (*Motacilla cinerea*), a billegetőcankó (*Tringa hypoleucos*), a sárga billegető (*M. flava*), a fehér gólya (*Ciconia ciconia*).

A nappali és éjjeli ragadozó madarak veszélyeztetett fajokká váltak a fenséges megjelenésük és szimbolikus értékük miatti vadászatuk, másrészt a vegyi műtrágyák élelmiszerláncba kerülésének hatásaként: a sas (*Aquila chrysaetos*), a pustai ölyv (*Buteo rufinus*), a vörös vércse (*Falco tinnunculus*), a fülesbagoly (*Bubo bubo*), stb.

Az emlősök és egyes madarak a vadászturizmus miatt fontosak, a kis madarak és emlősök pedig az ökoturizmus miatt. A halfauna lehetőséget biztosít a sporthorgászatra. A hargitai hegyi térségek a pisztrángban (*Salmi trutta fario*) gazdag gyors hegyi patakokról ismertek. Ezek nagyon keresettek a turisták által az éttermekben, különösen a helyi, rusztikus és nemzeti specialitásokat felvonultató konyhával rendelkezőkben. Egyéb halfajok a hegyi patakokban a botos kölönte (*Cottus gobio*), a fürge cselle (*phoxinus phoxinus*), a kövi rák (*Austropotamobius torrentium*), a nagyobb folyókban a pénzes pér (*Thymallus thymallus*), a petényi márna (*Barbus meridionalis*), a fejes domolykó (*Leuciscus cephalus*), a sujtásos küsz (*Albumoides bipunctatus*), a felpillantó küllő (*Gobio uranoscopus*). A csendesebb lakott területeken lévő vizek paduc (*Chondostroma nasus*), domlykó, csuka és márna (*Barbus barbus*) által vannak benépesítve. (Horváth A. 2000).

- a nemzeti parkokban, természetvédelmi területekben és természeti emlékekben rejlő potenciál Hargita megyében

A földrajzi-klimatikus körülmények és a természetvédelmi intézkedések lehetővé tették, egyes ritka, szűk életterű, reliktum fajok megőrzését. Ezeket növényi-erdei vagy komplex táji rezervátumokban találhatjuk meg. Ezek közé tartoznak a Nemzeti Parkok (Gyilkos-tó – Békás-szoros), vagy a szigorú védelem alatt álló területek (Szent-Anna tó – Mohos – Büdös hegység).

Számos védett terület Hargita megyében kiemelkedő turisztikai fontossággal bír, mivel települések közelében található és könnyen meglátogatható. Természetesen ezek a helyi hatóságok támogatását élvezik, a védelmük illetve kezelésük biztosításába pedig nem kormányzati vagy civil szervezetek vannak bevonva. Mindez a turisztikai kínálat diverzifikálási stratégiájának egy prioritása lehet, az ökológus (zöld turizmus, ökoturizmus) és természettudatos turizmus iránti általános érdeklődés megnövekedésének tudatában (európai léptékben).

A Gyilkos-tó – Békás-szoros Nemzeti Park jelenlegi területe 955,3 hektár. A természetes gát által létrejött tó és a Békás és mellékfolyói mentén kialakult a vadregényes szoros mellett itt találkozhatunk néhány ritka növény és állatfajjal is. Ismert endemizmusok: sisakvirág (*Aconitum tauricum* var. *remotisectum*, *A. romanicum*, *A. baumgartenianum*), Römer csüdfű (*Astragalus romeri*), tollevelű szekfű (*Dianthus spiculifolius*), pozsoritai hölgyalm (Hieracium pojoratense), mécsvirág (*Melandrium zawadskii*), Rehman perje (*Poa rehmanii*), díszes zabfű (*Avenastrum decorum*), Békási csüdfű (*Astragalus pseudopurpureus*), illetve a legszebb példányai a havasi gyopárnak (*Leontopodium alpinum*), és a boldogasszony papucsának (*Cypripedium calceolus*). Ezek kiegészülnek a vitézvérrel (*Nigritella rubra*), a zergeboglárral (*Trollius europaeus*), a sárga tárnicsal (*Gentiana lutea*), az erdélyi májvirággal (*Hepatica transsilvanica*), a boroszlánokkal (*Daphne cneorum*, *D. mezereum*), és a borókával vagy nehéz szagú borókával (*Juniperus sabina*), a lápi nyulfarkfűvel (*Sesleria coerulans*).

Marosfő közelében (a Sugó Barlang szpeleológikus rezervációjában) található a Fenek rétláp, ahol a törpe kecskerágó (*Euonymus nana*), a tőzegibolya (*Viola epipsila*), ritka pedicularis (tátogató) fajták és a szillevelű gyöngyvessző (*Spiraea ulmifolia*) hívja fel magára a figyelmet.

Alcsík eutrófikus mocsarai Zsögödfürdő, Csíkszereda, illetve Tusnádfürdő közelében találhatóak. A legismertebb borvizes mocsár a Borsáros (Csíkszentkirály), jégkorszaki reliktumokkal, illetve lápi nyírral (*Betula humilis*), tundrai mohafajokkal (*Meesea hexastica*) (a kiterjedésének déli határát képezve), mocsári kötőrőfűvel (*Saxifraga hirculus*), szibériai hamuvirággal (*Ligularia sibirica*), hosszúlevelű harmatfűvel (*Drosera anglica*), széles- és keskenylevelű gyapjúsással (*Eriophorum latifolium*, *E. angustifolium*), nagy sással (*Carex dioica*), fehér májvirággal (*Parnassia palustris*). A Középpatak völgyi mocsár a legdélibb előfordulási helye a lápi nyírnek, a Verebes melletti Benes mocsár pedig a lisztes kankalint (*Primula farinosa*) rejti.

Kirulyfürdő számára jelentős erőforrás a Hargitai rétek közelsége, Szentegyháza számára pedig a csillagos nárcisz (*Narcissus stellaris*) rétek jelenléte a fennsíkon. A Szentimrei Büdösfürdő Erdély legnagyobb oligotróf mocsarával büszkélkedhet, a Lucs tőzegláppal, amely a hasonló nevű vulkanikus kalderán és a Büdös mocsáron terül el. A Lucsban megtalálható a tőzegrozmaring (*Andromeda polifolia*), a kereklevelű harmatfű (*Drosera rotundifolia*), a tőzegibolya (*Viola epipsila*), és egy sor tőzegmoha faj (*Sphagnum*), töviskés sás (*Carex stellulata*), törpe nyír (*Betula nana*) stb.

Ezeknek a természeti rezervátumoknak a tudományos fontosságát a turisták körében is népszerűsíteni lehet, kis pihenőkkel, magyarázó útmutatókkal ellátott ösvények létesítésével a

növényföldrajz alakulásáról (tanösvények), ahol a nyugat és közép európai országok gyakorlatának megfelelően szakképzett kísérők is tájékoztatnák az érdeklődőket.

A Nemzeti Park, a bioszféra rezervátumokkal, a természeti rezervátumokkal és a természeti emlékekkel együtt helyi jogszabályban foglalt védelem alatt állnak, Hargita Megye Tanácsa 2006. évi 142-es határozata alapján. Ez a 2005/162-es, a Hargita megye területének természeti értékeinek védelmét célzó határozat módosítására került elfogadásra. Ennek 4. mellékletében meg van határozva a „Védett erdők és dendrológiai parkok listája Hargita megyében”. A 2005 évi 162-es határozat 1. mellékletében meghatározták a megye területén fekvő nemzeti parkokat, természeti rezervátumokat és a természeti emlékeket.

Léteznek helyi fontosságú dendrológiai parkok is, mint például a Csíky-Kert Dendrológiai Park Gyergyószentmiklóson, amely 1864 óta létezik a városban, de még sincs a turisztikai kínálatba beleszabva és működtetése sem megfelelő. Több mint 172 növényfajjal (fák) rendelkezik és egyedülálló a régióban. Területén működik a városháza jóváhagyásával a Kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetem Gyergyószentmiklósi Kihelyezett Földrajzi kara, valamint a Caritas Tanulmányi háza.

Mindezek a fent felsorolt egyedülálló értékek mutatják a megye belső vonzerejében rejlő potenciált és reméljük, hogy mindez meg fog jelenni a társadalmi és gazdasági mutatókban is hamarosan, miután ezen értékek fejlesztéséért, védelméért és népszerűsítéséért felelős hatóságok ráébrednek valódi fontosságukra.

II.2.1.2. Az ember által létrehozott turisztikai látványosságok és erőforrások

Az ember a földrajzi térben élve kezdetben a táj kinézetében csak gyönyörködött, függésben és befolyásoltságban volt a természeti környezet elemeitől. Azután létrehozva saját lakóhelyét fokozatosan megváltoztatta saját kedve szerint a lakóhelye környezetét. Kezdetben együttélés folyt, majd megpróbálta alakítani a teret, vagy megpróbálta kihasználni annak erőforrásait. Ennek megfelelően a természeti környezet elemeire való irányultság mellett, az ember fokozatosan alakította érdeklődési területét. Így az emberek egyre nagyobb csoportja kezdett el az ember által létrehozott látványosságok iránt érdeklődni, a legrégebbi idők létesítményeitől a mai világ modern alkotásaiig. Az ilyen típusú úti célok és attrakciók, - habár első megközelítésben kiegészítő jellegűek, – más vonzerő

elemekkel együtt máig meghatározzák a turisztika vonzerő minőségét, és határozottan befolyásolhatják egy régió képét és turisztikai értékét. Az ember alkotásai a civilizáció és a kultúra időben és térben való együttes fejlődésével kapták meg értéküket. Az ember által létrehozott látványosságok iránti érdeklődés kezdetben a vallási vagy kulturális jellegű értékek irányába fejeződött ki, később jelent meg a vásárok iránti érdeklődés, és lépésről lépésre terjedt ki egyre jobban ez az érdeklődési kör. A jelenség fokozatosan ment végbe, kettős hatással: a humán törekvések mind szélesebb körére terjedt ki és egyre nagyobb számú ember kezdett érdeklődni az ilyen típusú attrakciók iránt. A turisztikai potenciál ezen eleme nagymértékben hozzájárult a tömegturizmus személyessé válásához.

Az antropikus látványosságok komplex másodlagos jelentéssel bírnak. A történelmi jellegűek közül sok szimbolikus, érzelmi hatással van a látogatókra, és mivel Hargita megyéről beszélünk, több nemzetiség kultúrája és életmódja keveredik, amely a térséget érdekesebbé, színesebbé és különlegesebbé teszi. Másrészt ezen egyedi szerkezetű és építészetű, anyagukban, stílusukban, formájukban, színükben, méretükben és céljukban különleges emberi létesítmények olyan helyeken létesültek, amelyek létrehozásuk időszakában és ma is jelentőséggel bírnak, kiemelve értékességüket. (Ciangă N., 2001).

Az ilyen látványosságok meglátogatása a megismerést, a felfedezést és az idő során bennük felhalmozódott kulturális-spirituális élmény megtapasztalását szolgálja. Hargita megyében ezek tovább színezik a rekreációt és gyógykezelést felvonultató turisztikai kínálati palettát kulturális, vallási, történelmi programokkal és örökséggel, diverzifikálva ezáltal a látogatókat érő élményeket.

Az antropikus értékekre alapuló idegenforgalom jelentősége abban rejlik, hogy segítségével lehetőség nyílik az egyes nemzetek és nemzetiségek értékeinek és jellegzetességeinek megőrzésére, a népi, kulturális, vallási, muzeális elemek, hagyományos mesterségek, fesztiválok, hagyományos kulturális-történelmi rendezvények, középkori (történelmi) játékok valamint egyéb helyi népességre jellemző tevékenységek vagy műemlékek fennmaradására és fenntartására, illetve a hagyományos nemzeti értékek gondozására. Mindezek az elemek motiváló tényezőként működnek más népek számára is.

Az emberi tevékenységhez kötődő látványosságok több szempont szerint csoportosíthatóak, megjelenés (történelmi-kronologikus kritérium) szerint és aszerint, hogy milyen funkciókat szolgál. A 2001 évi 422-es Történelmi Műemlékekről szóló törvény nemzeti szinten határozza meg a kulturális-történelmi épületek és romok listáját az egész országban.

2.1. Kulturális-történelmi látványosságok

A történelmi-kronologikus szempont szerint csoportosított épületek több kategóriát és alkategóriát magukban foglalnak, mivel jellemzőik és értékük egy-egy meghatározott történelmi korszakot jelenítenek meg egy jól körülhatárolt földrajzi területre koncentrálnak. Emellett egyes történelmi építmények és romok iránt a látogatók egy része érzelmi kapcsolódást és kollektív felelősséget érez, amely hatással van a kollektív tudatukra nem csak esztétikai jellemzőik, hanem spirituális és érzelmi tartalmuk miatt is.

A történelmi látványosságok felhasználásának egyik megjelenési formája az örökségturizmus, amelynek stratégiája a kulturális értékek használatára épül, kiemelve azt a tényt, hogy az adott régészeti-történelmi látványosság a helyi etnikumok kulturális örökségének részét képezik, és ezáltal a látogatók érdeklődését a „vissza a gyökerekhez” filozófia felé irányítja. Ezen értékek megőrzése és védelme a következő generációk számára fontos célkitűzés. Az örökségturizmus a történelmi emlékek, valamint rendezvények és a hagyományos népi, történelmi vagy kulturális fesztiválok, a régi korok eseményeinek emlékeire épülnek, amelyek a nemzeti hagyományok és identitás megőrzői.

- Stratégiai jelentőségű látványosságok: kastélyok, kúriák, várak és romok

Hargita megye antropikus turisztikai kínálata meglehetősen gazdag, de egyéb turisztikai formákkal és látványosságokkal kombinálni szükséges, annak érdekében, hogy maximalizálni lehessen az élményt és a vonzerő kihasználtságát. Jelenleg a nyilvántartásban 517 történelmi műemlék szerepel, amiből 96 régi építészeti emlék, 25 kastély és vár, 120 templom és 115 nevezetes épület vagy épületcsoport. Ehhez hozzájön még 35 régi bútor, 58 hagyományos népi épület, 24 darab gép, értékes hagyományos technikai eszköz, 22 darab építészeti és művészeti érték, 20 régészeti és történelmi helyszín, 1 darab temető és halotti műemlék, valamint 1 ritka park és kert.

A régészeti lelőhelyek származás és korszak szerint vannak csoportosítva, ennek megfelelően a régészeti lelőhelyek megjelölt listáján 210 helyszín van megjelölve, amelyek közül, kronológiai sorrendben, megtalálható 8 neolitikus lelőhely (Décsfalva, Gyepes, Bögöz, Székelyudvarhely, Ocfalva, Csíkszentdomokos, Csíkszépvíz és Csíkpálfalva), 23 bronzkori lelőhely (Hallstatt és Wietenberg kori), a vaskorból 23 dák maradvány, a római korból pedig 19 helyszín (örtoronny, castellum, erőd, római fürdő, településhely). A népvándorlás kori népek emlékei 16 helységben

találhatóak meg, középkori műemlékek pedig 11 településen találhatóak. Mindezek közül a maradványok közül kevés olyan van, amely a felfedezése után épségben maradt és eredeti formájában látogatható.

A kastélyok, várak vagy kúriák meglátogatása által generált turizmus különleges vonzerőt jelenít meg. Nagyon fontos tényezőt jelentenek azon térségek számára ahol megtalálhatóak, mivel nem csak a régi értékeket gyűjtik össze, hanem a letűnt időkről is képet adnak. Sajnos a kastély-turizmus még nem alakult ki a megyében. A megye kastély turizmusa és szocio-kulturális eseményekhez kapcsolódó turizmusa nagy hiányosságokkal küzd a nemzeti és különösen a nemzetközi piacokon. Az előbbi csak helyi szinten fejt ki vonzerejét, de beruházásokkal erősíthető és bővíthető lenne. A kastélyokban, várakban, kúriákban kialakított szálláshelyek markáns növekedési tendenciát mutatnak Nyugat-Európában, nálunk viszont ezeket az épületegyütteseket csak múzeumként látogatják, amely egyaránt tartozik a kulturális turizmus kategóriájába és a történelmi műemlékek meglátogatásának turisztikai kategóriájába. Ennek a turisztikai kínálat palettának a bővítésével nem csak a turisztikai kínálat többértékűsége nőne, hanem a turisták érzelmi tapasztalatai is bővíthetnének. A paloták és kúriák fontos alkotóelemét jelentik a kínálatnak, bár sok esetben eredeti funkciójukat már elveszítve, előrehaladott pusztulásnak vannak indulva és megmentésük vagy megmenekülésük egyetlen útja a turisztikai körforgásba való kapcsolásuk lehetne. Hargita megye területén egyetlen kastély található: a gyergyószárhegyi (épült 1450-1532 között), a paloták és kúriák száma 22. Kastélyparkból kettő maradt fent: a Székelyudvarhelyi (Ugron kúria) és a Székelykeresztúri (Bíró Kúria).

A várak nem csak a múlt fontos részei, hanem részei a kultúrának, hagyományoknak és a turizmusnak is. A megye területén két vár létezik: a középkori Székelytámadt vár (1562-1600) és a Mikó vár (1623-1631). Emellett a kettő mellett 19 szabadon látogatható várrom is megtalálható a megyében.

- vallási-kulturális látványosságok: erődtemplomok és egyéb vallási építmények

A templomok nem csak spirituális központokat jelentenek, hanem körülöttük emberi települések alakultak ki, amelyek a történelem folyamán több funkciót is szolgáltak. A templomok manapság is a helyiek és a látogatók gyűjtőpontjai is, jól karban tartva nyitottak a látogatók és a lelki felfrissülésre vágyók számára egyaránt. Hargita megye egyetlen UNESCO által világörökségnek elismert templommal rendelkezik, a székelyderzsi templommal, amely egyedinek számít műemléki

szempontból az 1419-ben festett freskóinak valamint az olyan régészeti felfedezéseknek köszönhetően is, mint a rovásírásos téglák. Az énlaki templom szintén világörökségi akkreditálás alatt áll. A templomok száma jól mutatja a megye etnikai és vallási összetételének változatosságát. Ennek megfelelően a megyében 88 katolikus templomot lehet megszámolni, 23 katolikus kápolnát, 42 református templomot, 12 templomtornyot, 39 unitárius templomot, 23 ortodox templomot és monostort, görög katolikus templomokat illetve egyetlen zsinagógát és örmény-katolikus templomot.

Mindezek a templomok, amennyiben egységes turisztikai ajánlatként lennének bemutatva, és a turisztikai csomagokban, mint kiegészítő és nem mint egymással versenyző elemek szerepelnének, sokkal nagyobb népszerűségnek tudnának örvedeni, nem csak a domborzat és a hegyközi medencék különbözőségét követő kulturális és spirituális változatosságot nyújtának.

2.2. városi és vidéki építészeti látványosságok

Az ilyen típusú látványosságok fontos technikai-technológiai korszakok megvalósításait jelentik. Építészeti szempontú egyediségük mellett fontos részei az ember alkotta tájnak. Közülük megemlíthetők olyanok is, mint a fakitermelési vagy turisztikai, kikapcsolódási célú vasutak, mint például a Borszék és Maroshévíz közötti XIX. századi vasút, vagy az ezek alátámasztására épült viaduktok, mint például a Borszéki. Ide soroljuk a fából készült hidakat, a fűrésztelepeket és a vízimalmokat is. Ezek közül nagyon kevés került felújításra és a turisztikai körforgásba beillesztésre. A csíkmadarasi Zsigmond fűrésztelep a 19. században épült, és a 20. század elején került modernizálásra. Valójában még mindig működőképes lenne, amennyiben meghajtására rendelkezésre állna a szükséges víz, amely viszont a legutóbbi árvíz következtében tönkrement gátak javításának szükségessége miatt nem áll rendelkezésre. Gáll Levente, a tulajdonos szeretné működőképessé tenni és egy turisztikai központ létrehozását tervezi, amelynek a részét képezné a malom is, mint egyike a legnagyobb látványosságoknak. Egy másik műemlék jellegű vízimalom található Gyergyószentmiklóson is a hasonló nevű utca végében (Malom utca), a Békény-patak partján, amely muzeális építészeti értéknek tekinthető.

A Borszéki üdülőhelyen számos villa és olyan épület található, amely táji értékkel rendelkezik, és emellett különleges építészeti jellege van, és amelyek a számos ásványvízforrással együtt egy kivételes táji környezetet teremtenek a látogatók számára, művészien kombinálva a faépítészetet és a faszobrászatot.

Ezek mellett az épületek mellett említésre méltó a nagyvárosok központjaiban található számos építészeti műemlék, mint például az örmény házak Gyergyószentmiklós központjában, Székelyudvarhelyen, amelyek némelyike XVIII és XIX. századi építésű. Mindezek a látványosságok javítják az ember alkotta táj képét.

2.3. kulturális és sport látványosságok: művészeti galériák és kiállítások, múzeumok, mozik

Ebbe a kategóriába az olyan építészeti kategóriák tartoznak, amelyek belső építészeti értéküknek köszönhetően sorolhatóak ide, különösen a konzerváló, hagyományos épület jelleget adó funkciójuk, illetve a bennük rendezett kiállítások miatt, amelyek lehetnek művészeti vagy építészeti, hagyományos városi vagy vidéki kultúrát, civilizációt és tárgyakat bemutató vagy éppen fontos történelmi személyiségeket bemutató jellegűek.

A múzeumok és a művészeti gyűjtemények változatos formában és egy szűk kiállítótérre koncentrálva mutatják be a térség kulturális, civilizációs vagy természettudományos jellemzőit. Ebből a szemszögből kiindulva többféle múzeum is létezik, mindegyik gazdag és értékes gyűjteménnyel rendelkezik, megjelenítve a nemzeti és univerzális értékeket. A múzeumok speciális kulturális vagy tudományos élményt jelentenek, és diverzifikáló jelleggel rendelkeznek. Más típusú tevékenységekkel kombinálva, egy turisztikai csomagba foglalva nagyobb hatással tudnak lenni a turistákra. Többféle múzeum létezik, viszont ha ezeket bekapcsoljuk egy komplex látogató körútba az növelheti a turisztikai forgalmat.

Múzeumok léteznek Csíkszeredában, Gyergyószentmiklóson, Székelyudvarhelyen, Székelykeresztúron, falumúzeum Gyergyóalfaluban, Csíkszentdomokoson és Korondon; természettudományos gyűjtemények Székelyudvarhelyen, geológiai és kőzettani Gyergyószentmiklóson; iskolamúzeumok Székelyudvarhelyen és Etédben. A régióban található emlékházak igazi kulturális és történelmi különlegességet jelentenek, megfűszerezik a múzeumlátogató turizmust. Emlékházak találhatóak: Farkaslakán, Parajdon, Csíkszeredában, Székelyudvarhelyen, Gyergyócsomafalván, Gyergyóalfaluban, Gyergyószárhegyen, Gyergyóremetén, Máréfalván, Csíkszentdomokoson, Csíkrákoson és Mátisfalván. Ezek mellett Tusnádon létezik egy ásványvízmúzeum is.

A művészeti galériák egyedi kulturális látványosságot jelenthetnek, a kiállítások és gyűjtemények szezonális, de magas exkluzivitású vonzerővé válhatnak, mint például amilyen a Munkácsy festmények kiállítása volt a csíkszeredai Művészgalériában. Ez egy hatalmas siker volt és különleges vonzerőt generált, elsőszámú látványosságát jelentve a Hargita megyei turizmusnak a kiállítás időszakára. Hatása rendkívüli volt, példátlan turisztikai áramlást indított be és újabb hasonló művészeti kiállítást generált. További művészeti galériák találhatóak Székelyudvarhelyen, Gyergyószentmiklóson és Máréfalván.

A kulturális turizmust gazdagítják a hagyományos színművészeti csoportok és szervezetek is; a megyében ilyen három létezik: Csíki Játékszín Csíkszeredában, Tomcsa Sándor Színház Székelyudvarhelyen, Figura Stúdió Gyergyószentmiklóson. Az ilyen típusú attrakciók minden érdeklődő számára kulturális élményt jelentenek, színesítve a rendezvények sorát. A színházak mellett létezik egy filharmonikus zenekar is a megyében, a Szentegyházi Gyermekkórus.

Ezeket a kulturális intézményeket kiegészítik a kultúrházak és a könyvtárak, ez utóbbiak Csíkszeredában, Székelyudvarhelyen, Gyergyószentmiklóson és Maroshévízen találhatóak. Mindezeket tovább bővítik a kulturális és folklór szervezetek, mint a csíkszeredai néptáncscsoport, a Néptáncműhely Székelyudvarhelyen, és a csíkmadarasi Fenyő Néptánc Együttes. A művészeti és műalkotások szerelmesei számára különleges élményt jelentenek a Megyei Művészeti Központ szervezésében megrendezett művészeti és alkotó táborok és kiállítások Gyergyószárhegyen. Ezeket háromszor rendezik meg egy évben a gyergyószárhegyi Alkotóközpont tevékenységének keretében.

A mozik egykor nagy látványosságot jelentettek mind a helyiek, mind a turisták részére, de az utóbbi időszakban meglehetősen sokat vesztek lendületükből és vonzerejükből. A megyében még nincs példa a mozizás új koncepcióinak, megfelelő akusztikus és vizuális eszközeinek alkalmazására. Más megyékben népesebb és nagyobb vásárlóerővel rendelkező városokban nagy bevásárlóközpontok épültek, amelyekben belül a mozizás koncepciója teljesen átalakult. Ezek a nagy bevásárlóközpontok még hiányoznak a megyében, pedig mind az ipar növekedését szolgálnák, mind újabb pihenési és szórakozási lehetőségeket nyújthatnának majdnem minden generáció számára.

A turisztikai piacon egyes csoportok keresik mind a kulturális programokat, mind a rekreációs vagy szórakozási és wellness lehetőségeket. A kulturális turizmus rendkívüli fontosságú Hargita megye turizmusában, a hagyományosság, valamint az egyéni identitás megőrzésének szempontjából is, ez pedig a kínálati piacon egyedivé teszi a megyét és tovább színesíti a lehetőségek kombinációit.

A kulturális látványosságok mellett a sporthoz kapcsolódó attrakciók is kiemelt fontosságúak. Hargita megyében a sport nem csak az idelátogató atlétáknak nyújtott hegyi körülmények közötti edzés lehetőségét jelenti, hanem a helyi lakosság azon részének tevékenységét is, akik nem csak ízelítőt vettek, hanem már el is sajátítottak néhány Hargita megyére jellemző sportágat. A jégkorong a megyei sportok királya, Hargita megyét nevezik a romániai jégkorong központjának. Olyannyira hagyományos sportággá vált, hogy nem csak a nagy városokban alakultak csapatok, hanem a környező községekben és falvakban is. A megyéből három csapat szerepel a nemzeti jégkorong bajnokság első osztályában, kettő Csíkszeredában (Sport Club Csíkszereda, és HC Csíkszereda, amelyek számára rendelkezésre áll a Vákár Lajos Jégcsarnok) és egy Gyergyószentmiklóson (Progym Gyergyószentmiklós, saját jégcsarnokkal). Emellett a három tradicionális csapat mellett a gyergyói és a csíki medence majdnem minden helységében létezik nyitott korcsolyapálya. A megyei bajnokságok rendkívül erősek és játékosokkal látják el az első osztályú csapatokat. Az iskolai klubok, valamint a falusi vagy városi sportegyesületek között megrendezett kupák a térség lakosságának érdeklődésére számíthatnak. Számos időszakos, természetes szabadtéri korcsolyapálya létezik, úgy mint Gyergyóremetén, Gyergyószárhegyen, Gyergyócsomafalván, Göröcsfalván, Gyergyóalfaluban. A Csíkdánfalvi pálya befedése folyamatban van és továbbiak léteznek Csíkkarcfalván és Csíkszentdomokoson is. A Balánbányai korcsolyapályát viszont két éve számolták fel a fenntartáshoz szükséges alapok hiánya miatt. Ezek mellett a vidéki csapatok mellett létezik öt amatőr csapat Csíkszeredában és kettő Gyergyószentmiklóson is. A téli sportok kiegészülnek számos sípályával, és olyan sportegyesületekkel, amelyek sok értékes sportolót adnak a nemzeti csapatok számára, mint Tófalvi Évát a sífutásban és Miklós Editet a műlesiklásban, illetve mint a gyorskorcsolyázókat. Két síugrószánc is létezik a megyében, egy felújított Tekerőpatakon és egy Gyergyóremetén. Csíkszeredában a Vákár Lajos korcsolyapálya szomszédságában épült egy fedetlen, mesterségesen hűtött gyorskorcsolyapálya.

Természetesen a sportok királya mellett egyéb sportágakat is űznek a számos sportklub keretében. Szerencsére a korábbi kormány programjából a megyébe is eljutottak források a szabadtéri gyorskorcsolyapályák rendezésére és számos modern sportcsarnok építésére, megkönnyítve a Hargita megyei sportolók fejlődését.

Feljövőben vannak a technikai sportágak, különösen a hegyi útvonalakon vagy két keréken űzhetőek. A helyiek motorsport étvágának megnövekedése, ami nemzeti vagy nemzetközi események megrendezésében ölt testet a turisták tömegének egy specifikus rétegét vonzza. A Székelyudvarhely

melletti Kerekerdőben található motokrossz pálya egyike a legmodernebb pályáknak az egész országban, itt tartják évente a belföldi motokrossz bajnokságot. Az elmúlt évben pedig a térség és az ország enduro-krossz szerelmesei számára került megrendezésre egy látványos verseny a Gyergyószárhegyi polgármesteri hivatal közreműködésével a Gődüctelepen létrehozott pályán. A belföldi rally bajnokság Hargita megyében rendezett versenyei vonzzák a négykerekű extrém sportok szerelmeseit, a carting vagy a terepjáróknak rendezett enduro versenyek pedig már hagyományosak. Nem csak a kulturális események, hanem a sportrendezvények is színesítik és sajátossá teszik a kínálatot minden látogató számára függetlenül a szezontól.

2.4. turisztikai fontosságú szocio-kulturális események

A kultúra és a kulturális-hagyományos események egy térség vonzerejének fontos összetevőjét jelentik. Ezért is szükséges gondozni és védeni a hagyományos értékeket és kulturális tradíciókat, illetve szükség van továbbélésüket új formák és módszerek segítségével biztosítani.

Az első és legfontosabb megemlíteni a legjelentősebb kulturális, vallási eseményt Hargita megyében, amely a Csíksomlyói búcsú. A csíksomlyói ferences templom és kolostor a katolikus székelyek és moldvai csángók ősi zarándokhelye, a vallási turizmus kulcseleme. Már a XV. században is összegyűltek a hívek Csíksomlyón Szűz Mária megünneplésére. IV. Jenő pápa 1444-ben egy levelet intézett a székelyföldi katolikus plébániákhoz, amelyben arra kérte őket, hogy „*mivel a hívek nagy számban szoktak ide imádságra összegyűlni és nem szűnnek meg ide jönni*” hogy imádkozzanak Szűz Máriához? biztassák a lakosságot a ferencesek segítségére a templom építésében. A csíksomlyói zarándoklat történetének egyik legfontosabb momentuma 1567-ből származik, amikor Erdély fejedelme, János Zsigmond megpróbálta Csík, Gyergyó és Kászon székely székek katolikus híveit unitárius vallásra téríteni. A katolikus hívek Csíksomlyónál gyülekeztek és a gyergyóalfalusi István nevű plébános vezetésével a Hargita-hegység felé indultak, hogy megütközzenek a fejedelem seregeivel. Ezalatt azok, akik a templomban maradtak – öregek, nők, gyermekek – imádkoztak az Úrhoz, és a Szentséges Szűz Máriához, hogy segítsenek megvédeni a vallásukat. A támadás visszaverését és a szabad vallásgyakorlás jogának visszaszerzését követően zászlóikat nyírfaágakkal díszítve érkeztek vissza Csíksomlyóra a férfiak, ahol a többiekkel együtt imádkoztak Úrhoz és Szűz Máriához, kifejezve ezzel hálájukat a vallásuk megőrzéséért. Ennek a történelmi eseménynek az emlékére Pünkösöd szombatján minden évben a székelyföldi, moldvai és egyéb vidékek katolikusai elzarándokolnak a Csíksomlyói

Szűz Mária Kegyetemplomhoz és megkerülik a Kis-Somlyó hegyét, leereszkedőben pedig zászlóikat nyírfa ágakkal díszítik. 1990 óta minden évben zarándokok százezrei jöttek Csíksomlyóra és vettek részt a nagy vallási körmenten.

A kulturális események kínálata a nyár folyamán éri el a csúcspontját, az események és az önálló látványosságok is nem csak a megyéből vagy a szomszédos régiókból vonzzák a kíváncsiskodókat, hanem országhatárokon túlról is. Ilyen módon a fesztiválturizmus az egyik kulcstényezőjévé vált a Hargita megyei kínálatnak.

A fesztiválok és a megyei kulturális események a kulturális jellemzőkre, a hagyományos értékekre és a kortárs művészek alkotásaira építenek, és mindezek mellett meg szükséges találni minden olyan elemet, amelyek az események folyamán meg tudják növelni a vendégéjszakák számát, és amelyeknek következtében az a vendégek tartózkodása az adott esemény időszakán túlnyúlik. Ezeknek az elemeknek a kombinálása vagy egymást követő alkalmazása pozitívan befolyásolhatja a turizmus statisztikai mutatóit.

Hargita megye rendkívül gazdag mind hagyományos értékekben mind kulturális eseményekben, játékokban, szokásokban, mitológiában stb. Alapos menedzsment és stratégia szükséges mindezek integrálására annak érdekében, hogy a látogatók számára bemutathatóak legyenek. Egy nagyon fontos lépést jelentett ebben a Hargita Megyei Kulturális Események Naptárának összeállítása, valamint eljuttatása turisztikai ügynökségek számára az országon belül és kívül egyaránt. Ezen túlmenően nagyon gondos tervezésre van szükség annak érdekében, hogy a régió más eseményeivel való ütközés, az érdekkonfliktusok vagy a különállás elkerülhető legyen, és ezáltal az események láncolatának folyamatossága, valamint a megyék közötti vagy regionális együttműködés fenntartható legyen.

A megyei kulturális eseményeket szervező központok megtalálhatóak Csíkszeredában, Székelyudvarhelyen, Tusnádfürdőn, Maroshévízen, a Gyilkos-tónál, Borszéken, Csíksomlyón, Csíkszentdomokoson.

A zenei fesztiválok nagy megbecsülésnek örvendenek, és kiemelkedő látványosságot nyújtanak. Ezek a következők: Régizene Fesztivál Csíkszeredán, Rock fesztivál Szejkefűrdőn, fűvós találkozó Csíkszentimrén és Csíkszentkirályon, zenekarok találkozója Székelyudvarhelyen, folklór fesztivál Szejkefűrdőn, kórustalálkozó és népzene fesztivál Székelyudvarhelyen.

A hagyományos és folklór események kulturális különlegességnek számítanak, a sokszínű népszokások, táncok, népviseletek bemutatásának köszönhetően. Ilyen a gyermektánc fesztivál és tánc tábor Csíkdánfalván, a Csíkkozmasi néptánc fesztivál, a Gyimesközéplöki néptánc tábor, a csíkmadarasi és csíkkozmasi téltemető farsang, az Ezer Székely Leány Napja Csíksomlyón, Szentegyházi Nárciszfesztivál, vagy a Homoródalmási hagyományos bútorfestő tábor. Ezek közül legjobb példaként az Ezer Székely Leány Napja emelhető ki, amely egyedi lehetőséget jelent a fiatalok számára a különböző néphagyományok bemutatására, megőrzésére és átörökítésére. A résztvevő fiatalok lelkesedésének köszönhetően, akik a szentmisét követően az ünneplők élén felszaladnak a Kis-Somlyó és a Nagy-Somlyó közötti nyeregbe, hogy bemutassák viseletüket és szépségeiket, a büszkeség és biztonság érzése foghat el minket, a hagyományos székely értékek generációról generációra való átadása biztonságának érzése. Az ünnepi hangulatot fokozza a kifejezetten erre az alkalomra összeállított program, amely egyebek mellett magában foglal egy látványos amatőr lóversenyt népviseletbe öltözött versenyzőkkel fődíjként egy csikóval. Az első fesztivált 1931-ben rendezték Csíksomlyón, és azóta ez az ünnep valószínűleg a legfontosabb alkalommá vált Csík térségében a népviseletek, népdalok, népzene és néptánc bemutatására. A hagyományoknak megfelelően minden évben más néprajzi térség tart bemutatót a népes publikum előtt.

A kézműves fesztiválok célja nem kizárólag a fazekasok és szövőmesterek termékeinek bemutatása, hanem egyedi lehetőség arra is, hogy megláthassuk hogyan dolgoznak, és hogyan születik meg egy-egy remekmű. Ezek az események a fesztiválturizmus különleges vonásait jelentik, úgy mint az Aracsói (Korond község) kerámia vásár, vagy a korondi, szentdomokosi, csíkrákosi, és lázárfalvi kézműves mesterek műhelyeinek meglátogatása. Újdonságot jelent a szénégetők napja Farkaslakán és Korondon, amely szintén a látogatók tömegeit vonzotta.

A falunapok keretében megrendezett népművészeti fesztiválok nem csak a térség települései számára szólnak. Az egész régióból érkeznek emberek, hogy részesedjenek a vidámságból, a hagyományos játékokból és különleges ünnepségekből, amelyeket a hely egyedi konyhaművészete gazdagít. Jelentősége miatt külön megemlítendőek a Maroshévízen, Székelyderzsen és Máréfalván megrendezett város-, illetve falunapok. Ezek kiegészülnek a csíkdánfalvi és székelyudvarhelyi ifjúsági napokkal és hagyományos falunapokkal. Az őszt a szüreti bálók és szőlőünnepek színesítik Lövétén, Máréfalván, Fenyéden, Zetelakán és Varságon. Ezeket a helyiek szervezik és általában a környék

falvainak lakosságát is meghívják. Ennek köszönhetően a rendezvények, táncok, és ételek még inkább többszínűvé válnak.

2.5. a néprajzi turizmus lehetőségei

A néprajz turisztikai potenciálja nem jellemezhető önmagában, elkülönítve az antropikus turisztikai vonzerő és potenciál egyéb összetevőitől, mivel szoros kapcsolatban van azokkal. Társadalmi-kulturális-vallási események megrendezése csak a történelmi-kulturális-vallási potenciál elemeinek és a városi és vidéki építészeti elemek összekapcsolásával lehetséges. Nem csak a helyszín, az épület, a természeti környezet, hanem az ember is fontos a siker eléréséhez. A fesztiválok fenntartása és erősítése érdekében Korondon, Csíkdánfalván, Lövétén és Csíkszentdomokoson hagyományos művészeti központok alakultak. Ezek mellett a hagyományok és a kultúra őrzésében közreműködnek a néptánc együttesek is, amilyen működik Orotván, Gyergyóalfaluban, Gyimesközéplokon, Csíkkarcfalván, Gyergyószárhegyen és Székelykeresztúron is. Ahol van történelem és hagyomány, ott léteznek népművészeti műemlékek is, mint Zetelakán, Máréfalván és Csíkszentgyörgyön.

Mint jól tudjuk Hargita megye az egyike a fában leggazdagabb régióknak, a székelyek jól ismerik az erdőket. A fa feldolgozása és faragása máig fennmaradt egyedi élő hagyomány. Megkezdve a székelykapukkal, a fából készült bútorokkal és eszközökkel, a fa volt az első számú alapanyag és a helyi ember legfontosabb barátja. Műemléknek tekintett szépségükben és személyességükben különleges székelykapuk találhatóak Máréfalván, Zetelakán, Fenyéden, Kököllőkeményfalván, Csíkszentdomokoson, Csíkszeredában, Csíkszentgyörgyön, Csíkpálfalván, Parajdon, Gyergyóalfaluban és Gyergyóditróban. Amikor ezekre műemlékként tekintünk a székelyek önkifejezésének eszközét jelképezik számunkra. Székelykapu gyűjteményeket találhatunk Szejkefürdőn, Csíkszeredában, Máréfalván, amelyek meglátogatása a elkülönülő turisztikai eseményt jelent.

II.2.2. A megye infrastruktúrája

Az infrastruktúra fejlesztése, különösen a közúti közlekedés fejlesztésének anyagi támogatása, fontos elem a sikeres eredmények elérésében a turizmusban. Annak ellenére, hogy Hargita megyének jelentős turisztikai potenciálja van, a gyenge infrastruktúra megakadályozza ennek értékesítését, mivel a turisták nehezen jutnak el a megyébe. A rossz utak és a befektetések hiánya nemcsak a turizmus

rovására van, hanem a megye gazdasági fejlődését is hátráltatja. Ilyen körülmények között az infrastruktúra az európai normák szerinti fejlesztése prioritás a közeljövőben, hiszen a modern infrastruktúra elengedhetetlen előfeltétele a megye turizmusának fejlődésének. Nem utolsó sorban, a megye településeinek infrastruktúrája alapul szolgál a megye gazdasági és társadalmi fejlődéséhez, amely hozzájárul a lakosság életminőségének növeléséhez.

Az infrastruktúra elemzése nagyon széleskörű lehet, hiszen minden emberi tevékenységnek meghatározott infrastruktúrája van. A turizmus fejlődéséhez és működéséhez kapcsolódó infrastruktúra két részre bontható: humán infrastruktúra és műszaki infrastruktúra. Az első olyan szolgáltatásokat foglal magába, mint egészségügy, biztonság és fogyasztóvédelem, az utóbbi pedig a következőket: a megye elérhetősége, a közlekedési járművek, vízhálózat, szennyvíz hálózat, gáz, villany, zöldterületek, stb. Mindezek a kommunikációs infrastruktúra alapját szolgálják, amelynek fontos szerepe van a társadalom működésében és fejlődésében.

II.2.2.1. A megye közlekedési infrastruktúrája és elérhetősége

Hargita megye a Románia központi részében található, a Keleti Kárpátok középső csoportjában és az erdélyi fennsík keleti részén, Hargita megye Erdély legkeletibb pontja és a Központi Régió része. Területének nagysága szerint Hargita megye az országban a 13-ik helyet foglalja el, területe 6638,9 km, amely az ország összterületének 2,8% - át jelenti. Hargita megyével szomszédos megyék a következők: északon Suceava megye, keleten Bákó és Neamt megye, délen Kovászna és Brassó, nyugaton pedig Maros megye. A megye megközelíthető légi, közúti és vasúti vonalakon. A vasúti közlekedés a megye tömegközlekedésének az egyik fő formája. Hargita megye vasúti hálózatának teljes hossza 209 km, ennek 83, 2% - a (174 km) villamosított. A vasúti hálózat hossza szerint a megye az országos és a Központi Régió átlaga alatt helyezkedik el. Hargita megyében 1997-ben 213 km volt a használatban levő vasút hossza, ez az utóbbi idővel csökkent mivel több részt is lezártak.

2.2.1. Táblázat - Vasút hálózat Hargita megyében

	ROMÁNIA	KÖZPONTI RÉGIÓ	KOVÁSZNA MEGYE	HARGITA MEGYE	MAROS MEGYE
Vasútvonal (KM)	10789	1346	116	209	283
Vasútvonalak sűrűsége (km/1000 km ²)	45,3	39,5	31,3	31,5	42,2

Forrás: Központi Régió, 2006

Hargita megyében 9 város található és ebből 6 városban van vasútállomás, továbbá a megyében található községeknek, összesen 59 darab, 45%-át (26 község) érinti a vasúthálózat.

A 400-as vasútvonal délről északra haladva szeli át a megyét, ezáltal kapcsolatot biztosítva Bukarest – Brassó – Tusnádfürdő – Csíkszereda – Gyergyó - Maroshévíz és az északnyugati országrész között. A csíksicsói vasúti csomópontból kiindulva, az 501-es vonal köti össze a megyét a Gyimesi hágón keresztül Moldvával. Csíksicsón naponta több személy-, gyors- illetve intercity vonatjárat halad keresztül, és ezekkel a megyéből a következő városok érhetőek el: Brassó, Bukarest, Ploiesti, Kolozsvár, Nagyvárad, Suceava, Bákó, Temesvár, Arad, Galati, Constanta, vagy az ország határain kívül Budapestre. Székelyudvarhelyen és Székelykeresztúron halad át a 300-as vonal, amely Segesvár irányában biztosítja a megye összeköttetését Brassó valamint Maros megyével is. Nagy gondot jelent azonban, hogy Csíkszereda és Székelyudvarhely között nincs vasúti összeköttetés.

Hargita megyében nagy problémát jelent az utak minősége. Annak érdekében, hogy a megye könnyebben elérhetővé váljon, az utak minősége komoly javításokat igényel, autópálya építése szükséges, amely átszeli a megyét és nem utolsósorban terelő utakat kellene létrehozni, ugyanis a teherforgalom negatív hatással lehet a turizmusra.

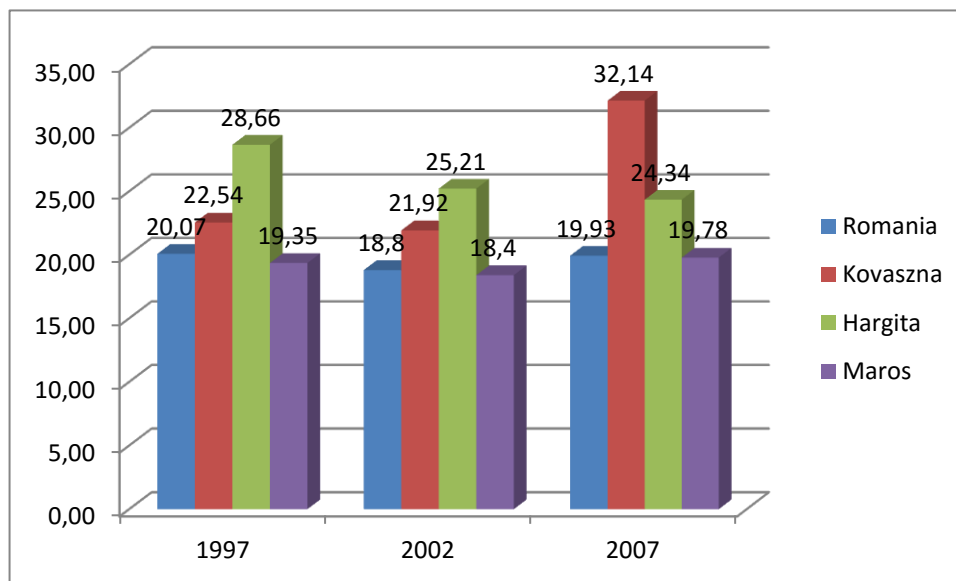
Hargita megyében a teljes úthálózat hossza (kivéve az erdei és helyi utak) 2007-ben 1828 km volt, amely magába foglal európai utakat (E-578 127 km), nemzeti utakat (DN – 318 km), megyei utakat (DJ – 849 km) valamint községi utakat (DC – 534 km). A legfontosabb nemzeti utak a következők: DN 12, DN 13, DN 15, DN 11/B. A DN 12 észak-dél irányban vonul keresztül Hargita megyén, a DN 12/A a gyimesi hágón keresztül Comanesti irányába, és a DN 12/C Gyergyószentmiklós, Gyilkos-tó, Békási szoros és Piatra Neamt vonalon köti össze Hargita megyét Moldvával. Csíkszeredában a DN 12 szétágazik és innen a DN 13 a nyugati irányban, a Hargita hegyeken keresztül köti össze a várost Székelyudvarhellyel, majd innen folytatódik tovább Parajd, Szováta és Marosvásárhely irányába, valamint Székelykeresztúr és Segesvár irányába is. Csíkszeredán, észak – dél irányban, Tusnádfürdő, Szentgyörgy irányában, valamint észak felé, Gyergyószentmiklóson és Maroshévízen, vonul végig az E 578 európai út.

2.2.2 Táblázat Közutak Hargita megyében

	ROMÁNIA	KÖZPONTI RÉGIÓ	KOVÁSZNA MEGYE	HARGITA MEGYE	MAROS MEGYE
Közutak (km)	79952	10211	839	1647	1985
Közutak sűrűsége (km/100 km ²)	33,5	29,9	22,6	24,8	29,6

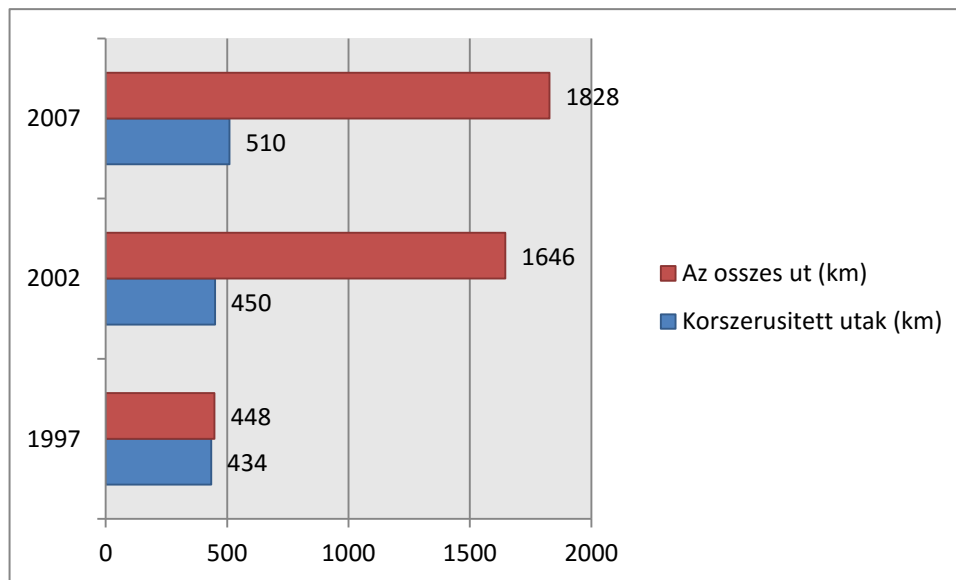
Forrás: Központi Régió, 2006

A megyében az utak sűrűsége az országos és régiós átlag alatt van, ami részben a térség hegyvidékes domborzatának tulajdonítható. 2007-ben a közutak hossza 181 km-rel nőtt, valamint 1997 és 2007 között 26%-al, ami 380 km-t jelent. Ahogy az alábbi táblázatból is kitűnik, Hargita megyében a nemzeti utak aránya nagyobb az országos átlagnál, de ugyanakkor a nemzeti és európai utak aránya csökkenő tendenciát mutat. Ha azt vesszük figyelembe, hogy általában a közutak hossza nőtt, akkor azt mondhatjuk, hogy a városi és községi utak hossza növekedett.

2.2.1 Ábra: A nemzeti és európai utak aránya

A 2007-es év statisztikai adataiból kitűnik, hogy a megyei utak aránya a legnagyobb (47%), majd ezt követik a községi utak (29%), nemzeti utak (18%) valamint az európai utak (7%). A következő grafikonon látható, hogy a megyében felújított utak hossza növekvő tendenciát mutat.

2.2.2. Ábra: Közutak Harghita megyében (km)

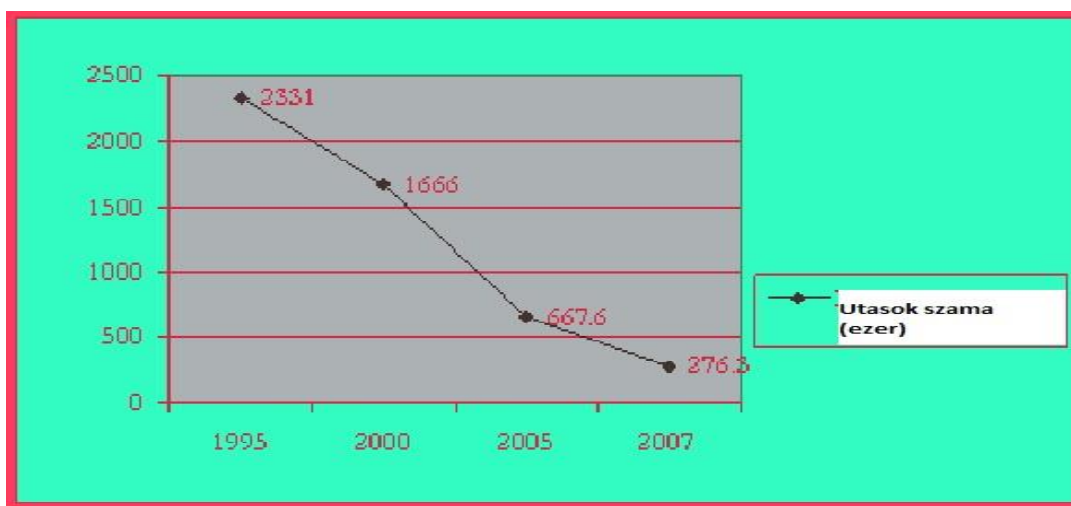
A nemzeti utak többsége Harghita megyében a K, T és L²⁴ kategóriákba sorolható, ami azt jelenti, hogy ezek közepes kategóriájú aszfaltozott és kövezett utak. Az utóbbi években, a megye közutjai fejlődő tendenciát mutattak. 2006-ban teljes mértékben felújították a 13A nemzeti utat, amely a megye egyik legfontosabb útszakasza. Ugyanakkor a 134/A, 137/A, 137/C, 125 és 138-as megyei utakon is végeztek rehabilitációs munkálatokat. Az utóbbi években, megnőtt az utak rehabilitációjára szánt pénzüsszeg, így már 2007-ben a megyei rehabilitációs programba több megyei utat sikerült bevonni. 2007-ben 57.683.380 lej értékben újítottak fel megyei utakat és 47.252.000 lej értékben pedig községi utakat. A megyében található községi utak az E és H²⁵ kategóriába sorolhatók, ami azt jelenti, hogy ezek többsége földút valamint közép kategóriájú kövezett, hengerelt utak, amelyek használható állapotban vannak, azonban Harghita megyében az utak minősége még mindig nem kielégítő.

A közeljövőben megépül az Erdély autópálya, amely átszeli a Központi Régiót, amely annak ellenére, hogy nem érinti Harghita megyét közel fog lenni a megyéhez és nagymértékben hozzájárul majd a megye elérhetőségének javításához. Ugyanakkor, tervben van az Erdély – Moldva autópálya építése, amely megkönnyíti a megye északról való megközelíthetőségét mivel a tervek szerint Gyergyószentmiklósról északra, a Parajd – Szováta - Tölgyes vonalon fog épülni.

²⁴ Közutak kategorizálása Harghita megyében, Harghita Megye Tanácsa, 2008

²⁵ Közutak kategorizálása Harghita megyében, Harghita Megye Tanácsa, 2008

Ami a közszállítást illeti, a lakosság többsége az autóbust használja mint tömegközlekedési eszközt. A megyében számos autóbusz járat van, amely összeköti a különböző településeket, azonban a járatok száma egy erős csökkenő tendenciát mutatott, 1995-ben a járatok száma 39, míg ez 2007-ben 13-ra csökken. A használatban levő autóbuszok állapota nem kielégítő, ezek használtak és régiek, és az utóbbi években nem fektettek be új autóbuszok vásárlásába. Nemcsak az autóbuszok száma csökkent, hanem az utasok száma is. A következő grafikonon látható, hogy 1995 az utasok száma 2331 ezer volt, míg 2007-ben ezek száma 276,3 ezerre csökkent.

2.2.3 Ábra: Az utasok száma a közszállításban (ezer utas)

A megyében a közszállítás eléggé fejlettnak tekinthető ugyanis több tömegszállítással tevékenykedő magánvállalat létesült az utóbbi években, mint Autotransport, Corundtrans Csavargo, ITAS S.A., Gas Tours SRL, Transp – Tur International, Open World SRL, Trans Mag SRL, Farkas Trans SRL, ezek nemzetközi járatokat is indítanak, főként Magyarországra.

2.2.3 Táblázat: Közszállítás

A megye városai	Oda-vissza járatok száma (megyei, regionális, nemzetközi)
Székelykeresztúr	30
Tusnádfürdő	8
Balán	24
Borszék	6
Gyergyószentmiklós	112
Csíkszereda	312
Székelyudvarhely	290

Maroshévíz	28
Szentegyháza	26

Forrás: <http://www.buinfo.ro/static04/HR/index.html>

Romániában összesen 19 repülőtér található, ezek közül a bákói és a marosvásárhelyi nemzetközi repülőterek vannak a legközelebb Hargita megyéhez. A Középrégióban működő 2 repülőtér közül a szebeni repülőtér, amely az utasok számát illetően országos szinten a 6-ik helyet foglalja el, teherszállítás szempontjából pedig az 5-ik helyre pozicionálta magát 2006-ban. A bákói reptérről rendszeresen hetente indulnak nemzetközi és belföldi járatok. Jelenleg ezen a repülőtéren 4 vállalat indít járatokat rendszeresen: Tarom, Carpatair, Blueair és a Clubair. A legtöbb nemzetközi járat Németországba, Ausztriába, Olaszországba, Moldva Köztársaságba, Görögországba, Franciaországba és Ukrajnába indul.

A marosvásárhelyi repülőtér 157 km távolságra van Csíkszeredától, ami 3 óra utazást jelent közúton. Ezen a repülőtéren a következő járatokat indítják a különböző légi társaságok: Tarom Bukarestbe és Szebenbe, MALÉV Hungarian Airlines Budapestre, Cimber Air Koppenhágába és Billiódba, Aegan Airlines Heraklionba, Air Berlin Berlinbe és Blueair Antalyába. A felsoroltakon kívül temesvári átszállással indulnak még járatok Olaszországba és Németországba.

Fontos megemlíteni a Kolozsvári nemzetközi repülőteret is, amely Erdély fővárosát összeköti több fontos európai várossal, mint Budapest, Bécs, Frankfurt, Milano, München és Bologna, és ezekbe a városokba a légitársaságok direkt járatokat működtetnek. Ugyanakkor, indulnak járatok temesvári átszállással Anconaba, Bergamoba, Firenzébe, Münchenbe, Rómába, Stuttgartba, Trevisoba és Veronába. A Kolozsvári Nemzetközi repülőtér Románia egyik legfontosabb légi kapuja és 249,5 km távolságra van Csíkszeredától, ami 4 – 4,30 óra utazást jelent a közutakon.

A Vidombák – Brassó repülőtér jelenleg fejlesztés alatt van, amely az A3-as autópálya mellett fog megépülni. A repülőtér építését 2008-ban kezdték el és 2010-re tervezik, hogy befejeződik. A repülőtér megépülésével jelentősen lecsökken a távolság Hargita megye és a legközelebbi repülőtér között, ugyanis Brassó csupán 91,8 km-re fekszik Csíkszeredától, ami 2 óra utazást jelent közúton. A repülőtér kiépítése nagymértékben hozzájárulhat a Hargita megyei turizmus fellendüléséhez is.

Összefoglalva elmondhatjuk, hogy Hargita megye földrajzi fekvése nagyon előnyös, viszont az utak állapota és a megye megközelíthetősége számos hiányossággal bír.

II.2.2.2. A turisták biztonsága és az egészségügyi szolgáltatások

A turizmus fejlesztése számos külső tényezőtől is függ. A turizmus fejlesztésében fontos szerepet tölt be a turisták és a lakosság polgári biztonsága. A turisták biztonságát számos tényező befolyásolja: fogyasztóvédelem, a turisták megfelelő tájékoztatása, közbiztonság, bűnözés, közúti balesetek, közvilágítás, turista útvonalak, a turistákkal szembeni viselkedés, egészségügyi szolgáltatások és más egyéb tényező. A fogyasztói jogok megvédésében és a gazdasági szereplők visszaélésével szemben jelentős szerepet tölt be az Országos Fogyasztóvédelmi Ügynökség tevékenysége. A turisták védelmére vonatkozó jogszabályok megfelelően vannak kidolgozva Romániában. Ezek közül az első az 1999-es 107 Kormányrendelet, amely a turisztikai csomagok eladását szabályozza. A legfontosabb turizmust szabályozó jogszabályok a turistákat befogadó egységek kategorizálása vonatkoznak, a szálláshelyek által szolgáltatott információkra, ami a legmagasabb tarifákat illeti, valamint a szálláshelyek megközelíthetőségére, a turisták nyilvántartására és biztonságára vonatkoznak. Ezeknek a jogszabályoknak a szerepe, hogy rendszeresen nyomon kövessék a turisztikai szolgáltatások minőségét.

Az Országos Fogyasztóvédelmi Ügynökség legfontosabb tevékenységei közé tartozik a szálláshelyek, főként a szállodák, panziók, és étel-miszer egységek ellenőrzése. Hargita megyében 2008-ban 28 alkalommal ellenőrizték a bejegyzett szálláshelyeket. Az ellenőrző szervek a leellenőrizett egységek 50%-nál találtak a törvényektől való eltéréseket. A legtöbb jogsértés a hiányos információs szolgáltatásra vonatkozott, vagyis a szálláshelyek nem függesztettek ki olyan információkat, mint a nyitvatartási órarend, a szolgáltatások ára, a tarifák, stb. Két egység esetében az ellenőrző szervek hiányosságot észleltek a szálláshelyet szolgáltató egység felszereltségében is.

A legtöbb panaszt, az étel-miszer egységeket, vendéglőket illetően nyújtottak be, ezek legtöbbször a forgalmazott étel-miszerekre vonatkoztak. Ugyanakkor a szálláshelyek kategorizálását illetően is nyújtottak be panaszokat, a szálláshely kategóriájának nem megfelelő szolgáltatásban részesítették a panaszt benyújtó fogyasztókat. Összefoglalásként elmondható, hogy Hargita megyében a legtöbb jogszabálysértés az étel-miszer egységekben történik, és a panaszok nagy részét a belföldi turisták nyújtották be.

Romániában jelentős problémát jelent az információ hiánya. Az országban 39 turisztikai információs központ található, ami kevesebb, mint az országban levő megyék száma. Így a turisták Romániában kevesebb információhoz jutnak, mint más európai országban (Norbert Wolfgang Gassner). Hargita

megye helyzetben találja magát mivel az országban elhelyezett 11 darab digitális információs pontból az egyik Csíkszeredában található.

Ami a közbiztonságot és az utcai bűnözést²⁶ illeti, ezek száma csökkent az előző évekhez képest, ugyanakkor elmondhatjuk, hogy a rablások száma is csökkenő tendenciát mutat. A közúti baleseteket illetően, az legtöbb balesetet a szabályos sebesség be nem tartása, a szabálytalan előzés és a gyalogosok figyelmetlensége okozza. A közvilágítás komoly problémát jelent Hargita megyében, főleg a községekben és falvakon ahol nemzeti és megyei utak vonulnak végig. A közvilágítás hiánya mellett egy másik probléma, hogy számos településen nincs járda, ami hozzájárul a közúti balesetek számának növekedéséhez. Ugyanakkor, meg kell említeni az út menti parkolók hiányát, amely megakadályozza a turisták pihenését, és nemcsak az út menti parkolók hiánya jelent gondot, hanem a parkoló helyek hiánya a megye településein, de főleg vidéken. A városban található parkoló helyek száma sem elegendő főként, hogy évről évre egyre több autó van a városokban.

Természetvédelem céljából turista ösvényeket kellene kialakítani túrázók számára. Szükség lenne a már létező ösvények feltérképezésére, a szükséges anyagok beszerzésére, jelzőtáblák kifüggesztésére, pihenőhelyek kialakítására, valamint a kutyák és egyéb vadállatok által okozott problémák megoldására, és nem utolsósorban szükséges a hegyi zónák fényvisszaverő festékkel való megjelölése. Ugyanakkor, a turisták biztonságát zavaró tényezők közé sorolhatjuk a kóbor kutyákat, a koldusokat valamint a roma lakosság viselkedését.

A turisták védelmét szolgálja a Hegyimentő Közszolgálat is. Ez a szervezet része a megye idegenforgalmi infrastruktúrájának ezért fontos ennek elemzése a megye turisztikai stratégiájának szempontjából. A hegyi mentő egyesület 1975-ben alakult és csak önkéntesekből állt, majd 1985-ben a hegyi mentő csapatokba szerveződtek és 1993-ben létrejött a Hegyimentő Közszolgálat, mint jogi személy. A megyében 4 non-profit egyesület létezik, Gyergyószentmiklóson, Csíkszeredában, Székelyudvarhelyen és Maroshévízen és ezek fő tevékenysége a hegyi mentés. Jelenleg 39 hivatásos hegyi mentő van a megyében. A Hegyi mentő egyesületnek jelenleg 11 alkalmazottja van és a személyzet többi tagja önkéntes. A hegyi mentők felszereltsége szegényes (35%), hordágyakkal és újraélesztési készülékkel rendelkeznek, és sajnos nagy a hiányosság, ami a hegyi mentők védőruházatát illeti, mivel ezek beszerzése sok pénzbe kerül. Az egyesület tulajdonában 2 használt autó van és walki-talki felszerelés segítségével tartják egymás között a kapcsolatot. Következtetesként

---

²⁶ Prefektus jelentése Hargita megye gazdasági, társadalmi és közigazgatási helyzetére vonatkozóan 2006-ban

elmondhatjuk, hogy az egyesületnek szüksége lenne megfelelő védőruházatra, az évszakoknak megfelelő szállítási járművekre, és a személyzet számára fontos lenne az életbiztosítás. Az egyesület tagjai hétvégeként járőröznek és bármilyen katasztrófa esetén mozgósítva vannak.

2.2.4 Táblázat A hegyi balesetek statisztikája

Év	Összesen	Belföldi turisták	Külföldi turisták	Tél	Nyár
2006	83	68	15	43	40
2007	63	50	13	43	20

Forrás: Hegyi mentő Közszolgálat, 2008

A statisztikai adatokból kitűnik, hogy a legtöbb baleset a sípályákon történik a sérültek többsége belföldi turista, ezek a számok is alátámasztva a közszolgálat fontosságát a turisták biztonságának szempontjából.

Az egészségügyi szolgáltatások infrastruktúrája

Hargita megyében az egészségügyi szolgáltatásokat nyújtó egységek magán és állami tulajdonban vannak. A 2006-os évi statisztikai adatokból kitűnik, hogy a megyében 157 orvosi rendelő van, ebből 66 városon és 91 vidéken. Ezen kívül működik még 6 összevont orvosi rendelő és 5 ügyeleti központ Balánbányán, Szentegyházán, Tusnádfürdőn, Zetelakán és Madarason. A megyében 155 járó beteg rendelő létezik, amelyből 133 a megye városaiban található. A megyében 97 fogorvosi rendelő létezik, amelyből 62 városon található és ezek tevékenységét 42 fogtechnikusi egység látja el.

Hargita megyében csupán öt kórház létezik, Csíkszeredában, Székelyudvarhelyen, Gyergyószentmiklóson, Maroshévízen és Tölgyesen, és két egészségügyi központ található még Székelykeresztúron és Szentegyházán. Ugyanakkor a megyében 22 darab Szociális és Egészségügyi Otthoni Gondozást nyújtó központ létezik. A Megyei Mentő Szolgálatnak összesen 21 alegysége van, amiből 10 vidéken található. A Megyei Egészségügyi Ügynökség adatai szerint a megyében 100 gyógyszertár létezik.

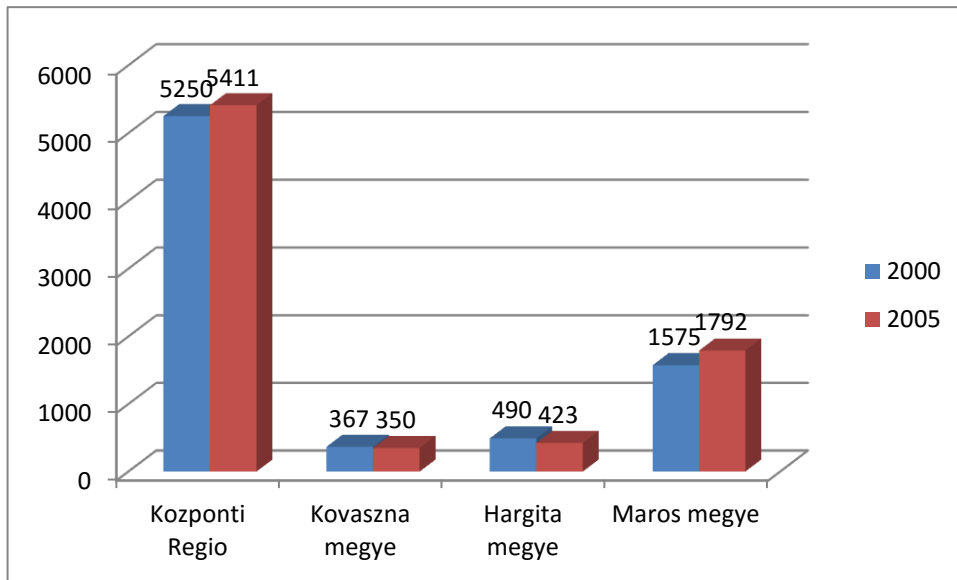
2.2.5 Táblázat: orvosok – fogorvosok – kórházi ágyak – gyógyszertárak száma 2005-ben

	Románia	Központi Régió	Kovászna megye	Hargita megye	Maros megye
Orvosok száma	47388	5411	350	423	1792
1 orvosra jutó lakosság száma	456	468	640	772	326
Fogorvosok száma	10249	1080	71	92	250
1 fogorvosra jutó lakosság száma	2110	2343	3153	3550	2334
Ágyak száma a kórházban	143027	18253	2029	2302	4285
1 ágyra jutó lakosság száma	151	139	110	142	131
Gyógyszertárak száma	5823	686	38	94	157
1 gyógyszertárra jutó lakosság száma	3714	3689	5892	3474	3716

Forrás: Területi statisztika, 2005

A fenti táblázatból kitűnik, hogy Hargita megyében magas az 1 orvosra jutó lakosság száma, a megyében nagyon alacsony az orvosok száma. A helyzet sajnos hasonló a fogorvosok tekintetében is. Ami a kórházi ágyakat illeti, ezek száma sem tekinthető kielégítőnek, viszont jobb az országos átlagnál. A megyében található gyógyszertárak száma kielégítő, azonban nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a tényt, hogy ezek közül a legtöbb a városokban van és vannak vidékek ahol nincs gyógyszertár.

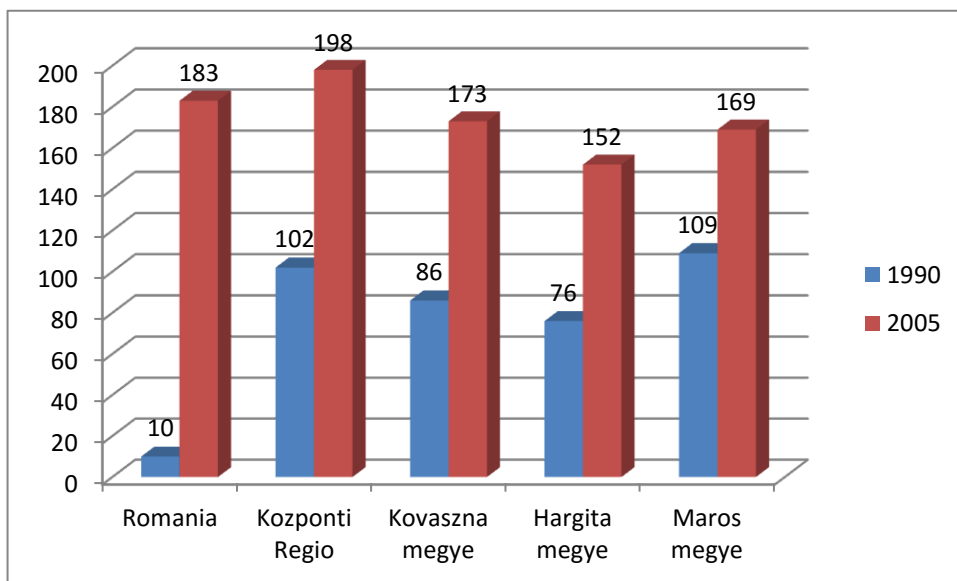
Hargita megyében az elmúlt időszakban lecsökkent az orvosok száma. Az alábbi grafikonból kitűnik, hogy az orvosok száma Hargita megyében 2000 – 2005 között 15%-al csökkent annak ellenére, hogy ebben az időszakban, a Központi Régióban 200-al nőtt az orvosok száma.

2.2.4 Ábra: Orvosok száma (- fogorvosok)

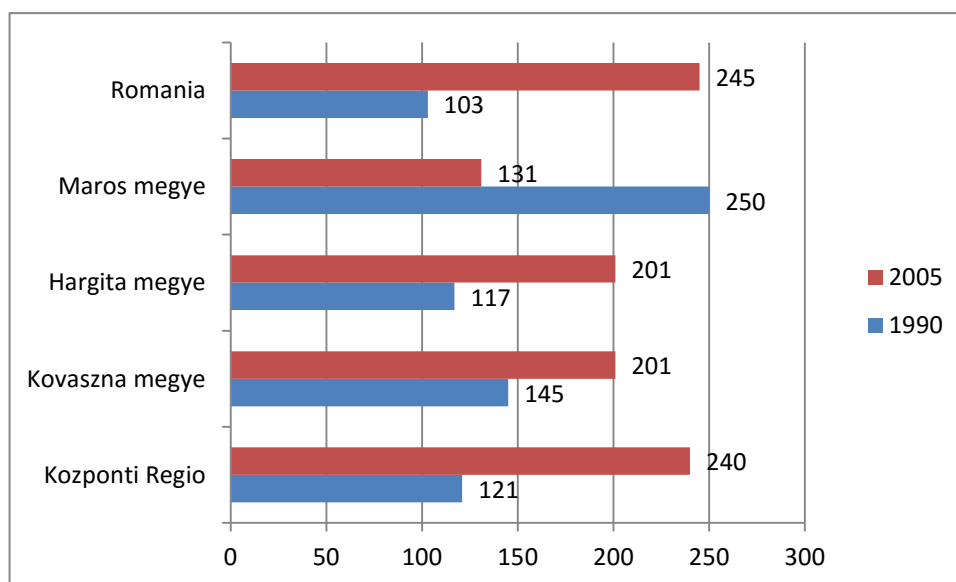
II.2.2.3. A távközlés infrastruktúrája

A távközlés infrastruktúrája elemezhető a telefonrendszer, kábel TV, rádió, internet, posta, kiadványok valamint helyi/regionális újságok szempontjából. Az utóbbi 15 évben a távközlés infrastruktúrája fejlődési pályára állt mivel megnőtt a telefon előfizetők száma. A megye távközlési rendszere korszerű és számos települést köt össze. 1990 és 2005 között a vezetékes telefon előfizetők száma 21921-el nőtt, így 2005-ben összesen 49471 előfizetőt tartottak számon. Ez azt jelenti, hogy 1000 lakóra 152 előfizető jut. Ennek ellenére a Hargita megyei előfizetők száma a legalacsonyabb a Közép Régióban és ugyanakkor az országos átlag alatti értéket tudhat magáénak.

2.2.5 Ábra: 1000 lakósra jutó előfizetők száma

Az utóbbi években megnőtt a mobiltelefon előfizetések száma. A legfontosabb mobil hálózatot szolgáltatók az Orange és a Vodafone. A távközlésnek ez az ágazata folyamatos fejlesztés alatt van, fejlesztik mobiltelefonról való hozzájutást az internethez. A rádió és Tv előfizetések száma segítségével lehet elemezni az információhoz való hozzáférés mértékét. Az utóbbi 15 évben a rádió előfizetések száma nőtt, azonban ez a növekedés a Központi Régió átlaga és az országos átlag alatt volt. 2005-ben, ezer lakosra jutó előfizetések száma 201, amely az országos (246/1000 lakós) és regionális (240/1000 lakós) átlag alatt van. Tehát 1990 és 2005 között a rádió előfizetések 55%-os növekedést mutattak, valamint jelentősen nőtt a Tv előfizetések száma is ugyanebben a periódusban.

2.2.6: 1000 lakosra jutó rádió előfizetések száma

Hargita megyében 22 rádió stúdiót tartanak nyilván, amelyből kettő vidéken, Gyergyóújfaluban és Marosfőn, és a többi városban található: Csíkszeredában (5 drb), Gyergyószentmiklosón (6 drb), Maroshévízen (5 drb), Székelyudvarhelyen (2 drb), Székelyudvarhelyen (1 drb) és Borszéken (1 drb). 1995 és 2005 között megnőtt a kábel Tv szolgáltatók száma, a megyében összesen 81 ilyen szolgáltató létezik.

A távközlés infrastruktúrájának egy másik fontos eleme az internet. A legfontosabb internet szolgáltatók a megyében a következők: UPC Romania, Romtelecom S.A., RDS Romania Data System, és ezen kívül létezik még a Vodafone és Orange, amelyek a mobiltelefonon elérhető internet szolgáltatást nyújtanak. Ugyanakkor, a csíki medencében kivitelezés alatt áll egy projekt, amelynek célja létrehozni a Hargita Hálót, amely úgynevezett Teleházakon keresztül 3 városban és 24 vidéki

településen biztosítaná az internet elérhetőséget. Napjainkban egyre inkább nagyobb hangsúly fektetődik a kábel nélküli internetre (wireless).

A Hargita Megyei Postahivatalnak 129 kirendeltsége van, amelyből 31 postahivatal, a többiek postai körzetek és kirendeltségek.

A legfontosabb kiadványok a megyében a következők:

- Helyi napilapok: Hargita Népe, Csíki Hírlap
- Helyi hetilapok: Gyergyói Kisújság, Új Kelet
- Havilapok: Székelyföld, Kedd

II.2.2.4. Közüzemi infrastruktúra

A közüzemi infrastruktúra, első sorban, a következőkből áll: ivóvíz hálózat, csatornahálózat, gáz, elektromos áram és hulladékgazdálkodás.

2.2.6 Táblázat: Közüzemek 2006-ban

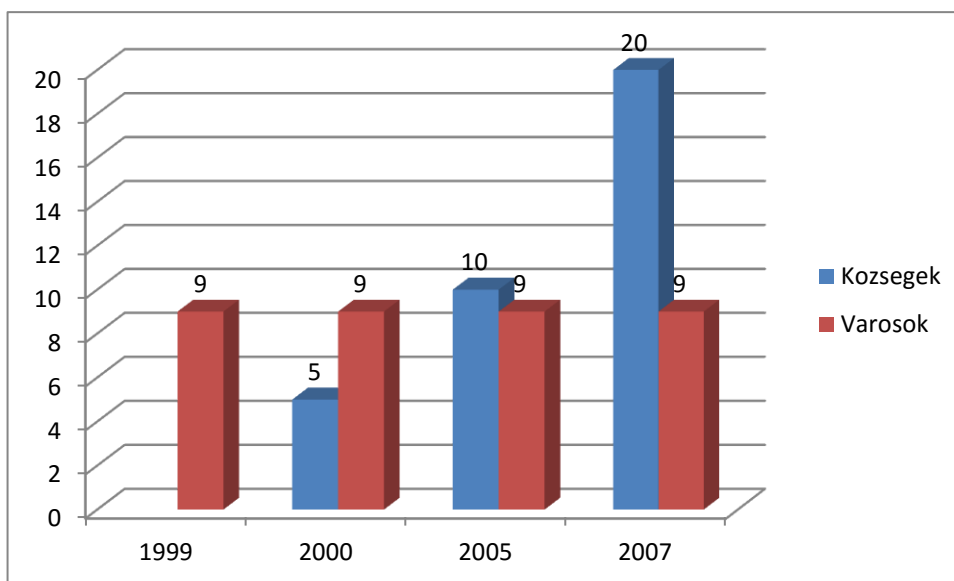
	Románia	Központi Régió	Kovácsna megye	Hargita megye	Maros megye
Ivóvíz hálózattal rendelkező települések aránya	63	64,5	53,3	70,1	65,7
Csatornahálózattal rendelkező települések aránya	22,3	29,5	37,8	32,8	34,3
Gázhálózattal rendelkező települések aránya	24,4	57,0	31,1	32,8	81,4

Forrás: Központi Régió Fejlesztési terve 2007 – 2013

Hargita megye ivóvíz hálózatának hossza 1028 km volt 2005-ben, amely 9 város és 38 vidéki települést szolgál. Annak ellenére, hogy az ivóvíz hálózattal rendelkező települések aránya nagyobb az országos és regionális átlagnál, a vidéki települések 30%-a nem rendelkezik ivóvíz hálózattal. A

statisztikai adatok szerint a vízhálózattal rendelkező vidéki települések száma 42-re nőtt. 2005-ben 14242000 m³ vizet használt a lakosság, ebből 9733000 m³ a háztartásokban fogyasztódott el. Az átlag vízfogyasztás a lakosság körében csökkenő tendenciát mutat.

2006 végén a megye településeinek 32,8%-a, vagyis 21 település rendelkezett csatornahálózattal, ami az országos és regionális átlag felett volt. Az 58 községből 12 rendelkezett csatornahálózattal, 2006-ban és ez a szám 20-ra nőtt. 2007-ben a csatornahálózat hossza 396 km volt, és a csatornahálózattal rendelkező települések aránya 43%.

2.2.7 Ábra: Csatornahálózattal rendelkező települések száma Harghita megyében (1999 – 2007)

A gázhálózat a megyének 32,8%-át fedte le a 2006-os év végén, ami azt jelenti, hogy 7 város és 15 község rendelkezett hálózattal, ez az országos alatt volt, azonban a jelenben ez az arány 35,8%-ra nőtt.

Harghita megyében csupán 21 faluban nincs elektromos áram hálózat.

2.2.7. Táblázat: Zöld övezetek (2007)

	Zöld övezet városokban és municípiumokban	Városok és municípiumok száma	Városi lakosság száma	m ² /városok és municípiumok	m ² /városi lakosság
Románia	20724	320	11914343	647625	17,39

Központi Régió	2184	57	1508179	383158	14,48
Kovászna megye	163	5	112583	326000	14,47
Hargita megye	415	9	144421	461111	28,73
Maros megye	539	11	306412	490000	17,59

Forrás: INSSE, 2007

A fenti táblázatból kitűnik, hogy Hargita megyében a lakosságra jutó zöld övezetek aránya az országos és Központi Régió átlaggal összehasonlítva magas, valamint a városokra és municípiumok számára eső zöld övezetek száma az országos átlag alatt van, de a Központi Régió átlaga felett.

Összefoglalásként elmondható, hogy szükség van a közutak infrastruktúrájának korszerűsítésére (nemzeti utak felújítása, járdák építése falvakon, nemzeti utak mentén pihenő helyek kialakítása, kerülő utak építése, megyei és községi utak további rehabilitációja), valamint a vidéki települések közüzemi infrastruktúrájának a fejlesztésére (ivóvíz, szennyvíz hálózat, gázelosztó hálózat, zöld területek, utcai szemetek elhelyezése, parkolók kialakítása).

II.2.3. Turisztikai egységek

Turisztikai egységnek nevezhető minden olyan létesítmény, amely szállást, étkezést, gyógykezelést, és bármilyen más ezekhez kapcsolódó szolgáltatást nyújt a turistáknak. A turisztikai egységeket öt kategóriába sorolhatjuk, amelyeket a továbbiakban bemutatunk.

II.2.3.1. Szállást biztosító turisztikai egységek

A szállást biztosító egységeket a következő csoportba sorolhatjuk: szállodák, motelek, apartmanok, villák, nyaralóházak, bungalók, üdülőfalvak, kempingek, családi házakban kiadó szobák, folyami és tengeri hajók, panziók, és más szállást adó egységek.

Jelenleg Hargita megyében a szállásadó helyeket a következő kategóriába sorolják:²⁷

- 7 darab 3 csillagos szálloda, 9 darab 2 csillagos szálloda, 2 darab 1 csillagos szálloda
- 1 darab 2 csillagos diákszállás, 2 darab 2 csillagos hostel
- 2 darab 1 csillagos motel, 5 darab 2 csillagos motel, 1 darab 3 csillagos motel
- 1 darab 2 csillagos fogadó, 2 darab 2 csillagos nyaralóház, 1 darab 1 csillagos villa, 3 darab 2 csillagos villa
- 1 darab 1 csillagos kemping, 1 darab 2 csillagos kemping
- 3 darab 1 margarétás panzió, 35 darab 2 margarétás panzió, 7 darab 3 margarétás panzió, 1 darab 4 margarétás panzió
- 60 darab 1 margarétás vidéki panzió, 320 darab 2 margarétás vidéki panzió, 8 darab 3 margarétás vidéki panzió

A fentiekből kitűnik, hogy a megyében számos városi és vidéki panzió van, azonban hiányoznak a 4, 5 csillagos szálláshelyek.

Szállásadó egységek típusa	Helyek száma 1990	Helyek aránya az országos átlaghoz viszonyítva	Helyek száma 2000	Helyek aránya az országos átlaghoz viszonyítva	Helyek száma 2004	Helyek aránya az országos átlaghoz viszonyítva 2004	Helyek száma 2007	Helyek száma az országos átlaghoz viszonyítva
Összesen	11058	3,13	7256	2,59	5964	2,16	7063	2,49
Hotel	1910	1,14	1582	1,00	1343	0,84	1655	0,98
Hostel	-	-	-	-	-	-	99	6,77
Motel	-	-	334	5,51	156	2,6	425	7,57
Villa	5895	12,61	2074	10,51	569	3,53	452	2,95
Nyaralóház	546	4,39	601	7,54	301	4,84	233	4,22
Kemping	1069	2,30	880	3,05	746	2,81	685	2,74
Pihenő helyek	-	-	-	-	88	7,18	82	7,12
Turisztikai házak	-	-	132	2,10	220	4,11	280	6,80
Diáktáborok	1215	2,61	1295	3,23	1295	4,29	51	0,25

²⁷ Építési, Turisztikai és Közlekedési Minisztérium, Turisztikai Nemzeti Hatóság, Jogi Engedélyezés és Ellenőrzés Igazgatóság, Hargita területi képviselője

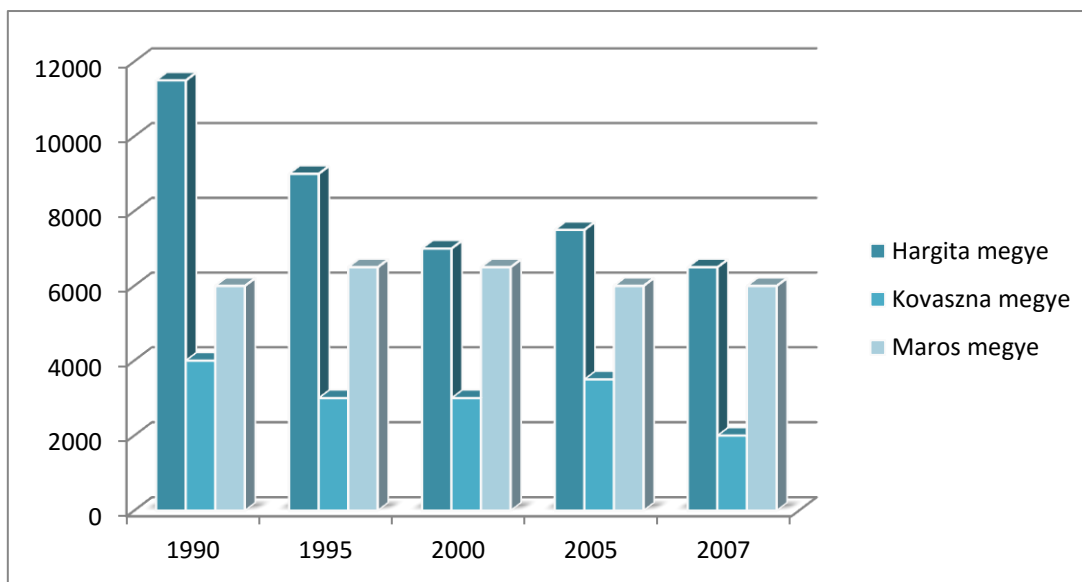
Városi panziók	-	-	83	2,60	371	4,58	828	6,17
Vidéki panziók	-	-	105	5,79	294	5,49	2273	14,71
Agrárturisztikai panziók	-	-	170	9,83	587	14,48		

Forrás: INSSE – TEMPO_TUR102D és ezek alapján saját számítások

1990-ben a villák biztosították a legtöbb szálláshelyet a turisták számára, azonban ezek száma 2000-ben a felére csökkent, és az 1990-es évhez viszonyítva 10% alá esett mivel számos neves üdülőhelyen, mint Borszék, Homoródfürdő, Gyilkos – tó, a villák nagyon rossz állapotba kerültek. Megfigyelhető, hogy Hargita megyében számos vidéki és agrárturisztikai panzió található, amelyek tökéletesen beillenek az itteni tájba, a helyi tradíciókba. Ezzel ellentétben, a megyében a hotelek száma csekély, de a közép és felső kategóriájú hotelek által nyújtott szolgáltatás felülmúlja a panziók szolgáltatásainak a minőségét.

Az országos átlaghoz viszonyítva a gyerektáborok száma csekély.

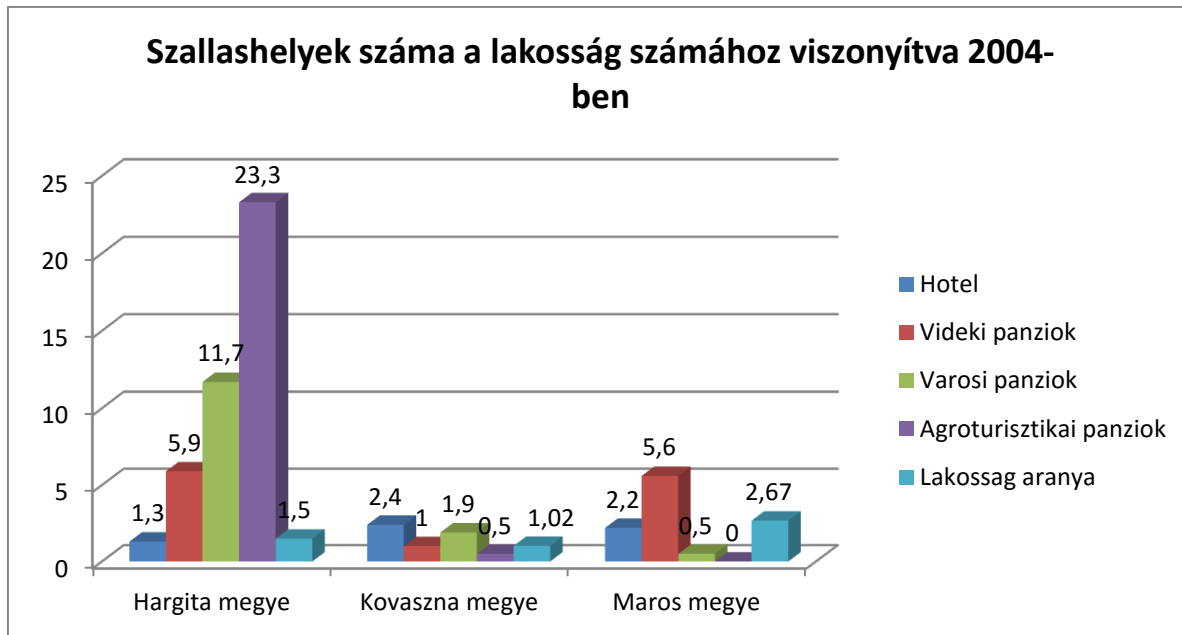
Az apartmanok, vadász és halász házak, bungalók, fogadók és üdülőfalvak hiányoznak a szállást szolgáltató egységek palettájáról.

2.2.8 Ábra: Létező szálláshelyek száma 3 megyében összehasonlítva

INSSE – Szálláshelyek száma a szállást szolgáltató egységekben fejlesztési régiókra és megyékre felbontva TEMPO_TUR102D_2008. 04. 11

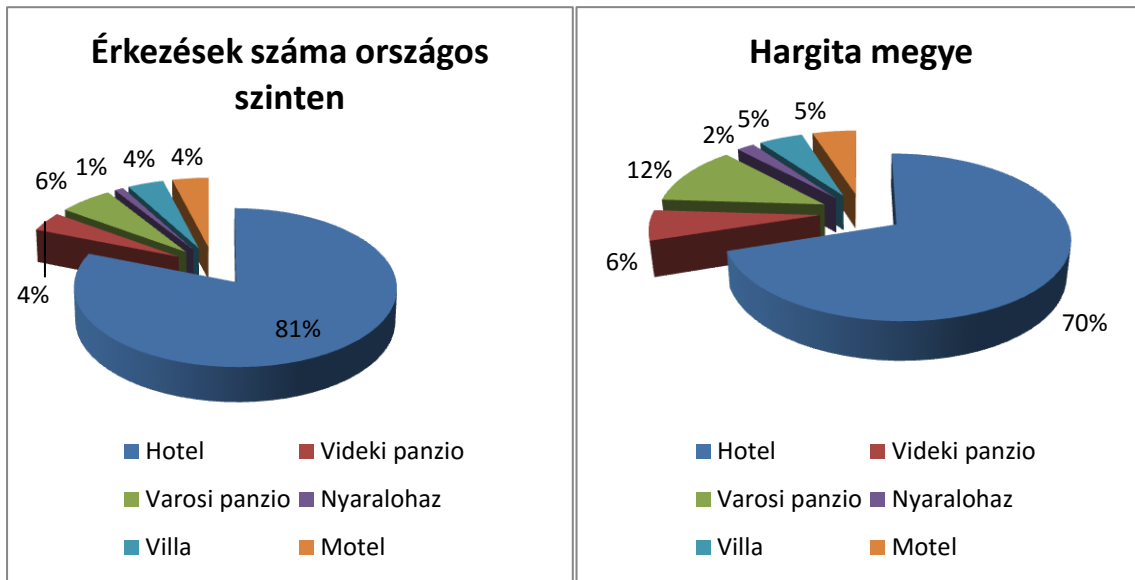
Összehasonlítva a megye kapacitását, látható, hogy Hargita és Maros megye hasonló számú szálláshellyel rendelkezik, míg Kovászna megyében alacsonyabb a szálláshelyek száma. Az országban található szálláshelyekből Hargita megye részesedése 3,13% – 2,49%, Kovászna megye részesedése 1,28% - 0,91%, és Maros megye részesedése 1,80% - 2,16%.

2.2.9 Ábra: Szálláshelyek száma a lakosság számához viszonyítva Hargita, Kovászna és Maros megyében, 2004-ben

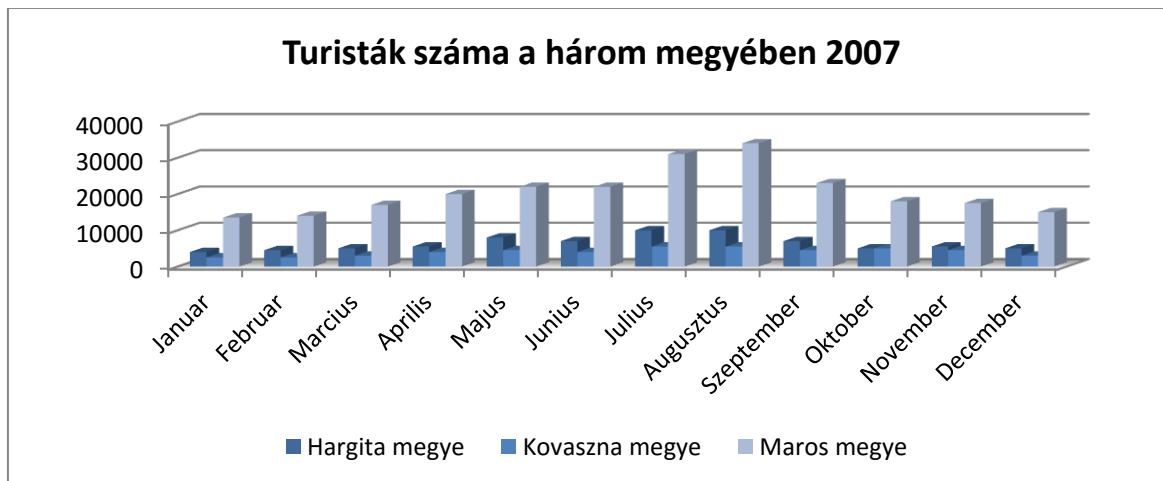
INSSE – Szálláshelyek száma a szállást szolgáltató egységekben fejlesztési régiókra és megyékre felbontva TEMPO_TUR102D_2008. 04. 11 és saját számítások

A statisztikai adatokból kitűnik, hogy a szálláshelyeket biztosító egységek palettáján a panziók szerepelnek túlnyomó részben. Ami az agrárturisztikai panziók által szolgáltatott szálláshelyeket illeti nem teljesek a statisztikai adatok a 2005-2006-os évekből. A turisták szállásadó egységekben való bejelentkezésére vonatkozóan bővebb adatok a havi megyei statisztikai jelentésekben találhatóak.

2.2.10 Ábra: Érkezések száma különböző szálláshelyekre országos és megyei szinten 2007-ben

INSSE – Országos havi statisztikai közlöny, Megyei havi statisztikai közlöny 12/2007

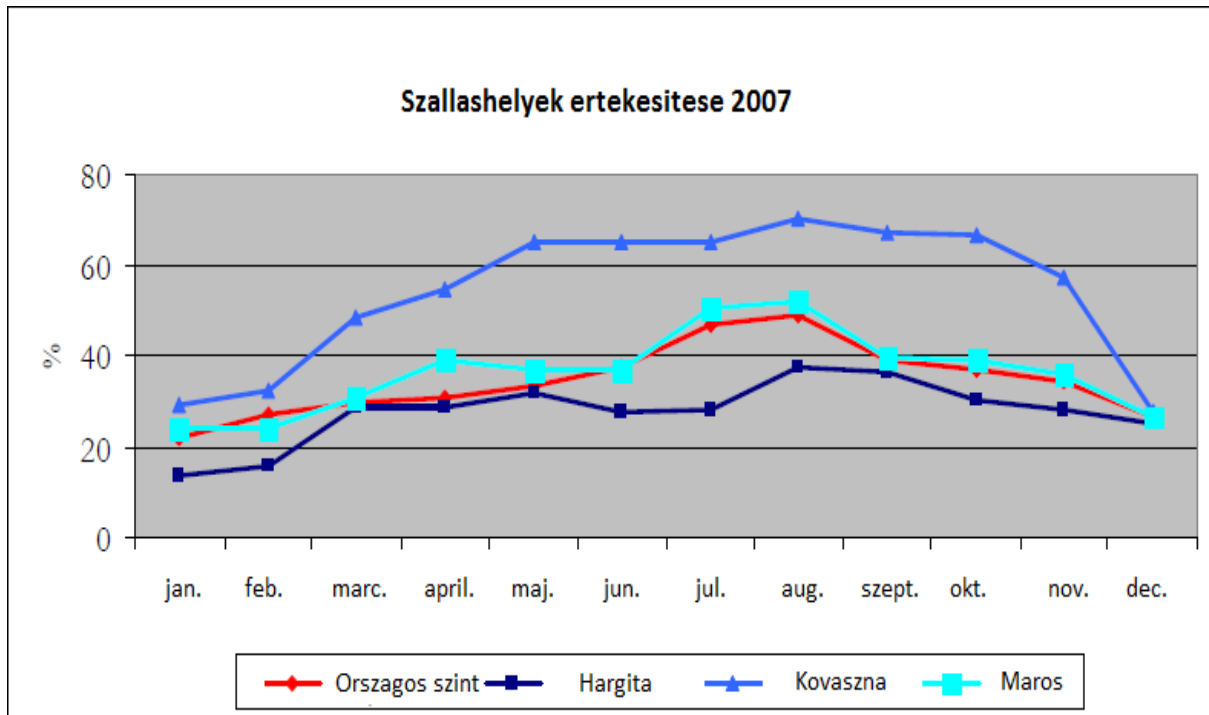

2.2.11 Ábra: Turisták száma 2007-ben

INSSE – Országos havi statisztikai közlöny, Megyei havi statisztikai közlöny 1/2008

Ha megfigyeljük a fenti ábrákat a következőket tapasztalhatjuk: Hargita és Maros megyék kapacitása hasonló, ami a szálláshelyeket illeti, ugyanakkor Kovászna megye kapacitása fele a másik két megyéhez képest. Maros megyébe érkező turisták száma sokkal magasabb a másik két megyéhez viszonyítva, Hargita megye alig előzi meg Kovászna megyét ebből a szempontból.

Az alábbi ábrán egy érdekes helyzetet figyelhetünk meg, ami a megyékben létező szálláshelyek kihasználását illeti.

2.2.12 Ábra: Szálláshelyek kihasználása 2007-ben

INSSE - Országos havi statisztikai közlöny, Megyei havi statisztikai közlöny 1/2008

A fenti ábrából kitűnik, hogy Hargita megyében a szálláshelyek kihasználása Kovászna és Maros megye, valamint az országos szint alatt helyezkedik el, tehát a megyében nincsenek megfelelően értékesítve a rendelkezésre álló szálláshelyek. Ugyanakkor, Kovászna megye esetében megfigyelhető, hogy a kevés szálláshelyet nagymértékben értékesíti. A nyári hónapokban növekvő tendenciát mutat a meglévő szálláshelyek kihasználtsága, míg a téli hónapokban ez csökken.

II.2.3.2. Közélelmezési egységek

Míg 1989-ben a közélelmezési egységek száma alig érte el 35.000-et, beleértve a hoteleken belüli és kívüli egységeket is, napjainkban ezek száma több százezer fölé emelkedik. A városokban, falvakon és a nagy forgalmú utakon különböző számos ilyen egységet létesítettek: éttermek, bárók, kávézók, snack bárók, gyorséttermek, pizzázók, vidéki panziók, stb. Ezek száma megnőtt, mivel a turisták igényei folyamatosan nőnek és egyre inkább változatosabbak. Hargita megyében 39 féle közélelmezési egység létezik, amelyből 23 a két csillagos és 16 a három csillagos kategóriába

sorolható. Túlnyomó arányban vannak a klasszikus éttermek. A kényelem szempontjából a közéletmezési egységek a két csillagos kategóriába sorolhatók, ezek által nyújtott szolgáltatások megfelelnek a turisták igényeinek egy olyan gazdasági helyzetben ahol a vásárlóerő lecsökkent és az ilyen fajta szükséglet magasabb rendűnek számít és nem elsődleges. Ugyanakkor, negatív hatással vannak ezekre az egységekre a csökkenő vásárlóerő mellett a külföldi piacon található kevésbé versenyképes ajánlatok is.

A fent említett közéletmezési egységeken kívül, a megyében számos gyorsétterem, snack bár, cukrászda található, amelyek nincsenek besorolva a turisztikai egységek kategóriájába és ezért nem lehet ezeket feldolgozni ebben a tanulmányban.

II.2.3.3. Szabadidős tevékenységeket nyújtó vendéglátó ipari egységek

A szabadidős tevékenységek fontos részét képezik a turisztikai terméknek, de sajnos megyékben alacsony a választási lehetőségek száma az ilyen jellegű egységek terén. A turisták számára a biliárd szalonok, játék termek, uszodák, sportpályák, parkok, diszkók, stb. állnak a rendelkezésükre a szabadidő kellemesebb eltöltésére. Számos sípálya található a megyében, azonban nem létezik golf pálya, ami egyes turisták magasabb rendű igényeit szolgálja. Ugyanakkor, szükség lenne biciklikölcsönzőkre, bicikli utakra, íjászati klubokra és paint-ball pályákra, és mindezek létrehozása nem egy költséges befektetés.

A megyében 33 turista útvonal van hivatalosan bejegyezve: Gyergyói havasokban 6, Nagyhagymásban 14, Hargita hegységben 10 és a Görgény havasokban 3. Ezek a turista útvonalak lehetőséget biztosítanak biciklitúrákra, lovaglásra valamint gyalogtúrákra.

A hegyvidéki környezet, a gyönyörű természeti tájak és a különös éghajlat megfelelő környezetet biztosít az amatőr valamint a sportként űzött lovaglásnak. Hargita megyében 15 lovas központ működik, Csíkszeredában, Gyergyószentmiklóson, Székelyudvarhelyen, Homorodföldön, Gyergyóvárhegyen és Kászonjakabfalván.

Ahogy az alábbi táblázat adatai is tükrözik, Hargita megyében számos sípálya található.

2.2.9 Táblázat Engedéllyel rendelkező sípályák Hargita megyében

Sípálya neve	Település	Nehézségi fok	Magasság (m)	Hossz (m)	Szélesség (m)
Somlyó	Csíkszereda	közepes	710	400	25
Tolvajos	Csíkszereda	Könnyű	1335	480	230
Magherus	Maroshévíz	Közepes	855	460	55
Fenyő	Maroshévíz	Könnyű	855	1000	-
Miklós	Hargitafürdő	Közepes	1370	388	60
Kossuth 1	Hargitafürdő	Nehéz	1350	510	-
Csipike	Hargitafürdő	Könnyű	1325	275	52
Kicsi Mihály	Madaras	Közepes	1560	320	30
Nagy Mihály	Madaras	Nehéz	1620	850	50
Sugó	Madaras	Közepes	1610	850	30
Greces	Maroshévíz	Könnyű	965	380	50
Lobogó	Homoródfürdő	Közepes	810	400	60
Csángó	Hidegség	Közepes	126	450	-
Előd	Szentmárton	Könnyű	806	310	60

Forrás: Sípályák útmutatója 2007, Szállítási, Építészeti és Turisztikai Minisztérium, Országos Turisztikai Hatóság

A téli sportokat kedvelők számára Csíkszeredában 2 műjégpálya pálya található, ezek közül az egyik fedett a másik szabadtéri, ugyancsak fedett műjégpálya található Gyergyószentmiklóson. Székelyudvarhelyen, Csíkkarcfalván; a Tolvajos tetőn és Homoródfürdőn a korcsolyázni vágyó turisták szabadtéri pályán korcsolyázhatnak.

A megye nagyobb városaiban sport központok találhatók ahol lehet teniszezni vagy akár futballozni.

Hargita megye híres számos borvízforrásáról. Több borvizes (Csíkszereda, Zsögödfürdő, Szépvíz, Székelyudvarhely, Szejke) és termálvizes (Tusnádfürdő, Szentegyháza, Parajd) szabadtéri strand található a megyében.

Az extrém sportok kedvelői kipróbálhatják a siklóernyővel való repülést, hiszen a Csíkszeredában található klub biztosítja a szükséges felszerelést valamint tanfolyamokat is szervez. Hargita megyében több hely is alkalmas a siklóernyőzésre: Nagyhagymás, Kishagymás, Gyimesközéplak és Csíksomlyó.

Székelyudvarhelyen működik egy sportegyesület, amely a folyami rafting kedvelőinek szervez tanfolyamokat, valamint biztosítja az ehhez szükséges felszereléseket. Az egyesület 4 napos felkészítőket tart, ugyanakkor szervez 1 és 3-4 napos kirándulásokat a Békási gátnál, a Maros, Olt és Kükkülő mentén, és itt nemcsak raftingra van lehetőség, hanem hegymászásra és halászatra is.

A motorkerékpározás kedvelői kipróbálhatják Gyergyószárhegyen található enduro pályát, ahol 2008-ban a Román Motorkerékpáros Szövetség megszervezte az Országos Motorkerékpár Bajnokság második szakaszát. Kozmás, Madarason és Székelyudvarhelyen is rendeznek motorkerékpáros versenyeket csak nem világos, hogy az itt található pályák rendelkeznek-e engedéllyel.

A megyében több városban színház is működik, számos kulturális rendezvényt szerveznek, amelyek kikapcsolódási lehetőséget nyújtanak a turisták számára: Csíkszereda Színháza, Hargita Nemzeti Székely Népi Táncegyüttes, Csíkszeredai Szimfonikus Zenekar. Ugyanakkor, számos kaszinó és klub található a megyében azonban ezek nincsenek nyilvántartva, mint vendéglátó egységek és ennek következtében nem szerepelnek a statisztikai regiszterekben.

II.2.3.4. Turisták szállítását szolgáló közlekedési eszközök

A megyében nincsenek, kizárólag, a turisták szállítására szánt közlekedési eszközök, mint sétavonatok, tengeri, folyami és közúti szállítási eszközök, így a turisták a megyében közlekedő rendszeres járatokat használják. A megyében a sípályák különböző típusú felvonókkal vannak felszerelve. A megyében 32 utazási iroda működik, ezek közül csak kevés rendez belföldi körutakat. Sajnos ezek az utazási irodák nem rendelkeznek saját szállítási eszközökkel, ezeket bérbbe veszik más kereskedelmi vállalatoktól.

II.2.3.5. Gyógyfürdők

A gyógyfürdők számos turistát vonzanak a megyébe és az ország több településére mivel Európában található termálfvízforrással rendelkező települések majdnem egyharmada Romániában található. Összesen 83 darab üdülőhelyet tartanak számon, amelyből 37 darab országos jelentőséggel bír²⁸ és itt gyógyfürdők is találhatóak. Ezek a gyógyfürdők a külföldi piacon is nagyon ismertek a turisták körében, főleg azok látogatják ezeket a gyógyfürdőket, akiknek szív és érrendszeri, nőgyógyászati, emésztési és reumás problémákkal küszködnek. Az itt végzett kezelések legalább annyira hatásosak, mint a világszerte ismert külföldi központokba végzett kezelések.

Romániában a legtöbb gyógyfürdő Hargita, Kovászna, Maros, Brassó, Fehér és Szeben megyékben található. Hargita megyében hét darab gyógyfürdő van, amelyeket az érrendszeri, reumás és tüdő problémás turisták látogatják. Érrendszeri problémák kezelésére szolgál a Kovászna megyében található gyógyfürdő is. Maros megyében egy sós és egy jódozott termálfvizes fürdő található, ezek alkalmasak a reumás és nőgyógyászati problémák kezelésére.

Hargita megyében a következő csoportokba sorolhatók az üdülőhelyek:²⁹

Országos érdekelttségű üdülőhelyek:

- **Tusnádfürdő** – a csiki medence déli részén fekszik, tengerszint feletti magassága 650 m, éghajlata kellemesen mérsékelt, levegője ionizált. Itt több száz változatos vegyi összetételű ásványvízforrás és mofetta található és ezek kitűnő gyógyhatásúak a neurózis, a szív és érrendszeri, a gyomor-, bél-, mozgásszervi bántalmak és a belső elválasztású mirigyek betegségeiben szenvedők gyógyításában.

Helyi érdekelttségű üdülőhelyek:

- **Homoródfürdő** – a Nagy – Homoród völgyében fekszik, tengerszint feletti magassága 750 m, éghajlata hegyaljai klímára emlékeztet. Hat darab borvízforrás található itt és ezeket főleg ivókúrára alkalmazzák: gyomorbántalmak és panaszok, vérszegénység, szív és érrendszeri megbetegedések ellen.

---

²⁸ KH 852/2008 az üdülőhelyekre vonatkozó akkreditációs kritériumok és normák jóváhagyása

²⁹ Sípályák útmutatója 2007, Szállítási, Építészeti és Turisztikai Minisztérium, Országos Turisztikai Hatóság

- **Borszék** – tengerszint feletti magassága 900 m, hegyi éghajlata van, levegője ionizált, számos borvízforrással rendelkezik, amelyek szénsavban, magnéziumban és kalciumban gazdagok. Ezeket gyomorpanaszok, vese problémák és vérkeringési panaszok kezelésére használják. A gyógykezelő központok sajnos napjainkban már nem működnek, itt valamikor mofetták voltak, parafinos pakolásokat és gyógynövényes masszázst csináltak, galvanikus fürdők álltak a turisták rendelkezésére.
- **Hargitafürdő** – 1350 m magasan fekszik, levegője ionizált, éghajlata hegyvidéki, számos borvízforrás és mofetta található itt, azonban a mofettákon kívül nincs más kezelőközpont, ahol lehetne hasznosítani a borvízforrásokat.
- **Marosfő** – a Nagyhagymás lábánál fekvő hegyvidéki település, amelynek tengerszint feletti magassága körülbelül 900 m és levegője ionizált.
- **Gyilkos-tó** – 980 m-en helyezkedik el, levegője tiszta és nagyon ionizált. Ez a környék azoknak ajánlott, akik emésztési, légzési, idegrendszeri problémákkal és a belső elválasztási mirigyek betegségeivel küzdenek.
- **Parajd** – a Parajd – Szováta völgyben található, tengerszint feletti magassága 580 m és itt található Románia egyik leghíresebb sóbányája, amely alkalmas a légzőrendszer különböző betegségeinek (asztma, hörghurut, krónikus rhinitisz, szilikózis) kezelésére.

Az Országos Rehabilitációs, Fizikai Orvostudomány és Balneológia Intézet szerint országszerte 477 települést tartanak számon ahol gyógykezeléseket folytatnak, ezekből 38 Hargita megyében, 29 Kovászna és 6 Maros megyében található. A legismertebb szulfátforrások Hargita megyében vannak, ezeknek alacsony a radioaktív hatása és egyéniek Európában.

Kezelő központok

Az üdülőhelyeken található kezelőközpontok a legtöbb esetben a szállást biztosító egységek, szállodák, panziók, villák, keretén belül működnek.³⁰ 1996 és 2000 között a befektetések hiánya miatt jelentősen lecsökkent a kezelőközpontokkal rendelkező üdülőhelyek száma. A megye gazdag gyógyvizes forrásokban azonban ezek hasznosítása nagyon csekély, számos, régebben modern és híres kezelőközpont bezárt, mivel nem volt befektetés és így ezek egyre inkább nem feleltek meg a turisták elvárásainak. Erre egy nagyon jó példa a borszéki kezelőközpont, amelyet a közelmúltban zártak be.

---

³⁰ A gyógyturizmus stratégiája, első rész – INCDT, Bukarest, 2006. szeptember

Ugyanakkor, tudunk felsorolni számos kezelőközpontot, amely most nyílt, vagy amelyiket felújítottak:

- Zsögöd fürdő, Csíkszereda, amit nemrég felújítottak és itt melegített borvizes medencék, szauna és mofetták vannak
- Szejke fürdő, Udvarhely, itt is borvízforrás és mofetták találhatók
- Nádas fürdő, Újtusnád, itt hagyományos borvizes népi fürdő található
- Rákos, itt nemrég felújított kezelőközpont található

2.2.10 Táblázat: A Hargita megyei központokban végzett különböző gyógykezelések

Település	Gyógykezelések	A kezelésekhez szükséges berendezések, felszerelések
Tusnádfürdő	Elektroterápia	Szénsavas borvizes kádak, galvánfürdők, parafinos pakolások, elektroterápiához szükséges felszerelések, mofetták, széndioxidos termék, gyógynövényes fürdők, szabadtéri gyógyvizes medencék, tornatermek, belső kezeléshez szükséges felszerelések
	Hidroterápia	
	Fizioterápia	
	Masszázs	
	Mágneses terápia	
Parajd	Szeleoterápia	A parajdi sóbánya 120 m-el a felszín alatt található és az itt belélegzett levegő számos légzési betegség gyógyítására alkalmas
	Klímaterápia	

Forrás: A gyógyturizmus stratégiája, első rész – INCDT, Bukarest, 2006. szeptember

A megyében számos gyógyfürdő van még, amelyek nem felelnek meg a törvény által előírt feltételeknek és így nem működhetnek:

- Szelterszi fürdő
- Kirúj fürdő
- Remete
- Szeredai fürdő
- Dugásfürdő
- Árcsói fürdő
- Sósfürdő – itt a munkálatok nincsenek befejezve
- Kászonjakabfalva, a szanatórium magántulajdonban van, de nem működik
- Madicsai fürdő, Karcfalva
- Szentimrei Büdösfürdő, bezárva
- Bánffy fürdő, Maroshévíz, 26 – 28 fokos termálvizes strand található
- Sötétpatak, Gyimesközéplak

Annak ellenére, hogy a kezelőközpontok tulajdonosai 1990 után korszerű felszereléseket vásároltak, napjainkban ezek már elhasznált állapotban vannak, és nem felelnek meg a turisták igényeinek.

Wellness központok

Az országban az elmúlt időszakban jelentek meg az úgynevezett wellness központok, amelyek inkább a nagyvárosokban és megyeközpontokban találhatóak nem pedig az üdülőhelyeken. A wellness úgy is leírható mint olyan életmód amelyben az ember nagy hangsúlyt fordít a természetes gyógymódokra a lelki és fizikai egyensúly elérése érdekében. A wellness központok szolgáltatási közé tartoznak az aromaterápiás masszázs, narancsbőr kezelés és algás pakolás.

A legfontosabb wellness központok a megyében a következők:

- Hunguest Hotel Fenyő, Csíkszereda – itt a turisták választhatnak a svéd, gyógy és narancsbőr elleni masszázsok közül, ugyanakkor a vendégek számára kardió gépekkel is felszerelt fitness terem van, a turisták részt vehetnek a reggeli aerobik órákon, miután választhatnak az svéd- vagy az infrasauna között. A turisták rendelkezésére áll még egy Kneipp medence és egy jakuzzi.
- Flamingo Szálloda, Csíkszereda – itt található a város legnagyobb fedett úszómedencéje (180 m²), a medence vízének hőmérséklete 28 °C, mélysége pedig 1,40 m-től 1,80 m-ig terjed. A hotelben található még fitness terem, masszázs szalon, szolárium és jakuzzi.
- Küküllő Szálloda, Székelyudvarhely – a szálloda szabadidő központja bővelkedik kikapcsolódási lehetőségekben. A turista élvezheti a szauna, a pezsgőfürdő és a masszázs frissítő élményét. A szakemberek segítségével a turista kipróbálhatja a relaxáló-, talp-, frissítőmasszázs jótékony hatását.
- Villa Vitae Panzió, Székelyudvarhely – itt található egy 90 négyzetméteres gyógyvizes úszómedence, finn szauna, 6 férőhelyes jakuzzi, egyedi tervezésű gőzfürdő valamint a vendég igénybe veheti még a Kneipp kezelést is.
- Tusnád Szálloda, Tusnádfürdő - A kezelőközpont, jól felszerelt rendelők összessége, amelyek megfelelnek sajátos kezelési formák alkalmazására. A természetes terapeutikus faktorokat használják fel mint a szénsavas ásványvíz, moffetta, fizikális gyógyprocedúrák és mozgásterápia gyógy-kezelőkúra formájában (terapeutikus, egészségmegőrző, megelőző). Ugyanakkor, a vendégek igénybe vehetik az itt található labor szolgáltatásait valamint szakemberek véleményét is kérhetik az étkezéssel kapcsolatosan.

Nagy népszerűségnek örvendenek világszerte az akupunktúra, a szépségápoló kezelések, gyógynövényes és gyümölcsös kezelések, amelyek, ahogy a fentiekből is kitűnik, rendelkezésére állnak a megyébe látogató turisták számára is. A turisták számos kezelőközpontban igényelhetik a világszerte is ismert gyógytermékkel való kezelést.

II.2.4. A turisták tájékoztatása

A turisták tájékoztatása nem egyforma módon történik a megye különböző településein. Az információs irodákat általában a helyi önkormányzatok finanszírozzák, de vannak vállalkozók is, akik működtetnek ilyen irodákat. Az információs irodák nemcsak a megyébe érkező turisták tájékoztatásában töltenek be fontos szerepet, ezek feladata, hogy vonzzák a megyébe a turistákat azáltal, hogy különböző turisztikai kiállításokon vesznek részt az országban és külföldön, ahol lehetőségük nyílik népszerűsíteni a megyét a belföldi és külföldi turisták körében.

A megyében található információs irodák nem működnek a megfelelő módon, azonban széleskörű szolgáltatásokkal állnak a turisták rendelkezésére.

A megyében a következő információs irodák találhatóak:

1. Tusnádfürdői információs iroda: 2005-ben létesítették, 1990 után az első ilyen jellegű iroda, és a Tusnádfürdői Turisztikai Egyesület működteti. Előnyös helyen található, csak a nyári időszakban van nyitva, reggel 9.00 órától este 23.00 óráig, két alkalmazott dolgozik itt és egyelőre nincs weboldala.
2. Borszéki információs iroda: az iroda 2004-ben létesült, a tusnádfürdői irodához hasonlóan csak a nyári időszakban tart nyitva, egy alkalmazottja van, akit a helyi turisztikai egyesület fizet. Az iroda székhelye a helyi tanács által fenntartott épületben van.
3. Gyergyószentmiklósi információs iroda: 2004-ig a helyi önkormányzat működtette az irodát, majd a helyi turisztikai egyesület vette át az iroda működtetését. Sajnos az iroda nem egy előnyös helyen található, de a nyitva tart minden évszakban.
4. Parajdi információs iroda: az egyik legrégebbi iroda, 1991-től működik a helyi turisztikai egyesület támogatásával. Nagyon modern, közel van az üdülőttelep központjához, egész évben nyitva van és két alkalmazott dolgozik itt. A www.praid.ro weboldalon több információ található az irodával kapcsolatban, de sajnos ez nem mindig elérhető.

5. Csíkszeredai információs iroda: ez az iroda nem működik megfelelően. Sajnos még a székhelye sem könnyen megtalálható, a polgármesteri hivatal emeletén található az iroda, de a városba látogató turisták számára ez nincs sehol feltüntetve. Az iroda inkább egyes események, mint gasztronómiai versenyek, megszervezésében vesz részt. A város weboldalán sem találhatunk információt az irodával kapcsolatban.
6. Székelyudvarhelyi információs iroda: az iroda 2000 óta működik a Phare, európai program, keretén belül nyert pályázat által hozták létre. A város központjában található és aktív szerepet vállal a helyi turizmus fellendítésében. A turisták tájékoztatásán kívül számos tevékenysége van az irodának: több promóciós anyagot adott ki (az utolsó 2007-ben jelent meg, amely egy katalógus a helyi szolgáltatókkal), úgynevezett "study" körutakat szervezett a helyi jellegzetességek megismerése céljából, és ugyanakkor rendszeresen szervez találkozót az idegenforgalmi szolgáltatók számára. Weboldala is van, ahol a turisták számos információt találhatnak és véleményüket is közölhetik.

Az információs irodákon kívül még más kezdeményezések (többé-kevésbé hatásosak) is voltak a turizmus fellendítése érdekében. Nemrég Csíkszeredában felszereltek egy érintő képernyős monitort, amelynek segítségével többféle információhoz is hozzájuthatnak a turisták; a megyei tanács kiadott egy idegenforgalmi információs CD-t, azonban ez eléggé hiányos; több reklámanyagot, szórólapot is nyomtattak, de sajnos ezek sem megfelelőek, mivel az információk nem teljeseek, a használt képek mindig statikusak, nem sugallnak mozgást, nem barátságosak.

Ugyanakkor, fontos megemlíteni, hogy hiányosság észlelhető, ami a különböző térképeket illeti. Kevés típusú térkép vásárolható és ezek sem mindig tartalmazzak minden szükséges információt. Kevés a pontos és aktuális információkat magába foglaló regionális és utas térkép. Nincs megbízható, pontos és részletes információkat magába foglaló térkép, amit lehetne használni gyalogtúráknál, lovaglásnál vagy akár biciklitúrák esetében. Sajnos a létező térképek is kevés számban kaphatók az információs irodákban, ugyanakkor hiányzik egy megyei eseménynaptár is.

II.2.5. A megyéről alkotott kép a külföldi piacon. A megye népszerűsítése külföldön

II.2.5.1. A turisztikai desztinációról alkotott kép

Székelyföld és Hargita megye bemutatása érdekében több formális és informális forrásokat használtunk. A következő leírásban olyan forrásokat használtunk, amelyek Romániát, azon belül Erdély mutatták be, mint turisztikai desztináció.

A KPMG – Travel, Leisure and Tourism által 2005 és 2006-ban³¹ végzett tanulmányt az Országos Turisztikai Hatóság kérésére, amelyben Romániát vizsgálja, mint turisztikai desztináció a magyarországi piacon. Az említett tanulmány mellett forrásként használtuk még a romániai Turisztikai Információs Irodák képviselőinek a véleményét is mivel ezek az irodák munkájuk által sok turistát küldenek a megyébe. A későbbiekben megvizsgáljuk a magyarországi sajtóban megjelent cikkek alapján alkotott képet Erdélyről. Több mint 300 újságcikket vizsgált meg a szerző, amelyek Romániáról, mint turisztikai desztináció³², szólnak. Ebből a 300 cikkből 120 Erdélyről szól. Az újságcikkekben tett említések Erdélyről kitűnően tükrözik a róla alkotott képet, mint turisztikai desztináció. Ugyanakkor, megvizsgáljuk Székelyföld³³ népszerűségét is többféle szempontból, mindezek alapján pedig levonjuk a következtetéseket, amelyek a megye turisztikai és marketing stratégiájának alapját fogják képezni.

II.2.5.1.1. Románia, mint turisztikai desztináció

A KPMG által végzett tanulmány során a kutatók több érdekes választ kaptak kérdéseikre. 500 megkérdezett személy 200 különböző dolgot asszociált Romániával, amelyekből csupán 39 (29%) volt negatív és ezek olyan dolgokra vonatkoznak mint a szegénység, szemét és az utak rossz állapota. A magyarországi turisták többsége főleg Erdélyre gondolt, amikor Romániáról, mint turisztikai desztináció, kérdezték őket. A természeti szépségek és a hegyek pozitív képet sugallnak a turisták körében. Érdekes, hogy 56%-a azoknak akik soha nem voltak Romániában nem tudott bármit is asszociálni Romániával, azoknak az egyéneknek akik már jártak az országban csak 17%-a asszociált spontán valamit az országgal.

2.2.13.Ábra: Romániával, mint turisztikai desztinációval, asszociált fogalmak (% KPMG, n³⁴ = 500, n1 = 393, n2 = 107)

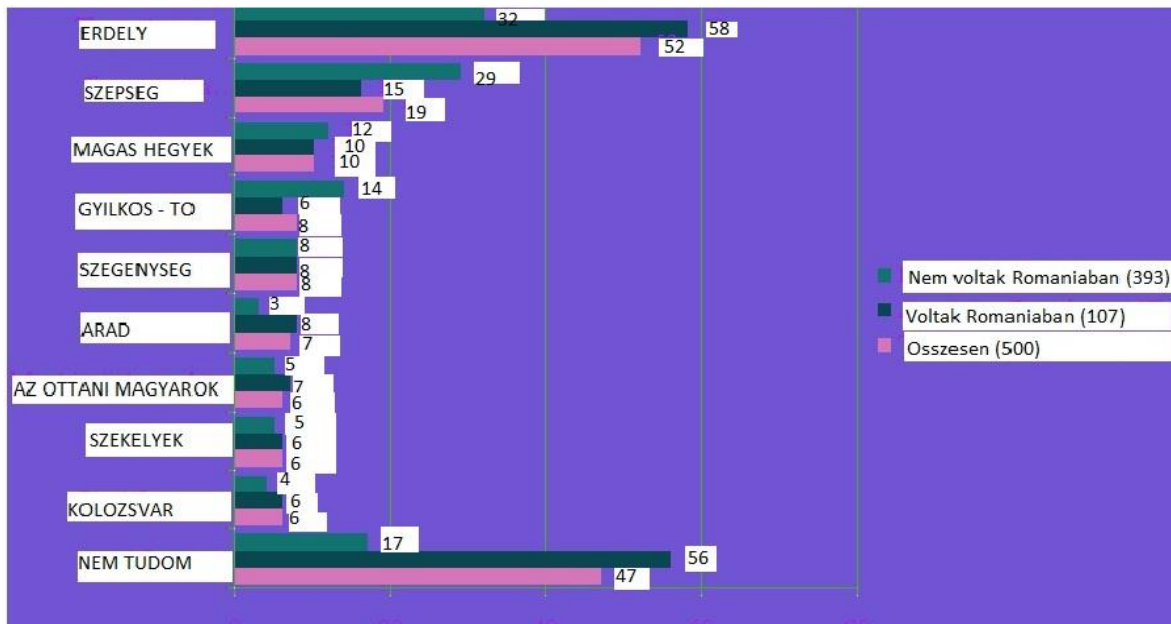
---

³¹ KPMG – Travel, Leisure and Tourism, 2005: Románia, turisztikai desztináció a magyarországi piacon

³² Fizetett reklám nélkül

³³ , Hargita, Kovászna és Maros megye, azzal a megjegyzéssel, hogy a két utóbbi nem tartozott teljes egészében atörténelmi Székelyföldhöz

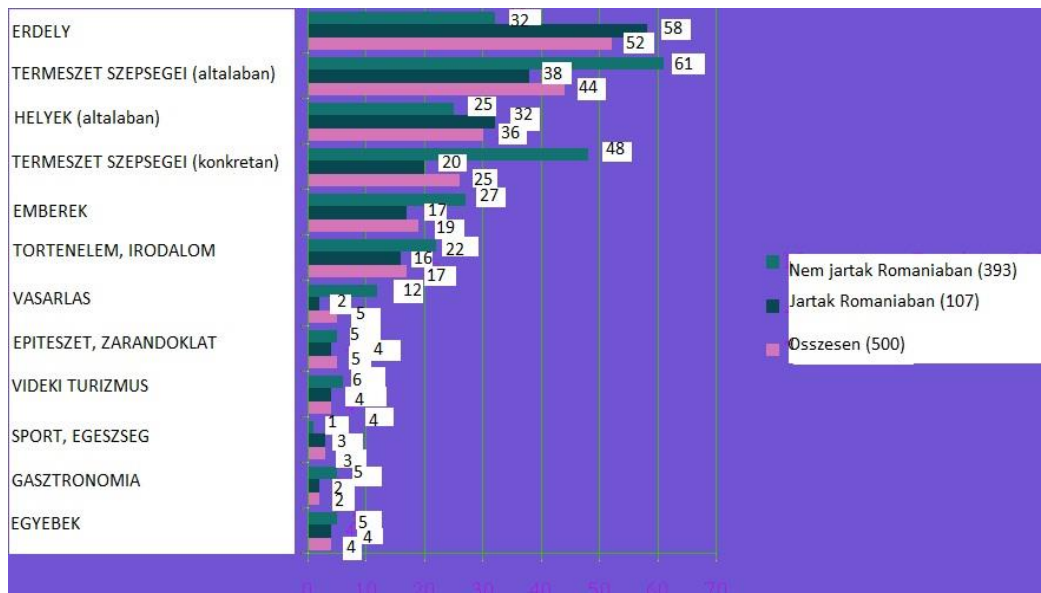
³⁴ n = a kérdezettek száma

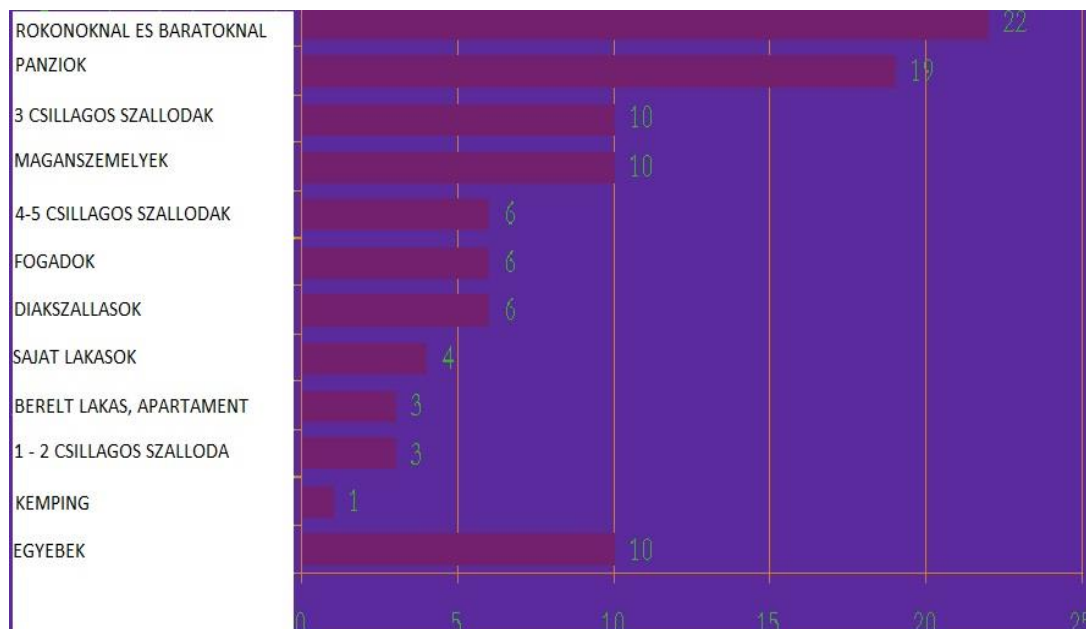
Azok az egyének, akik már jártak Romániában, a Gyilkos – tavat (14%) valamint a Békási szorost (10%) asszociálják az országgal, ellentétbe azokkal, akik nem jártak még Romániában, és ezeknek a turistáknak csak 6% illetve 1% - nak jut eszébe Romániáról a Gyilkos – tó és a Békási szoros. Az országban nem járt turisták leginkább a magyar történelemből ismert nagyvárosokat kötik Romániához.

2.2.14 Ábra: Romániával, mint turisztikai desztináció, asszociált fogalmak (% KPMG, n = 500, n1 = 393, n2 = 107)

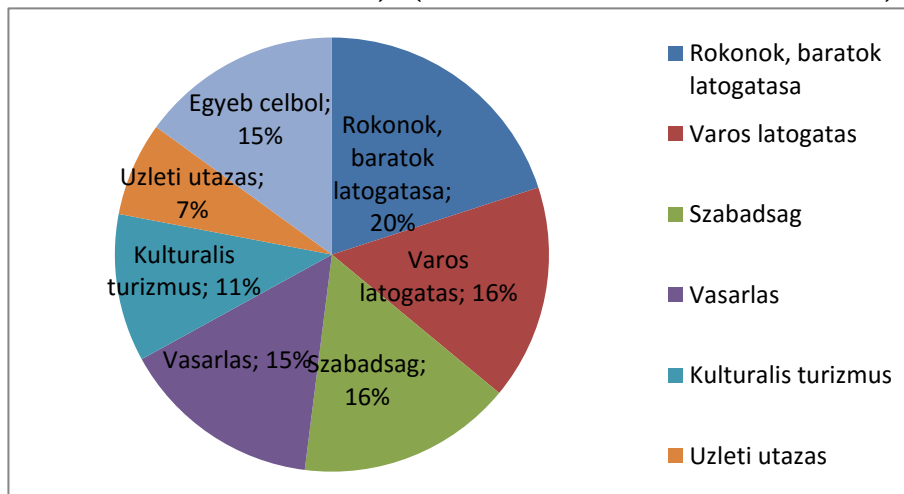
2.2.15 Ábra: Kedvelt szálláshelyek Romániában (%KPMG, n = 80, az utóbbi 3 évben)

A magyar turisták, akik Romániába, Székelyföldre látogatnak, az olcsóbb szálláshelyeket veszik igénybe. A turisták 22% barátoknál és rokonoknál száll meg, 19% - panziókba, 10% -

magánszemélyeknél, 6% - fogadókban.³⁵ Az országba látogató turisták nem nagyon kedvelik a szállodákat, csupán 19% - uk vette igénybe a szállodákat.

2.2.16. Ábra: Az utazás célja (az utóbbi 3 évben; KPMG, n = 107)

Ahogy a fenti ábra adataiból is kitűnik, a magyar turisták több célból utaznak Romániába. Leginkább a barátokat és rokonokat látogatják a magyar turisták, ugyanakkor sokan jönnek városlátogatás céljából³⁶ is, vagy itt töltik szabadságaikat. Azok, akik vásárlás céljából jönnek Romániába, inkább az ország nyugati városait látogatják. A magyar turisták több mint egy éjszakát töltenek általában az országban és inkább a hegyekben vagy vidéken szállnak meg.

2.2.17. Ábra: Az utazás célja a következő 3 évben (%), (KPMG, n = 170)

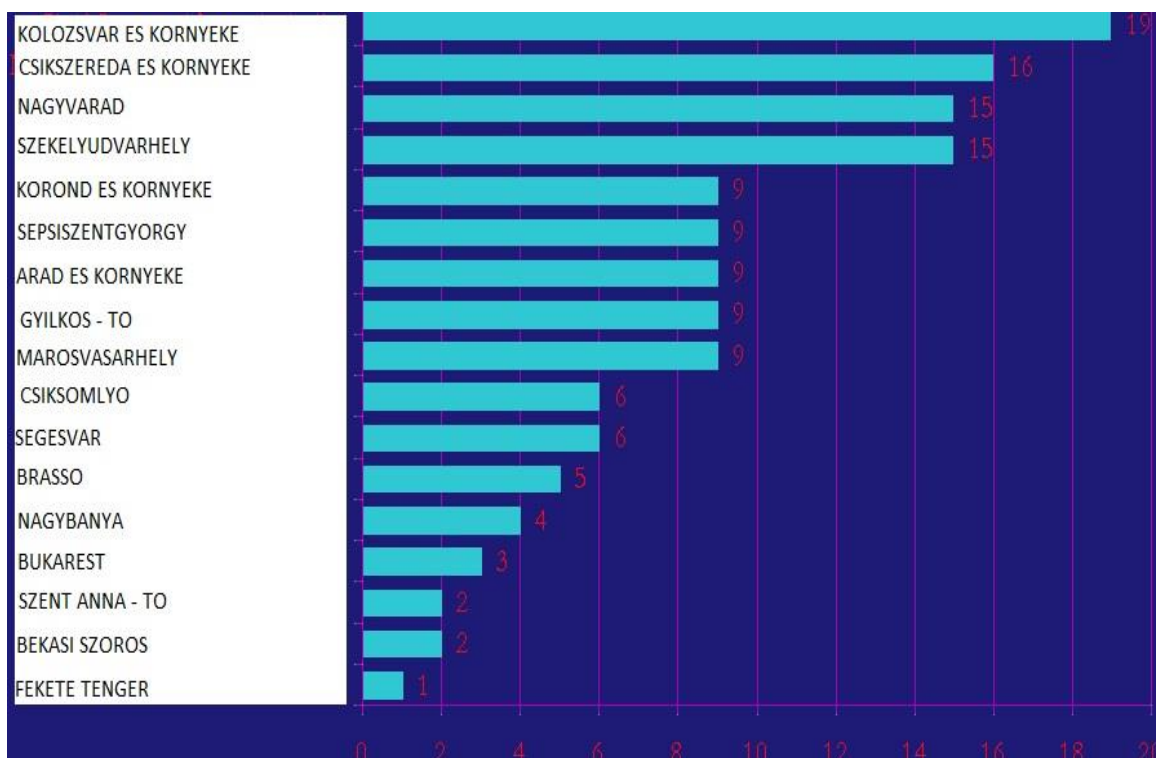

³⁵ Az adatok változnak az első két szálláshelyek esetében

³⁶ Ez főleg Romániára jellemző, és kevésbé Székelyföldre

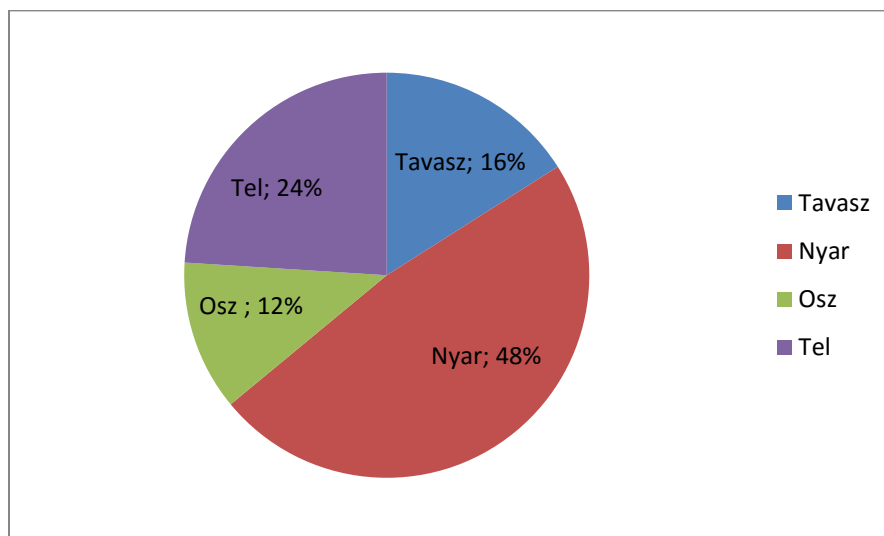
Ahogy a fenti ábrából is kitűnik, a turisták az elkövetkező 3 évben főleg rokonok és barátok látogatása céljából tervezik, hogy Romániába utazzanak. A turisták 18%-át az itt található természeti szépségek motiválják, hogy Romániába utazzon.

2.2.18. Ábra: Kedvelt desztinációk Romániában (% KPMG, n = 107, akik már voltak az utóbbi 3 évben az országban)

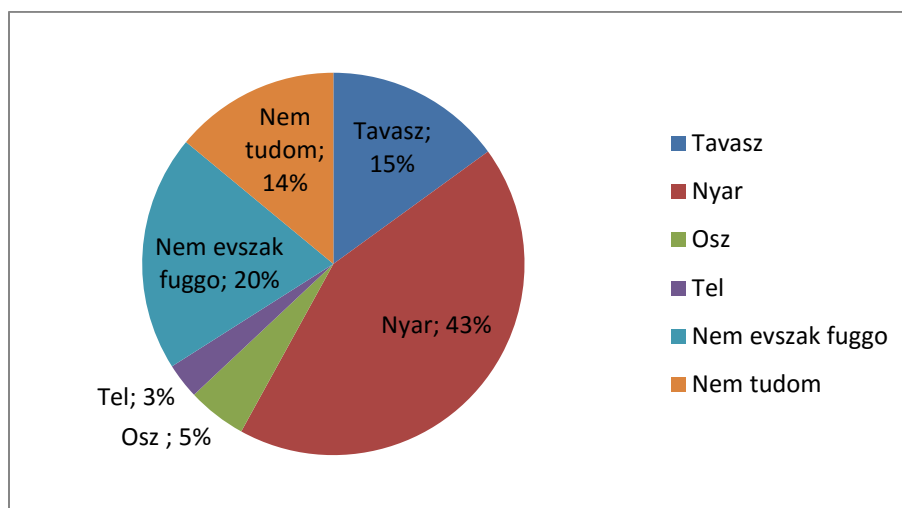

A magyar turisták 59% - általában egy míg 41% - a több mint egy desztinációt látogatott meg Romániában. A 107 megkérdezett személyből 57% székelyföldi desztinációt választott és ezek közül 80% Hargita megyei településeket látogattak meg.

2.2.19. A romániai utazások szezonalitása (% ,KPMG, n = 107, akik voltak az utóbbi 3 évben az országban)

2.2.2o Ábra: Utazások szezonalitása a jövőben (% ,KPMG, n = 16o, akiknek szándékukban áll Romániába utazni az elkövetkező 3 évben)

Ha az utóbbi két ábrát összehasonlítjuk, megfigyelhetjük, hogy a turisták inkább a nyári időszakban szeretnek Romániába látogatni.³⁷

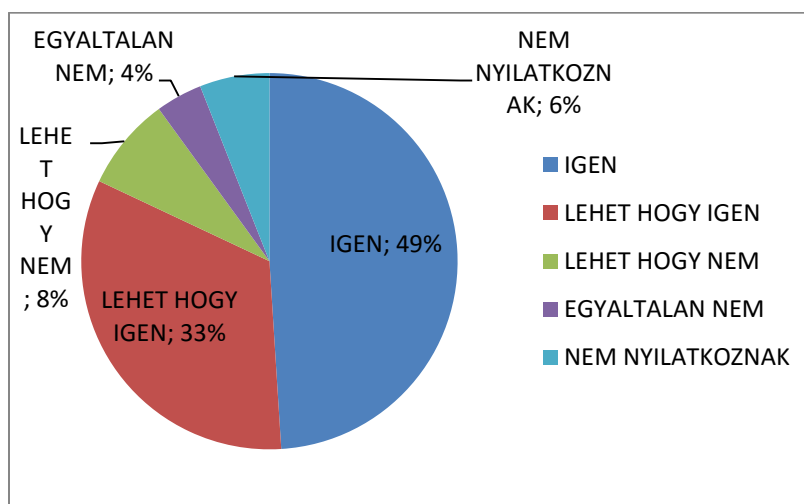
³⁷ Hargita megyében az adatok változhatnak, mivel sok turista érkezik a megyébe a téli ünnepekkor, és a csíksomlyói búcsú alkalmával, és így a nyári időszakra vonatkozó számok csökkennek.

2.2.21 Ábra: A turisták elégedettsége (1-től 10-ig osztályozva, KPMG, n = 107)

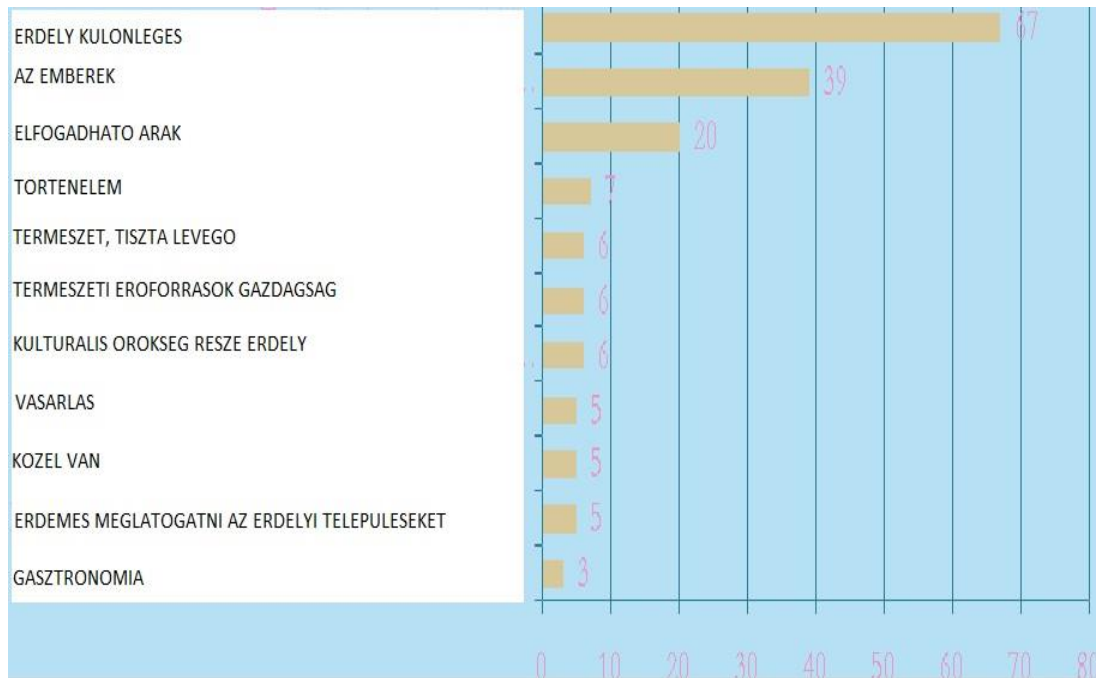

Az ábrából kitűnik, hogy a tisztaság/higiéncia 5 alatti értékelést kapott, a közszállítás és a turisták tájékozódását segítő eszközök is alig értek el 5 feletti értékeket. A legmagasabb értékeket a szállás, a vendégszeretet és a pénz vásárló ereje érte el.

2.2.22. Ábra: A turisták ajánlják-e vagy nem Romániát, mint turisztikai desztináció (%), KPMG, n = 107, akik már jártak Romániában az utóbbi 3 évben)

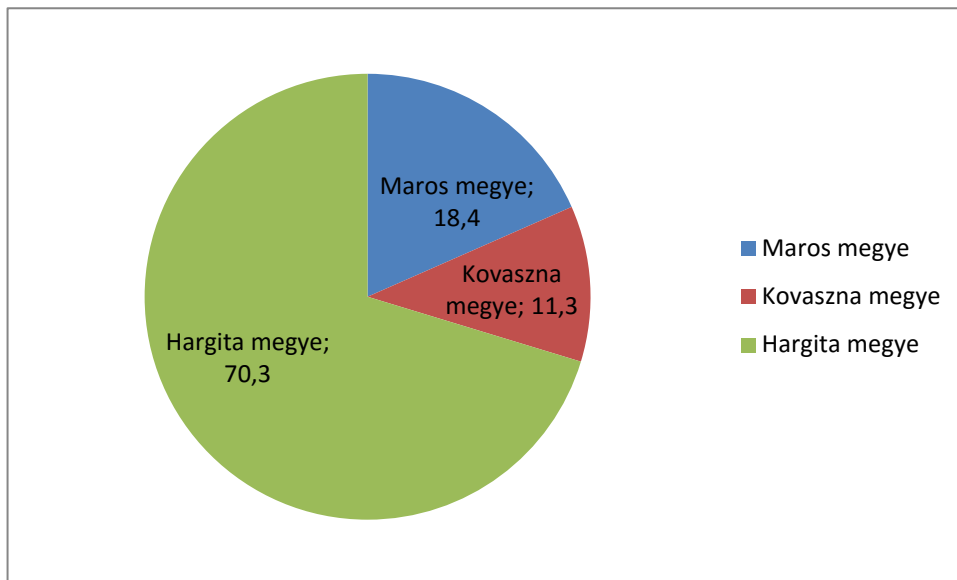
2.2.23. Ábra: Érvek Romániába való látogatás mellett (% , KPMG, n = 107, akik jártak Romániában az utóbbi 3 évben)

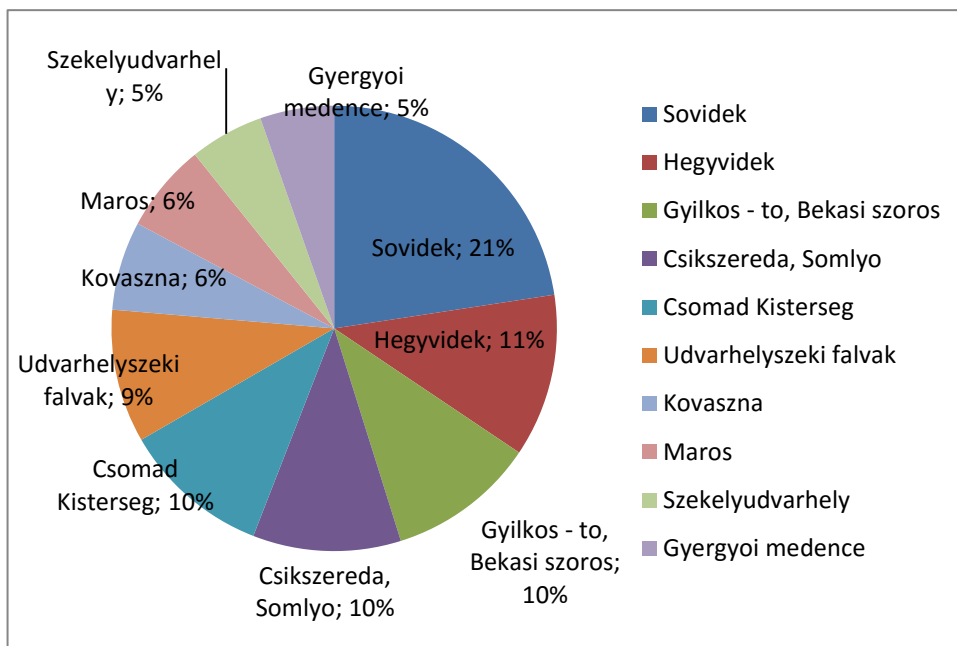
Majdnem fele a megkérdezett egyéneknek ajánlaná Romániát, mint turisztikai desztináció, kevesen vannak, akik egyáltalán nem ajánlanák, csupán 12%. A legtöbb turista úgy gondolja, hogy érdemes Romániába látogatni, mivel szép a táj Erdélyben, az emberek vendégszeretőek és kedvező árak vannak ami a szolgáltatásokat illeti.

II.2.5.1.2. Székelyföld népszerűsége és népszerűsítése

2.2.24. Ábra: Kovászna, Hargita és Maros megye népszerűsége (% , K.G.³⁸ , x³⁹ = 239)

2.2.25. Ábra: Kistérségek népszerűsége (% , K.G., x = 239)

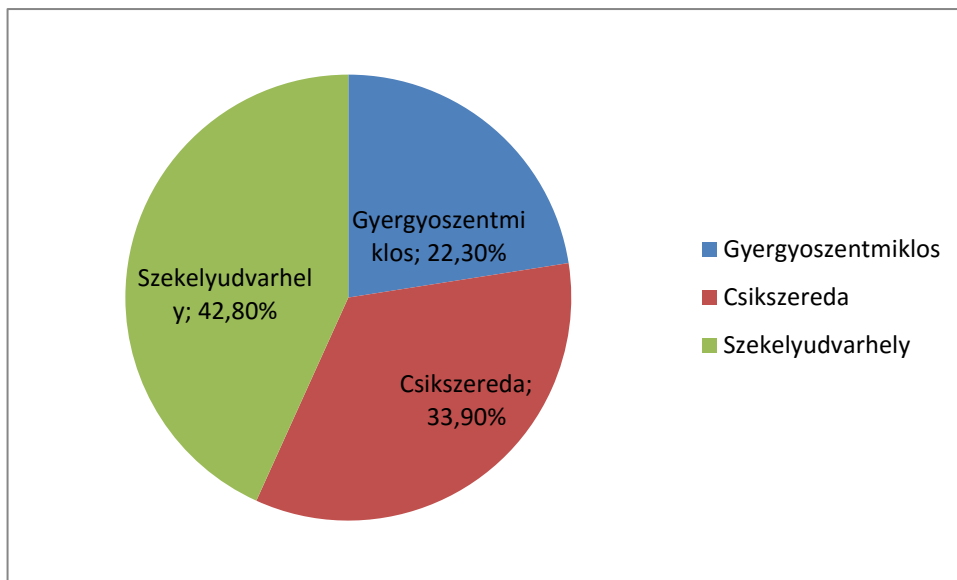

³⁸ Kerekes Gábor, saját tanulmányok

³⁹ Sajtóban tett említések száma

Sóvidék a legnépszerűbb a turisták körében, amely Hargita és Maros megyék határán helyezkedik el és magába foglalja Parajdot, Korondot, Sófalvát és Szováta városát.

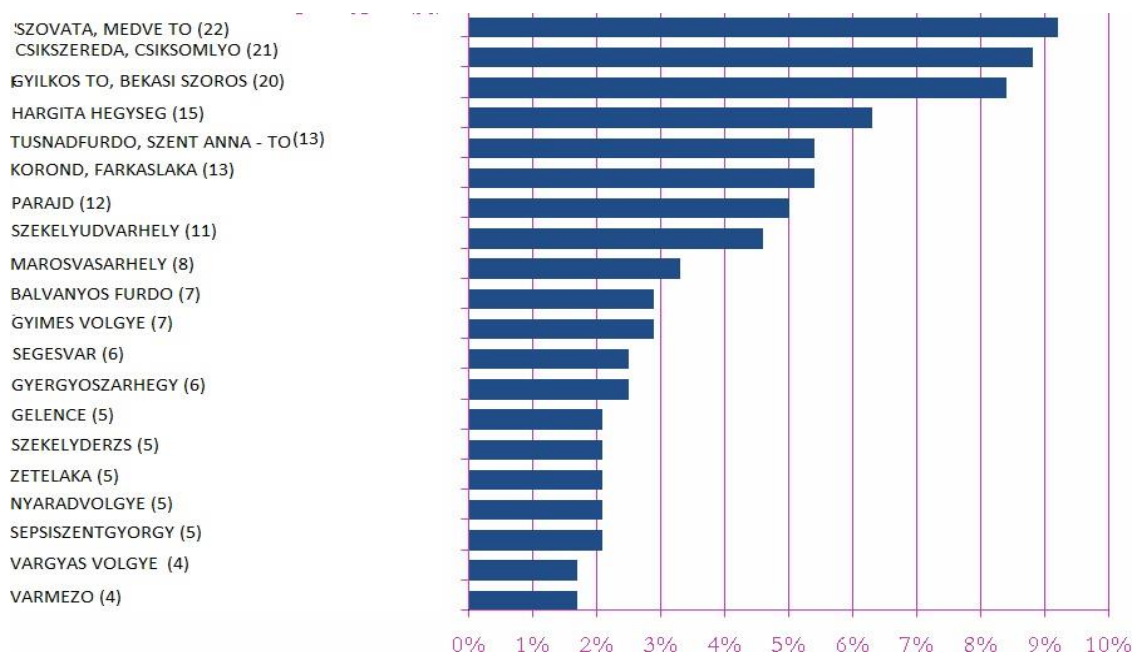
2.2.26 Ábra: Hargita megye településeinek népszerűsége (% , K.G., x = 239)

Mindhárom térségben van legalább egy látnivaló: csíki zónában Szent Anna – tó és Csíksomlyó, gyergyói zónában Gyilkos – tó és a Békási szoros, az udvarhelyi zónában Farkaslaka és Korond - Parajd térsége.

2.2.27. Ábra: A desztinációk népszerűség⁴⁰ (% , K.G., x = 239)

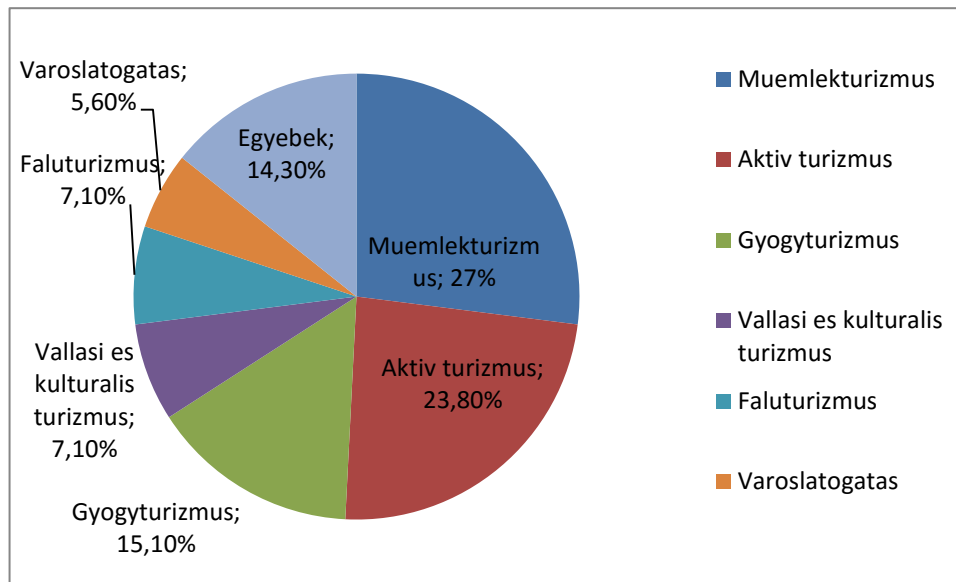

A fenti adatok a Román Turisztikai Információs és Promóciós Iroda budapesti képviselőjénél talált sajtó archívumból származnak. Az adatok összhangban vannak más turisztikai és promóciós irodák által szolgáltatott adatokkal, főleg olyan országokból ahonnan érkeznek turisták Romániába (Németország, Olaszország, Nagy Britannia, AEA, Izrael).

Több mint 120 újságcikket vizsgáltak meg, amelyek a 2006 – 2008 periódusban jelentek meg a magyar sajtóban és székelyföldi desztinációkról szólnak. Ezekből kitűnik, hogy a székelyföldi megyék közül Hargita megye népszerűsége nagyobb, ez részben azzal magyarázható, hogy jobb a megye promóciója, részben pedig azzal, hogy a megye turisztikai kínálata nagyobb, mint például Kovászna megyéé.

⁴⁰ Az ábrán zárójelben a desztinációkról tett megemléltések száma

2.2.28 Ábra: A turizmus formáinak népszerűsége (% , K.G., x = 239)

A műemlékturizmus magába foglalja olyan templomok, várak és múzeumok látogatását, amelyek világszerte ismertek. Az aktív turizmus a túrázásokra, vadászatra és a téli sportokra vonatkozik. A statisztikai adatok szerint a gyógyturizmus keretén belül leginkább magyar turisták látogatnak az országba, és közülük a legtöbben Szovátát és Parajdot látogatják. Az adatokból kitűnik, hogy azok a turisták, akik vidéki panziókba szállnak meg, kevésbé veszik igénybe az opcionális programokat, amelyeket a panziók állítanak össze a vendégeik számára. A kulturális, vallási turizmus és a műemlékturizmusban egy enyhe átfedés tapasztalható. Kulturális, vallási turizmus keretén belül fontos megemlíteni, hogy számos turista érkezik a megyébe a régi zene fesztivál, az Ezer székeley leány és a Pünkösdi búcsú alkalmával.

Számos olyan esemény van, amelyik nem kötődik a turizmushoz, de népszerűsítése a magyarországi médiában, nagymértékben hozzájárul a megye népszerűsítéséhez (fesztiválok, hoki meccsek, mivel Hargita megyei csapatok részt vesznek a magyar jégkorong bajnokságban).

Negatív jellemzők Romániára, mint turisztikai desztináció⁴¹

A KPMG által végzett tanulmány alkalmával megkérdezett turisták számos negatív dolgot soroltak fel Romániára vonatkozóan:

- A környezetvédelem nem megfelelő
- Egyes épületek építészeti stílusa és arculata
- Légszennyezés és szemét
- Higiénia (illemhelységek hiánya főleg vidéki panziókban)
- Bürokrácia
- A szórakoztató programok hiánya

II.2.5.2. Népszerűsítés

A népszerűsítés eszközei közül a következőket említhetjük meg:

- Prospektusok, szórólapok: ezeket rendszeresen kellene kiadni
- Rövid bemutató filmek
- Turisztikai kiállításokon való részvétel: az egyik legnépszerűbb promovási módszer. A vendéglátó ipar képviselői, a megyei és helyi önkormányzatok részt vesznek több turisztikai kiállításon az országban vagy külföldön. Egyes vállalkozók az állami finanszírozás segítségével, mások pedig saját költségeiken vesznek részt a turisztikai kiállításokon. Számos vállalkozó a külföldi partnerek standján mutatja be kínálatait vagy esetleg a szállodaláncok standjánál, amelyeknek ő is tagja.
- Internet (e-marketing): egyre inkább használt eszköz. A szolgáltatók saját weboldalon népszerűsítik önmagukat és ezeken az oldalakon már lehetséges az on-line foglalás is.
- Utazásszervezők, újságírók és véleményformáló személyek számára rendezett látogatások. Annak ellenére, hogy ez jó módszer, nagyon kevesen használják pedig még olcsóbb is lenne mint a médiában való népszerűsítés.

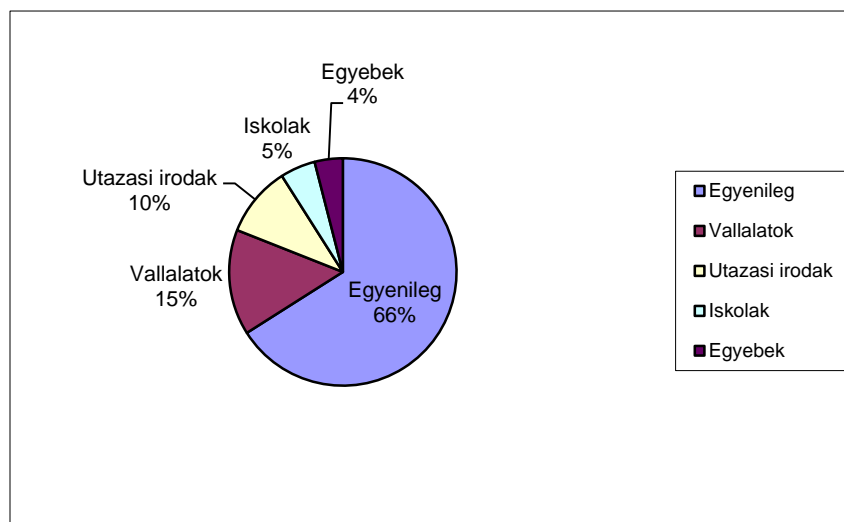
⁴¹ Forrás: KPMG

A mi véleményünk szerint a turizmus népszerűsítése nem megfelelő, nincs kellő képen finanszírozva és megszervezve. Ezt a helyi, mikro-regionális, megyei illetve regionális szintű integrált marketing strukturális és szervezési hiányosságai okozzák. Általános tendenciaként az önszerveződés képességének hiánya, gyengesége észlelhető. Továbbá, más országokhoz képest, Romániában a turisztikai promocióval megbízott központi közigazgatási egységnek nincsenek területi/kihelyezett irodái, ezért a helyi közigazgatás szintű turisztikai promoció és információszolgáltatás (branding, vizuális identitás, procedúrák, módszerek, szabályozás) központi koordináció nélkül történik.

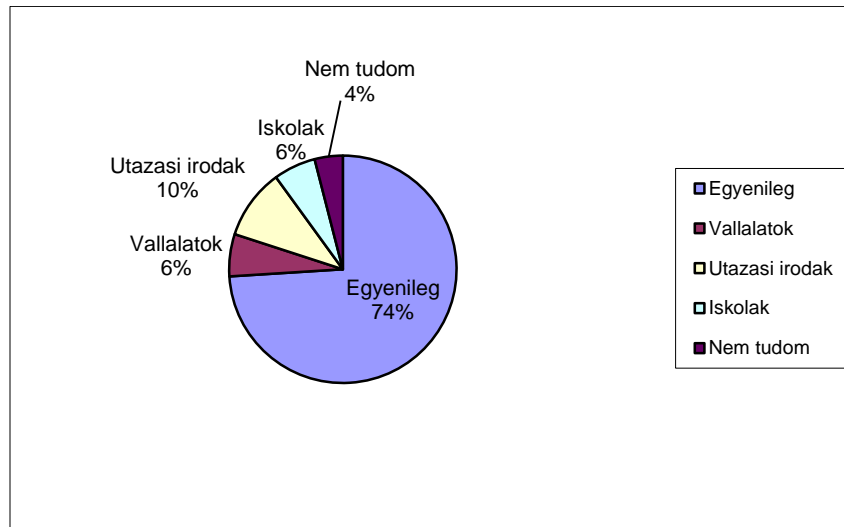
II.2.5.3. A turisztikai termék forgalmazása

A Romániába érkező turisták általában saját maguk szervezik meg a látogatást, kevés esetben fordulnak utazási irodákhoz. Ugyanakkor, sok magán vállalkozó szervez kirándulásokat az alkalmazottjainak, vagy még a szállítási vállalatok szerveznek utazásokat.

2.2.29. Az utazások szervezői (% , KPMG, n = 107, akik voltak az utóbbi három évben Romániában)

2.2.3o. Ábra: Az utazások szervezői (% , KPMG, n = 16o, akik szándékoznak utazni Romániába az elkövetkező 3 évben)

Az utóbbi két ábrából kitűnik, hogy a legtöbb turista nem veszi igénybe az utazási irodák szolgáltatásait, inkább egyénileg szervezik meg utazásaikat. A turisták által leginkább használt információ források a következők:⁴²

- barátok, rokonok (29%)
- internet (27%)
- személyek, akik már voltak az országban (21%)
- turisztikai útmutatók (12%)
- Románia lakósága (1o%)
- Térképek (8%)
- Turisztikai kiállítások (6%)
- Utazási irodák (6%)
- Nem tájékozódnak utazás előtt (24%)

A Romániába utazó turisták számára, a csomagokat általában utazási irodák adják el, akik meg is szervezték az illető utat, valamint még számos viszonteladó. Nincsenek utazási irodák, amelyek csak Romániába szerveznének utazásokat. Az irodák legtöbb ajánlatai (75%) Székelyföldre szólnak. A következő csomagokat találhatjuk az utazási irodák ajánlatai között:

Körutak: a legtöbb körutas ajánlatai a magyar utazási irodáknak van. Ezek a körutak általában 7 – 8 naposak és főleg erdélyi településeket foglalnak magukba.

⁴² Forrás: KPMG, n = 107, akik az utóbbi 3 évben utaztak Romániába, több válasz is elfogadható

Üdülés (Szováta, Parajd): 2 napos csomagok gyógyfürdőkhöz

Túrázás: egyes aktív turizmusra szakosodott utazási irodák ajánlatai között találunk ilyen ajánlatokat. Túrázások, szánózás a Hargita hegységekben, Nagyhagymásban, stb.

Síutak: ezek az ajánlatok leginkább a Madarasi Hargitára szólnak, kevésbé Hargitafüldőre

Kis körutak: ezek általában Székelyföldi, csak 3 – 5 naposok körutak

Az utazási irodák ajánlatai megfelelnek a különböző kategóriába sorolható turisták igényeinek. Nagyon sok ajánlat a faluturizmusra összpontosít, a legtöbb közép és felső kategóriájú szálláshelyeket és önellátású nyaralókat foglal magába.

Népszerű programok:

A turisták számára többféle csomagot állítanak össze szórakoztatás céljából:

- disznóvágás
- folklór programok
- gyógynövénytudás
- séta szekérral vagy hószánnal
- szilveszteri programok
- húsvéti szokások
- pálinka és ásványvíz kóstolás
- kenyér és kürtös kalács készítés
- népi mesterségek bemutatása
- kajakozás
- túrázások

Professzionális kapcsolat az utazási irodák és szolgáltatók között

A magyarországi utazási irodák és a romániai szolgáltatók direkt kapcsolat van. Az utazási irodák a következő jellemzőket említik a romániai szolgáltatókkal való kapcsolatukat illetően (a székelyföldi szolgáltatókra is vonatkozhat hiszen 70% - a az ajánlatoknak Székelyföldre szól).

- a romániai szolgáltatók nehézkes kommunikációja
- a szolgáltatók nem alkalmazkodnak az árakkal a piacon található igényekhez
- kevés esetben kötődik szerződés
- a legtöbb esetben a szolgáltatók nem adnak árengedményt az utazási irodáknak
- néhány esetben a szolgáltatók későn közlik az árakat

- a szolgáltatóknak nem célja, hogy meghosszabbítsák a turistaszezont

II.2.5.4. Következtetések és javaslatok

A székelyföldi, ezen belül a Hargita megyei ajánlatok a külföldi piacon elég szép számban léteznek, és főleg az aktív turizmusra, a műemlékturizmusra és gyógyturizmusra vonatkoznak. A turizmusnak ezen formái megfelelnek a térség turisztikai potenciáljának és ezt érdemes figyelembe venni a turisztikai brand felépítésénél. A rendezvény turizmust és hagyományos faluturizmust is kellene fejleszteni. Sok turista a faluturizmus keretén belül csak a szálláshelyeket veszi igénybe és nem vesznek részt a különböző specifikus programokon.

A tény, hogy e térség több irányban elképzelhető turizmusfejlesztési potenciállal rendelkezik, elkerülendő csapdahelyzeteket eredményezhet. Ez a turizmus típusok és desztináció-management elképzelések szervezetlen fejlesztésében nyilvánulhat meg, a területre fordítható erőforrások szétforgácsolását okozhatja, megzavarva a térség brand - jének világos kifejezését, a promociós és marketing tevékenységeknek okozva ezzel valós nehézségeket. Következtetés képen meghatározhatjuk a térség márka valamint a promociós stratégia néhány főbb elemét/irányvonalát.

- olcsó turisztikai desztináció
- változatos természeti látnivalók
- ásványvíz források, amelyek több féleképpen hasznosíthatók
- magyar kultúra és történelem
- etnikai és kulturális kíváncsiság
- harmónia ember és természet között
- megfelelő szálláshelyek
- inkább nyáron és tavasszal jönnek turisták
- létező feltételek, hogy több turistát vonzanak a megyébe télen

A fentiek értelmében javasoljuk, hogy rövidtávon lépéseket kell tenni a desztináció és termék management területén, valamint lépéseket kellene tenni, ami a turisztikai termék népszerűsítését is illeti. Szükség lenne többféle szórakoztató program szervezésére, anyagi támogatásra a helyi tanácsok részéről, valamint egy olyan marketing rendszer kialakítására, amelyet a központi hatóságok mellett a helyi tanácsok is támogatnának.

III. A Hargita megyei turizmus SWOT elemzése

III.1 A Hargita megyei turizmus SWOT elemzése

A SWOT elemzés a Hargita megyei turisztikai ágazat helyzetértékelésének egyfajta szintézise, amelynek keretében a megyei turizmus legfőbb problémái kerülnek elemzésre, ennek fejlesztési lehetőségeiből kiindulva. Ennek alapján érdemes a turisztikai befogadóképességet is elemezni, amelynek úgy pozitív, mint negatív elemei felfedezhetőek.

Az itt felsorolandó jellemzőket 4 csoportba osztottuk, annak függvényében, hogy pozitív avagy negatív hatást gyakorolnak a turizmus fejlődése szempontjából. Másfelől, a kedvező és kedvezőtlen jelenségek mindegyike a megyei turizmus belső vagy külső környezetéhez társítható, tehát ez is egy megkülönböztető, kategorizálható aspektus.

A SWOT elemzés összetevőit az erősségeknek, gyengeségeknek, lehetőségeknek illetve veszélyeknek számító jelenségek, elemek csoportjának felsorolása adja. Azt, hogy egy adott jelenséget vagy jellemzőt az erősségek és lehetőségek, vagy éppen a gyengeségek és veszélyek kategóriába sorolunk be, szakértői elemzés határozza meg, amelynek alapjául a következő kérdés szolgál: képesek vagyunk közvetlenül befolyásolni a szóban forgó jelenséget, avagy a jelenség fejlődéséhez kell alkalmazkodnunk, illetve a turisztikai fejlesztést ennek függvényében kell tervezzük.

A külső tényezők körét mindazon elemek, jelenségek adják, amelyek a megye külső aspektusait, illetve a megyei turisztikai szereplők hatáskörén kívüli tevékenységeket alkotják - ezek besorolása a SWOT elemzésben a lehetőségek vagy veszélyek kategóriaként történik. A lehetőségek és veszélyek a külső, mikro- és makrokörnyezet jellemzőit mutatják, amelyek kellő alkalmazása a megyei turizmus előnyére avagy hátrányára válhat. A mikro környezet alatt a turisztikai piac, a makro környezet alatt pedig a gazdasági, szociális, kulturális, jogi és politikai, technológiai, illetve természeti környezet értendő.

Az elemzés során a legjellemzőbb tényezőket, amelyek a megyei turizmus egészére általánosíthatóak, félkövér betűvel emeltük ki.

III.2 Erősségek

Turisztikai erőforrások

- a megye rendelkezik néhány különleges és egyedi, természetes avagy kulturális turisztikai célponttal, lásd a Békási szoros, Szent Anna tó és Mohos tőzezláp, Vargyas Szoros, a Szentpáli halastavak, a parajdi sóbánya, a korondi kézműves központ, a székelyderzsi erődtemplom, amely az UNESCO világörökség részét képezi, a csíksomlyói búcsújáró helyek, stb.

- a természeti környezet jó állapota, természet közelség, hegyvidékre jellemző állat és növényvilág, változatos növényzet, kontinentális éghajlat
- gazdag és változatos állatvilág, a hegyi patakok jellegzetes faunája
- a téli sportok művelésének kedvező időjárás és hóréteg megléte télen
- **bőséges ásványvíz és mofetta állomány**
- **védett és relikvia növényzet, különleges ökoszisztémák, több természetvédelmi terület**
- sokszínű, gazdag kulturális örökség úgy az épített elemek, mint a spirituális, lelki elemek tekintetében -
- a székely etnikum megléte vonzerő a magyarországi turista szegmens számára, fontos az etnikai turizmus, a rokonok és barátok látogatásából származó utazások szervezése, a testvér települési, testvérmegyei kapcsolatok kialakítása és ápolása
- a hegyvidék és erdők érintetlen, ősi természetes jellegének megőrzése
- a desztináció marketing egyik legfontosabb eleme: a székely-magyar etnikum nemzeti-regionális önazonosságának megőrzése
- a román kulturális elemek megléte, amely a turisztikai ajánlat sokszínűvé tételéhez, az országos piacon való jobb versenyképességhez vezet

Alap infrastruktúra

- néhány - a turisztikai objektumok megközelíthetősége szempontjából fontos megyei és országos útvonalat nemrég javítottak fel
- az ivóvíz és csatornázási rendszerek feljavítását célzó beruházása programok működnek

- környezettudatos döntéshozás a közigazgatási egységek körében, fenntartható hulladékgazdálkodási projektek elindítása
- telekommunikációs hálózatok fejlesztése, a világháló és mobil telefonhálózatok térnyerése vidéki környezetben is

Turisztikai infrastruktúra

- magánberuházások a szállásadói egységek esetében, a ***-os egységek arányának növekedése, főként a városi és vidéki panziókat illetően
- wellness szolgáltatások megjelenése néhány szállodai egységnél
- különleges gasztronómiai ajánlatot szolgáltatató vendéglők, étkezdék megjelenése
- hegyi tanösvények, útvonalak feljavítása iránti megnövekedett igény a civil szervezetek és helyi közigazgatási egységek részéről
- lovardák működtetése
- sípályák létrehozása és működtetése - újabb pályák és felvonórendszerekbe való befektetés

Népszerűsítés, informálás

- turisztikai információs központok és irodák létrehozása és működtetése
- hazai és nemzetközi turisztikai kiállításokon és vásárokon való részvétel
- szaktanácsadói cégek megjelenése, illetve felsőoktatási intézmények és szakirányok létrehozása a turizmus fejlesztése céljából

Humán erőforrás

- a turisztikai szakképzés széles skálájának a létezése, úgy a középiskolai mint a felsőoktatási keretben, amely ugyan elsősorban az elméleti tudásátadásra összpontosít
- szakmai felkészítők és képzések szervezése különböző turisztikai és vendéglátói tevékenységekhez köthetően, akkreditált cégek által

- viszonylag magas érdeklődés a fiatalok körében a turisztikai szakképzés iránt, illetve a felnőttképzés keretében, elsősorban a nők irányából

Szervezés

- a helyi közigazgatási egységek törekvése, hogy a turizmus igenis helyet kapjon a fejlesztési stratégiák prioritásai között
- turisztikai referensek alkalmazása, illetve szakértőkkel, szaktanácsadói cégekkel való kapcsolatfelvétel
- közösségfejlesztési egyesületek, kistérségi társulások létrehozása, kormányzati és európai uniós fejlesztési projektek kezdeményezése, többek között turizmusfejlesztési célból is
- a helyi, térségi és megyei vállalkozók közötti formális és informális kapcsolatok, együttműködés, közös gondolkodás és tervezés megléte
- az aktív, kulturális és ökoturizmus fejlesztését támogató civil kezdeményezések és tevékenységek

III.3 Gyengeségek

Turisztikai erőforrások

- nagyon alacsony téli hőmérsékletek hegyvidéken
- időjárási kockázati tényezők a közlekedés és turisztikai tevékenységek szempontjából: gyakori köd a medencékben, esők és magas páratartalom
- jelentős hőmérsékleti különbségek ingadozások, a megfelelő hóviszonyok késői megjelenése - ezen tényezők mind a téli sportok művelésében kockázatot, akadályt jelentenek
- **a táj esztétikai minőségének és biodiverzitásának sérülése a túlzott erdőkitermelés, ésszerűtlen és ellenőrizetlen építkezések, mezőgazdasági területek parlagon hagyása és a kulturális örökség nem megfelelő karbantartása, ápolása miatt**
- **a háztartási hulladékok káros hatása a víz és talaj minőségére a települések és turisztikai övezetek környékén, amelyek néhol még hangszennyezéssel is párosulnak**
- vadkárok megjelenése, amelyet az állatpopulációk élőhelyének csökkentése okoz a legtöbb esetben

- történelmi emlékművek, épületek és egységek feljavításának nehézségei, amelynek oka legtöbb esetben a tisztázatlan tulajdonviszony, vagy éppen a kellő erőforrások hiánya
- nem megfelelő építkezések, javítások a műemlékvédelmi egységek, vagy a kulturális örökség részét képező épületek esetében - a szakhatóságok hiányos ellenőrzése és közbelépése

Alap infrastruktúra

- a városi közlekedés okozta légszennyezés, a városok zöldövezeteinek nem megfelelő karbantartása, a téli karbantartási anyagok késői eltávolítása a közutakról
- kóbor kutyák jelenléte az utcákon, a megfelelő menhelyek és elhelyező központok hiánya a megyében
- az áramellátás hiányosságai, gyakori áramkiesések, hiányosságok a hálózatot és a települések lefedettségét illetően
- **víz és csatornahálózatok nem megfelelő, nem korszerű állapota vagy a rendszer hiánya - ez a probléma főleg a helyi érdekeltségű turisztikai települések esetében kiemelt fontosságú**
- súlyos hiányosságok a nemzeti utak, turisztikai útvonalak állapotát illetően
- **parkolási lehetőségek hiánya, főleg a városok és üdülőtelepek esetében, kerülőutak hiánya, a közlekedés megfelelő szervezésének és ellenőrzésének hiánya**
- az erdei utak többsége nem használható
- hiány van a járdákat illetően is, kevés a zöldövezet, a parkosított terület és pihenőhely még az üdülőtelepeken is

Turisztikai infrastruktúra

- **a szállodák alacsony aránya az összes szálláshelyet illetően, mivel túlnyomó részt az alacsony kapacitású szálláshelyek a jellemzőek a megyében**
- szállodák szolgáltatásának minőségében jelentős hiányok vannak, ugyanígy a régi, és tőkehiány miatt nem vagy csak alig feljavított kezelőközpontok is többnyire rossz állapotban vannak

- hiányoznak azon vendéglátói egységek, amelyek széles skálájú szolgáltatásokat - sport, wellness, étkezés, szállás - nyújtanának, szezonalitástól függetlenül
- az étkeztetési egységek egyoldalú kínálata, hiányzik vagy alacsony a száma a helyi jellegzetességeket kínáló vendéglőknek, illetve a vadász, halász, vagy kulturális programokat biztosító létesítmények száma
- a síelésre alkalmas létesítmények alacsony befogadóképességűek, ugyanakkor kevés a felvonók, telegondolák száma, a sípályák hálózata, rendszere nincs kiépítve, így a turista egyszerre egy rövid pályán csúszhat le, anélkül, hogy kellőképpen tájékoztatott lenne a többi pálya minőségét illetően
- a kijelölt erdei és hegyi útvonalak száma és állapota is hagy kivetnivalót maga után, nincs egy rendszer alapú felépítése az útvonalaknak
- a városi, üdülőtelepi és külvárosi bicikli utak és útvonalak hiánya, kivéve Felcsík egy részét

Népszerűsítés, információ átadás

- teljességgel hiányoznak vagy alacsony a száma a turisztikai információs irodáknak a városokban, üdülőtelepeken vagy egyéb turisztikai érdekeltségű helységeken
- a megyéről és annak településeiről készült népszerűsítő kiadványok többsége elavult, nem éri el a megfelelő hatást, sem az arculat, sem a tartalom nem a mostani igényeknek megfelelő
- a természetvédelmi területek esetében nincsenek kijelölt, meglátogatható központok
- hiányzik az összehangolt, szakmai szervezésen alapuló népszerűsítés, marketing a turisztikai szolgáltatók, vállalkozások, települések és célpontok között - nincs egy egységes rendszere a megyei turisztikai marketingnek
- a lehetséges turisztikai célpontok esetében hiányzik a stratégiai tervezés, nincsenek éves marketingtervek, sem egy rendszeres nyomon követése és monitoringja a turisztikai tevékenységeknek
- a turisztikai piacot illetően, nincsenek megyei vagy térségi felmérések a kínálat és kereslet fejlődésének elemzése céljából
- nincs megalapozott és rendszeres együttműködés az elemző egységek és szolgáltatók, hatóságok között, teljes mértékben hiányzik a jó gyakorlatok és tapasztalatok megosztása céljából szervezett rendszer, hálózat

Humánerőforrás

- a turisztikai szakoktatás gyakorlati jellegének hiánya vagy elégtelenségei, ide tartozik az idegen nyelvek oktatása, illetve a nem megfelelő együttműködés az oktatási intézmények és gazdasági egységek között
- **másik negatívum, hogy a vendéglátói foglalkozásoknak alacsony a presztízse a fiatalok körében, amely részben a nem kielégítő bérezésnek és munkakörülményeknek tudható be, részben pedig a karrierlehetőségek perspektívájának hiánya magyarázza**
- a vállalkozói kultúra hiányosságai a humánerőforrás menedzsmentet illetően
- a vendéglátó iparban dolgozók alacsony szakértelme, nem megfelelő attitűd, a vendégek igényei és elvárásai irányába mutatott érzéketlenség
- továbbá, a lakosság irányából is felfedezhető egyfajta passzivitás a vendéglátás körülményeinek javítását illetően, a környezettudatosságban, a térség versenyképességének növelése irányában

Szervezés

- hiányoznak a turisztikai szakértők a helyi közigazgatási egységeknél, vagy akár a természetvédelmi területek menedzsmentjéért felelős szervek esetében
- gyenge az együttműködés országos vagy nemzetközi, turisztikai profilú szervezetekkel
- **hasonlóképpen, alacsony együttműködési szint jellemzi a közigazgatási egységek és turisztikai vállalkozások kapcsolatát, pl. a desztináció marketing, turisztikai tervezés, minőségbiztosítási rendszerek kialakítása, beruházások, oktatási intézmények és munkaerőpiac összehangolását célzó programok esetében**
- nem elég szoros az együttműködés a civil szervezetek, illetve a civil és önkormányzati szféra között
- hiányos a turisztikai csomagokat, komplex turisztikai termékeket illető kínálat is

III.4 Lehetőségek

Piaci környezet (turisztikai mikro környezet)

- **az aktív turizmus különböző válfajai iránti megnövekedett érdeklődés: bakancsos turizmus, biciklitúrák, lovas turizmus, hegymászás, téli sportok**
- a kulturális és örökségvédelmi turizmus iránti érdeklődés folyamatos növekedése
- **a megismerésre és tudatos környezetkímélő fogyasztásra alapuló ökoturisztikai lehetőségek iránti igény jelentős emelkedése**
- az üzleti találkozók, szakmai egyeztetéseken alapuló konferenciaturizmus iránti igény is növekszik
- a nagyvárosok lakosságának a vidék csöndje és autentikus jellege iránti érdeklődése serken, a hagyományos életmódot és természetes táplálkozást választva - slow food mozgalom
- az egészséges életmódot megtartó tevékenységek iránti igény növekedése - kikapcsolódás, egészségmegőrző vagy gyógyító, wellness típusú tevékenységekre lesz igény
- innovatív turisztikai termékek és szolgáltatások kifejlesztése, amelyek térségünkben is alkalmazhatóak
- **üdülési jegyek rendszerének bevezetése Romániában is**

Szociál-kulturális környezet

- **a lakosság kulturális fogyasztásának viszonylagos növekedése, amely az utazási motivációkat is jelentős mértékben befolyásolja**
- a szabadidő és jövedelmek viszonylagos növekedése
- **az európai lakosság elöregedése, az aktív időszerűk arányának megnövekedése**
- a harmadik szektorban dolgozók mindennapi pszichés és lelki nyomására egyre több szabadidős tevékenységben vesznek részt - utazások, a természetben való kikapcsolódást ideértve

- a kulturális globalizációnak köszönhetően egyre nő az érdeklődés a helyi jellegzetességek, autentikus értékek, életmód, gasztronómia és termékek iránt
- az etnikai előítéletek csökkenése

Gazdasági környezet

- **a Romániában előre jelzett gyorsabb gazdasági fejlődés a többi Kelet Európai országhoz képest, a fejlődés összpontosulása az ország nagyobb városi településeibe a belső turisztikai kereslet növekedéséhez vezet**
- a külföldi befektetők vonzása
- a pénzügyi-banki szektor fejlődése a befektetési és turisztikai beruházási hitelekhez való könnyebb hozzáférést teszi lehetővé

Politikai környezet

- földterületek és ingatlanok tulajdonviszonyának tisztázása és az eredeti tulajdonosnak való visszajuttatása a befektetéseket serkenti
- a belső politikai stabilitás megnöveli a befektetők és turisták bizalmát a belföldi turisztikai célpontok iránt
- **az ország Európai uniós tagsága növeli a belföldi turizmus iránti érdeklődést a befektetők és turisták részéről, ugyanakkor olyan pályázati alapokhoz nyitotta meg az utat, amelyek az alpinfrasztruktúra, a humán erőforrás, a turisztikai infrastruktúra, illetve a marketing és népszerűsítési tevékenységek támogatását teszi lehetővé**
- jó gyakorlatok átvételének és beépítésének lehetősége a turizmusfejlesztési politikában olyan nemzetközi szervezetektől, amelyeknek Románia tagja
- a nemzetközi turisztikai kutatás területén történő ismeret megosztás, know-how csere, minőségbiztosítási rendszerek kidolgozása, a turizmus fenntartható, felelős és széleskörűen hozzáférhető fejlesztése

- az Európán kívüli piacokon való marketing megjelenés erősítése Románia ETC - Európai Utazási Bizottságban való részvétel által
- Hargita megye részvétele az Európai Régiók Közösségében- AER - tudásátadás és regionális lobby

Technológiai környezet

- olyan információs és kommunikációs technológiák kifejlesztése, amelyek növelik a turisztikai népszerűsítés hatékonyságát, megkönnyítik a marketing üzenetek eljutását a célcsoportokhoz, a foglalási és piackutatási rendszereket
- a turisztikai fogadóegységek karbantartásában történt újítások megkönnyítik a környezet kímélését, az energiafogyasztás csökkentéséhez járulnak hozzá, így a turisztikai egységek versenyképességét növelik
- a légi szállítási szolgáltatások fejlesztése, az olcsó, low-cost járatok elterjedése

Természeti környezet

- a helyi infrastruktúra fokozatos fejlesztése által néhány - korábban nehezebb elérhető térség megnyílik a turizmus előtt és így - az ökoturizmus által - a nyugati turisták számára vonzó célponttá válhatnak. Ugyanakkor, ez az elérhetőség veszélyessé is válhat.

III.5 Veszélyek

Piaci környezet (turisztikai mikrokörnyezet)

- a turisztikai piacoktól való nagy távolság

- a gyógyászati és szabadidős turizmusba való köz - vagy magán befektetések késleltetése
- a nemzetközi turisztikai verseny felerősödése, a helyi és regionális kínálatok versenyképességének növekedése
- néhány olyan attitűd, viselkedési mód és kedvezőtlen gyakorlat megőrzése a vendéglátói szektorban, amelyek az egész megye megítélésére rossz fényt vetnek
- a turisztikai kereslet új tendenciáinak való megfelelés képtelensége
- **a népszerűsítési tevékenységek nem megfelelőek**
- **a helyi turisztikai kínálatok hasonlóak, nem differenciáltak, kreativitás és személyiség nélkül vannak kialakítva**
- **a tömegturizmus negatív hatásai**
- az aktív turizmus fejlődését megakadályozó külső tényezők - ATV-k, snowmobilok elterjedése és a hagyományos mesterségekhez köthető negatívumok megléte - Csobán kutyák

Szocio - kulturális környezet

- alacsony szintű idegen nyelvismeret, illetve az ország nyelvének elégtelen ismerete, ami hátrány úgy a nemzetközi, mint a hazai turisztikai forgalom szempontjából
- a vendéglátói iparág és turizmusban fellelhető munkahelyek alacsony presztízse, a munkaerő állandó elvándorlása

Gazdasági környezet

- a munkahelyek bizonytalansága a turisták számának csökkenéséhez vezet a turisztikai térségben
- a gazdasági recesszió illetve a rövid idejű gazdasági visszaesések is befolyásolják a turisták számának alakulását, megnehezítve a helyi turisztikai vállalkozások életét és a megyei turisztikai munkahelyek megtartását
- a turisztikában érdekelt egységek kiábrándulása a tevékenységek jövedelmezőségét illetően, a vendéglátási egységek feladása az elszállásolási kapacitás csökkenéséhez és munkahelyek eltűnéséhez vezet

Politikai környezet

- a földterületek és épületek tulajdonjogának tisztázásához köthető akadályok
- a közigazgatási reformok késleltetése
- a turisztikai vállalkozások számára kedvezőtlen pénzügyi környezet kialakulása

Technológiai környezet

- a technológiai innovációk alkalmazása a turisztikai versenyképesség csökkenéséhez vezet
- a közúti és vasúti szállítási infrastruktúrába való beruházások késése

Természeti környezet

- időjáráshoz köthető kockázati elemek növekedése, a hóréteg hiánya vagy alacsony szintje a téli időszakban, szokatlan hőmérsékletek az év különböző időszakjaiban
- a természeti és kulturális környezet állandó rongálása csökkenti a térség turisztikai vonzerejét
  - pl. reklámpanók elhelyezése néhány útszakaszon a Hargita Hegységben, Tolvajos-tetőn.

IV. A turizmusfejlesztés hosszú távú jövőképe Hargita megyében

A turizmusfejlesztés stratégiai tervezésében a jövőkép szerepe egy olyan jövőbeli állapot megrajzolása, amelyet az ágazatban érintett térségi szereplők, azaz a helyi és betelepült vállalkozások, az önkormányzatok, a különböző profilú civil szervezetek, közintézmények, egyházak és természetesen a helyi lakosság egyaránt elfogad.

A helyzetfeltáró munka nyomán megfogalmazott következtetéseinket, a turizmus makroszintű trendjeinek, helyi illetve regionális piaci környezetében érvényesülő tendenciáinak konklúzióit a hosszú távú jövőkép megfogalmazása során szintetizáltuk. A jövőképbe a megyei vendéglátásban érintett köz- és magánszféra (önkormányzatok, közintézmények, vállalkozások, civil szervezetek) képviselőinek véleményeit ugyancsak beépítettük. Ahogyan az a SWOT elemzésből is kiderült, figyelembe kell vennünk a jelenlegi állapotokat, de az ágazatban érintettek számára jelentkező veszélyek és lehetőségek körét egyaránt.

Elsődleges szempontként a megyei és regionális turisztikai kínálat főbb turisztikai termékeinek körét kell meghatároznunk. Fontos, hogy olyan termékeket határozzunk meg, amelyek keresletet indukálnak a piacon és úgy a turisták, mind a turisztikai programszervezők érdeklődését képesek felkelteni. Lehetőleg olyan termékeket kell meghatározni, amelyek helyi és regionális szinten felkínálhatóak, és amelyek költség-haszon mutatói is elfogadhatóak. Áttekintve a turizmus nemzetközi tendenciáit, a helyi turisztikai erőforrások tárházát, a rendelkezésre álló infrastruktúrát és a környezeti, humán és szervezeti feltételeket arra a következtetésre jutottunk, hogy Hargita megye egyedi imázsának legfontosabb elemeit a természetközelség és az autentikus helyi-térségi kultúra kell képezzék. Sajnos mindkét aspektus tekintetében tetten érhető egyfajta leépülési folyamat, ezért meglehetősen nagy létjogosultsága van a természeti és épített környezet illetve a tájkép minőségének további romlását megelőzendő beavatkozásoknak.

Mindazonáltal a jövőkép megfogalmazása során nem foglalkozunk úgynevezett operatív kérdésekkel (mit és hogyan kellene tennünk?), hanem a kívánatos, helyi szereplők igényeinek megfelelő jövőbeli állapot normatív és stratégiai aspektusait tárjuk fel. Ahhoz, hogy a turizmus jövőbeli helyzetével minden ágazatban érintett szereplő elégedett lehessen teljesítenünk kell bizonyos stratégiai célokat.

Ezek a stratégiai célok specifikus és operatív célkitűzésekre lebontva konkretizálódnak tovább, míg végül az ezek alá besorolt intézkedések révén elérhetővé válik a megálmodott jövőkép.

Hova szeretnénk eljutni? Milyen legyen a megyei turizmus? Ezek a kérdések számítanak a jövőkép alapkérdéseinek.

A válasz pedig: **egy versenyképes és fenntartható turizmus Hargita megyében**, vagyis:

Hargita megye Kovászna megyével együtt az ország egyik kiemelt turisztikai desztinációjává válik, alapját pedig egy olyan sajátos aktív- és ökoturisztikai kínálat adja, amely kiegészül a térség komplementáris turisztikai elemeivel, így: a fürdőturizmus, kulturális turizmus és falusi turizmus elemeivel.

A megyei turizmus versenyképessége alatt azt kell értetnünk, hogy az a térség ahol Hargita megye található, Erdély keleti, dél-keleti térsége, Székelyföld kulturális régiója, úgy illeszkedik az országos turisztikai kínálatba, hogy képes lesz megjeleníteni a székelység sajátos kulturális jegyeit. A kulturális különbözőség egy egyedi, a desztinációmárketing során eredményesen alkalmazható eszközzé válik. A történelmi Erdély, mint a multikulturalitás és a különböző kultúrák, vallások és eszmék találkozásának helyszíne önálló márkaként értelmezhető. Ezen az erdélyi régió belül Székelyföld turisztikai szempontból mint egy, Erdélyhez szervesen kapcsolódó, de ugyanakkor sajátos jegyeket is magán viselő alrégió jelenik meg. A térségi kultúra imázsának kialakításában Hargita megye természetesen együttműködik Kovászna és Maros megyékkel, figyelve az egyes (heterogén) kistérségek nemzeti és kulturális sajátosságainak megjelenítésére is. A nemzeti és kulturális identitás kölcsönös elismerésének jegyében a székely-magyar és román közösségek mind kultúra (közös események szervezése), mind pedig a szakpolitika alkotás szintjén (közigazgatás, környezet, területrendezés, stb.) közeledni fognak egymáshoz.

Hargita megye turizmusának versenyképességét a külföldi és hazai turisták kereslete alapján összeálló országos turizmuskeresleti rangsorban elért előkelő pozíció (az első 10 helyezett között való megjelenés) fogja fémjelezni.

Ez a 2007-es esztendőre vonatkozóan 635 ezer vendégéjszakát jelent (szemben a jelenlegi 274 ezer vendégéjszakával, amelynek alapján a 42 megye között a 22-ik helyen vagyunk), figyelembe véve, hogy az élen tartózkodó megyék megtartják, illetve tovább javítják helyezésüket. Természetesen ez megköveteli a három E elvét: egyediség-vonzás, elérhetőség és elszállásolás. Az **egyediség-vonzás**

feltételeit a köz- és magánszféra partnerségben kialakított turisztikai termékei jelentik, az **elérhetőséget** a nagyléptékű országos és regionális infrastruktúra beruházások (autópálya és gyorsforgalmi utak építése és modernizációja, vasútépítés és repülőterek) szavatolják, míg az **elszállásolás** feltételei a helyi és külföldi befektetések révén teljesülnek (különösen a nagyméretű, komplex szolgáltatásrendszerrel rendelkező egységek esetén).

Amennyiben a helyi önkormányzatok, civil szervezetek és cégek képviselői a kistérségi, megyei és regionális szintű együttműködési formák (amire a legalkalmasabb egy turisztikai desztináció menedzsment szervezet) által képesek növelni a térség vonzerejét, úgy komoly lobbytevékenységre adatik lehetőség a régió elérhetőségének javítását illetően is. Ennek a lobbytevékenységnek a központi közigazgatás és az Európai Unió különböző szakintézményei (Európai Parlament, Régiók Bizottsága), illetve más fórumok felé (Európai Régiók Tanácsa, Európa Tanács Helyi és Regionális Közhatóságok állandó Kongresszusa) egyaránt irányulnia kell.

A turizmus gazdasági hatásainak felerősítése érdekében szükségesnek mutatkozik több nagyobb léptékű beruházás végrehajtása a különböző gyógyfürdő központok fejlesztésére, ehhez pedig elengedhetetlen a külföldi befektetők vonzására egy program kidolgozása, gyakorlatba ültetése és annak folyamatos követése.

A kiemelt turisztikai termékek sajátosságai

A megye földrajzi helyzetéből, a domborzati viszonyokból és a mozaikszerű táj és térszerkezetből adódóan (természeti környezet és népességmegoszlás) a megyei turizmus fejlesztését differenciáltan kell kezelnünk. A turizmusfejlesztés differenciált megközelítésének alapját a turisztikai termék koncepciója szolgáltatja.

A hargitai turisztikai termék – a romániai, erdélyi és székelyföldi turisztikai termék rendszerben egy szervesen illeszkedő, a következő elemekből felépülő komplex termék:

- **a szabadidős tevékenységek eltöltésének sajátosságai:** aktív turizmus (túrázás, lovaglás, téli turizmus, élményturizmus), kulturális turizmus, vallási turizmus, ökoturizmus, fürdőturizmus, szórakozás, és vásárlás turizmus.

- **a vendéglátás helyének sajátosságai:** hegyi turizmus, falusi turizmus, turisztikai állomásokra alapozó vendéglátás, városturizmus

- a rekreációs tevékenységekben résztvevők **célcsoportjainak sajátosságai:** ifjúsági turizmus, családi turizmus, idősek turizmusa, speciális igényű társadalmi csoportok turizmusa.

A fent említett feltételek nem zárják ki egymást, hanem egy időben jellemzik ugyanazt a jelenséget. Természetesen, ahogyan azt látni fogjuk, kapcsolatok léteznek ezek között:

- az *aktív turizmus* tulajdonképpen egy olyan termékcsoporthoz tartozik, amelyet főként a turisztikai és sportegyesületek szervezésében igénybe vehetnek különböző életkorú társadalmi csoportok. Ennek keretében megkülönböztethetünk:

- *Túraszervezés*, ami a hegyi turizmus sajátjaként a természetben a különböző községek és városok külterületein gyakorolnak. Ez magába foglalja a helyi és külföldi lakosság rekreációs tevékenységeit
- *A télisportok*, különösképpen a sí (sí és sífutás) amelyekre az autóval elérhető, hegyi és vidéki turisztikai célállomások alkalmasak. Itt kell megemlíteni a sítúrákat, különböző szánozási formákat, amelyek a hegyvidékre jellemző térségekben, a turisztikai állomásoktól viszonylag távolabb eső helyeken is gyakorolható
- *A lovasturizmus*, ami különböző nehézségi fokok mellett a települések külterületein folytatható. Itt főleg a községi úthálózatnak, mezei és erdei utaknak és a folyóparti utaknak jut kiemelt szerep.
- *A vadászturizmus* az aktív turizmus sajátos formájaként egy szervezett és ellenőrzött vendéglátási forma, a természeti övezetek sajátja (hegyes-dombos és erdős területek, folyók, vizek)
- *A sporthorgászat*, mint az aktív pihenés egyik formája, nemcsak a turisták de a helyi lakosság számára is fontos rekreációs eszköz lehet. Elengedhetetlen feltétele a természetes vagy mesterséges módon kialakított vízzel borított területek különösen a vidéki térségekben (lásd falusi turizmus), amely jól összeegyeztethető a halgazdálkodással.
- *A kerékpárturizmus* ugyancsak olyan, a turisták egy speciális rétegét és a helyieket is érintő vendéglátási forma, amely megfelelően kialakított és jelzésekkel ellátott kerékpárút-hálózat meglétét feltételezi a városokban és turisztikai célállomásokban (nemcsak az aktív pihenés hanem a fenntartható közlekedés szempontjából is fontos), de alacsony forgalmú útvonalak, hegyvidéki túraútvonalak (erdei utak, karban tartott ösvények), mezei utak, folyóparti utak, illetve adott esetben a egykori szűkvágányú vasutak töltései is alkalmasak lehetnek erre.
- *Az élményturizmusnak* különböző formái iránt (hegymászás, mountain bike, kanyonozás, stb.) rendszerint a fiatalabb korosztályhoz tartozó, vagy a sportoló

életmódot folytató társadalmi csoportok érdeklődnek. Erre értelemszerűen a nehezebb terepek alkalmasak (Békási Szoros, Vargyas Szoros, stb.).

- *Motoros, off-road turizmus* az erre speciálisan kialakított területeken folytatható, figyelve a nyugalomra, kikapcsolódásra vágyó turisták igényeire és a különböző életterek, ökoszisztémák védelmére.

-A *kulturális és eseményturizmus* folytatására rendszerint a városok és falvak belterületei alkalmasak, különösképpen azok a települések amelyek gazdag épített és kulturális örökséggel rendelkeznek, de ide sorolhatóak a bizonyos rendszerességgel megrendezésre kerülő kulturális, szórakoztató és sportesemények helyszínei is.

-A *vallási turizmus* különbözősége a kulturális turizmustól a sajátos motivációjában és tevékenységeiben mutatkozik meg. A vallási turizmus alapját a szent helyek materiális és immateriális elemeinek készlete szolgáltatja, amelyet a kulturális turizmus, bizonyos turisták jelenléte és nem megfelelő magatartása negatívan érinthet.

- Az *ökoturizmus* a természet megismerésének és a természettel való kapcsolat kialakításának olyan sajátos formája, amelyet szervezett keretek között kortól függetlenül sokan, sőt a diákok is sikerrel gyakorolhatnak. Habár fókuszában a különböző fajok, élőhelyek és a természet megismerése áll, az ökoturizmus a kulturális turizmus sajátos formájaként is felfogható. Tágabb összefüggésben a helyiek és a turisták környezettudatosságáról is árulkodik. Tekintettel arra, hogy az ökoturizmus iránt nyitottak érdeklődése számos kulturális és spirituális elemet is felölel, az ökoturizmus, mint termék rendkívül közel áll a falusi és agro-turizmushoz. Hegyvidéki, dombos, és vízi élővilágokban gazdag területek egyaránt alkalmasak az ökoturizmus folytatására.

Egy lényegesen leegyszerűsítő vélekedés az ökoturizmust a védett területek látogatásával azonosítja. A védett területek tudományos szempontból rendkívül értékesek, a védett területi státusz (nemzeti park, természeti park, természetvédelmi terület) nem csupán jogi kategóriát, hanem egyben promóciós eszköz is jelent.

- *Gyógy- és fürdőturizmus* a természetes és mesterséges gyógymódokon alapuló vendéglátási forma. A vendégek csoportját a szociális turizmus (fürdőjegyek, stb.) rendszerének köszönhetően rendszerint az idősebb generációk alkotják. Mivel napjainkban a gyógykezelésről egyre inkább a megelőzésre helyeződik át a hangsúly, így a gyógyturizmus átalakulásának lehetünk tanúi. Majdhogynem ugyanazt az eszköztárat és ugyanazokat az erőforrásokat használva megfigyelhető az egészségturizmus irányából egyre inkább a

kikapcsolódás, passzív pihenés irányába történő elmozdulás. A vendéglátás ezen formája számára a fürdőközpontok és gyógykezelő központok a legalkalmasabbak.

- *Az üdülő turizmus* a legszélesebb tevékenységeket felölelő vendéglátási gyakorlat, számos aktív és passzív tevékenységi formát integrál a pihenéstől, kikapcsolódáson és rekreáción át a szórakozás különböző formáig. Klasszikus helyszíneiként a hegyvidéki üdülőhelyek, városszéli rekreációs övezeteket, a fontosabb útvonalak és folyók illetve tavak partjait, és bizonyos mértékig a vidéki környezetet (falusi turizmus) említhetjük.

Az előbbieket során a vendéglátás különböző formáit a tevékenységek alapján csoportosítottuk, a továbbiakban pedig a helyszín alapján végzünk el egy rendszerezést:

- *hegyi turizmus*: azon tevékenységeket fogja össze, amelyeket alapvetően hegyvidéki övezetekben a vidéki és urbánus térségek közelében (vagy ezektől távol) folytatnak a turisták. Ahogyan azt az előbb láthattuk alapvetően az aktív- és ökoturizmust öleli fel, kevésbé a kikapcsolódás turizmusát.
- *A falusi turizmus* alapvetően vidéki környezetben, a falvak belterületén és a kultúrtáj adott részein folytatandó, de közös halmazt alkothat a hegyi turizmussal, a kikapcsolódást célzó tevékenységekkel, az öko- és kulturális turizmussal vagy éppen az aktív turizmussal is (biciklizés, lovaglás, sporthorgászat, vadászturizmus).
- *Üdülő településekre szerveződő vendéglátás*: a profil alapján ide sorolhatóak a gyógy-turisztikai központok, az egészségturizmus (wellness), a téli sportokra alapozó vendéglátás, és a kikapcsolódásra és szórakozásra összpontosító vendéglátási formák
- *A városturizmus* alapvetően a magas urbanizáltság jellemezte nagyvárosi térségekre irányul (ez nem jellemző Hargita megyére), jellemző a kulturális turizmus (a műemlékek, kulturális intézmények és események koncentrációjából adódóan), a vásárló turizmus (shopping), az üzleti és konferenciaturizmus (szakmai motiváltságú, MICE-nek nevezett-meeting, incentive, conferences, events - turizmus) „eseményturizmus” amely kulturális, társadalmi, szakmai vagy kereskedelmi (kiállítások és vásárok) események köré szerveződnek.

Az egyes társadalmi rétegek sajátos jegyei alapján a különböző turisztikai termékeket két nagy csoportba sorolhatjuk. Az egyik csoportot a szociális (államilag vagy különböző civil szervezetek, egyházak és intézmények által finanszírozott) turizmus kategóriája adja, a másik csoportot pedig a termékek szegmentálásán és piaci pozicionálásán alapuló üzleti szféra termékei képezik. A társadalmi réteg specifikus termékek a következők:

- *Ifjúsági turizmus:* jellemzően a szórakozásra és az aktív pihenésre koncentrál, de didaktikai jellege is lehet, kiterjedhet az új ismeretek megszerzésére irányuló tevékenységekre is. Alapvetően iskolai táborok keretében, ifjúsági- és diákszervezetek közreműködésével kerülnek megszervezésre. Ezek számára a hegyvidéki üdülőhelyek, kabannák elvéve gyógyfürdő-központok szolgálnak helyszíneként. Sajátos megjelenési formája a történelmi, kulturális vagy vallási látványosságok köré szerveződő buszos körkirándulás.
- *Családosok turizmusa:* szórakoztató, aktív kikapcsolódást nyújtó turisztikai termék amely alapvetően a különböző korú gyerekekkel rendelkező családokat célozza meg. Itt főleg a falusi turizmus és a gyógyfürdőhelyek jelenthetnek destinációt, amennyiben megtörténik az élményfürdők modernizációja.
- *Időskorúak turizmusa:* aminek az egészségi állapot, fizikai erőnlét és érdeklődési terület alapján több formája lehet. Klasszikus vendéglátási típusainak a gyógyfürdők illetve a vallási és kulturális turizmus számítanak.
- *Speciális igényű társadalmi csoportok:* A különböző típusú és mértékű hátránnyal küzdő személyek igénye szerint kialakított termékek sorolhatók ide. Feltételezi egyrészt a hozzáférhetőséget, másrészt a speciális szolgáltatások jelenlétét. Napjaink gyakorlatát a civil szervezeti közreműködés és az állami támogatás (a turizmus hozzáféréseinek elveiről lásd a Turizmus Globális Etika Kódját, I. fejezet) jellemzi.

A turizmus fent ismertetett aspektusai, a vendéglátás különböző formái, a sajátos turisztikai termékek fejlesztése arra ösztökél, hogy a megye turisztikai kínálatába a helyi feltételeknek valamint az országos és nemzetközi trendeknek egyaránt megfelelő turisztikai terméket válasszunk. Másrészről nem szabad szem elől tévesztenünk a turizmus várhatóan kedvező gazdasági, társadalmi-kulturális és környezeti hatásait sem. A nemzetközi szakirodalom külön tárgyalja a tömegturizmus és az alternatív turizmus kérdését, mint a turizmusfejlesztés két nagy lehetséges paradigmáját.

Az alternatív és a tömegturizmus egyensúlyának fontossága

Figyelembe véve a megyei vendéglátás feltételrendszerét, a helyi turisztikai kínálatot, a munkahelyteremtés szükségességét (különösen a vidéki térségekben) családi vállalkozások vagy más turisztikai szolgáltatók révén, úgy gondoljuk hogy a gazdasági és részben a társadalmi érvek is

amellett szólnak, hogy próbáljunk meg minél több turistát a megyébe vonzani és őket minél több ideig itt tartani (a tartózkodás átlagos időtartamának növelése).

Ennek elengedhetetlen feltételeként jelenik meg egy széleskörű turisztikai termékpaletta felkínálása, míg a rekreációs tevékenységek skáláját úgy kell kialakítani, hogy az, az átutazó turisták helyett inkább a több ideig tartózkodó, üdülési céllal érkezők számára legyen vonzó. Ez Hargita megye esetében olyan passzív (fürdő és wellness) illetve aktív turizmushoz kapcsolódó termékek fejlesztését feltételezi, amely komoly beruházások nélkül aligha elképzelhető. A megnövekedett turistaforgalom megkívánja az ágazatban alkalmazottak számának növekedését is, amennyiben pedig a tartózkodási idő megnyújtása mellett, a vendégek hajlandóak fizetni a különböző szolgáltatásokért is, úgy jelentősen megnövekedik a vendéglátás szerepe a társadalmi-gazdasági fejlődésben.

Ezzel együtt a tömegturizmus több problémát von maga után: a keresletben tapasztalható szezonáltság túlterhelheti a csúcsideőszakban a humán erőforrást, az infrastruktúrát, a társadalmi és természeti környezetet, míg a szezonidőszakon kívül rendre lecsökken az ágazatban a foglalkoztatottság. Ennek eredményeként és mivel nincsenek érvényben olyan forgalomkorlátozások amelyek képesek lennének „kinyújtani” a szezont, egyes térségek és turisztikai célállomások teherbíró-képességét rendszeresen meghaladó turistaforgalommal találkozhatunk. Problémát jelent ugyanakkor, hogy a tömegturizmusból profitálók többsége nem járul hozzá érdemben a természeti és kulturális örökség védelméhez, konzerválásához. Ilyen feltételek mellett aligha beszélhetünk fenntartható turizmusfejlesztésről. Éppen ezért úgy véljük, hogy Hargita megye esetében nem lehet járható út kizárólag a tömegturizmusra alapozni, hanem egyfajta egyensúly megteremtésére kell törekedni a tömegturizmus és alternatív vendéglátási formák között. Ez utóbbi (a koncentráció hiányából fakadóan) térben és időben elszórtan jelenik meg, nyilván kisebb gazdasági hasznot és kulturális-társadalmi és környezeti terhet eredményezve.

A megye turizmusának jövőképe egy versenyképes, **ökoturizmusra épülő, aktív turizmus jegyeit is magán viselő alternatív vendéglátásra alapozó** turisztikai desztinációként definiálja Hargita megyét. Az alternatív vendéglátás komplementer elemeinek számítanak a **fürdő-, a kulturális-, és a falusi (kikapcsolódás) turizmus**.

Az ökoturizmus (ökoszisztémák és helyi tradicionális kultúra) és az aktív turizmus (túrák, lovasturizmus, kerékpáros turizmus, téli sportok) jelentik a differenciált imázsokat (a természetközelséghez kapcsolódó szolgáltatások kialakítása és megfelelő promóciója révén) megjelenítő termékeket. Ezek a termékek elsősorban a hegyi és falusi környezetben lévő turisztikai

helyszínek irányába vonzzák a turistákat (extenzív-szétszóródó turizmus), míg a komplementer termékek a helyi és nemzeti érdekeltségű gyógyturisztikai központok és hegyvidéki üdülőhelyek irányába koncentrálnak a vendégeket (intenzív-koncentráló turizmus). A kulturális turizmus mindezzel alapvetően megőrizte sajátosságait, de egyfajta átrendeződés itt is tetten érhető: a buszos körutak szervezése irányából egyre inkább a helyi kulturális eseményeken és kézműves mesterségekben résztvevő egyéni érkezések irányába mozdult el.

Hargita megye tehát, mint egy túlnyomóan vidéki és hegyvidéki térségekből álló terület az alternatív jegyeket viselő ökoturizmus és aktív turizmus által lesz értékesíthető különösen a: Vargyas szoros (egy Geopark kialakítása révén), a homoródszentpáli madárpihenő, a parajdi sószoros, a Görgény-Hargita hegyvonulat, Kelemen hegye Maros-szoros, Görgény-Hagymás, Csomád, az egyes medencék kisebb térségei (Bélbor, Borszék, Felcsík, Gyergyó). A csíki, udvarhelyi, gyergyói térségben gyakorolt falusi turizmus integrálni fogja a megye egyes térségeire jellemző aktív pihenési lehetőségeket és a természethez és helyi autentikus kultúrákhoz való közelséget.

A kiemelt turisztikai üdülőhelyek (Tusnádfürdő, Hargitafürdő, Homoródfürdő, Parajd, Marosfő, Gyilkos tó, Borszék) és a potenciális társaik (pl.: a maroshévízi Bánffy fürdő, Madarasi Hargita, esetleg Szentegyháza) lesznek a tömegturizmus célállomásai. Ezeknek a turisztikai állomásoknak a profilját a fürdőzési lehetőségek, a gyógykezelés és betegségmegelőzés, a civilizált szórakozás és a versenyképes üdülőhelyeknek megfelelő multikulturalitás szabja majd meg. A hidrogeológiai előrejelzések alapján és stratégiai befektetők vonzása eredményeként, különböző községek és falvak közelében (Remete, Madicsa-Karcfalva, Dánfalva, Csíkmadaras, stb.) megfelelően az érvényben lévő területrendezési és környezetvédelmi előírásoknak további üdülőhelyek alakíthatóak ki. A megye kis és közepes városai – Csíkszereda, Székelyudvarhely, Gyergyó, Maroshévíz, Székelykeresztúr – a kulturális turizmus és szakmai (üzleti) turizmus által képesek lesznek értékesíteni kulturális örökségüket, társadalmi és humán tőkájukat. Szentegyháza és Balánbánya a hegyvidéki turizmus kapuivá válnak (Hargita és a Hagymás hegység). Ily módon a hargitai termékkínálat komplementerré válik, az egyes térségek látogatói egyéni igények alapján a többi térség kínálati elemeit is fogyaszthatják.

A célcsoportok sajátosságai

A megye turisztikai klientúrája, a kistérségi és megyei marketing stratégiák gyakorlatba ültetése, illetve a szakmai szervezetek és vállalkozások promóció területén kifejtett közös erőfeszítései eredményeként részben meg fog változni. A kívánt gazdasági, társadalmi-kulturális és környezeti

eredményekhez nélkülözhetetlen piaci szegmensek kiválasztása során figyelni kell a turizmus nemzetközi tendenciáira, a földrajzi viszonyokra, különösen a fontosabb piacoktól való távolság és a térség megközelíthetőségének problémáira (a marosvásárhelyi repülőtér modernizációja, a brassói repülőtér megépítése, Bors-Brassó autópálya és Marosvásárhely- Jászvásár gyorsforgalmi út megépítése, 15 és 12-es nemzeti utak feljavítása, 400-as jelzésű vasútvonal modernizációja és a menetrendek optimalizálása).

A célcsoportok között kiemelt figyelmet kell szentelni a déli országrészéből érkező, közép-felsőosztályhoz tartozó turisták számára. Ezek a vendégek komoly vásárlóerővel ugyanakkor *magasabb igényekkel* rendelkeznek ami a környezet minőségét, az ár-érték arányt és a székely vendégszeretetet illeti. Erre a vendégkörre jellemző a civilizált magatartásmód, a többi vendég, a környezet és a helyi közösségek iránti tiszteletmegadás. Tulajdonképpen ez a réteg fogja biztosítani a minőségi tömegturizmus és bizonyos mértékben a falusi és aktív turizmus keresletét. Jellemzően a gyerekes családokból álló kisebb csoportok fognak érdeklődni a számukra felkínált igényes szolgáltatások iránt. Ennek a célcsoportnak megfelelő termékfejlesztés feltételezi a vendéglátó és vendég közötti baráti kapcsolatok létrejöttét. A vendéglátók továbbá felkészült idegenvezetők is egyben, akik képesek rekreációs tevékenységekkel, játékokkal és a „biztonságos kalandokkal” vendégeiket szórakoztatni.

Az előbb említett, igényes tömegturizmus és az öko- és aktív turizmus iránt komolyan érdeklődő román turisták növekedő száma mellett megnövekedik a hagyományosnak nevezhető piacokról érkező külföldi vendégek száma és aránya is (különösen a Magyarországról érkezőké), de a nyugat és észak-nyugat Európából (Németország, Ausztria, Egyesült Királyság, Benelux államok, skandináv és balti államok) érkezők száma is.

A magyarországi piacról érkező turistákat továbbra is meghatározó fogyasztócsoportként kell számon tartanunk, hisz esetükben a marketing üzenetek nagyobb hatékonysággal adhatóak át, elég ha az intézményközi és testvér települési kapcsolatokra, a közös nyelvre és kultúrára gondolunk, amely továbbra is hozzájárul az etnikai turizmus kiszélesedéséhez. A Magyarországról érkező turisták figyelme egyre inkább az aktív pihenésre és az igényesen karban tartott hegyvidéki környezetre és helyi kultúrára irányul, még akkor is ha a kulturális elemeknek a továbbiakban is fontos szerep jut a tartózkodási idő kitolásában. A magyarországi vendégek esetében az időskorú, nagyobb csoportokba szervezett autóbuzsós kirándulásokat fokozatosan felváltják a kisebb csoportokban, személygépkocsival érkező középkorú és fiatal felnőtt turisták. Az átalakulásával párhuzamosan

megnövekedik a kereslet a természetközeli és aktív üdülési formák iránt. Ahogy a román vendégek esetében is, most is a figyelem középpontjában az óvodás, illetve kisiskolás korú gyerekes családok állnak.

Mivel a Moldvai Köztársaságban élők számára a legközelebbi hegyvidéki desztinációk a Keleti Kárpátokban érhetőek el (már most megmutatkozik a turisták számát és vendégéjszakákat mutató statisztikákban), a reáljövedelmek növekedésével párhuzamosan nagyvalószínűséggel meg fog növekedni a moldvai turisták száma is. Ezek célállomásai előreláthatóan főként az üdülő- és fürdőközpontok lesznek.

A román agroturisztikai hálózatok és a különböző európai hálózatok közötti szakmai együttműködés eredményeként, figyelembe véve Székelyföld földrajzi elhelyezkedését (Moldva és közép Európa és dél Európa régiói között) és a moldvai, olasz és spanyol román közösségekkel ápoltságú sokoldalú kapcsolatrendszerrel Európa déli és dél-nyugati részéből érkező turisták számának lassú növekedése prognosztizálható.

Bukovina és Moldva elsősorban a francia, olasz és spanyol piacokról vonzza a látogatókat, ahová a turisták Hargita megye érintésével juthatnak el. A távoli piacokon (pl. AEÁ, Japán) való megjelenést segítheti Székelyföld más erdélyi régiókkal való együttműködése. Itt azonban a hangsúlyt az alternatív turizmus termékeinek, az autentikus helyi kultúra és természetközelség értékesítésére kell helyeznünk, kevésbé üdülőközpontokra.

Humán és szervezeti feltételek

Az előbb említett turisztikai piacokkal való kapcsolatok fejlesztése egyaránt megköveteli a humánerőforrás fejlesztését (képzés és szakképzés) és a hatékony partnerségi rendszerek kialakítását a turisztikai desztinációmenedzsment területén.

A vendéglátásnak a foglalkoztatás és gazdaságfejlesztés terén betöltött szerepének fokozásában kiemelt szerep a nagyobb méretű szolgáltatóknak jut (hotelek, kezelő- és üdülőközpontok) amelyek a különböző turisztikai célállomásokban és a városokban koncentrálnak. Ezzel párhuzamosan a vidéki vendéglátó egységek megőrzik a családi vállalkozás formájában végzett jövedelemkiegészítő jellegüket.

A vidéki és hegyvidéki térségekben a vendéglátás gazdasági hatása a minősített (öko) agrárélelmiszerek előállításával és forgalmazásával együtt teljesebbé válik, míg az állattartás üdülési célokat is szolgál (különösen a lófélék esetében).

A turizmus kiegyensúlyozott és differenciált fejlesztését az önkormányzatok (helyi és megyei), vállalkozások és civil szervezetek által életre hívott hatékony partnerségi rendszerek fogják szavatolni. A különböző együttműködések egyfelől formalizált struktúrákban (turisztikai desztinációmenedzsment rendszer) másfelől pedig informális módon, a turizmusban érdekelt helyi szereplők sokoldalú szakmai és személyes kapcsolatainak keresztül jönnek létre.

Partnerségi együttműködések kötődnek ugyanakkor a különböző kormányzati szervekkel (a Turizmusfejlesztési Mestertervben foglaltaknak megfelelően a Nemzeti Turizmus Szervezettel), nem kormányzati szervezetekkel, illetve nemzetközi szereplőkkel.

A termékfejlesztésre alapozott turisztikai fejlesztéseket a magán és a közsféra infrastrukturális beruházásai egészítik ki, amelyek a humán és szervezetfejlesztési programokkal együtt a turisztikai szolgáltatások minőségét emelik (a meglévő 3 csillagos szolgáltatók mellett 4 csillagosak megjelenése), ezáltal növelve a desztinációk, szolgáltatók versenyképességét.

A turizmus, számos pozitívummal rendelkező gazdasági ágazattá fejlődik, hozzájárulva a bevételek és a minőségi munkahelyek számának növekedéséhez a térségben. A vendéglátás területén létrejövő szakmai kapcsolatokat a kollegialitás és a regionális identitás határozza meg.

A turizmus hozzájárul a természeti és épített örökség, a környezet- és tájképvédelem tudatosításához és védelméhez.

Hosszútávon az ágazat versenyképessége, az erőforrások felelősségteljes felhasználásának eredményeként pedig fenntarthatóvá válik, és úgy elégtételt nyújt ki a ma igényeit, hogy közben nem szab korlátokat az erőforrások jövőbeli felhasználásának. A turizmusfejlesztés irányítási rendszere ösztönző és korlátozó, sőt esetenként büntető eszközök alkalmazását egyaránt feltételezi. A nagyobb léptékű beruházások (amelyek gazdasági társadalmi hatása jelentős) csupán akkor kapnak létjogosultságot, ha nem tesznek kárt a környezet minőségében. A környezet folyamatos leromlása következtében hosszútávon ellehetetlenülnek a nagyobb bevételt ígérő beruházások. Ez végeredményben a helyi szintű, kisebb léptékű, a turizmusforgalmat befolyásolni képtelen beruházási

gyakorlatot konzerválja, amelynek következtében a gazdasági és társadalmi haszon elmarad a várakozásoktól.

Hargita megye turizmusfejlesztésének hosszú távú jövőképe egy hierarchikus célrendszerbe rendezhető: általános célkitűzések, stratégiai célkitűzések, specifikus és operatív célok.

Ezek a célok a fejlesztési tengelyek és fejlesztési irányok alá rendelt programok és projektek konkrét beavatkozásai által válnak teljesíthetővé.

A jövőkép kvantitatív mutatóinak sorában kell megemlítenünk a kiegyensúlyozott keresletnövekedést úgy a belföldi mint a külföldi turisták részéről, a vendégéjszakák növekvő számát, a vendégek itt tartózkodási idejének növekedését és a foglalkoztatás növekedését.

Ahhoz, hogy Hargita megye bekerülhessen az első tíz helyezett megyék sorába, komoly növekedés szükséges a kvantitatív mutatók tekintetében. Középtávon az elszállásolási kapacitás növelése helyett, inkább a hotelek, és a magas komfortszintet biztosító vendéglátóegységek számarányának növelésére kell koncentrálni. A marketing, menedzsment és humán erőforrás fejlesztés területein kifejtett erőfeszítések és a vállalkozói kultúra népszerűsítése eredményeként a jelenlegi 87 ezres turistaforgalom 260 ezerre növekedik, a vendégéjszakák száma pedig 260 ezerről 780 ezerre. Ezek a célok csupán a versenyszféra és közszféra szinergikus erőfeszítései révén válhatnak elérhetővé. Ennek feltétele a megfelelő szervezettség és menedzsment, illetve egy piaci lehetőségekre figyelő **marketing mix** (termék, ár, hely és promóció) kialakítása.

Ugyanakkor a hargitai turisztikai termék kialakításával a fekete turizmus (minősítetlen vendéglátóhelyek, a vendégek valós számának eltitkolása) fokozatosan kiféhéredik és így az előirányzott mutatók teljesíthetővé válnak.

V. Hargita megye turizmusfejlesztési stratégia irányvonalai

<p>Jövőkép</p>	<p>Hargita megye Kovászna megyével együtt az ország egyik kiemelt turisztikai destinációjává válik, alapját pedig egy olyan sajátos aktív- és ökoturisztikai kínálat adja, amely kiegészül a térség komplementáris turisztikai elemeivel, így: a fürdőturizmus, kulturális turizmus és falusi turizmus elemeivel.</p>				
<p>Stratégiai célkitűzések</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A megye összes desztinációja (városok, üdülőhelyek, argoturisztikai szolgáltatók) esetében növekedik a turistaforgalom és a vendégéjszakák száma • A vendéglátás társadalmi integrálása következtében felerősödnek a turizmus multiplikatív gazdasági és társadalmi hatásai • Egy differenciált és vonzó turisztikai imázs megalkotása a megye vagy más jól definiálható térség számára • Az aktív és ökoturizmus fejlesztése a beavatkozások minden szintjén: helyszínek, programok, idegenvezetés, antropikus és természeti látványosságok • A fürdőhelyek és hegyvidéki üdülőközpontok fejlesztése: infrastruktúra, szervezetek, célzott beruházások • Az agroturizmus fejlesztése: a népi kultúra, folklór, helyi gasztronómia és a vidéki települések elérhetőségének javítása 				
<p>Fejlesztési tengelyek</p>	<p>1. A természeti és kulturális örökség védelme és hasznosítása</p>	<p>2. A vendéglátóegységek és a kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése</p>	<p>3. A turizmus megyei szervezetrendszerének fejlesztése</p>	<p>4. A turizmusban alkalmazott személyzet képzési feltételeinek javítása</p>	<p>5. Székelyföld turisztikai desztinációmarketing</p>

V.1 1. fejlesztési tengely: A természeti és kulturális örökség védelme és hasznosítása

V.1.1. Áttekintés

Fejlesztési tengely	A természeti és kulturális örökség védelme és hasznosítása
Operatív célok	<ol style="list-style-type: none"> 1. A meglévő természeti erőforrások hasznosítása (barlangok, borvizek, természetvédelmi területek) és a természeti látványosságok alkalmazása az ökoturizmus fejlesztésében 2. A hegyvidéki turizmusban rejlő lehetőségek kihasználása az aktív turizmus feltételrendszerének megteremtésével 3. Az egészségturizmus fejlesztése a megyei fürdő- és kezelőkapacitás (ásványvizek, mofetták) beazonosítása és értékesítése által 4. A falusi turizmus és agroturizmus támogatása a fenntartható fejlesztésért 5. A kulturális és vallási hagyományok felélesztése és védelme, a történelmi emlékhelyek restaurációja és ezek, helyi turisztikai kínálatba való megjelenítése
Indoklás	<p>Fenntartható turizmusfejlesztés csupán az országos és regionális fejlesztési tervekkel összhangban képzelhető el. Az egyes beavatkozások lehetnek gazdasági indíttatásúak (a bevételek növekedése, a tevékenységek diverzifikálása, a fejlődés területi behatárolása), szolgálhat szociális célokat (a szegénység fokának csökkentése, igazságos jövedelemmegoszlás, a társadalmi-kulturális örökség védelme, helyi közösségi részvétel) vagy környezeti célokat (környezetvédelem, a biodiverzitás védelme és fenntartható hasznosítása).</p> <p>A stratégiai célkitűzés alapját az aktív és ökoturizmus termékei szolgáltatják, ezt egészítik ki fürdő, kulturális és falusiturizmus termékei. Olyan termékek kerültek kiválasztásra, amelyek iránt a kereslet a nemzetközi piacon folyamatosan növekedik, de amelyek ugyanakkor összhangban vannak a megye adottságival. Ez a specifikus célkitűzés feltételezi a turisztikai desztinációfejlesztést amely a meglévő megyei erőforrások számbavételével és a vonzóképeség felmérésével</p>

	<p>kezdődik</p> <p>Ily módon tehát a turisztikai szempontú területrendezés egy sor természeti, történelmi és kulturális elemet foglal magába egy adott térségre vonatkozóan. Ezek azok az elemek amelyek a fő attrakciókat jelentik és amelyek az idelátogatókat motiválják.</p> <p>Jelen célkitűzés tehát a turisztikai potenciállal bíró természeti és antropikus (kulturális) térségek beazonosítását, támogatását és promócióját ösztönzi. A célkitűzés szorgalmazza továbbá ezen térségek hazai és nemzetközi turisztikai forgalomba való bekapcsolását, illetve ezek a természeti és kulturális látványosságok közelében élők és közvéleményben való tudatosítását. Mindezek mellett jelen célkitűzés a kiegyensúlyozott területi fejlődés jegyében egy egyedi és diverzifikált jelleget próbál kölcsönözni a kisebb vonzerővel rendelkező térségek számára is.</p> <p>A megye turisztikai potenciálját emeli:</p> <ul style="list-style-type: none"> • a számos természeti örökség és védett terület, a természeti erőforrások gazdag tárháza, egyes térségek tájképi, történelmi, kulturális, építészeti és néprajzi értékei. • a fontos turisztikai és fürdőközpontok amelyek kihasználtsága, a technikai felszereltség, a promóció és az alacsony minőségű szolgáltatások miatt pillanatnyilag nem megfelelő. • a hegyvidéki turizmus a tájkép gazdagsága miatt szintén kiaknázásra váró potenciálként értelmezhető. • 1990 után a megye gazdasági életében jövedelemkiegészítő gazdasági tevékenységként jelentkező falusiturizmus a vidéki térségekben a turizmusfejlesztés fontos bázisát jelenti. • környezeti szempontból fontos megemlíteni a kiterjedt erdősterületeket, amelyek fenntarthatóságát csak ésszerű kitermeléssel lehet garantálni. • a gazdag erdős területek a vadászturizmus által értékesíthető gazdag állatvilágot rejtenek
Főbb	1. A turisztikai övezetek és desztinációk területrendezési koncepciójának

beavatkozási területek/ programok	kialakítása 2. Néhány ökoturisztikai desztináció kiépítése és ezen desztinációk fejlesztési terveinek elkészítése 3. Tanösvények kialakítása a védett területeken, ezek népszerűsítése 4. Egyedi turisztikai kínálat kialakításának támogatása a vidéki települések esetében (hagyományok, kézművességek, vagy más népművészeti értékek) 5. Meglévő sípályák fejlesztése, újak kialakítása potenciális turisztikai célállomásokon 6. A különböző kulturális rendezvények, események térben és időben való összehangolása, egy megyei eseménynaptár elkészítése 7. A műemlékek, vártemplomok, régészeti lelőhelyek, kastélyok, várak és kúriák felújítása és körkirándulások szervezése ezek látogatására 8. A megyei borvízforrások hasznosítása és a leromlott állagú mofetták feljavítása
--	--

A turizmusfejlesztés eme célkitűzésének **várt eredményei:**

- A turisztikai kínálat következtében növekedik a turistaforgalom és a tartózkodási idő
- A környezet minőségi állapotának javítása és a települések rehabilitációjának következtében kedvezőbbek lesznek az életfeltételek
- A lakosság köreiből növekedik a környezettudatosság eszméje
- Az újonnan kialakított rekreációs és üdülési igényeket ellátó szolgáltatások növelik a települések vonzerejét
- A műemlékek, épített kulturális elemek feljavításának következtében növekedik a történelmi és kulturális örökség iránti felelősségtudat
- A helyi kézművesség és hagyományvilág iránt az érdeklődés megélénkül
- A helyi lakosság identitása megerősödik
- Az önkormányzatok, civil szervezetek és versenyszféra szereplői között megerősödik az együttműködés
- Növekedik a megye turizmusának vonzereje és versenyképessége

V.1.2. Operatív célok

V.1.2.1. A meglévő természeti erőforrások hasznosítása (barlangok, borvizek, természetvédelmi területek) és a természeti látványosságok alkalmazása az ökoturizmus fejlesztésében

A turizmus diverzifikációjára tett kísérleteink között prioritásként kell kezelnünk az öko- illetve zöldturizmust. Nemzetközi elemzések alapján a zöldturizmus különböző formái iránti kereslet fokozatosan növekedik, ugyanakkor ez jelenti a fenntartható fejlődés kulcsát. Itt a legfontosabb motiváció a természet és a természettel kapcsolatos helyi szokásvilág megtapasztalása, a környezetvédelem és a környezeti erőforrások védelme. Ez a vendéglátási forma ötvözi a hegyi és kulturális turizmus jegyeit, bár a legfontosabb funkciója a természet megismerése a környezetvédelem segítségével.

Az ökoturizmus tehát a környezet állapotromlásának megelőzését szorgalmazza, tulajdonképpen egy olyan vendéglátási formaként tarthatjuk számon, ahol a termék nem más mint a természet maga, illetve annak egyes elemei. A zöldturizmus az infrastruktúra modernizációját, alternatív energiaforrások és a környezetbarát technológiák alkalmazását egyaránt feltételezi.

Hargita megye természeti erőforrásokban és természetvédelmi területekben gazdag megyének számít:

- Természetvédelmi területek és fokozott védettséget élvező területek (Békási Szoros-Gyilkos tó nemzeti park, védett fajokban gazdag rezervátumok pl.: Szent Anna tó, Mohos, Borsáros láp, Fenek rétláp, parajdi sóbánya)
- Borvízforrások (Borvíz útja)
- Barlangok (pl: Sugó barlang)
- Az egyedi növény és állatvilág, ásványi és más természeti kincsek
- Helyi fontosságú dendrológiai parkok (pl.: a gyergyószentmiklósi Csiky kert)

Hargita megyében számos védett terület a települések közelében található, így ezek viszonylag könnyen elérhetőek. A helyi önkormányzatok, civil szervezetek figyelnek ezek állapotának védelmére, a látogatható formájukban való megőrzésére. A védett területeknek kiemelt szerep jut a turisztikai

kínálat diverzifikálásában, ha arra gondolunk, hogy nemzetközi szinten fokozódik az ökoturizmus (zöldturizmus) és a természet megismerése iránti érdeklődés.

Az ökoturizmus alapfeltételeként a helyi közösségek, turisztikai szolgáltatók, a védett területek kezelői és a környezetvédelmi szervezetek közötti partnerség jelenik meg.

Az ökoturizmus fejlesztésének legfontosabb lehetőségei:

- Néhány ökoturisztikai központ kialakítása és ezen központok fejlesztési tervének elkészítése (ökofalvak: Vargyas, Énlaka, Gyímes)
- A védett területek megfelelő területi rendezése és szervezett formában történő elérhetőségük biztosítása (Szent Anna tó, lápok)
- Komplex ökoturisztikai programkínálat kialakítása (turisztikai ügynökségek és szolgáltatóegységekkel való együttműködés)
- Tanösvények kialakítása a védett övezetekben, ezek népszerűsítése
- A természet iránti tisztelet és a környezetvédelem fontosságát tudatosító programok beindítása
- Ifjúsági táborok szervezése a környezetbarát magatartás kialakítása érdekében
- Szakosodott idegenvezetők biztosítása a tanösvényeken
- A megújuló energia és a környezetkímélő technológiák alkalmazásának népszerűsítése
- Egy megyei ökoturisztikai útmutató szerkesztése és terjesztése (benne az összes megyei ökoturisztikai útvonallal)
- A helyi termékek és kézművességek támogatása és ezek integrálása a turisztikai kínálatba
- Egy , a megye sajátosságait híven tükröző brand megalkotása

Az ökoturizmusban rejlő erőforrások hasznosítása és az ágazathoz kapcsolódó tevékenységek szakszerű programba szervezése és promóciója révén, egy olyan nemzetközi érdekeltsgű turisztikai célterületet határozhatunk meg, amely a helyi és külföldi turisták számára egyaránt képes programokat ajánlani. A természeti és kulturális feltételek lehetővé teszik, hogy az ökoturizmus a vendéglátás olyan ágazatává nője ki magát, amely fontos szerepet tudhat magáénak mind a jövedelmek, mind pedig a foglalkoztatás esetében. Az ökoturizmusban rejlő lehetőségek kihasználásával tehát növekedik a helyiek életszínvonala, a környezettudatosság szintje és a védett területek iránti tisztelet.

V.1.2.2. Az egészségturizmus fejlesztése a megyei fürdő- és kezelőkapacitás (ásványvizek, mofetták) beazonosítása és értékesítése által

Egyesek számára a rekreációs üdülőhelyeken való vakációzás csupán kikapcsolódást és felüdülést jelent, míg mások számára az ásványokban gazdag fürdővízes kezelés, mofettázások (természetes széndioxid források) és iszapfürdőzések a különböző betegségek komplex kezelésének elengedhetetlen eszközei. Tekintettel a megyei egészségturizmus fejlesztésének szükségességére és a fürdőközpontok meglehetősen leromlott állapotára, már-már kötelezőnek tekinthetjük az infrastruktúrába és a gyógyfürdőzés szolgáltatásaiba történő befektetések eszközését.

Hargita megye egyike az ország leggazdagabb fürdőzési és kezelési lehetőségekkel (borvízforrások, mofetták, tiszta levegők) bíró megyéinek. A megyében 6 helyi fontosságú üdülőhely (Homoródfürdő, Borszék, Hargitafürdő, Marosfő, Gyilkos tó és Parajd) és egy nemzetközi gyógykezelő központ (Tusnádfürdő) található. Emellett több megyei településen rendelkezik fürdőturisztikai potenciállal, ezek többsége azonban jelenleg kihasználatlan, vagy bezártak az elmúlt időszakban (Borszék, Bánffy fürdő, Maroshévíz, szentimrei Büdösfürdő, Csíkszentkirály, stb.). Szerteszfürdő, Kirulyfürdő, Remete, Szeredai fürdő, Dugásfürdő, Madicsafürdő, Karcfalva, Sósfürdő, Keresztúr, Korond, Jakabfalva, Kászon olyan fürdőzési lehetőségeket hordozó helyszíneknek számítanak amelyek mára már vagy egyáltalán nem működnek vagy beszüntették ideiglenesen tevékenységüket. A fürdőzési lehetőségek megfelelő kiaknázása által a megye a minőségi egészségturizmus szolgáltatásait (gyógykezelés és wellness) kereső vendégek, vonzó célpontjává válhat.

A meglévő gyógyfürdőközpontok legnagyobb problémájaként azok leromlott, kezelésekre alkalmatlan állapotát kell megemlítenünk.

Fejlesztési lehetőségek:

- A borvízforrások beazonosítása, állapotuk feljavítása
- A jelenleg nem működő mofetták és kezelőközpontok rehabilitációja és modernizálása (Szerteszfürdő, Kirulyfürdő, Remete, Szeredai fürdő, Dugásfürdő, Madicsafürdő, Karcfalva, Sósfürdő, Keresztúr, Korond, Jakabfalva, Kászon)
- Gyógytúrák szervezésére alkalmas útvonalak, rekreációs és pihenőhelyek kialakítása és modernizációja, az ásványvizek hasznosításának infrastruktúrája

- Kezelőközpontok kialakítása a többi fürdőtelepüléseken (Bánffy fürdő, Búdösfürdő, Szentkirály)
- A kezelőközpontok tulajdoni helyzetének tisztázását célzó intézkedések
- Egészségturisztikai központok kialakítása bizonyos fürdőtelepüléseken, egészségügyi intézményekkel való együttműködés
- Kulturális rendezvények, zenés előadások, és más események megszervezése időnként a kezelőközpontokban
- Komplex turisztikai programcsomagok kialakítása és promóciója a fürdőközpontokba (korházakkal és egészségügyi intézményekkel közösen)
- A kezelőjegyek bevezetése a turisztikai forgalomba, azok számára akik élnének a rekreáció eme lehetőségével
- A gyógyászati kezelések, rekreációs szolgáltatások idős népesség számára hozzáférhetővé tétele

Láthattuk, hogy Hargita megye a fürdőturizmus tekintetében komoly potenciállal rendelkezik, azonban igencsak nagy szükség van további beruházásokra, komplex fejlesztésekre. Itt a legfontosabb célkitűzés az, hogy Hargita megye egyike legyen az ország legismertebb fürdő és kezelő központjainak, a különböző szolgáltatások széles spektrumát kínálva fel. A beavatkozások következményeként növekedik a foglalkoztatottság és a helyi lakosság életminősége és erősödik a megye turisztikai versenyképessége.

V.1.2.3. A falusi turizmus és agroturizmus támogatása a fenntartható fejlesztésért

Mind az európai mind pedig a hazai tendenciák a falusi turizmus fejlődéséről árulkodnak. A falusi turizmushoz kapcsolódó szolgáltatások kombinációja az agroturisztikai szolgáltatásokkal segíti az ágazat megerősödését. Mivel ezen tevékenységgel főként családi keretek között foglalkoznak, alapját a mindennapi vidéki életforma adja.

A falusi turizmus fejlesztése számos kedvező következménnyel járhat: kiegészítő jövedelemforrás lehet, új munkahelyeket generálhat, általában olcsóbb mint más vendéglátói forma és alapjait a helyi értékek, a szokás és hagyományvilág megismerése és védelme

szolgáltatja. Előnye, hogy gyakorlatilag bármelyik vidéki településen adottak a feltételek a vendéglátás eme formája számára. **A falusi turizmus alapja a vidéki életforma, a mezőgazdasághoz kapcsolódó tevékenységek és a helyi közösség megismerése.** Hosszútávon a falusi turizmus akkor lehet sikeres ágazat, ha képes a pihenési és elszállásolási lehetőségek mellett erkölcsi értékeket is társítani. A turisztikai keresletet, a célterületek kiválasztását a potenciális célterületek által kínált kikapcsolódási lehetőségek, turisztikai programok, a földrajzi elhelyezkedés és elérhetőség, illetőleg a természeti társadalmi-kulturális környezet minősége befolyásolja (Glăvan, V. Marhidan, G. - Hazai és nemzetközi tapasztalatok a vidéki örökség értékesítése terén).

A statisztikai adatok alapján kijelenthetjük, hogy az utóbbi 10 évben Hargita megyében a vidéki szálláshelyek száma jelentősen növekedett. Országos szinten a vidéki panziók (falusi és agroturizmus) aránya rendkívül magas (ez 2004-ben 20%). A megye számos vidéki települése esetében találunk falusi turizmushoz kapcsolódó szolgáltatásokat. A különböző tevékenységek és szolgáltatások koordinációjáért, illetőleg a vonzerő és versenyképesség növelése érdekében ki kell alakítani a falusi turizmus megyei hálózatát. Fontos, hogy minden település képes legyen megfogalmaznia saját egyediségét, azaz minden település egyedi kínálattal rendelkezzen, ily módon a megyei kínálat vonzó és sokszínűvé válik.

Meg kell jegyeznünk, hogy néhány megyei település tagja a Falusi, Ökológiai és Kulturális Turizmus Nemzeti Ügynökségnek (ANTREC), amely tagszervezete a vidéki térségek turisztikai potenciáljának feltárására és népszerűsítésére létrehozott szervezetnek (EuroGites).

Ezen a téren a legfontosabb problémának a következők számítanak: színes programkínálat hiánya, a tevékenységek koordinációjának hiánya az egy adott településen működő szolgáltatók és települések között, a környezeti infrastruktúra hiányosságai (szennyvízhálózat, hulladékgazdálkodás), a kizárólag magyar nyelvű népszerűsítés, idegen nyelvek ismeretének hiánya, a programok között hiányos a koordináció, ezek többnyire esetlegesek.

A falusi turizmus és agroturizmus területén a következő **fejlesztési lehetőségeket** fogalmazhatjuk meg:

- Partnerségek kialakítása a vendéglátás eme formájában érdekelt települések között, folyamatos együttműködés biztosítása egy széles és párhuzamosságotól mentes programkínálat kialakításáért
- A települések támogatása az egyediség megfogalmazásában (népművészet, hagyományok, népi kultúra elemei), amely a többi település kínálatával szemben a helyi kínálatot egyedivé teszi
- Az egyes települések országos hálózatokba történő bekapcsolódásának támogatása, Falusi, Ökológiai és Kulturális Turizmus Nemzeti Ügynökségnek (ANTREC) amely lehetőséget ad a falusi turizmus országos rendszerébe történő belépésre
- A parajdi Töltött Káposzta Fesztiválhoz hasonló nemzetközi hírű, helyi értékeket megjelenítésére képes gasztronómiai és kézműves találkozók szervezése. Ilyen kezdeményezés lehetne például a Kürtös kalács fesztivál, vagy a Megyei Hagyományos Kézművesek Találkozója, Szilvapalinka Fesztivál (Oroszhegy), jellegzetes agrártermékek fesztiválja (pl.: krumpli)
- Egy olyan útmutató szerkesztése amelyben bemutatásra kerülne a megye településeinek egyedi turisztikai programkínálata, a legfontosabb helyi események és rendezvények
- Turisztikai útvonalakat kínáló programcsomagok kialakítása (például: a csíki, gyergyói vagy udvarhelyi medence útvonala)
- Egy nemzetközi ifjúsági „életmód” tábor szervezése, a vidéki életforma megismertetése érdekében

Hargita megye települései egy sor olyan helyi értékkel rendelkeznek, amelyek a falusi turizmus során könnyen hasznosíthatóak: tiszta levegő, nyugalom, természeti táj, helyi gazdag szokás és hagyományvilág, mezőgazdasághoz kapcsolódó tevékenységek megismerésének és kipróbálásának lehetősége. A falusi turizmus legfontosabb célkitűzéseként a helyi programkínálat diverzifikációját és egy megyei rendszerbe való szervezését kell megjelölnünk. Mindez a vendégek tartózkodási idejét fogja növelni. A vidéki területek tevékenységeinek diverzifikációjával, a minősített farmok rendszerének kiszélesítésével és az agroturisztikai tevékenységek népszerűsítésével javítható a vidéki lakosság életminősége.

V.1.2.4. A hegyi turizmusban rejlő lehetőségek kihasználása az aktív turizmushoz szükséges feltételek megteremtése és fejlesztése révén

1990-től kezdődően megnövekedtek a lakosság egészséges életmóddal kapcsolatos igényei és ezzel párhuzamosan az aktív turizmus iránti érdeklődés is fokozódott. A hegyvidéki környezet és a vonzó tájképi adottságok, illetve a különleges klíma **számos lehetőséget kínál az aktív turizmus folytatására**: biciklizés, lovas turizmus, vadászat, hegymászás, téli sportok, túrák szervezése és extrém sportok. Jelenleg az aktív turizmus legnépszerűbb formái a télisportokhoz kapcsolódnak: sízés és különböző extrém téli sportok. A megye több települése rendelkezik sípályával, ugyanakkor ezek többsége nem kínál megfelelő és minőségi szolgáltatásokat a turistáknak.

A télisportok mellett a megyei kínálatot különböző aktív turizmushoz kapcsolódó lehetőségek bővítik: rafting, enduro pályák, siklóernyőzés, lovaglás, stb. Figyelembe véve a megye gazdag, sokoldalúan hasznosítható aktív turisztikai potenciálját, azt mondhatjuk, hogy ez nagyban hozzájárul a megye turisztikai kínálatának és vonzerejének növeléséhez.

Fejlesztési lehetőségek az aktív turizmus területén:

- Mountain-bike pályák kialakítása
- A meglévő sípályák fejlesztése, és újak kialakítása (1300 m fölötti területeken)
- Közlekedésszervezés a sí központok elérhetőségére, parkolók kialakítása, egészségügyi szolgáltatások biztosítása, sportfelszerelések kölcsönzésének lehetősége, síoktatás
- A megyei Hegyi mentőszolgálat tevékenységének támogatása, ezáltal a turisták testi épségének biztosítása
- Egy a megyei aktív turisztikai lehetőségeit bemutató útmutató elkészítése (a teljes megyei kínálatot megjelenítve) és promóciója
- A hegyi turistaútvonalak karbantartása és megfelelő jelzésekkel való ellátása, a bakancsos turizmus és hegyi turizmus fejlesztése érdekében (idegenvezetők biztosítása, turistabiztonság, pihenőhelyek kialakítása)
- Sportpályák és fedett úszómedencék építése különösen azokban a városokban ahol jelenleg ezek még nem léteznek
- A lovas turizmus igényeinek megfelelő útvonalak, pályák kialakítása (a magyarság hagyományos sportja)
- Edző- és sporttáborok rendszeres megszervezése (diák és ifjúsági) a sí központokban
- Országos és nemzetközi sportvetélkedők szervezése

- A vadászturizmusban rejlő lehetőségek kihasználása az ehhez szükséges megfelelő feltételek megteremtése (vadászházak, vadászprogramok)
- Az élményturizmus (Canopy) iránt érdeklődők igényeinek megfelelő helyszínek kialakítása (élményparkok)
- Bob szánkó pálya kialakítása, arra alkalmas területeken (pl. Hargitafürdőn)
- A fontosabb megyei turisztikai desztinációk területrendezési és fejlesztési koncepciójának kialakítása

A hegyi turizmusban rejlő lehetőségek kiaknázása által a megye hozzájárul a térség piacképességének javulásához a hazai és nemzetközi piacokon, növelve a helyiek életszínvonalát. Alapvetően az összes intézkedés a megye területi identitásának kialakítását célozza, néhány fontosabb vendéglátási formákra alapozva, ahol a megyei turizmus vonzerejének kiemelt szerep jut.

V.1.2.5. A kulturális, népi, vallási és történelmi örökség védelme és ezek integrálása a turisztikai forgalomba, növelve ezáltal a megye turisztikai vonzerejét

Hargita megye a megyébe látogatók számára a kulturális, vallási és történelmi értékek gazdag tárházát kínálja. A kulturális turizmus a helyi turisztikai kínálat kiszélesítése mellett, fontos eszköze lehet a hagyományok, szokások, népi kultúrához kapcsolódó értékek védelmének.

A turisztikai erőforrások szempontjából a megye multikulturális jellege erősségként értelmezhető. Ezek **védelme és felelősségteljes kiaknázása** révén gazdagíthatjuk a megyei turisztikai kínálatot, hangsúlyozva annak egyediségét, illetőleg új bevételi forrásokra is szert tehetünk, amely következtében növekedik az életminőség színvonala. A gazdag antropikus (kulturális) programkínálat a turisztikai vonzerő kínálatának növelése érdekében más turisztikai látványosságokkal hatékonyan ötvözhető.

Ez az operatív célkitűzés a következő **fejlesztési lehetőségeket** foglalja magába:

- Kastélyokat, várakat és kúriákat bemutató tematikus útvonalak kialakítása (ezek feljavítása, látogathatóvá tétele és a turisztikai körforgásba való bevonása)

- Múzeumlátogatásokat magába foglaló, galériákat és népművészeti kiállításokat bemutató program kialakítása (a múzeumok szolgáltatásainak fejlesztése, interaktív kiállítások szervezése, idegen nyelvű bemutatók)
- A műemlékek, régészeti értékek, vártemplomok és más műemlékértékű építmények felújításának támogatása és ezeket bemutató útvonal, útvonalak kialakítása (Alcsíkon és Felcsíkon)
- Művészeti és népművészeti táborok szervezése (nemzetközi) amelyek alkalmat kínálnak a helyi termékek bemutatására (beleértve a kézműves termékek bemutatását és oktatását) és hozzájárulnak a népi hagyományok és kézművességek fennmaradásához
- A kulturális rendezvények és események megszervezése térben és időben (a párhuzamos szervezések kiküszöbölése) és minél több kulturális rendezvény, hagyományos értékeket megjelenítő esemény szervezése, falunapok (idegen nyelvű program)
- Egy (éves) megyei eseménynaptár szerkesztése, amely tartalmazza az összes kulturális eseményt, művészet, népművészet, zene, tánc, vallási esemény, stb.
- Híres emberekhez köthető helyszínek népszerűsítése (Szejkefürdő, Farkaslaka)
- Zarándok és búcsús útvonalak kialakítása Hargita és Kovászna megyében amelynek a végállomása a népszerű csíksomlyói búcsújáráshely. Búcsújárások szervezése periodikusan a turisták számára.

A fenti beavatkozások által a megye gazdag kulturális értéktárát hasznosítani lehetne a vendéglátásban. A különböző kulturális elemek és kulturális értékek az ökoturizmus kiegészítő elemeiként, hozzájárulnak a megye turisztikai kínálatának diverzifikálásához és imázsának javításához.

V.1.3. V.A legfontosabb beavatkozások/ programok

V.1.3.1. A megyei turisztikai övezetek és desztinációk területrendezési koncepciójának kidolgozása

A megye turisztikai célú fejlesztésében az első lépést a kiemelkedő turisztikai értékkel rendelkező térségek beazonosítása jelenti. Egy következő lépésként ezekre a térségekre olyan integrált fejlesztési terveket kell kidolgozni, amelyek tartalmazzák a térségre vonatkozó célkitűzéseket, azok méretét,

elérhetőségét, jogi helyzetét, elhelyezkedését, költségvetését, stb. a potenciális beruházók és kivitelezők körét, a határidőket és a beavatkozás szükségességét.

A területrendezés a megismerés, a megelőzés, tervezés és az emberi dimenzió és a társadalom által létrehozott anyagi (épített) környezet alkalmazkodásának eszköze.

A területrendezés a különböző szintű terek rendszerezése során a következő célkitűzésekre figyel: a földalappal való jó gazdálkodás, figyelve a ritkaság és reprodukтивitás korlátaira, a legalkalmasabb desztinációk kijelölése, területileg kiegyensúlyozott fejlődés ösztönzése és a regionális különbségek csökkentése a különböző erőforrások hatékony kihasználása mellett hatékony térhasználat, környezetvédelem és az ökológiai egyensúly megőrzése.

A turisztikai célú területrendezési feladatokat a következő, fontosabb desztinációk esetében szükséges minél hamarább kivitelezni:

-1-es övezet: Hargita Hegység térsége (esetleg két altérsséggel: Észak és Déli Hargita), mint egyik legfontosabb desztináció, amely megnevezéséből adódóan a megye egyik kiemelt márkáját képezi. A térség az alcsíki, felcsíki településeket, Csíkszeredát, Szentegyházát, Fenyédet, Máréfalvát, és Zetelakát foglalja magába. A fejlesztések itt pontszerűen Hargitafürdőre, Homoródfürdőre, a Madarasi Hargitára, Szentimrei Büdösfürdőre kell koncentrálnak, amelyek feltételezik a zonális területrendezési tervek kidolgozását, illetve a közlekedés, aktív pihenés, parkosítás, sportpályák és játszóterek területi igényeinek, helyi urbanisztikai szabályozását. Figyelní kell arra is, hogy ne legyen túlsúfolt építkezés. Ha az üdülőhelyek esetében a téli sporttal kapcsolatos tevékenységeken van a hangsúly, biztosítani kell a nyári időszakban is a kikapcsolódási és sportolási lehetőségeket. A Hargita Hegység a hegyi és aktív turizmus bázisa lesz, a védett területeken pedig kiépül az ökoturizmus infrastruktúrája (ökológiai tanösvények, információs táblák, lesek kialakítása). A hargitai települések külterületén a fejlesztés térben szétterül, legfontosabb elemeknek a túraútvonalak, lovas útvonalak és a bicikli utak számítanak. Az off-roadozás csak a speciálisan erre a célra kiépített pályákon lesz engedélyezve. A motocross, tereprájárózás és ATV iránt érdeklődő turisták számára lehetőleg a lakott területektől, üdülőhelyektől és a vadállomány élőhelyétől távolabb található erdei utakat kell ajánlani. Ezeket szükséges a Hargita Hegység mindkét oldalán beazonosítani.

- **2-es övezet: Csomád-Bálványos térség** (Kovácsna megyével közösen), amelyben partnertelepülések Tusnádfürdő, Újtusnád, Lázárfalva (Kozmás), Torja, Bixád, Újkászon, Kézdiszárzapatok. Amíg Tusnádfürdő és Bálványos esetében a fejlesztés üdülőhely specifikus lesz (fürdő- és gyógyturizmus, konferenciaturizmus, üdülés és téli sportok), addig a hegyvidéki térségben szigorú építéskorlátozás és közlekedésszabályozás lépik érvényre. Itt a hangsúly az ökoturizmusra és az aktív turizmusra tevődik, a biológiai sokféleség megőrzése mellett. Javasolt egy védett területek látogatására alkalmas központ kiépítése a természet közepén, amely alkalmas lehet képzések, tájékoztató előadások szervezésére is.

3-as övezet: Nagyhagymás-Gyilkostó térsége (Neamț megyével együttműködve) partnertelepülések: Gyergyószentmiklós, Balánbánya, Gyergyótölgyes, Vasláb és Csíkszentdomokos. A Gyilkostó esetében továbbra is az üdülési célú tömegturizmus lesz a jellemző, ennek rendelve alá a különböző fejlesztéseket (sportpályák, játszóterek, sípályák az üdülőhely közelében) a Nagyhagymás-Békási szoros Nemzeti Parkban csak a gyalogos turizmus, kerékpárturizmus, lovas turizmus, szánozás, sítúráz, stb. lesz engedélyezett. A kiemelt látványosságok, mint az Egyes kő, gyalogosan, illetve részben hintóval elérhetővé válnak, így felvonórendszer telepítése nem indokolt. A gyergyói medence pólusának számító Gyergyószentmiklós és Szárhegy együttes kínálata a kulturális turizmusra fókuszál (kulturális örökség, évente megrendezendő kulturális és sportrendezvények), ezt egészítik ki az aktív turizmushoz kapcsolódó lehetőségek, illetve a szárhegyi motocross versenyek, fogathajtó versenyek, lovaglások.

- **4-es övezet: Sóvidék** (Maros megyével közösen): Parajd, Felsősofalva, Alsósofalva, Korond, Szováta, Sóvárád. Sóvidék kistérségben továbbra is a gyógy- és fürdőturizmus, illetve a kulturális turizmus lesz a meghatározó. Itt a forgalomszervezéssel kapcsolatos beavatkozásoknak, a parkolók létesítésének igencsak nagy lesz a létjogosultsága, különösen, miután a parajdi élményfürdő központ megépült.

A térség településeire jellemző tömegturizmust kiegészítik az ökoturisztikai jelleggel bíró túraszervezések, a biciklis és lovas programok, illetve egy turistaközpont kialakítása a parajdi Sósoros látogatására.

-**5-ös övezet: Borszék-Maroshévíz**, a szomszédos településekkel együtt: Bélbor, Hollósarka, Gyergyóholló, Gyergyótölgyes, Salamás. A térség vendéglátói arculatát a gyógykezelés, az üdülés, téli sportok határozzák meg, amely szolgáltatások elsősorban Borszék és Maroshévíz (újra üdülő

központtá fejlesztése) településekre összpontosítanak. Ezt egészítik ki a Kelemen Nemzeti Parkban az ökoturizmus és aktív turizmus terén kínált lehetőségek.

-6-os övezet: Görgényi Havasok (Maros megyével együttműködve), magába foglalva a következő településeket: Gyergyóújfalu, Gyergyócsomafalva, Borzont, Gyergyószárhegy, Gyergyóremete, Galócás, Maroshévíz, Gödemesterháza, Déda, Alsóidecs, Görgénysóakna, Görgény, Nyárádremete, stb. Az övezetben a hegyi- és aktív turisztikai lehetőségekre kell építkezni (túrák, hegyi biciklizés, lovaglások), sportolási lehetőségek, sportbázisok (Borzont, Bucsintető, Bogdan menedékház, Csomafalva és Maroshévíz északi irányába), ugyancsak ide tartozik a - Mezőhavas csúcs, Görgény völgye, Fancsali tető – amely ideális helyszínt kínál a természetjáró-, és túraturizmus bázisai számára, télen pedig alkalmasak a sítúrák, kutyaszánózások szervezésére, kapcsolódva a környező települések falusi turizmus kínálatához is. A Görgényi Havasok esetében is, hasonlóan a Hargita Hegység turisztikai övezethez, a vadászturizmushoz és a vadak megfigyeléséhez kapcsolódó szolgáltatások a térség kínálatának nélkülözhetetlen elemei lesznek.

7-es övezet: Küküllő-Nyikó: Az övezet a Küküllő, Nyikó és Gagy menti településeket fogja át. Székelyudvarhely pólussal a térség integrálja a Székelykeresztúron túli megyerészt is, a két város és a környező települések gazdag kulturális és épített öröksége, hagyományvilága a térségben a kulturális és falusi turizmus gazdag kínálatát teszi lehetővé. A Máréfalvi tapasztalatokra alapozva további lehetőség nyílik helyi és kistérségi szintű túrák szervezésére. A kulturális turizmus tekintetében a kiegészítő turisztikai programcsomagok kialakítása során törekedni kell a Segesvár irányába történő nyitásra (szász és székely kultúra).

8-as övezet: Pogány-havas kistérség (Bákó megyével együttműködve): A térség a következő településeket foglalja magába: Csíkszereda, Csíkszépvíz, Csíkpálfalva, Csíkszentmihály, Felsőlok, Középlök, Gyímes, Gyímesbükk, Szentlélek, Csíkszentgyörgy (a hozzátartozó falvakkal), Ciugheș, Cădărești. Csíkszeredának elsősorban a városi turizmus gyakorlásához szükséges feltételeket kell biztosítani, a szakmai, kulturális és vallási szolgáltatások (Csíksomlyó) fejlesztésével egyetemben. Az itt létrehozott turisztikai információs központ szolgáltatásai nem csak a szóban forgó térséget de Udvarhely, Sepsiszentgyörgy, Gyergyószentmiklós és Marosvásárhellyel partnerségben, az egész Székelyföldet átfogják majd. A gyímesek archaikus jellege a kulturális és falusi turizmus által kerül hasznosításra, a kínálat kiegészítő elemeiként pedig a Hagymás hegység délkeleti lábára irányuló ökoturisztikai szolgáltatások és a Csíki Havasok térségében kialakított, aktív turizmushoz kapcsolódó

lehetőségek szolgálnak. A Hargitafürdő által Csíkszereda válik a megyei hegyi turizmus központjává, de a sporteseményeknek, különösen a jégkorongmérkőzéseknek továbbra is kiemelt szerep jut a város, mint turisztikai termék szempontjából.

- **9-es övezet: Homoródok - Vargyas-szoros:** Lövéte, Almás, Homoródszentmárton, Homoródszentpál térség turisztikai jellegét az ökoturizmus rajzolja meg, amely elsősorban a Vargyas-szorosra és a Homoródszentpáli madárlesen alapul. Az ökoturizmus lehetőséget nyit a térség hagyományos kultúrájának megjelentetésére, a falvak meglátogatása lovas, szekeres és biciklis formában lesz javasolt, természetesen a motoros járművek igénybevételének kizárása nélkül. Az alsó-rákosi Olt-szoros közelsége (a bazalt oszlopok és a kőhalmi kastély) szintén ösztönzően hat úgy az öko- és aktív turizmusra, mint a falusi illetve kulturális turizmusra egyaránt.

Természetesen az itt bemutatott turisztikai övezetek nem tekinthetők teljesnek és véglegesnek, mint ahogy azok területrendezési koncepcióinak elkészítésére vonatkozó sorrend is csupán iránymutató, hisz ez egyaránt függhet az egyes térségek erőforrásaitól, turisztikai potenciáljától és a vendéglátás fejlettségi színvonalától.

Legfontosabb szereplők, ami ezen beavatkozás gyakorlatba ültetését illeti a helyi tanácsok, Hargita Megye Tanácsa, szakcégek lesznek. **A javasolt időtáv** ezen beavatkozás esetében RV- Rövid táv, azaz 1-3 év.

V.1.3.2. Néhány ökoturisztikai desztináció kiépítése és ezen desztinációk fejlesztési terveinek elkészítése

A szakszerű ökoturizmus az erőforrások alapos felleltározását, ezek hasznosítási módjainak rögzítését, illetve néhány desztináció, ökofaluvá való alakítását követeli meg. A kiválasztott desztinációk esetében elengedhetetlen a desztinációfejlesztési tervek kidolgozása (amelyekben elemezni kell a ökoturizmus kínálati oldalát és a piaci szegmenseket) és ezek bázisán a megfelelő fejlesztések kivitelezése. Itt lényeges kiemelni a nem-hagyományos energiaforrások alkalmazását, fával fűtött hő központok, faépitmények és más természetes anyagok használata, biogáz (néhány példa öko-falvakra: Varság, Énlaka, Gyimes).

A beavatkozás eredményessége érdekében létfontosságú a különböző szakterületek közötti együttműködés: mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, területrendezés. Úgyszintén érintetté válnak jelen intézkedés kapcsán olyan megyei intézmények is, mint a Megyei Környezetvédelmi Ügynökség, helyi tanácsok, megyei oktatási intézmények, illetve környezetvédelemben érdekelt civil szervezetek (Polgár Társ Alapítvány, Eurokultúra Egyesület, Csíki Környezetvédők Egyesülete, stb.). Egy ökoturisztikai központ megtervezését felvállalhatja az állam, egy cég vagy egy fejlesztési társulás, ez azonban eleget kell tegyen a kormány szervei által meghatározott és jóváhagyott szabványoknak.

Az időtávot általában a prioritások sorrendje határozza meg, de a kivitelezés időtartama függhet az érintettek adminisztrációs és menedzseri képességétől, azok szakértelmétől, és a részvételi szándéktól.

A javasolt időtáv jelen beavatkozás esetében KT-közép táv, azaz 3-7 év.

V.1.3.3. Ökoturisztikai tanösvények kialakítása a védett területeken, ezek népszerűsítése

A beavatkozás olyan ökológiai útvonalak (útvonal hálózatok) kialakítását célozza, amely lehetőséget ad a tájkép környezetvédelmi szempontú bemutatására. A természet megismertetésének eme módja lehetőséget ad a fiatal nemzedékek számára a természettel és környezetvédelemmel kapcsolatos ismeretek elmélyítésére és egy felelős magatartás kialakítására. Nem utolsó sorban az említett útvonalak kialakítása révén, a lakosság számára is újabb lehetőség adatik a megye természeti értékeinek megismerésére.

Jelen intézkedés a tanösvények kijelölését, ezek fejlesztési tervének elkészítését, az információs és útjelző táblák elhelyezését, a pihenőhelyek kialakítását és a szemetes kukák elhelyezését (ahol az lehetséges) egyaránt magába foglalja. Ezek az útvonalak, tanösvények különböző típusúak lehetnek: megfelelő irányjelzőkkel ellátott turistaútvonalak ahol nincs szükség idegenvezetőre, szervezett formában, szakszerű idegenvezetés mellett történő túrázások.

Hargita megyében számos lehetőség kínálkozik ökológiai túra útvonalak kialakítására, egy ilyen túraútvonal lehet például: Vártető – Nagy Csomád csúcs, Mohosi tőzegláp, Szent Anna tó- Bikszád – Sólyomkő – Tusnádfürdő. Az itt bemutatott példához hasonlóan ki kell jelölni további, az öko-nevelés szempontjából fontos útvonalakat.

Az intézkedés kivitelezésében fontos szerep jut a megyei intézmények, Hargita Megye Tanácsának, Hargita Megyei Környezetvédelmi Ügynökségnek, a helyi tanácsoknak, megyei oktatási intézmények és a környezetvédelemben érintett civil szervezeteknek (Polgár Társ Alapítvány, Eurokultúra Egyesület, Csíki Környezetvédők Egyesülete, stb.), kistérségek és turisztikai vállalkozások és egyesületek. **A javasolt időtáv** ezen beavatkozás esetében KT- középtáv, azaz 3-7 év közötti időintervallum.

V.1.3.4. Egyedi turisztikai kínálat kialakításának támogatása a vidéki települések esetében (hagyományok, kézművességek, vagy más népművészeti értékek)

Identifikálva minden település egyediségét, azok hasznosítása népszerűsítés és a turistáknak kínált programokba integrálás által érhető el. A falusi turizmusra napjainkban is találni néhány pozitív megyei példát (Máréfalva, Zetelaka, Lövéte).

Minden településnek tehát azonosítania kell azt az egyediséget amit aztán a turisztikai programkínálat részévé tehet. Néhány példa a programkínálat diverzifikálására:

- Kézművességek: fazekasság (Korond, Dánfalva), szövés, fonás, kádárság, szobrászat, faragászat, juhnyírás (Gyergyóalfalu), szalmakalap készítés (Kőrispatak)
- Hagyományos népi tevékenységek: aratás, gyümölcsszedés, hagyományos állattenyésztés, halászat, erdei gyümölcsök begyűjtése,
- Közösségi tevékenységek: kalákázások, termésbegyűjtés, farsang
- Hagyományos tevékenységek és háztáji technológiák (gasztronómia): házi lekvárok készítése, savanyúságok, természetes alapanyagból készült szirupok, házikenyér, házi sajt, tömlőtúró, telemea, tehéntúró, szilvapálinka-főzés, orda

A fentebb vázolt intézkedés **legfontosabb szereplőiként** a vidéki települések helyi tanácsait, a kistérségi társulásokat, vagy más vidéki társulásokat, a helyi lakosságot, falusi turizmussal foglalkozó vállalkozásokat és nem utolsó sorban Hargita Megye Tanácsát említhetjük. A kivitelezés **javasolt időtávja** RT -rövid táv, azaz 1-3 év.

V.1.3.5. Meglévő sípályák fejlesztése, újak kialakítása potenciális turisztikai célállomásokon

Hargita megyében összesen 23 működő sípálya található, amiből 14 hivatalosan is minősített.

Jelen intézkedés célja a meglévő sípályák fejlesztését szolgálja (Hargitafürdő, Madarasi Hargita, Bucsin, Borszék, Gyilkos Tó, Tusnádfürdő), figyelembe véve a : a pályák hosszának növelését (ahol lehetséges), a felvonórendszerek kialakítását, a pályák hóágyúkkal való felszerelését, az éjszakai világítás megoldását, a pályák karbantartásához szükséges berendezéseket, tájékozódást segítő jelzések elhelyezését, megfelelő férőhelyes parkolóok kialakítását a sí központokban. A fejlesztések hozzájárulnak a különböző minősítések megszerzéséhez, így a szabadidős sízés feltételei és a pályák biztonsága egyaránt javul.

Mindezek mellett új sípályák kiépítésére alkalmas helyszíneket kell kijelölni (lehetőleg 1300 méter tengerszint fölötti magasságban és több mint 1000 méter hosszúságúakat)

Az intézkedés kivitelezésében érintett **legfontosabb szereplők:** Helyi Tanácsok, Hargita Megye Tanácsa, sportszervezetek és sportegyesületek, a sípályák tulajdonosai és működtetői, hegyi turizmusban érdekelt vállalkozások.

A javasolt időtáv KT- középtáv, azaz 3-7 év.

V.1.3.6. A különböző kulturális rendezvények, események térben és időben való összehangolása, egy megyei eseménynaptár elkészítése

Hargita megyében a kulturális, történelmi, zenei, művészeti, népművészeti és vallási események és rendezvények száma meglehetősen magas és majdnem az összes városi és vidéki településen megrendezésre kerülnek évente ilyen események. Jelen intézkedés egy olyan megyei eseménynaptár elkészítését célozza, amely tartalmazza az összes megyei eseményt és amely segíti az egymásra történő szervezések kiküszöbölését. Törekedni kell az események színvonalának és versenyképességének emelésére, hisz e nélkül aligha várható el a hazai és külföldi turisták érdeklődésének fokozódása. Az eseménynaptár külföldön történő népszerűsítésének úgyszintén kiemelt figyelmet kell szentelni. Az intézkedés által megfogalmazott feladatok kivitelezésében a Megyei Kulturális Központnak, a helyi

közösségeknek és a civil szervezeteknek lesz **meghatározó szerepük**. A javasolt időtáv: RT-rövidtáv, azaz 1-3 év.

V.1.3.7. A műemlékek, vártemplomok, régészeti lelőhelyek, kastélyok, várak és kúriák felújítása és körkirándulások szervezése ezek látogatására

Az épített, régészeti és vallási örökséggel rendelkező turisztikai központokban az építmények fenntartását, az építészeti és tájépítészeti munkálatok kivitelezését egy célirányosan létrehozott szakmai bizottság hatáskörébe kell helyezni. A felújítási munkálatok során a tájképi feltételekre és az építészeti hagyományokra egyaránt figyelni kell. A renoválást követően az épített örökséget népszerűsítő és bemutató turisztikai körutak szervezése javasolt.

A történelmi és régészeti helyszínek turisztikai hasznosíthatóságának megterveztetése **a helyi és központi önkormányzatok pénzügyi felelőssége**, de ugyancsak fontos szerepe lehet például a Csíkszeredai Múzeumnak is. A történelmi övezetek renoválását állami támogatás mellett a magánszféra is felvállalhatja. A kivitelezés **javasolt időtávja**: KT- középtáv, azaz 3-7 év.

V.1.3.8. A megyei borvízforrások hasznosítása és a leromlott állagú mofetták feljavítása

A gazdag megyei ásványvízmennyiség elenyésző töredékét hasznosítják fürdőzési célokra, ugyanakkor a hasznosítás színvonala is elmarad a kívánt színvonaltól. A borvízlelőhelyek, különösen a vidéki településeken nincsenek megfelelően kiépítve. A megye több vidéki településén adott a lehetőség új kezelőközpontok, vagy a meglévő mofetták modernizálására: Bánffy fürdő, Szentimrei Büdös fürdő, Szentkirály, Szelterszfürdő, Királyfürdő, Gyergyóremete, Szeredai fürdő (Csíkszereda), Dugásfürdő, Madicsa, Sósút Székelykeresztúr, Korondi-fürdő, Kászonyakabfalva, Sötétpatak.

Ezek modernizálása egy sor tevékenységet foglal magába: az infrastruktúra fejlesztését, illetve modernizációját. A jövőben építendő központoknak harmonikusan illeszkedniük kell a település szövetébe, a külalak, a funkcionalitás és az értékesítés szempontjából pedig a meglévő létesítményekkel egy egységes rendszert kell alkotniuk.

A beavatkozás **legfontosabb érintettjei**: Helyi Tanácsok, Hargita Megye Tanácsa, helyi lakosság, civil szervezetek (egyesületek, alapítványok), a működő kezelőközpontok tulajdonosai és működtetői,

a fürdőturizmusban érdekelt vállalkozások tulajdonosai és adminisztrátorai, szakintézmények (egészségügyi intézmények).

A javasolt időtáv: KT- középtáv, azaz 3-7 év

V.2 2. fejlesztési tengely: A vendéglátóegységek és a kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése

V.2.1. Áttekintés

Fejlesztési tengely	2. fejlesztési tengely: A vendéglátóegységek és a kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése
Operatív célok	<ol style="list-style-type: none"> 1. A megyei fürdőzési és gyógykezelési potenciál hasznosítása a létező kezelő-, fürdő-, és wellness központok felújítása, illetve újak építése által 2. Az aktív turizmus folytatásához szükséges feltételek és infrastruktúra megteremtése 3. A falusi turizmus támogatása és az agro-turizmus, mint a térség egyik sajátos vendéglátási formájának ösztönzése 4. A fiatal célcsoportok igényeinek megfelelő vendéglátóhelyek létrehozása, felújítása 5. A vendéglátóhelyek által kínált szolgáltatások színvonalának növelése 6. A szabadidő eltöltésére alkalmas megyei létesítmények fejlesztése, megjelenésük javítása
Indoklás	Ahogy az előbbi fejezetekben már hangsúlyoztuk Hargita megye meglehetősen gazdag természeti és kulturális értékekben, és a turisztikai célállomások magas számával rendelkezik. A stratégiai cél a megye kiegyensúlyozott turisztikai fejlesztését több pillérre támaszkodva szorgalmazza: szegmensek, a vendéglátóhelyek és helyszínek fejlesztése során létrejövő különböző turisztikai termékek és vendéglátási formák, tájegységenként differenciált termékek és szolgáltatások, amelyek a helyi erőforrások kiaknázásán

	<p>alapulnak és amelyek hozzájárulnak egy kiegyensúlyozott területfejlesztéshez és a szezonális csökkenéséhez.</p> <p>A turisztikai és fürdőinfrastruktúra a megye neves turisztikai központjaiban kritikus állapotban van, az egykori vendéglátóegységek és a kezelőközpontok mára már leromlottak, működésképtelenek. A még működő egységek életkora előrehaladott, ezek gyenge minőségű szolgáltatásokat kínálnak és gyakran a higiéniai követelményeknek is képtelenek eleget tenni.</p> <p>Ennek a jelenségnek tudható be, hogy ezen központok turisztikai és fürdőzési potenciálja jelenleg csupán kismértékben kerül hasznosításra, ahhoz pedig hogy ezen helyszínek egykori hírnevét és vonzerejét visszaadhassuk nagyobb volumenű beruházásokra van szükség. A jelenlegi helyzetet és a potenciállal bíró turisztikai desztinációk fontosságát felismerve, a 142/28.10.2008-es számú Sürgősségi Kormányrendelet támogatást ígér a helyi illetve országos fontosságú turisztikai erőforrásokkal rendelkező területi közigazgatási egységeknek. Az említett kormányrendelet mellékletében szereplő turisztikai erőforrásokkal rendelkező közigazgatási egységek esetében a turizmus kiemelt gazdasági tevékenységnek számít. Ezen közigazgatási egységek turisztikai és műszaki infrastruktúrával, környezetvédelemmel kapcsolatos projektjei elsőbbséget élveznek az országos, regionális és megyei fejlesztési programokban.</p> <p>A statisztikai adatok alapján Hargita megye a vidéki panziók férőhelyét tekintve az ország megyéinek sorában 14,7%-os részesedéssel a második helyet foglalja el. A vidéki panziók számát tekintve a megye a hatodik helyen található, 6,2%-os részesedéssel. Ezen adatokból is kiolvasható, hogy a megye tekintélyesebb pozíciót a panziók esetében tudhat magáénak. Ezek az elszállásolási formák alapvetően megfelelnek az aktív- és ökoturizmus, illetve más turisztikai formákkal (kulturális és falusi turizmus) kiegészített vendéglátási feltételeknek. Az is egyértelműen látható, hogy megyei szinten a hotelekben történő elszállásolás alulreprezentált, így ezen vendéglátóegységek esetében halaszthatatlannak tűnnek a felújítási, fejlesztési és újraminősítési feladatok. Ezzel egy időben további nagyobb kapacitású és komfortú vendéglátóegységek</p>
--	--

	<p>építésére van szükség. A helyszínek esetében a környezet terhelésének elkerülése és a természeti és kulturális és épített értékek védelme végett körültekintő tervezési munkára van szükség. Jól megtervezett beavatkozások által a fejlesztések ideális helyszínei is beazonosíthatóvá válik, a hangsúlyt elsősorban az üdülőhelyekre helyezve, a megye más térségeiben megőrizve a falusi turizmus karakterét. A vendéglátási formák bővítése és újabb célcsoportok megyébe történő csalogatása érdekében szükség mutatkozik az iskolai táborok, kempingek felújítására és fejlesztésére.</p> <p>A nagyobb fokú kapacitáskihasználás és a tartózkodási idő meghosszabbítása érdekében azokon az üdülőtelepeken ahol a fürdő turizmuson és üdülturizmuson alapuló tömegturizmus lesz a jellemző kiemelt beruházások eszközése indokolt. A vendégek minél hosszabb ideig történő itt tartása ugyanakkor megkívánja a különböző üdülési lehetőségek megteremtését olyan térségekben is, ahol az aktív vagy falusi turizmussal többen foglalkoznak. Itt a különböző beruházások elsősorban a tevékenységek diverzifikációját, illetve (a tartózkodási idő meghosszabbítása és az üdülési lehetőségek igénybevétele által) a jövedelmek növekedését célozzák.</p> <p>Egy vonzó és színes kínálat megteremtéséhez sajátos ételeket kínáló vendéglőkre is szükség van. A régió gazdag, ma is élő gasztronómiai hagyományokkal rendelkezik. A kiemelt minőségű, helyi gasztronómiai terméket kínáló vendéglátóegységek fejlesztése mellett, a hagyományos étkeket felkínáló vidéki panziók szolgáltatásainak fejlesztéséről sem szabad megfeledkezni.</p>
<p>Főbb beavatkozási területek/ programok</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. A turisztikai desztinációk vendéglátói infrastruktúrájának fejlesztése, fejlesztési terveinek kidolgozása 2. Az aktív turizmus útvonalainak közelében található vendéglátóegységek fejlesztése, a turizmus eme formájának gyakorlásához szükséges technikai feltételek megteremtése 3. Az iskolai táborok, kempingek és villák felújítása 4. A szállodák fejlesztésébe történő befektetések ösztönzése, a szolgáltatások színvonalának emelése

	<p>5. A kiemelt minőségű, helyi gasztronómiai termékeket kínáló vendéglátóegységek fejlesztése</p> <p>6. A vállalkozói szellem fejlesztése az üdülőhelyek, a turisztikai központok és a kiemelt turisztikai célállomások esetén történő új beruházások ösztönzésére</p>
--	---

Várt eredmények:

- Ezen települések esetében a legfontosabb gazdasági ágazat a vendéglátás, amelynek fejlesztése kihat a helyi gazdaság és munkaerőpiac működésére is,
- A stratégiai fontosságú befektetések segítségével emelhető a szolgáltatások színvonala, és fokozható az ágazat országos és nemzetközi versenyképessége,
- A szabadidő változatos eltöltésére alkalmas programok növelik a turisták átlagos itt tartózkodási idejét,
- Új piaci szegmensek megcélozása
- Új turisztikai vonzerők és új üdülési lehetőségek bevonásával csökken a szezonális
- Biztonságos aktív turizmus
- Diverzifikált turisztikai szolgáltatások
- Kiegészítő jövedelem a helyi vállalkozások számára
- A tömegturizmus veszélyeztetheti a természeti és antropikus (kulturális) turisztikai erőforrások védelmét

V.2.2. A beavatkozások/programok részletes ismertetése

V.2.2.1. A turisztikai desztinációk vendéglátói infrastruktúrájának fejlesztése, fejlesztési terveinek kidolgozása

A megye egészségturisztikai erőforrásai számottevően elég ha a számos borvízforrásra, mofettára, egészséges természetes környezetre és a rekreációhoz szükséges optimális adottságokra gondolunk. Az erőforrások hatékony hasznosításának szabnak gátat a leromlott állapotú fürdőközpontok. Ezen turisztikai célállomások stratégiai fejlesztése az alapfunkciók, azaz a fürdőzési funkciók fejlesztésének előtérbe helyezését kívánja meg. Jelenleg a szolgáltatások zöme az idős korú, üdülési jegyrendszer által érkező turistákra szabott. A kezelési jegyek rendszerét az Országos Nyugdíjpénztár és az

Országos Egészségügyi Biztosítók tartja fent. Meg kell jegyezni, hogy ezek a kezelési központok meglehetősen előregedtek és nem felelnek meg az aktuális igényeknek és előírásoknak. Ezen központok esetében szem előtt kell tartani más célcsoportok, mint például a fiatalabb, nagyobb jövedelemmel rendelkező társadalmi csoportok igényeit is, ehhez pedig elengedhetetlen a szolgáltatások diverzifikálása. Ebből adódóan a megyei üdülőhelyeken a turizmusfejlesztésnek a következő két stratégiai célkitűzés megvalósítását kell ösztönöznie:

- A kezelő- és fürdőközpontok infrastruktúrájának feljavítása és modernizációja
- A wellness és üdülési turizmus fejlesztése

Itt a hangsúlyt egyrészt a települések egykori vendéglátói profiljának visszaállítására, másrészt pedig és egy olyan másodlagos kínálati rendszer kialakítására kell helyezni, ami iránt országos és nemzetközi kereslet is tapasztalható.

A projekt alapvetően a **Tusnádfürdői** és **Borszékihoz** hasonló központok kezelői és fürdőzési infrastruktúrájának rehabilitálását és/vagy fenntartását célozza. Bár ezek elsősorban a középkorú és idős népeiséget célozzák, elengedhetetlen a jelenlegi szolgáltatások színvonalának emelése, és a kínálati paletta szélesítése. Itt a vendéglátó egységek többsége 2 csillagos szállodák és az újonnan létrehozott panziók. Tusnádfürdő esetében a férőhelyek száma kielégítő, itt a kezelőközpontok fejlesztése és szolgáltatásaik minőségének javítása érdekében főleg a minősítés emelésére (3-4 csillagos szállodák) illetve új a beruházók és új típusú tudásformák (know-how) vonzására van szükség. Borszék esetében a település egykori kezelőbázis jellegének visszaadása, a legkevesebb 3 csillagos szállodaszerű szálláshelyek fejlesztését feltételezi. Ezekben a településeken a turisztikai termékek az egy-két hetes tartózkodású üdülturizmus kínálati rendszerébe illeszkednek, ezért mind az aktív, mind a passzív wellness turizmus termékfejlesztésére figyelni kell. A túlszűfolt beépítettség, a nem megfelelő építészeti megoldások, illetve a környezet károsodásának megelőzése végett minden üdülő-település esetében javasolt a területrendezési tervek kidolgozása. A **fejlesztési tervek** kidolgozása során kiemelt figyelmet kell szentelni a környezet állapotának védelmére, a nyugalom megőrzésére.

A kivitelezés időtávja: Középtáv, 3-5 év

A kivitelezésben érintett javasolt szereplők:

- helyi közigazgatási egységek, Hargita Megye Tanácsa
- befektetők és vállalkozók, vendéglátásban érintett KKV-k
- nemzetközi szállodaláncok

- szaktanácsadási cégek

V.2.2.2. **Az aktív turizmus útvonalainak közelében található vendéglátóegységek fejlesztése, a turizmus eme formájának gyakorlásához szükséges technikai feltételek megteremtése**

Az aktív turizmus hathatós fejlesztése és a turisztikai erőforrások hasznosítása a kapcsolódó infrastruktúra fejlesztését feltételezi. Az aktív turizmusnak a „biztonságos kaland” mottó szellemében kell megvalósulnia. A gyalogtúrás, biciklitúrás és lovas turizmus útvonalainak kialakítása mellett fontos a **menedékhelyek kialakítása**. Ezek a menedékhelyek biztonságot adnak zord természeti viszonyok és a vadakkal szemben egyaránt. Ideális esetben ezen menedékhelyeknek telekommunikációs berendezésekkel, étel és víztartalékokkal, tűz gyújtására és hótlanításra alkalmas eszközökkel kell rendelkezniük, ily módon nyújtva menedéket egészen a veszély megszűntéig, vagy a hegyi mentőszolgálat érkezéséig.

A nagyobb forgalmú turistaútvonalak környékén, a civilizált vendéglátás fenntartása és a környezet védelmének érdekében **megfelelően kiépített pihenőhelyekre** van szükség: tüzelőhelyek kijelölése, elegendő szemeteskuka elhelyezése. Adott turistaútvonalak és sípályák közelében környezetkímélő parkolóhelyek kialakítására van szükség, illetve a pihenőhelyeken öko-wck elhelyezése javasolt.

Ugyancsak javasolt a térség vadállományának megfigyelése és hasznosítása érdekében a **vadászházszerű** elszállásolási lehetőségek bővítése. Ezek a vendéglátóhelyek a közepes komfortú, közepes átlagjövedelemmel rendelkező fiatal és középkorú turistacsoportok számára lehetnek vonzóak. Ezzel párhuzamosan szükség van a magas komfortot ígérő különleges helyszíneken épített vadászházak és villák fejlesztésére is, amelyek elsősorban a magas átlagjövedelemmel rendelkező középkorúak és idősek számára vonzó.

Ezzel egy időben a lovas turizmus támogatása érdekében a kiadó szálláshelyekkel rendelkező helyi szereplők ösztönzésére is szükség van. A vidéki panziók és agroturisztikai szálláshelyek tulajdonosai, KKV-k fel kell vállalják a színvonalas **lovagló központok** létrehozását, a kisebb csoportok hegyi lovaglós túráihoz szükséges elegendő méretű ménessel. A több napig eltartó, különböző turisztikai desztinációk látogatását magába foglaló kirándulások olyan helyszíneket feltételeznek ahol adottak egyrészt a vendégek, másrészt lovaik számára az elszállásolási lehetőségek.

javasolt időtáv: Rövidtáv, 1-3 év

A kivitelezésben érintett javasolt szereplők:

- helyi közigazgatási egységek
- Hargita megye Tanácsa
- vendéglátásban érintett KKV-k
- vidéki panziók, agroturisztikai vendéglátóegységek tulajdonosai
- egyesületek

V.2.2.3. Az iskolai táborok, kempingek és villák felújítása

Hargita megyében kevés az iskolások, egyetemisták, fiatalok, illetve a szerény jövedelemmel rendelkező középkorúak számára kialakított vendéglátóegységek száma. Bár a megye területén több tábor és kemping is található, ezek állapota, felszereltsége és kihasználtsága nem megfelelő.

Teljes felújítást igényel például a **homoródfürdői, marosfői** és a **Gyilkos tónál** kialakított infrastruktúra. Ezek a fejlesztések az 1-es fejlesztési tengely céljaihoz kapcsolódva a turisztikai és antropikus értékek hasznosítását ösztönzik. Ugyanakkor támogatják az ökoturizmus fejlődését is, hisz a kempingekben és kis faházakban történő elszállásolás a turizmus ezen formájához áll a legközelebb. Ez az elszállásolási forma lehetőséget ad a természettel való közeli kapcsolat teremtésére.

Bár az iskolai táborok és kempingek komfortszintje alacsonyabb, ezek civilizált környezetet kell biztosítsanak a vendégek számára. Jellemükénél fogva ezek a természetvédelmi területek közelében is kialakíthatóak.

A program a homoródfürdői és Gyilkos tói rossz fizikai állapotú **villák**, illetve a homoródfürdői **iskolai tábor rehabilitációját** szorgalmazza. Ezzel párhuzamosan a tusnádfürdői, borszéki, Gyilkos tói, szejkefűrdői és királyfűrdői kempingek és üdülők **megfelelő felszerelését** is ösztönzi. Ezen üdülőhelyek műszaki infrastruktúrájának fejlesztése hatékonyabb kapacitáskihasználáshoz vezetne.

javasolt időtáv: Rövidtáv, 1-3 év

A kivitelezésben érintett javasolt szereplők:

- Hargita Megyei Ifjúsági Igazgatóság
- vendéglátásban érintett KKV-k

V.2.2.4. A szállodák fejlesztésébe történő befektetések ösztönzése, a szolgáltatások színvonalának emelése

A megye üdülőközpontjaiban és városaiban 2-3 csillagos színvonalú és annak megfelelő minőségű városi panziókat találhatunk. A javasolt fejlesztési célkitűzéseket követve figyelmet kell szentelnünk az igényesebb vendégeket vonzó 3(+), illetve 4 csillagos szállodák kapacitásfejlesztésének. A nagyobb férőhelyes szálloda típusú vendéglátóegységek magasabb színvonalú és változatosabb szolgáltatásokat kínálnak, szemben a kisebb panziókkal, akik ezen a területen nem vehetik fel a versenyt. A szállodák építése, modernizációja a megye turisztikai célállomásaiban, azaz a Csíkszeredához, Székelyudvarhelyhez és Gyergyószentmiklóshoz hasonló **városi térségekben** és az olyan **üdülőközpontokban** javasolt, mint például Tusnádfürdő, Hargitafürdő, Borszék, Gyilkos tó.

Az említett fejlesztések tőke-, és szakértelemigénye meglehetősen magas. A beavatkozás a humántőke fejlesztését ösztönző 4-es prioritástengely célkitűzéseinek megvalósulását szolgálja. A szállodáink sikerének záloga a megfelelő vendéglátói infrastruktúrában, a kellően szakképzett személyzetben, a szakszerű menedzsmentben és az emelt színvonalú szolgáltatásokban rejlik.

Javasolt időtáv: Középtáv, 5 év

A kivitelezésben érintett javasolt szereplők:

- nemzetközi szállodaláncok
- beruházók és vendéglátásban érintett KKV-k
- szaktanácsadási cégek

V.2.2.5. A kiemelt minőségű, helyi gasztronómiai termékeket kínáló vendéglátóegységek fejlesztése

Egy diverzifikált szolgáltatásrendszer kialakításának elengedhetetlen elemét képezik a turisták elégedettségérzését növelni képes éttermek is. A turisztikai desztinációk és elszállásolási egységek a vendéglátás szükséges, de nem elégséges feltételei, fontos szerep jut például az étellemezzel foglalkozó egységeknek is. Jelenleg az étellemezzel foglalkozó egységek száma nem elegendő és ezek többnyire a klasszikus és felsőközép kategóriás éttermekre korlátozódnak.

Éppen ezért szorgalmazzuk a felsőkategóriás, helyi **(vagy nemzeti) vagy éppen vadász** jelleggel bíró éttermek megnyitását. A megnyitandó vendéglők estében érdemes szem előtt tartani a térség

sajátos gasztronómiai hagyományait, a székely-magyar és román kultúra találkozásából adódó sajátosságokat.

A helyi gasztronómia nem korlátozódhat csupán az élelmezési funkcióra, feladata például a turisztikai vonzerő fokozását szolgáló konyhakultúra felelevenítése is. Fontos megjegyezni, hogy a sajátos éttermek közvetítésével történő hagyományos ételkészítési módok és étek népszerűsítésével az őstermelőket és a természetes alapanyagokon alapuló egészséges táplálkozásformákat egy időben támogatjuk.

Javasolt időtáv: Rövidtáv, maximum 2 év

A kivitelezésben érintett javasolt szereplők:

- Beruházók
- Vendéglátásban érintett KKV-k

V.2.2.6. A vállalkozói szellem fejlesztése az üdülőhelyekbe, a turisztikai központokba és a kiemelt turisztikai célállomásokba történő új beruházások ösztönzésére

A szezonális jelleg kiküszöbölése és a tartózkodási idő megnövelése a kapcsolódó szolgáltatások diverzifikálását, a szabadtéri és nem szabadtéri szórakozási lehetőségek, a szabadidős sport és kulturális tevékenységek felkínálását feltételezi.

A kulturális jellegű szórakozási formák sorában említhetjük például a szabadtéri színi előadások és műsorok, koncertek és bálók szervezését.

A felújított kastélyok és kúriák az olyan történelmi hagyományaink felidézésének lehetnek színterei, mint a lovas bemutatók, korabeli öltözet és gasztronómia, régi zene, hagyományok.

Ilyen helyszínek lehetnek például a **Szárhegyi Kastély**, a gyergyóalfalvi **Mikó-kúria**, csíkszentmihályi **Biális-kúria**, stb.

Ezzel párhuzamosan az egyes üdülőhelyeken új, szabadidős sportinfrastruktúra létrehozása javasolt:

- Tenispályák, kézilabda pályák, tekepályák, vagy paint-ball pályák
- Lovagló központok: lovaglás, szekerezés, lovas versenyek
- Szabadtéri és földött uszodák, élményfürdő központok

Javasolt időtáv: Rövidtáv, maximum 2 év

A kivitelezésben érintett javasolt szereplők:

- Befektetők
- Helyi, vendéglátásban érintett KKV-k

V.3 3. fejlesztési tengely: A turizmus megyei szervezetrendszerének fejlesztése

V.3.1. Áttekintés

Fejlesztési tengely	3. fejlesztési tengely: A turizmus megyei szervezetrendszerének fejlesztése
Operatív célok	<ol style="list-style-type: none"> 1. Működő helyi, megyei és regionális partnerségi rendszerek a helyi és központi közigazgatás egységei között 2. Működő partnerségi rendszerek a helyi közigazgatási egységek és turizmusban érintett vállalkozások és civil szervezetek között 3. Hazai és nemzetközi szakmai szervezetekkel való partnerség ösztönzése 4. A környezettudatosság és a vendéglátás felelősségének növelése 5. Karrierlehetőségeket ígérő munkahelyek létrehozása a közszférában 6. Az ismeretátadás és az innováció alkalmazásának ösztönzése a turizmus területén 7. A szakoktatási intézmények és munkaerő-piaci szereplők közötti kapcsolat fejlesztése
Indoklás	<p>A turizmus megyei szervezetrendszerének fejlesztése a különböző helyi, megyei és regionális szereplők között egy sor koordinációs, ösztönző és támogató tevékenységet feltételez. A turizmus fejlesztése egy többtényezős folyamatként fogható fel: a vonzerő megteremtése egymást erősítő beavatkozásokkal, ökoturisztikai, aktív turisztikai, egészség- és kulturális turisztikai termékek létrehozásával.</p> <p>A turisztikai vonzerő kialakításának, fenntartásának és növelésének feladata a társadalmi-gazdasági élet különböző szereplőire hárul. Az aktív és ökoturizmus különböző formáinak fejlesztése például, a civil szervezetek és közintézmények</p>

	<p>együttes erőfeszítését feltételezi. Ezzel egy időben, a kulturális turizmus fejlődéséért sokat tehetnek a különböző, nem kifejezetten a turisták igényeinek kiszolgálásáért létrehozott intézmények is (pl.: múzeumok). Ezek az intézmények eredményesen fokozhatják a látogatók, helyi értékek iránti érdeklődését, és ebből akár profitálhatnak is. A 3-as tengely a jelen stratégia többi fejlesztési tengelyével komplementer viszonyban áll, hisz <i>támogatja</i> az ezek alá besorolt összes beavatkozás és intézkedés kivitelezését.</p> <p>Ebben a folyamatban kezdeményező és koordinációs szerepe Hargita Megye Tanácsának lehet. A Tanács feladatkörébe tartozik a különböző témában létrehozott, különböző érdekeltsgű partnerségek létrejöttének ösztönzése.</p> <p>Az operatív célok a Hargita Megye Tanácsa által kezdeményezett projektek és programok formájába önthetőek, a kivitelezésben érintett partnerek köre pedig az adott program témája és volumene alapján változhat.</p> <p>A lenti beavatkozások hiányában a megyei turizmus <i>spontán</i> jellege a nem kívánt elemekkel együtt továbbra is fennmarad, és az elvárt kedvező hatások sem fognak jelentkezni. A vendéglátáshoz kapcsolódó fejlesztési feladatok hatékony megszervezése a megyei turisztikai kínálat <i>versenyképességét</i> növeli. Ezek a tevékenységek a következőkre vonatkoznak: turisztikai termékfejlesztés, a szolgáltatások minőségének biztosítása, a munkaező szakképzése, vállalkozói szellem fejlesztése, turisztikai desztinációmárketing fejlesztése. Ugyanakkor, a különböző közigazgatási egységek és civil szféra közötti együttműködések a beavatkozások hosszú távú fenntarthatóságát garantálják.</p> <p>A turisztikai desztináció menedzsment szervezeti rendszere egy (párt) politika független, magasan képzett és jól motivált desztináció menedzsereket foglalkoztató szervezet, amely képes előteremteni a különböző programok kivitelezéséhez szükséges pénzügyi erőforrásokat. A TDM Hargita megyei szervezetrendszerének kiépítése lehet vállalkozás, közigazgatási egység vagy éppen civil szervezet fókuszú. Ez akár egy <i>többlépcsős folyamat</i> is lehet, ahol első lépésben megalakulnak a kistérségi TDM szervezetek, majd a megyei szervezetek és végül pedig a regionális szintűek. Egy másik alternatíva lehet,</p>
--	---

	<p>hogy először létrehozunk egy megyei szintű szervezetet és majd csak ezt követően a kistérségi szintűeket. Bárhogy is legyen, mindenképp fontos, hogy a hasonló kezdeményezésekre, mint amilyen például a Hargita Megyei Turisztikai Egyesület, amelynek Hargita Megye Tanácsa alapító tagja és támogatója.</p> <p>A szervezetek létrehozásában törekedni kell a párhuzamosságok elkerülésére, bár a <i>kiegészítő</i> funkciókkal rendelkező struktúrákra szükség lehet főleg az olyan szakterületeken, amelyek mindezidáig figyelmen kívül maradtak.</p> <p>Napjainkban a megyei turizmusfejlesztési stratégiára alapozott helyi és kistérségi szintű turizmusfejlesztési stratégiák és akciótervek (ökoturizmus, fürdőturizmus, kulturális turizmus) kidolgozásának céljával létrehozott <i>helyi közigazgatási egységek együttműködésének támogatása</i> jelenti a legégetőbb feladatok egyikét. A turizmusfejlesztési egyesület létrehozásával párhuzamosan át kell gondolni az egyesület és a TDM szervezetek között létrejövő kapcsolatrendszerüket. Az egyesület tevékenységei egyelőre a különböző turisztikai vásárokon és kiállításokon való megjelenésre, népszerűsítő akciók szervezésére korlátozódnak.</p> <p>A civil szervezetek és a különböző közigazgatási egységek között kialakított partnerségek a környezetvédelemre és épített örökség védelmére vonatkozó jogszabályok hatékony alkalmazását is segítik. Ennek köszönhetően a turisztikai erőforrások megőrzésére tett kísérleteink is eredményesebbek lehetnek. Ezzel egy időben, a turisztikai célú területrendezéseknél a civil szféra önkéntes alapú akciói is sikerrel kamatoztathatóak. Itt természetesen fontos a pénzügyi támogatás és a műszaki-szakmai kontroll. A civil szervezetek működésük rugalmasságánál fogva alkalmasak arra, hogy adott közfeladatokat átvegyenek a közigazgatási egységektől, ugyanakkor a támogatóktól való pénzügyi függésük jelentős. A Hargita megyei civil élet mozgalmasnak nevezhető, bár adott területeken hiányos a román civil szervezetekkel való kapcsolattartás, amelynek következtében bizonyos erőforrások kihasználatlanul maradnak. A vendéglátással kapcsolatos szakmai szervezetek esetében javasolt a hazai és nemzetközi szervezetekhez való csatlakozás, illetve az ezekkel való együttműködés. Ezek az együttműködések segíthetik a turizmus területén</p>
--	--

	<p>tapasztalható jó gyakorlatok átvételét és hozzájárulhatnak a helyi-regionális érdekek hatékonyabb védelméhez a kormányzati és magánszférával szemben.</p> <p>Az alábbi programok/beavatkozások alternatív eszközként és komplementer tevékenységekként is felfoghatóak, hisz egymást nem oltják ki. Adott beavatkozások esetén természetesen adottak már az előfeltételek. Több településen például létrejöttek már vendéglátással foglalkozó szakmai szervezetek, turisztikai vállalkozói egyesületek, természetvédelmi, sport és kulturális egyesületek. Ezek a szervezetek a vendéglátáshoz kapcsolódó tevékenységek szervezése területén már szert tettek némi tapasztalatokra (a turizmus regionális kínálati palettájának színesítése, vagy a lakosság részvételének fokozása a turisztikai és rekreációs tevékenységekben).</p> <p>A turizmusfejlesztés sajátos szociális dimenziója elsősorban a hátrányos helyzetűek szolgáltatásokhoz való hozzáféréseinek javításában és a szektorban foglalkoztatottak jogainak tiszteletben tartásában mutatkozik meg. Az ágazatra kevésbé jellemző a szakszervezetiség. A szociális feltételek megkövetelik a közintézmények, civil szervezetek és a vállalkozói szféra szereplői közötti együttműködéseket. A vendéglátásban érintettek szociális érzékenységének fokozása nélkül a szolgáltatások színvonala kevésbé fog a versenyképesség és még kevésbé a fenntarthatóság pályájára állni.</p> <p>A kormányprogram turisztikai fejezetének irányvonalai között találjuk a <i>Szervezeti átalakítások és turizmusmarketingra szakosodott szervezetek létrehozása</i> elnevezésű irányvonalat is. A román kormány és az illetékes minisztérium eltökéltségét bizonyítja a Turizmusfejlesztés Nemzeti Mester Terv is, amelynek értelmében megalakul a Nemzeti Turisztikai Szervezet. A terv szerint a NTSZ regionális Fejlesztésügyi Irodáinál foglalkoztatott területi képviselők együttműködnek a <i>helyi önkormányzatoknál alkalmazott turisztikai felügyelőkkel</i>. A helyi felügyelők feladata nem más, mint a helyi szintű koordináció és a Turisztikai Információs Központok tevékenységének felügyelete.</p>
Főbb	3.1. A turisztikai desztinációmenedzsment szervezeti rendszerének létrehozása

beavatkozási területek/ programok	helyi-kistérségi, megyei és regionális szinten 3.2. Turizmus Egyeztető Tanács létrehozása Hargita megyében 3.3. Helyi, turisztikai szakmai szervezetek létrejöttének és működésének támogatása 3.4. Turisztikai felügyelői és referens posztok létrehozása 3.5. A regionális turizmus kutatás-fejlesztési szervezeti kereteinek kialakítása 3.6. Turizmussal, kultúrával és környezettel kapcsolatos szemináriumok és konferenciák periodikus szervezése 3.7. A turisztikai kezdeményezéseket támogató szaktanácsadási rendszerek kialakítása 3.8. A diákok, egyetemi hallgatók gyakorlati oktatását támogató hatékony programok kidolgozása 3.9. Nemzetközi szervezetekkel, hálózatokkal való tapasztalatcsere szervezése
--	--

V.3.2. A beavatkozások/programok részletes ismertetése

A *turizmus megyei szervezetrendszerének fejlesztése* (3. tengely), beavatkozásai az alábbi, helyi és megyei szintű programokba és projektekbe konkretizálódnak.

V.3.2.1. A turisztikai desztinációmenedzsment szervezeti rendszerének létrehozása helyi-kistérségi, megyei és regionális szinten

Habár a közigazgatási egységek és turisztikai szolgáltatók megyei és kistérségi együttműködésének vannak előzményei, a megyében gyakorlatilag ismeretlenek a turisztikai desztinációmenedzsment különböző modelljei. Az eddigi tapasztalatok, amelyek főleg a Hargita Megyei Turisztikai Egyesület tevékenysége során halmozódtak fel, leginkább a népszerűsítéssel kapcsolatosak. A TDM szervezetek feladatkörébe természetesen a népszerűsítés is beletartozik, de az távolról sem korlátozódik csupán erre a témakörre. Az egyesületekre és alapítványokra vonatkozó jogszabályok alapján létrehozható *A Fenntartható Turizmusfejlesztés Hargita Megyei Egyesülete*, amely a magánszektor, a közszféra és civil társadalom szereplőit tömöríti.

Egy ilyen szervezetet lehet alulról felfelé is építeni, vagy a Hargita Megyei Tanács kezdeményezésére a megyei szintből kiindulva is. Elképzelhető megyei egyesületként is, de a mikroregionális, zonális turisztikai egyesületek *megyei szövetségéiként* is. Szerkezeti felépítése tekintetében alapul vehetné az egyesületek általános kritériumrendszerét (közgyűlés, igazgatói tanács stb.), vagy szakmai jellegét lehetne specializált bizottságok révén biztosítani:

- Turisztikai termékek fejlesztése és turisztikai promóciós Bizottság
- Környezetvédelmi és területrendezési Bizottság
- Minőségbiztosítási és regionális márkafejlesztési ügyek Bizottsága
- Emberi erőforrás fejlesztési Bizottság
- Jogi és törvénykezési Bizottság
- Országos és nemzetközi kapcsolatok Bizottsága stb.

Amennyiben megyei szintű egyesületben, nem pedig szövetségben gondolkodunk, a mikroregionális-lokális érdekek mikroregionális szintű bizottságok létrehozásában is hangsúlyozhatók (Csík-, Udvarhely-, Gyergyó-, Maroshévíz térségi bizottság stb.), ezeknek viszont a korábban felsorolt témakörökben biztosítaniuk kell a megfelelő kompetenciákkal rendelkező szakembereket. *Egy egyesület fő hatáskörét a szerkezeti felépítése, a bizottságok működési szerkezete, a turisztikai, környezetvédelmi, területrendezési és városrendezési, fogyasztóvédelmi, szakképzési, egészségügyi és társadalombiztosítási, munkaügyi, és főként a helyi közigazgatási törvénykezési keretek határozzák meg.*

Mivel tény, hogy a közigazgatásban a döntéshozók a helyi, illetve megyei tanácsok maradnak (regionális szinten a Regionális Fejlesztési Tanács), valamint a polgármesterek, illetve a megyei tanácselnökök, a TDMSz gyakorlatilag egy döntéselőkészítő, döntésmegalapozó szervezet lesz, egy együttműködési keret a polgármesteri hivatalok aktuális turisztikai, környezetvédelmi, területrendezési osztályai és a megyei tanács szakapparátusai között. Egy ilyen szervezeti keret létrehozását megelőzően lehetőség van olyan *tematikus munkacsoportok* létrehozására a Hargita Megyei Tanács elnökének rendelete nyomán, amelynek tagjai közé meghívásos alapon a Megyei Tanács szakmai apparátusán kívüli szakemberek is beválasztódnak. Így a TDMSz vagy más, hasonló szervezeti formák szerepe a döntésmegalapozás, véleményezés lehet, ám a helyi önkormányzatok égisze alatt foganatosított rendelkezések, a közösségi munkák, a befektetések, a program-szervezések terén a döntéshozás továbbra is a jelenlegi döntéshozók hatáskörébe tartozna.

A magánszférában az egyes intézkedések, politikák kivitelezése, turisztikai stratégiák jóváhagyására vonatkozó döntéseket továbbra is az igazgatók, ezek ügyintézői hoznák. Ezek számára tehát a TDMSz egy know-how forrás, a kínált termékek és szolgáltatások versenyképességének növelését elősegítő tényező lenne.

Megvalósítási határidő: középtáv, 3-5 év, azonnali kezdéssel

Várható hatások:

- fenntartható és versenyképes turizmusfejlesztési politika megvalósítása
- a környezetvédelmi, területrendezési és urbanizációs politikák és stratégiák kivitelezésének támogatása
- a helyi turizmuspolitika hatékonyságának növelése a minőségbiztosítási szolgáltatások tekintetében
- tevékenységeik szakmai színvonalának növelése által a turisztikai KKV-k gazdasági versenyképességének növelése
- gyors tudásáramlás biztosítása finanszírozási forrásokról, támogatási lehetőségekről, piaci tendenciákról, a tudásszerzés ösztönzése adott célterületeken
- a helyi közösségek bevonása mikroregionális, megyei, regionális partnerkapcsolatokba
- a turizmusnak a természeti, szocio-kulturális, gazdasági környezetre gyakorolt negatív hatásainak csökkentése/megelőzése
- a szezon-függőség csökkentése a turisztikai termékek fejlesztésével és a turisztikai szezonon kívüli tevékenységek szervezésével
- a turisztikai munkaerő minőségének növelése a KKV-okkal közösen szervezett képzési és továbbképzési programok révén.

Javasolt felelős szervezetek:

- Hargita Megye Tanácsa
- a települések polgármesterei, helyi tanácsok
- felsőfokú oktatási és kutatási intézmények
- konzultációs cégek
- a civil társadalom képviselői
- turisztikai KKV-k képviselői

V.3.2.2. Hargita megyei Turisztikai Konzultatív Tanács létrehozása

Alternatívaként is felfogható, ám az első lépés is lehet a TDMSz rendszer kiépítésében egy Hargita Megyei Turisztikai Konzultatív Tanács létrehozása a Hargita Megyei Tanács mellett, amely a megyei turizmuspolitika kidolgozását és kivitelezését, a jelentős hatású turisztikai stratégiák és cselekvési tervek előkészítését segítő konzultatív fórumként, vitafórumként működne. Lehetne az a fórum, amely megalapozza a döntéseket és elkészíti a helyzetértékeléseket a megyei tanács, esetleg a Hargita Megyei vagy Székelyföldi Turizmus Fenntartható Fejlesztéséért Egyesület, valamint a regionális, országos és nemzetközi kormányzati és nemkormányzati szervek viszonylatában. Ennek a tanácsnak magában kellene foglalnia a közintézmények, illetve a felsőfokú oktatási, kutatás-fejlesztési szakintézmények képviselőit, illetve a minisztériumok dekoncentrált intézményeinek (igazgatóságok, ügynökségek, megyei felügyelőségek) képviselőit is. Éppen ez a különbség a TDMSz és a Konzultatív Tanács között, ez utóbbi a minisztériumok dekoncentrált intézményeinek bevonásával működik, a TDMSz viszont helyi hatóságokra és szervezetekre irányul, a turizmus területén a helyi autonómia gyakorlását elősegítő szervezeti egység. Természetesen itt felmerül a funkciók bizonyos szintű összeférhetetlenségének kérdése, vagyis ugyanaz a személy nem lehet egyidőben egy helyi intézmény döntéshozója és kormányzati szervek területi képviselője is. Ez viszont nem zárja ki a központi és a helyi hatalom közötti *partneri kapcsolatot*.

A Konzultatív Tanács tehát egyfajta kooperációs forma a kormányzati és nemkormányzati szervek között, beleértve ebbe a turisztikai vállalkozások egyesületeit is. A Romániai Országos Turizmusfejlesztési Master Plan-ben foglaltakhoz hasonlóan, megyei szinten a TDMSz és a TKT közötti kapcsolat ugyanúgy osztaná meg a hatásköröket, ahogyan a Turizmusért Országos Szervezet és a turizmusért felelős miniszter. A TDMSz a helyi turisztikai politika kidolgozásának (a döntések előkészítésének és megalapozásának) és kivitelezésének a kerete, a Konzultatív Tanács pedig egy döntési fórum a helyi-megyei turisztikai politikák jóváhagyása tekintetében. Egy szemmel látható paradoxon fedezhető fel a Megyei Tanács vagy a helyi tanácsok döntéshozói vagy döntés-megalapozási jellegében. A TKT-nak döntéshozói ereje van a TDMSz-szel szemben, ám a közhivatalok tekintetében csak véleményezési, döntés-megalapozási szerepe van, egyféle „szűrőként” fogható fel a TDMSz és a helyi közigazgatási szervek között. A TDMSz inkább operatív szerv, a TKT viszont stratégiai. A TKT titkárságát biztosíthatja a TDMSz, vagy a Hargita Megyei Tanács szakapparátusának turisztikai részlege, szerepe lehetne a TKT gyűlések előkészítése, levelezés és jegyzőkönyvek nyilvántartása, a TKT által elfogadott határozatok nyilvántartása.

A TKT működése rendes féléves vagy rendkívüli tanácskozásokból áll, a TDMSz működése folyamatos, operatív módon történik. A megyei TDMSz számára ajánlott szerkezeti struktúra, amely szakmai bizottságokból épül fel, a TKT felépítésében is tükröződhet, ez utóbbi szakmai **bizottságokból** állhat. Tehát a támogatási kérdésekben például egy éves marketing-program kidolgozása a TDMSz *Turisztikai termékek fejlesztése és turisztikai promóciós Bizottságának* és a *Minőségbiztosítási és regionális Márkaépítési ügyek Bizottságának* közös feladata, a TKT pedig döntéseket fogad el a hatáskörébe tartozó *Marketing Bizottság* véleményezése alapján. A TKT szakmai **bizottságnak** – amelynek tagjai elektronikus úton, tehát on-line is elérhetőek - tanácskozásaira olyan időszakonként kerül sor, amilyen időszakokat a TDMSz keretében végzett munkák intenzitása indokol. A TKT-k bizottságainak véleményezése nyomán sürgős döntések meghozására főként egy-egy új, a különböző kormányzati és/vagy nemkormányzati, országos vagy nemzetközi programokhoz támogatásra benyújtott projekt elindításakor lesz szükség.

További példaként, a turisták, illetve a lakosság ökológiai és turisztikai tudatosítását célzó program elindítása esetében a TKT *Környezetvédelmi és területrendezési Bizottságának*, valamint az *Emberi erőforrás fejlesztési Bizottságának* a feladata az előkészítés, a műszaki megalapozás, és a TKT *Környezetvédelmi Bizottsága* köteles véleményezést adni ilyen program elfogadása előtt. Az építkezésekre és a turisztikai központok területeinek használatára vonatkozó szabályozások előkészítése a *Környezetvédelmi és területrendezési Bizottság* és a *Jogi és törvénykezési Bizottság* hatásköre, a szabályozásokat viszont véleményezi a *Jogi Bizottság* és a *Területrendezési Bizottság*, majd ezt követően a Hargita Megyei Tanács és/vagy az illetékes helyi tanács fogadja el őket.

A Hargita TKT megalakításának előkészítése érdekében egy sor tanácskozásra lesz szükség a Megyei Tanács különböző részlegeinek szakapparátusai és a turisztikai, valamint a szervezési tanácsadó szektor képviselői (a tanácsadó cégek és a felsőfokú oktatási intézmények szakértői) között, ez történhet akár a TDMSz létrehozásához szükséges *munkacsoportok* révén is. A javasolt tanácskozások nyomán körvonalazható úgy a TKT, mint a TDMSz szervezeti felépítése, szervezési és működési szabályzata.

Ilyen jellegű tanács egy TDMSz létezésétől függetlenül működhet a megyében. Tanácsadói jellege feltételezi egyrészt a szektorális vagy mikroregionális érdekek feltárását, másrészt innovációs programok kivitelezésének előkészítését, a nemzetközi tapasztalatokból átvett sikeres kezdeményezések (good practices) alkalmazását.

Megvalósítási határidő: rövidtáv, legfőbb három év

Várható hatások:

- a turisztikáért felelős minisztériummal és a feltételezett Országos Turisztikai Szervezettel történő együttműködés javítása
- országos és nemzetközi turisztikai együttműködésekben történő részvétel ösztönzése
- fenntartható és versenyképes turisztikai fejlesztési politika megvalósítása
- a környezetvédelmi, területrendezési és urbanizációs politikák és stratégiák kivitelezésének támogatása
- a helyi turisztikai politika hatékonyságának növelése a minőségbiztosítási szolgáltatások tekintetében
- tevékenységeik professzionalizálása által a turisztikai KKV-k gazdasági versenyképességének növelése
- gyors tudásáramlás biztosítása finanszírozási forrásokról, támogatási lehetőségekről, piaci tendenciákról, a tudásszerzés ösztönzése adott célterületeken
- a helyi közösségek bevonása mikroregionális, megyei, regionális partnerkapcsolatokba
- a turizmusnak a természeti, szocio-kulturális, gazdasági környezetre gyakorolt negatív hatásainak csökkentése/megelőzése
- a szezon-függőség csökkentése a turisztikai termékek fejlesztésével és a turisztikai szezonon kívüli tevékenységek szervezésével
- a turisztikai munkaerő minőségének növelése a KKV-okkal közösen szervezett képzési és továbbképzési programok révén.

Javasolt felelős szervek:

- Hargita Megye Tanácsa
- a települések polgármesterei, helyi tanácsok
- felsőfokú oktatási és kutatási intézmények
- a minisztériumok dekoncentrált szervezeteinek képviselői
- konzultációs cégek
- a civil társadalom képviselői
- turisztikai KKV-k képviselői

V.3.2.3. Helyi turisztikai szakmai egyesület létrehozásának és működésének ösztönzése

Részletkérdés, ám akár egy első lépés vagy egy részfejezet is lehet, a 3.1-es pontban leírt TDMSz rendszer kiépítésében a helyi szakmai turisztikai egyesületek kiépülésének ösztönzése. Ezek az egyesületek közvetlenül kapcsolódhatnak az országos vagy külföldi szakirányú szövetségekhez abban az esetben, amennyiben a TDMSz még nem jött létre, vagy pedig, amennyiben a megyei TDMSz megalakulása után létesülnek, ehhez kapcsolódhatnak, így részesülhetnek az általa összegyűjtött tapasztalatokban. A jelenleg létező egyesületeknek arra kell törekedniük, hogy a támogatási tevékenységeik változatossá tétele mellett a minőségbiztosítás, a helyi közhivatalokkal a tervezés és területrendezés terén történő együttműködés terén is sokszínűséget érjenek el.

A jelenlegi egyesületek tagjai elsősorban szálláskínálók, ám nyitaniuk kell a turisztikai és sporttevékenységgel foglalkozó civil szervezetek, a kulturális intézmények, a szórakoztatóiparban működő KKV-k (lovasszervezetek, sípályák, sportfelszerelés-kereskedők, szakképzett idegenvezetők) felé is, így létrejön az eddig összehangolatlan támogatási törekvések szinergiája. A felsorolt szervezetek közötti együttműködés a TDMSz létrehozásának érdekében történt előrelépésektől függetlenül is szükséges. A helyi egyesületek és a TDMSz közötti viszony csak a Hargita Megyei Tanács által kezdeményezett, támogatott vagy irányított projektek esetében lesz hierarchikus. A marketing törekvések által megkövetelt hierarchikus jelleg nem jelentheti túlzott autoritás bevezetését, egy megyei szervezet és a helyi vagy mikroregionális egyesületek közötti viszony *kollegiális* kell legyen. A szubszidiaritás elvének a turizmus-fejlesztési igyekezetek összehangolásának gyakorlatában is érvényesülnie kell. A túlzott autoritarizmus és bürokratizmus az együttműködési kezdeményezések bukásához vezethet.

Megvalósításának folyamata során a megyei turizmus-fejlesztési stratégia rugalmas kell legyen, magába foglalva azokat az ötleteket, projekt-kezdeményezéseket, amelyek a jövőben megjelennek. A helyi törekvéseknek a megyei stratégiába történő beágyazása dönti el, hogy a megyei szintű döntéshozók milyen mértékben támogatják majd a helyi kezdeményezéseket. Figyelembe kell venni, hogy bármilyen megyei, regionális vagy akár országos szinten eltervezett beavatkozási terület helyi szinten fog megvalósulni, és az egyéni projekteken alapuló programok kivitelezése során kiemelten figyelni kell a helyi érdekekre. A konfliktusok, bukások kockázata a területi döntéshozói szintek közötti együttműködéssel csökkenthető, amelynek kölcsönös tiszteleten kell alapulnia.

A jelenlegi egyesületek támogatása technikai-szakmai segítségnyújtással, támogatási kiírások révén történő anyagi támogatásokkal történik. A turisztikai érdekeltségű településeken ösztönözni kell újabb egyesületek létrehozását, főként olyanokét, amelyek családi turisztikai vállalkozásokat, KKV-okat foglalnak magukba. Ez elősegíti a turisztikai piacon történő versenyképességükhöz szükséges tudástranszfert, továbbá szakmai képzési és továbbképzési programokba vonja be őket. Helyi szinten a polgármesteri hivatalok turisztikai referensei/felügyelői lesznek a helyi vállalkozókkal történő kapcsolattartás kulcsemberei, ők lesznek felelősek helyi fórumok szervezéséért (lásd a 3.4. pontot). Az állampolgárok részvétele különböző ifjúsági, kulturális, sport, ökológiai, turisztikai civil szervezetekben hozzájárulhat különböző projektek kezdeményezéséhez az ökoturizmus, aktív turizmus, kulturális rendezvények szervezése és a hagyományos mesterségek promoválása terén, ezek pedig növelik a turizmus pozitív hatásait gazdasági és kulturális téren, megerősítik a helyi/regionális identitást.

Megvalósítási határidő: rövidtáv, azonnali kezdés, folyamatos megvalósítás.

Várható hatások:

- tevékenységeik szakmai színvonalának növelése által a turisztikai KKV-ok gazdasági versenyképességének növelése
- gyors tudásáramlás biztosítása finanszírozási forrásokról, támogatási lehetőségekről, piaci tendenciákról
- a tudásszerzés ösztönzése adott célterületeken
- a helyi turisztikai politika hatékonyságának növelése a minőségbiztosítási szolgáltatások tekintetében
- a helyi közösségek bevonása mikroregionális, megyei, regionális partnerkapcsolatokba
- a környezetvédelmi, területrendezési és urbanizációs politikák és stratégiák kivitelezésének támogatása

Javasolt felelős szervek:

- Hargita Megye Tanácsa – kezdeményezés és tanácsadás
- a települések polgármesterei, helyi tanácsok – kezdeményezés és tanácsadás
- a civil társadalom képviselői – kezdeményezés és kivitelezés
- turisztikai KKV-k képviselői – kezdeményezés és kivitelezés

V.3.2.4. Turisztikai referens és ellenőr munkakörök létesítése

A helyi hatóságoknál a döntéshozás folyamata során a polgármesterek és a tanácsosok feladata a döntéshozás. A területrendezéssel, környezetvédelemmel, egyes befektetések engedélyezésével vagy elutasításával kapcsolatos döntések megalapozása – főként a turisztikai érdekeltségű települések esetében – olyan tényezők mentén történik, amelyek a turisztikai feltételek javítására irányulnak. Az ilyen típusú településeken legalább egy olyan személy kellene ellenőr munkakörben alkalmazottként dolgozzon, aki szakirányú képzettséggel rendelkezik (felsőfokú végzettség és államvizsga rurális térségben, mesteri képzés a turisztikai központok és a városok esetében). A megyében léteznek olyan felsőfokú oktatási intézmények, amelyek turisztikai szakirányú képzést is lehetővé tesznek, tehát ezek a humán erőforrás minőségére vonatkozó követelmények megvalósíthatók.

Egy ilyen alkalmazott munkaköri feladatai között szerepelne a turisztikai információs iroda tevékenységének koordinálása helyi szinten, a település képviselője mikroregionális, megyei, regionális turisztikai fórumokon illetve a Konzultatív Tanács (3.2.) vagy a TDMSz (3.1.) munkálataiban, kapcsolattartás Hargita Megye Tanácsa szakapparátusával. Amint ezek az állások megjelennek, és Hargita Megye Tanácsa keretében működő turisztikai szakapparátus segítségével a hozzájuk kapcsolódó munka- és feladatkörök is megfogalmazódnak, partneri kapcsolatok épülnek majd ki a felsőfokú oktatási intézményekkel és a konzultációs cégekkel speciális képzési programok indítása érdekében, amelyek a szakemberek továbbképzését biztosíthatják. Ezek a szakemberek a nyugati minták szerint akár desztináció-menedzsereknek nevezhetők. Amennyiben megalakul a megyei és térségi TDMSz-ek hálózata, a desztináció-menedzserek lesznek a TDMSz-ek szakemberei. A helyi önkormányzatoknál dolgozó referensek vagy turisztikai ellenőrök tartják majd a kapcsolatot a mikroregionális szinten tevékenykedő, több önkormányzatért felelős desztináció-menedzserekkel. Figyelembe véve, hogy a 67 területi-adminisztratív egység mindegyike nem rendelkezik elég magas turisztikai potenciállal, nem feltétlenül lesz szükség 67 referens/ellenőr alkalmazására, viszont a bonyolultabb egységek esetében (Csíkszereda és a hozzá tartozó Hargitafürdő, vagy Gyergyószentmiklós és a hozzá tartozó Gyilkostó) indokolja két referens alkalmazását a feladatok ellátására. A humán erőforrás szükségletet természetesen fel kell leltározni és a helyi jellegzetességekhez igazítani.

Ezt a beavatkozási területet erősíteni kell turisztikai információs pontok, irodák, központok kiépítésével, beépíteni a megyei-térségi marketingcsomagba ötödik elemként: amely a személyzeti, illetve humán erőforrás politika.

Megvalósítási határidő: rövidtáv, azonnali kezdés

Várható hatások:

- a helyi turisztikai politika hatékonyságának növelése
- a helyi önkormányzatok adminisztratív kapacitásának növelése
- gyors tudásáramlás
- hozzájárulás a turisztikai KKV-ok gazdasági versenyképességének növeléséhez
- a helyi közösségek bevonása mikroregionális, megyei, regionális partnerkapcsolatokba
- a környezetvédelmi, területrendezési és urbanizációs politikák és stratégiák kivitelezésének támogatása
- befektetők bevonásának támogatása (amennyiben szükséges)

Javasolt felelős szervek:

- a települések polgármesterei, helyi tanácsok
- Hargita Megye Tanácsa

V.3.2.5. A térségi turisztikai K+F szervezeti keretének megteremtése

A turisztikai rendszer működésével kapcsolatos társadalmi-gazdasági jelenségek és folyamatok kutatása a földrajz, a gazdaságtudományok (köztük a menedzsment és a marketing), a szociológia, a kulturális antropológia, politológia stb. szakértőinek feladata. Hargita megyében felsőfokú oktatási intézmények keretében, egyesületek/alapítványok vagy üzlet, menedzsment terén működő kutatási és konzultációs cégek formájában léteznek kutatóközpontok. Ezek közül a turizmusfejlesztéshez legközelebb a Kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Gyergyói Kihelyezett Tagozata áll, illetve állhat. Az intézmény alapvető működési területe szakemberek képzése idegenforgalom földrajz és geodézia szakterületen a licenszvizsga megszerzéséig, a közeljövőben tervezik mesterképzés indítását *Ökoturizmus és fenntartható fejlesztés* címmel. A Sapientia EMTE csíkszeredai tagozatán (Műszaki és Társadalomtudományi Kar, szociológia és kommunikáció, környezetmérnöki szakirányok stb., valamint Gazdaság- és Humántudományok Kar, különböző gazdasági, továbbá román és angol nyelv

és irodalom szakirányok) és a Tatabányai Modern Üzleti Tudományok Főiskolájának Székelyudvarhelyi tagozatán az oktatókat arra ösztönzik, hogy az oktatási tevékenységek mellett kutatási tevékenységekben is részt vegyenek, különböző hazai és külföldi neves intézmények doktori programjain, valamint *alkalmazott* tudományos konferenciákon történő részvételek révén.

Ezt a humánerőforrás-potenciált a megye turizmusfejlesztésében az említett intézményeknek a közéletbe történő bevonásával lehet értékesíteni. Ennek különböző formái lehetnek, itt csak a kutatásra vonatkozó aspektusát emeljük ki. Annak ellenére, hogy a neves egyetemi központokban (Bukarestben, Kolozsváron, Jászvásárban, Temesváron stb.) és az országos akadémiai intézményekben folynak kutatási programok, ezek eredményei viszonylag ritkán kerülnek hasznosításra a Hargita megyei önkormányzatok döntési folyamatainak megalapozásában vagy a megyei gazdaság-menedzsmentben. Az egyes minisztériumoknak alárendelt intézmények, kormányhivatalok vagy központi hatóságok – például az Országos Turisztikai Kutatás-Fejlesztési Intézet, az Urbanproiect Országos Intézet vagy az Országos Rehabilitációs, Fizioterápiai és Balneoklimatológiai Intézet – hatása valamivel nagyobb lehet. Természetesen nem zárhatjuk ki a szorosabb együttműködés kialakításának lehetőségét a helyi önkormányzatok és az említett intézmények között, vagy a megyei kutatási központok közvetítésével a tudástranszfer megvalósítását.

Megyei szintű konferencia, workshop, szeminárium stb. sorozatok szervezésével az összegyűjtött ismereteket nem csupán a tudományos közösség, hanem a helyi közösségek és főként a helyi döntéshozók felé is közvetíteni lehetne. Az információterjesztés ilyen módszerével ösztönözni lehetne helyi partnerkapcsolatok kiépítését a helyi önkormányzatok, a turizmushoz kapcsolódó területeken működő KKV-ok, civil szervezetek között, főként a fenntartható turizmus fogalmának promóválása és a Turisztikai Destináció Menedzsment modell elfogadtatása által.

A turisztikai témájú kutatások szerkezeti és finanszírozási keretét országos intézmények biztosítják, ilyen például az Oktatási és Kutatási Minisztérium keretében működő Felsőoktatási Tudományos Kutatások Országos Tanácsa. Az általa kezelt támogatások az Unió keretéből történő finanszírozási lehetőségeket is magukba foglalnak (7. Kutatási Keretprogram), ám ezek a programok az országos verseny és főként a kutatási területek sokszínűsége miatt viszonylag nehezen elérhetőek. Amint Hargita megyében létrejön a TDMSz és a TKT rendszer, lehetőség nyílik kisebb projektek keretében olyan kutatási programok kidolgozására, amelyek a turisztikai piacok alakulásához, a

turisztikai desztinációk és a specifikus termékek megítéléséhez, különböző települések turizmusfejlesztésének hatástanulmányaihoz, a turizmus területi tervezéséhez kapcsolódó témakörökhöz kötődnek.

Mivel a felsőfokú oktatási intézmények oktatói túlterheltek, a kiválósági központok helyi kiépítése nehézségekbe ütközik. Ennek ellenére egy kutatási hálózat kiépítésének, konferenciaszervezések kezdeményezésének az előfeltételei adottak, ezek a jövőben az intézmények saját erőiből is ki fognak épülni. Szükség van viszont az önkormányzatok és közintézmények, valamint a civil szervezetek és KKV-k közötti partnerkapcsolatok ösztönzésére. Így kutatási partnerkapcsolatok jönnek majd létre, valamint az ismeretek megosztását, szakképzési és szakmai továbbképzési programok indítását elősegítő partnerkapcsolatok is ki fognak épülni (lásd a 3.6. és a 3.10. fejezeteket). Javasoljuk a *kutatási ösztöndíjak* aktuális kínálatának összeállítását, hogy a lehetséges ösztöndíjasok által választott témaköröket a megyei vagy területi TDMSz által meghirdetett témakörökkel össze lehessen hangolni.

A turisztikai szakemberek, szakértők szakmai fejlődését elősegítő ösztönző tényező lehet egy *turisztikai és területfejlesztési közkönyvtár* létrehozása. Ebben csak azok a kiadványok kapnának helyet, amelyek a két említett területhez kapcsolódnak, viszont megtalálhatók kellene legyenek benne úgy a hazai, mint a neves külföldi kiadók szakkönyvei, valamint a nemzetközi adatbázisok által elismert és idézett folyóiratok is. Egy ilyen intézmény létrehozását kezdeményezheti Hargita Megye Tanácsa, támogatói lehetnek felsőfokú oktatási intézmények, kutatóközpontok, konzultációs cégek. Ez a befektetés regionális, vagy akár országos fontosságú intézményt hozna létre, amennyiben a beszerzési politikája szigorúan szakmai kritériumokon alapulna, természetesen a Turisztikai Világszövetség nemzetközi hálózataira, az Európai Utazások Bizottságára, a Turisztikai és Utazási Világtanácsra, az Egyesült Nemzetek Környezetvédelmi Alapjára támaszkodva.

A turisztika és a területfejlesztés (térségfejlesztés, vidékfejlesztés, területrendezés) alkalmazott kutatásának egyik fontos aspektusát olyan konzultációs cégek tevékenysége jelenti, amelyek fejlesztési stratégiák és megvalósíthatósági tanulmányok elkészítésével foglalkoznak, valamint tanácsadással a - főként a Regionális Operatív Program keretében meghirdetett - pályázati kiírásokhoz szükséges dokumentáció összeállításához. A szakmai cégek és az egyetemek között a fenti területeken történő kutatások tekintetében „együttműködéses versengési” kapcsolatok vannak. A köztük levő együttműködésekre tehát a kutatói konzorciumokat javasoljuk.

Megvalósítási határidő: rövidtáv, azonnali kezdés

Várható hatások:

- a helyi turisztikai politika hatékonyságának növelése
- a helyi önkormányzatok adminisztratív kapacitásának növelése
- gyors tudásáramlás
- hozzájárulás a turisztikai KKV-ok gazdasági versenyképességének növeléséhez
- a helyi közösségek bevonása mikroregionális, megyei, regionális partnerkapcsolatokba
- a környezetvédelmi, területrendezési és urbanizációs politikák és stratégiák kivitelezésének támogatása
- befektetők vonzásának támogatása (amennyiben szükséges)

Javasolt felelős szervezetek:

- felsőfokú oktatási intézmények
- állami és magán kutatói központok
- konzultációs cégek
- a Megyei Tanács (a TDMSz és a TKT révén)

V.3.2.6. Rendszeres időszakonként szemináriumok, konferenciák szervezése turizmus, környezet, kultúra témakörben

Vannak lehetőségek turisztikai, környezetvédelmi témájú szemináriumok szervezésére, ezeket a legtöbb esetben civil szervezetek támogatják, a különböző nekik szóló finanszírozási programok által. Ezeknek a szemináriumoknak a pozitív hozadéka elsősorban a tudástranszfer, pozitív és negatív tapasztalatok megosztása, szakmai kompetenciák elsajátítása, a személyközi kommunikáció során szükséges képességek kifejlesztése. Szükség lenne viszont multidiszciplinaritásra, vagyis a különböző szakterületeken – földrajz, gazdaság, szociológia, építész, urbanisztika, ökológia stb. - tevékenykedő szakemberek egymás felé történő közeledésére, nyitására. A véleménycserék elősegítik a különböző fogalmak, érdekek bekapcsolását egy elkészítésre kerülő helyi fejlesztési politikába (lásd a Helyi Agenda 21 programok tapasztalatait).

A multidiszciplináris és interszektoriális, *turisztika és fenntartható fejlesztés* témakörben megrendezett szemináriumok médiamegjelenése sokkal erőteljesebben szükséges történjen, ez elősegítené különböző fenntartható fejlesztési nemzetközi stratégiák és programok helyi szinten történő megvalósítását. Ez a helyi turizmus számára a helyi közösségek bevonását eredményezné a helyi turisztikai gazdaságba (lásd átmenet a vidéki turizmusból az agrárturizmusba), hozzájárulna a helyi természeti és kulturális (anyagi és szellemi) örökség értékének tudatosításához.

A gyermekek és fiatalok bevonása az ilyen típusú programokba (akár tematikus táborok formájában is) hozzájárul egy környezettudatosabb generáció megjelenéséhez, amely nyitottabb a változásokra, felelősségteljesebb és ambíciózusabb. Ugyanakkor a helyi és térségi identitás erősítését is elősegítené, amely a regionális tudományok szakemberei által is elismert fontos endogén fejlesztési tényező. Emellett egy, a nemzetközi tapasztalatok megismerése folytán képzettebb generáció fejlettebb állampolgári tudatosságot is képviselne, e generáció tagjainak vezető beosztásba kerülése fejlettebb adminisztrációs kapacitást és vállalkozói kultúrát eredményezne. A Csíkszeredai Partnerségért Alapítvány például egy sor pozitív példát (good practices) kínál a civil társadalom, de a közintézmények számára is azokkal a tapasztalatokkal, amelyeket különböző programok (Helyi Agenda 21, Élő Örökség, Zöld Utak, Eco-Business, Partnerségben a Környezetért stb.) sikeres megvalósítása során szerzett.

A turizmus és a fenntartható fejlesztés területén az első perspektivikus kezdeményezések, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Gyergyószentmiklósi Tagozata által szervezett, nemzetközi szakemberek részvételével zajló konferencia, *A turizmus szerepe a területfejlesztésben*, valamint a 2000-es évek elején megszervezett, a Székelyföld társadalmi-gazdasági életének problémáit vitató konferenciák, továbbá a Hargita Megye Tanácsa és a Sapientia EMTE közös szervezésében a megyenapok során rendezett konferenciák. Ezek mindegyikét érdemes a továbbiakban is támogatni, mivel elősegítik a tudásáramlást, a jó gyakorlatok (good practices) elterjedését, így hozzájárulnak egy olyan helyi közpolitika kialakulásához, amely a térségfejlesztés érdekében az endogén erőforrásokat mozgósításán alapul.

Megvalósítási határidő: rövidtáv, folyamatos megvalósítás

Várható hatások:

- a helyi turisztikai politika hatékonyságának növelése

- a helyi önkormányzatok adminisztratív kapacitásának növelése
- gyors tudásáramlás
- hozzájárulás a turisztikai KKV-ok gazdasági versenyképességének növeléséhez
- a helyi közösségek bevonása mikroregionális, megyei, regionális partnerkapcsolatokba
- a környezetvédelmi, területrendezési és urbanizációs politikák és stratégiák kivitelezésének támogatása
- befektetők vonzásának támogatása (amennyiben szükséges)

javasolt felelős szervezetek:

- civil szervezetek
- felsőfokú oktatási intézmények
- a Megyei Tanács (a TDMSz és a TKT révén)
- Megyei Kulturális Központ

V.3.2.7. Konzultációs lehetőségek kiépítése a turisztikai kezdeményezések számára

A Hargita megyei turizmusfejlesztések kezdeményezői a civil szervezetek, a KKV-ok vagy a helyi önkormányzatok. A civil szervezetek elsősorban a turizmus bizonyos formáinak népszerűsítését (aktív turizmus, ökoturizmus, kulturális turizmus, fiatalokat célzó turizmus), egy-egy védett terület menedzselését részesítik előnybe. A KKV-ok beruházásokat hajtanak végre az elszállásolás, a vendéglátóipar, a szórakoztatóipar (sípályák, lovaglóközpontok) infrastruktúrájának bizonyos elemeibe, turisztikai irodák infrastruktúrájába. A helyi önkormányzatok turisztikai információs irodákat hoznak létre, befektetéseket hajtanak végre az alpinfrasztruktúrába, a turisztikai központokban, és gyógyfürdők rendezését és rehabilitációját célzó projektjeik vannak.

A fejlesztési törekvések műszaki támogatását egyes közszolgáltatások, Hargita Megye Tanácsa szakapparátusának különböző osztályai, a Központi Regionális Fejlesztési Ügynökség és a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Igazgatóság irodái, a központi kormányzati szervek decentralizált szolgáltatásainak területi felügyelői, üzleti és menedzsment konzultációs cégek, valamint bizonyos esetekben környezetvédelmi, kulturális alapítványok és egyesületek biztosítják. A felsőfokú oktatási intézmények szakemberei is adhatnak tanácsokat informális úton vállalkozásoknak,

polgármestereknek, helyi tanácsosoknak, civil szervezetek képviselőinek, ám ezek esetlegesek, az ismeretek átadása csak nehézkesen, nem hatékony módon történik.

A finanszírozási lehetőségek beazonosításában és a projektmenedzsmentben a segítségnyújtás továbbra is az üzleti szféra támogatási szolgáltatása lesz, amelyre szerződéses alapon kerülhet sor, ám a konzultációs cégek mellett a 3. 1. pontban javasolt TDMSz is végezheti majd ezeket a szolgáltatásokat. A TDMSz megalakulásáig ezeket a feladatokat azoknak a közintézményeknek kell ellátniuk, amelyek tevékenységi területeiken (építkezés, urbanisztika, környezet, befektetések bevonása vagy ösztönzése) jelenleg is szaktanácsadási szolgáltatásokat látnak el. Amennyiben ezek az információs és információterjesztési források léteznek, mindössze hatékony népszerűsítésüket kell még megoldani, főként az állami ellenőrzés alatt álló területeken és az építkezési és urbanisztikai engedélyezések terén. A tanácsadás szerepe nem merül ki a különböző törvényes előírások betartásának biztosításában, feladatai közé tartozik a jó gyakorlatok (good practices) helyi megvalósítása is, továbbá építészeti és területrendezési stílusok körvonalazását tartalmazó útmutatók kidolgozása is javaslatok formájában (lásd egyes építészeti egyesületek tevékenységét). Az építkezések terén javasolt az érdeklődés felkeltése az ökológikus építkezések iránt (lásd Romanian Green Building Council).

A konzultációs szolgáltatások népszerűsítése érdekében a legsürgősebb feladat egy Internetes weboldal elkészítése és ehhez „hasznos linkek” csatolása. A know-how hálózatok hatékonysága különböző – főként elektronikus - kommunikációs csatornákon történő tájékoztatással növelhető.

Megvalósítási határidő: rövidtáv, folyamatos megvalósítás

Várható hatások:

- gyors tudásáramlás
- a környezetvédelmi, területrendezési és urbanizációs politikák és stratégiák kivitelezésének támogatása
- a turisztikai KKV-ok gazdasági versenyképességének növelése
- a helyi turisztikai politika hatékonyságának növelése
- a helyi önkormányzatok adminisztratív kapacitásának növelése
- a helyi közösségek bevonása mikroregionális, megyei, regionális partnerkapcsolatokba
- befektetők vonzásának támogatása (amennyiben szükséges)

Javasolt felelős szervezetek:

- a Megyei Tanács (a TDMSz és a TKT révén)
- konzultációs cégek
- civil szervezetek, szakmai egyesületek
- felsőfokú oktatási intézmények
- média

V.3.2.8. Hatékony képzési programok kidolgozása a középiskolai és egyetemi szintű gyakorlati oktatás számára

A kalitativ jellegű elsődleges kutatások eredményeiből ismert, hogy a helyi-területi turisztikai kínálat működése során kedvezőtlen ár-minőség problémákkal küzd, a helyi szolgáltatások nem tudják felvenni a versenyt a nemzetközi turisztikai piac kínálatával. A helyi KKV-ok rossz versenyképességének egyik alapvető oka helytelen személyzeti politikájukban keresendő (humán erőforrás menedzsment). A vállalkozói körök ezért a felnőttképzés módszereit és tartalmát teszik felelőssé, vagyis a vendéglátás (amely tág értelemben magába foglalja a közlekedéstől az elszállásolási szolgáltatásokon át a szórakoztatóipari szolgáltatásokat), valamint a turisztikai ügynökségek adminisztrációja területén a gyakorlati képzés hiányát. Az üzleti szféra számára elérhető emberi tőke nem kielégítő, ugyanakkor a lehetséges turisztikai munkavállalók (szakiskolák vagy turisztikai szakirányú felsőfokú oktatási intézmények végzősei) részéről a motiváció hiánya, a turisztikai szolgáltatások végzésével kapcsolatos érdektelenség figyelhető meg.

A vendéglátó cégek alkalmazottai körében gyakran tapasztalható a szakmai továbbképzés hiánya, viselkedési hiányosságok a vendégekkel történő kapcsolataik során. Ennek valószínűsíthető okai a munkahelyi, bizalmatlansággal teli légkör, a kölcsönös tisztelet hiánya, a vezetésben és a végrehajtásban dolgozók közötti kapcsolatok nem megfelelő minősége, amely a fizetések mértékében is megmutatkozik, az egyéni teljesítés elismerését lehetővé tevő mechanizmusok hiánya. A turisztikai KKV-oknak problémáik vannak a humán erőforrás menedzsment terén, ezek megoldása érdekében javasolt a képzési és team-building szolgáltatások igénybe vétele.

A személyzet és ezzel párhuzamosan a cég versenyképessége során fontos tényezőként jelenik meg a *kommunikációs készség*, a nemzetközi elterjedtségű nyelvek ismerete, a román nyelv használatának nehézségei, amelynek valószínű okai között említhetjük az egyetem előtti képzési rendszerben

alkalmazott tanítási módszerek alkalmatlanságát. Túl kevés hangsúlyt kap a beszédképességek, a saját ötletek kifejezési módjának fejlesztése. Úgy tűnik, hogy az oktatási rendszer képzési tervei és pedagógiai módszerei nem veszik figyelembe az információs forradalom és az internet megjelenése, valamint a televíziós csatornák kínálatának bővülése nyomán létrejött életmódváltozást. A nyelvi készségek fejlesztésére a líceum elvégzése után kerül sor, sok esetben önerőből történő finanszírozással, a személyes szabadidő feláldozásával, így a munkaerő csak akkor válik versenyképessé, amennyiben további erőfeszítéseket tesz ennek elérése érdekében.

Mіндеzek a jelen stratégia 4. fejlesztési tengelye keretében körvonalazott intézkedésekkel javíthatóak, ám hangsúlyoznunk kell a szervezeti aspektusokat is, a koordinációs jellegű beavatkozások szükségességét is. Egy TDMSz rendszer hiányában a Megyei Tanács ösztönözheti a gazdasági szereplők és az oktatási intézmények egymáshoz közeledését egy olyan együttműködési program elkészítésének érdekében, amelynek célja a felnőttképzés gyakorlati tevékenységeinek megalapozása. Egy *együttműködési keretszerződés* jótékony hatásait a vállalkozók és az oktatási intézmények egyaránt élvezhetnék, mivel lehetőségük adódna a diákok és hallgatók különböző módszerekkel történő motiválására a szakma komolyan vételére. A partnerség működése elsősorban a vállalkozók ilyen irányú elhivatottságának függvénye. A Megyei Tanács ennek a partnerségnek a kiépítésében kezdeményező, közvetítő és felügyelő szerepet vállalhat, a program kidolgozásába és megvalósításába a Megyei Munkaerő-elhelyező Ügynökség bevonása is lehetséges.

Megvalósítási határidő: rövidtáv, folyamatos megvalósítás

Várható hatások:

- a turisztikai KKV-ok gazdasági versenyképességének növelése
- az emberi tőke minőségének javítása
- a turisztikai szolgáltatások minőségének növelésével a helyi turisztikai politika hatékonyságának emelése
- befektetők vonzásának támogatása (amennyiben szükséges)

Javasolt felelős szervek:

- a Megyei Tanács (a TDMSz és a TKT révén)
- a turizmus terén működő KKV-k
- szakmai egyesületek

- felnőttképzési intézmények

V.3.2.9. Tapasztalatcserék szervezése országos és nemzetközi szakmai egyesületekkel vagy hálózatokkal

A különböző, országos vagy nemzetközi szintű szervezetekkel történő tapasztalatcserék a turizmusfejlesztési tevékenységek teljes palettáját lefedik, akár a hivatalok, akár közintézmények, egyházak, a civil társadalom vagy az üzleti szféra köreiből indulnak is ki. Mindegyik helyi-térségi szervezetnek megvannak a maga nemzetközi kapcsolatai, a testvér-intézményi vagy testvértelepülési kapcsolatokról kezdve az európai szintű területi együttműködésekig vagy a transznacionális együttműködések különböző formáig.

A nemzetközi kapcsolatokat lehet és kell is hasznosítani a kapcsolattartáson túlmenően a különböző helyzetek, problémák menedzseléséhez kapcsolódó területekben tudásbehozatalra és tudáskivitelre is. A helyi egyesületek országos és nemzetközi kapcsolatrendszerének részletezése nélkül fontosnak tartjuk kiemelni, hogy a civil társadalom csak akkor képes demokratikus ellenőrző funkciójának ellátására, amennyiben aktív és erős, és rendelkezik a politikai tényezők hatalomgyakorlásának nyomkövetéséhez szükséges energiákkal. A civil szervezetek tevékenységi területei nem korlátozódhatnak a finanszírozási lehetőségek keresésére, támogatási kérések kidolgozására vagy olyan programokban történő részvételre, amelyeket a politikai pártok alkalmanként befolyásolnak. Ellenkezőleg, megfelelő marketing-technikák alkalmazásával biztosítaniuk kell függetlenségüket a politikai élettől és a gazdasági érdekektől.

A helyi és az országos-nemzetközi szereplők közötti tapasztalatcserék elősegíthetők a helyi, megyei önkormányzatok, civil szervezetek vagy KKV-ok szakembereinek tanulmányi utazásaival, nemzetközi konferencia-részvételével, ugyanakkor az ország más területein és külföldön tevékenykedő szakemberek meghívásával is a helyben megszervezett programokra, rendezvényekre. A megye lakosságának nagy többsége a legnagyobb romániai kisebbség, a magyarság tagja, sőt, a megyében hangsúlyosan vannak jelen a székely identitás jellegzetességei, ezért természetes, hogy a megye sokoldalú kapcsolatokat tart fenn magyarországi kutató intézetekkel, egyetemekkel, civil szervezetekkel, közhivatalokkal. A „székely megyék”, Hargita, Kovászna és részben Maros megye egy relatív erős területi identitással rendelkező területi egységet alkotnak, és ez az etnikai és kulturális identitás Románia számára különleges emberi és társadalmi-kulturális tőkét jelent. Székelyföld területi

autonómiájának elismerése érdekében történő politikai mozgalmaktól – amelyek az interetnikus kapcsolatoknak egy kényes aspektusát jelentik – függetlenül kijelenthetjük, hogy ez a specifikum, vagyis egy nemzeti kisebbség relatív többségi jelenléte, a romániai turizmus számára két szempontból is piaci lehetőséget képvisel. Egyrészt Hargita megye a román turisták számára specifikus nemzeti-kulturális turisztikai kínálatot képvisel, és ez a gasztronómiában is megnyilvánul. Másrészt, a magyarországi turisztikai piacon Erdély, és ezen belül Székelyföld a romániai turizmus legerősebb vonzereje, különleges vonzerő, amely nem feltétlenül versenyképes a neves európai turisztikai desztinációkhoz képest, ám *etnikai turizmusával*, amely a kulturális és a nemzeti örökség-turizmust a barátok és rokonok látogatásának turizmusával (BRL) egyesítő jellegzetes turisztikai forma, kedvező körülményeket teremt a turisztikai szolgáltatók számára.

A székely közösség jelenléte Erdély keleti részén hidat képez a magyarországi turisták és a Székelyföld közelében levő romániai desztinációk (Bukovina, Moldova, a Prahova völgye, Brassó-Bran környéke) között, így a turisztikai gazdasági szereplők számára piaci lehetőséget jelent az érkezések terén, továbbá a magyarországi - főként egészségügyi-wellness - turisztikai ajánlatok megismerésével a romániai turisták számára az kiutazások terén is megjelennek a magyarországi úti célok.

A Hargita megyei turizmus helyi szereplőinek a romániai turizmusba történő integrációja érdekében szükséges egyrészt a desztináció-menedzsment szakmai színvonalának növelése (lásd a 3. 1-es alfejezetet), másrészt az, hogy ezek a szereplők csatlakozzanak országos szakmai szervezetekhez. Ilyen például a 2008-ban az ország különböző részein (tengerpart, Bukovina, Máramaros, Bánát, Segesvár, Szeben, a Prahova völgye, a hegyaljai Olténia stb.) működő hasonló térségi szervezetek által létrehozott *Romániai Turisztikai Népszerűsítési Egyesületek Szövetsége* (Federația Asociațiilor de Promovare Turistică din România).

Erősíteni lehet a kapcsolatokat a Vidéki, Ökológiai és Kulturális Turizmusért Országos Egyesülettel, a romániai Bed & Breakfast Egyesülettel, a Turisztikai Ügynökségek Országos Egyesületével, a Romániai Ökoturizmus Egyesülettel és másokkal. A szakmai szervezetek szerepe sokoldalú, kiemelhető közülük az illetékes minisztériummal és a jövőbeli Országos Turisztikai Szervezettel való partnerkapcsolatokat. Az adott tevékenységi körű szakmai egyesületek különböző területi szinteken történő kiépülése elősegíti – ha csak indirekt módon is – a helyi közösség bevonását a különféle EU-s

szervezetek által kezdeményezett, irányított vagy finanszírozott, vagy a nem EU-tag európai országok szereplőit is magába foglaló nemzetközi projektekbe.

A Megyei Tanács tevékenységét illetően felhívjuk a figyelmet a tudástranszfer, a jó gyakorlatok (good practices) megosztása terén mutatkozó lehetőségekre, az európai turisztikai politika modelljeinek megalkotására az Európai Régiók Gyűlése (ERGY) és a Régiók Bizottsága – az Európai Bizottság, az Európa Parlament és az Európai Tanács mellett az EU konzultatív szerve – közvetítésével. A szakmai kapcsolatok nemzetközivé tétele általános törekvés, egyben kihívás és lehetőség a helyi önkormányzatok, a civil szervezetek és a vállalkozói egyesületek számára.

Javasoljuk a társadalmi-gazdasági élet képviselőinek ösztönzését a nemzetközi együttműködések irányába történő nyitásra, mivel a technológia, a minőség-menedzsment stb. különböző területein megjelent innovációk folyamatos és befogadó jellegű tanulási magatartást tesznek szükségessé.

Megvalósítási határidő: folyamatos megvalósítás

Várható hatások:

- fenntartható és versenyképes turisztikai fejlesztési politika megvalósítása
- a környezetvédelmi, területrendezési és urbanizációs politikák és stratégiák kivitelezésének támogatása
- a helyi turisztikai politika hatékonyságának növelése a minőségbiztosítási szolgáltatások tekintetében
- tevékenységeik színvonalának emelése által a turisztikai KKV-ok gazdasági versenyképességének növelése
- gyors tudásáramlás biztosítása finanszírozási forrásokról, a támogatási lehetőségekről, a piaci tendenciákról, és a tudásszerzés ösztönzése adott célterületeken
- a helyi közösségek bevonása nemzetközi partnerkapcsolatokba
- a turizmus természeti, társadalmi-kulturális és gazdasági környezetre gyakorolt negatív hatásainak csökkentése/megelőzése
- a szezon-függőség csökkentése a turisztikai termékek fejlesztésével és a turisztikai szezonon kívüli tevékenységek szervezésével
- a turisztikai munkaerő minőségének növelése a KKV-okkal közösen szervezett képzési és továbbképzési programok révén.

Javasolt felelős szervek:

- a Megyei Tanács (a TDMSz és a TKT révén)
- szakmai civil szervezetek és egyesületek
- felnőttképzési és felsőfokú képzési intézmények

V.3.2.10. Partnerség létrehozása az üdülési jegyekkel kapcsolatos törvényhozás végrehajtása érdekében

A 2009/8. Számú Sürgősségi Kormányhatározat megjelenésével létrejött a belső turisztikai kereslet ösztönzését szolgáló eszközök bevezetésének törvényes kerete, körvonalazódtak a munkaadók, alkalmazottak, a program végrehajtásáért társult egységek (olyan turisztikai befogadó egységek, amelyek az üdülési jegyeket elfogadják fizetési eszközként) és az állam közös érdekei. A 2009/8. Számú Sürgősségi Kormányhatározatban bemutatott érvek a költségvetési személyzet fizetéseinek emeléséért történő nyomásból származó problémákat járják körül, és kitérnek arra is, hogy a költségvetési személyzet fizetéseinek emelésével párhuzamosan a magánszférában is növelni kellene a fizetéseket annak érdekében, hogy megelőzhető legyen a szakképzett munkaerő csökkenése, főként az olyan szakemberek kivonulása, akiknek szakmai továbbképzésére a munkaadók beruházásokat fordítottak. A munkaerő-elvándorlás országos szinten növekvő tendenciája kielezi a cégek közötti versenyhelyzetet úgy az eladásokban és a piaci árszint alakulásában, mint a tevékenységek végzéséhez szükséges erőforrások megszerzésének tekintetében is, amelyek között stratégiai fontosságú a humán erőforrás. Amennyiben bekövetkezik a szakképzett munkaerő csökkenése a munkaerőpiacon, megnövekednek a fizetés típusú költségek a közszférával és a külföldi munkavállalással történő versengés következtében. A szabályozó dokumentum nézőpontja szerint az üdülési jegy bevezetése *a munkaerőpiac stabilizálásához vezet*, a munkaerő megtartásához a jelenlegi munkahelyeken. A megszokott fizetésen kívül felajánlott üdülési jegyek a munkaadók számára olcsóbb *motivációs* eszközt jelentenek majd, mint a jutalmazás egyéb formái. A üdülési jegyek gyakorlatilag a munkavállalók számára alternatív jövedelmi formát jelentenek, nem kell utánuk jövedelmi és társadalmi adókat fizetni, a munkaadók pedig profitadójukból leírhatják, illetve a jövedelmi adójuk kiszámításakor levonhatják a kiutalt üdülési jegyek ellenértékét az országos bruttó minimálbér/alkalmazott/pénzügyi év korlátai között.

Az üdülési jegyek bevezetésének várható hatása egyrészt a hazai turisztikai kereslet ösztönzése, mivel ezeket az értékjegyeket csak hazai turisztikai fogadóegységek turisztikai szolgáltatásaira lehet fordítani. A minősítéssel rendelkező turisztikai gazdasági egységeket *társult egységeknek* nevezzük, mivel társulhatnak a Minisztérium programjához, viszont nem kötelezhetők arra, hogy társuljanak. Amennyiben nem vesznek részt a programban, veszíthetnek versenyképességükből azokhoz az egységekhez képest, amelyek elfogadják a kifizetéseknek ezt a formáját, mivel az üdülési jegyekkel rendelkező turisták a programban résztvevő helyeket látogatják majd. A turisták ösztönzést kapnak arra is, hogy az általuk birtokolt üdülési jegyek értékénél nagyobb összegre fogyasszanak. A jegyeket kibocsátó egységek és az alkalmazottaik számára ezeket beszerző munkaadók közötti kifizetések, valamint a programhoz társult egységeknek történő kifizetések – akik a turistáknak nyújtott szolgáltatásokért kapott üdülési jegyeket az ezeket kiállító intézményeknél kell elszámolják, pénzre váltsák – bankokon keresztül történnek, így a szolgáltatásokért fizetett összegek forgalma átláthatóbb lesz, ez pedig hozzájárul a „fekete” turizmus csökkentéséhez. Feltételezhető, hogy az ilyen típusú motivációs eszközöket felhasználó munkaadók elsősorban azoktól a cégektől kerülnek ki, ahol már létezik egy normatív menedzsment, fejlett vállalkozói kultúra, ahol a szakképzett humán erőforrás értéke elismert. Valószínűsíthető, hogy az üdülési jegyekkel a program indításának első szakaszában a képzetesebb, középosztálybeli turisták rendelkeznek majd, akik minőségi szolgáltatásokat igényelnek. Másrészt a költségvetési szektor alkalmazottai nagyobb valószínűséggel részesülhetnek ezekben a kedvezményekben. Azokban a családokban, ahol a keresők egyike a költségvetésben dolgozik, míg a férje/felesége a magánszférában, és nem részesül üdülési jegyből, az egyik családtag által kapott értékjegy a többi családtagot is fogyasztásra ösztönzi majd a szabadság eltöltésekor. Valószínűsíthető tehát, hogy amennyiben a turisztikai fogadó egységek hajlandók csatlakozni a programhoz, és amennyiben a munkaadók nyitottnak mutatkoznak arra, hogy alkalmazottaik számára elérhetővé tegyék ezt a jutalmazási formát, ez a gazdasági tényezőkkel partnerségben megvalósított kormányprogram egy éven belül látható eredményeket produkál, és ebben a folyamatban a megyei tanács ösztönzőként, a folyamat fejlődésének katalizátoraként működhet.

Hargita megye érdeke, hogy a megyéből minél több turisztikai fogadó egység csatlakozzon a minisztériumi programhoz, mivel ennek nyomán várhatóan megnő a belső turisztikai forgalom. Mivel az üdülési jegyekkel történő fizetési módszer a turisták számára vonzó, ez újabb előfeltétele lehet annak, hogy a Székelyföldet válasszák az éves szabadság eltöltésének helyszínéül. Hargita Megye Tanácsa az üdülési jegyek *népszerűsítésével*, valamint a helyi munkaerőt foglalkoztató cégek számára

kiválósági díjak felajánlásával támogathatja ezt a kormányprogramot, attól függően, hogy a cégek használják-e avagy nem ezeket a humán erőforrás motiválására szolgáló eszközöket (a Hargita Megyei Kereskedelmi és Iparkamarával folytatott megbeszélések nyomán). A megyei programnak a turisztikai fogadó egységek országos programhoz történő csatlakozásának ösztönzésére vonatkozó konkrét alkalmazási módjáról kézzelfoghatóbb intézkedéseket a 2009/8 számú Kormányhatározat végrehajtásához csatolt módszertani normák megjelenése után lehetséges körvonalazni. Addig is, a program gazdasági-társadalmi hatékonyságának tudatosítása érdekében, a lehető legrövidebb időn belül sajtónyilatkozatokat, felvilágosító kampányokat kell indítani.

Megvalósítási határidő: rövid táv, azonnali kezdés

Várható hatások:

- a helyi turisztikai politika hatékonyságának növelése a minőségbiztosítási szolgáltatások tekintetében
- szolgáltatásaik eladásának mennyiségi növelésével a turisztikai KKV-ok gazdasági versenyképességének növelése

Javasolt felelős szervezetek:

- Hargita Megye Tanácsa
- a helyi gazdasági tényezők és költségvetési intézmények, mint munkaadók, képviselői
- turisztikai KKV-ok képviselői

V.4 4. fejlesztési tengely. A turisztikában alkalmazott humánerőforrás képzési feltételeinek javítása

V.4.1. Megalapozás

A turisztikai stratégia nyilvánvaló prioritása a humánerőforrás készségeinek, pozitív tulajdonságainak, képességeinek fejlesztése a létező képzési rendszerek által, a munkaerőpiaci kívánalmaknak megfelelő módon. Az aktuális és jövőbeli munkaerő aktív részvétele nélkül nem beszélhetünk térségi vagy

kistérségi szintű infrastrukturális fejlesztésekről, a logisztikai rendszer javításáról, vagy bármilyen fejlesztési intézkedésről. A romániai, és ezen belül a Hargita megyei turisztikai rendszer egyik sajátossága az országos nyilvántartásban be nem jegyzett szállodák és más turisztikai struktúrák, és ezzel párhuzamosan a nem regisztrált alkalmazottak nagy előfordulási aránya. Ezek a piaci hiányosságok nem kedveznek az ágazat versenyképességének, mivel a szakképzett munkaerővel rendelkező bejegyzett cégek rovására a jövedelmezőségi szint alatt tartják az árakat.

Adott gazdasági szektor, és elsősorban a turisztikai ágazat emberi erőforrásainak tematikáját elemzve, a turisztikai ágazatban alkalmazott emberi erőforrás fejlesztése a következő **PRIORITÁSOK**on alapul:

- Az egyetemi és egyetem előtti oktatás, valamint a felnőttképzés **képzési kínálatának diverzifikálása**
- **A turisztikai szakosítások palettájának bővítése** – annak érdekében, hogy a „hagyományosnak” tekintett foglalkozási területeken (pl. szakács, pincér) ne jelentkezzen túlkínálat
- A munkaerőpiacon – a jelenlegi válságos gazdasági helyzetben – rövid és középtávon **a turisztikai munkahelyek megőrzésére és változatossá tételére** kell koncentrálni, hosszútávon pedig a munkahelyek számának növelésére. A munkanélküliség növekedését és a világméretű gazdasági válságot figyelembe véve - amely ugyan nincs közvetlen negatív hatással a térségi vállalkozókra, de bizonytalanságot és pesszimizmust okoz -, a turisztikai munkaerőpiaci keresletben az elkövetkező időszakban számottevő mennyiségi növekedésre számítani irreális lenne.
- **A turisztikai középiskolák és egyetemek végzett szakembereinek megtartása a turisztikai ágazatban;** a 2007-2026-os időszakra szóló Országos Turizmusfejlesztési Master Plan adatai alapján jelen pillanatban ez az arány országos szinten kb. 20%. Ez az arány valószínűleg Hargita megyében is hasonló, a képzési kínálat és a jelenlegi munkaerőpiaci kereslet közötti eltérésnek köszönhetően.

-

V.4.2. Operatív célok

A turisztikai szektor humán erőforrása tekintetében a stratégia célkitűzései azokat az alapelveket tárják fel, amelyek irányába az emberi erőforrás-fejlesztésnek haladnia kell, azokat a feltételeket és

jellemzőket, amelyek az emberi erőforrások munkaerőpiaci tevékenységét mutatják be, illetve a lehetséges turisztikai alkalmazottak és szakértők képzési feltételeit. A következőkben két csoportot tárgyalunk részletesebben: a turisztikai szektor aktív vagy inaktív munkaerejét alkotók csoportját, valamint a turisztikai szakképesítést nyújtó képzési és oktatási rendszerben résztvevők csoportját.

A munkaerőpiac aspektusai

V.4.2.1. Munkahelyek számának növelése, az életminőség növelése a turizmus által

Ez a célkitűzés elsősorban a megyei és térségi szintű szolgáltatások diverzifikálását tűzi ki célul a turisztikai tevékenységek legfontosabb területein, a munkaerőpiaci kínálatnak a különböző turisztikai foglalkoztatási ágazatokkal történő összehangolásával.

- Vendéglátás és közélelmezés – a személyszám optimalizálása a következő szakmákban: pincér, szakács, báros, szakképzett és a szakterületen gyakorlati tapasztalattal rendelkező személyzet alkalmazásával
- Konferenciák és események szervezése – Ez a tevékenységi terület viszonylag új a megyei és székelyföldi turizmusban; ezért gyakorlati és elméleti képzési csomag összeállítására van szükség az utaskísérő, tolmács stb. munkakörben elhelyezkedni kívánók képzése céljából, az ilyen típusú szolgáltatásokat kínáló gazdasági szereplők bevonásával.
- Elszállásolás – szobapincér, recepció
- Turisztika és utazások – turisztikai ügynökségek, jegyirodák személyzete, turisztikai idegenvezetők
- Turisztikai látványosságok – ökoturizmus, kulturális turizmus, lovasturizmus, aktív turizmus alkalmazottai, hegyi mentőszolgálat
- Turisztikai adminisztráció és szervezés – személyzet, turisztikai információs központok személyzete

A tárgyalt célkitűzés másik fontos eleme a turisztikai ALKALMAZOTTI STÁTUS JAVÍTÁSA, a következő eljárásokkal:

- A FIZETÉSEK EMELÉSE a lehetőségek függvényében. Erre az ágazat fejlesztésével és szakmai színvonalának növelésével van lehetőség. Az egyének számára kifizetődővé kell tenni a munkavállalást a turisztikai ágazatban.
- A turisztikában tevékenykedő regisztrálatlan munkavállalók számára a MUNKAVÁLLALÁS TÖRVÉNYESÍTÉSE. Ezt hatékonyabb megyei szintű koordinációs és nyomonkövetési rendszer révén lehetne megvalósítani, és a turisztikai szakmák presztízsének és versenyképességének növelését célozná.
- A FLUKTUÁCIÓ CSÖKKENTÉSE, amely elsősorban a szezonhoz kötött pincér szakmákban számottevő. Ez az előzőekben említett két intézkedéssel kivitelezhető.
- Kötelezővé tenni az alkalmazottak számára a tevékenységi területeiknek megfelelő SZAKMAI ÉS TOVÁBBKÉPZÉSI KURZUSOKON való részvételt.
- SZAKKÉPZETT SZEMÉLYZET BEVONÁSA a turisztikai ágazatba. Ezt különböző eljárásokkal, például a fennebb említettekkel is meg lehet valósítani.

V.4.2.2. Hátrányos helyzetű csoportok részvételének ösztönzése a turisztikai munkaerőpiacon

A turisztikai szektor emberi tőkájének minőségi javítása kapcsán egy következő célkitűzés a hátrányos helyzetű csoportok bevonása. E tekintetben a következő csoportokat említhetjük:

A turisztikai szakképzettséggel rendelkező **munkanélküliek**, vagyis olyan szakemberek csoportja, akik szakterületükön nem tudnak munkát vállalni, akár azért, mert nem találnak képzettségi szintjüknek vagy szaktudásuk jellegének megfelelő munkahelyet, akár azért, mivel nincsenek megfelelően megfizetve, ezért inkább az inaktív állapotot választják. Ezeknek a csoportoknak szakmaváltást lehetővé tevő kurzusokat kell indítani, vagy olyan turisztikai szakterületek felé kell irányítani őket, amelyek a fejlődési folyamatok nyomán már megfelelő bérezést tudnak kínálni.

A **pályakezdők** ezen a szakterületen is ugyanazokkal a problémákkal szembesülnek, mint a többi gazdasági területen: nem rendelkeznek azokkal a gyakorlati tapasztalatokkal és képességekkel, amelyek a bizonyos szintű rutint igénylő munkakörök betöltését lehetővé tennék. Javasolható a pályakezdők alkalmazásának bátorítása és a kezdeti időszakban (legtöbb 6 hónap) gyakorlati képzési programok bevezetése.

Az enyhe mértékű **rokkantsággal élők** foglalkoztatása ebben az ágazatban akkor lehetséges, amennyiben az általuk ellátott tevékenységek során reálisan mérik fel képességeiket és készségeiket, teljesítőképességük határait.

Etnikai kisebbségi csoportok – ez alatt a romák csoportját értjük, akiket általában „nem látnak szívesen” ebben az ágazatban, ennek ellenére szakképzetlen munkaerőként lehet őket alkalmazni.

Egy másik említésre érdemes csoportot az **egyetemi hallgatók** csoportja, akik félnormás vagy szezonális jellegű munkahelyet keresnek; a turisztikai vállalkozások számára elsődleges fontosságúak lehetnek, mivel az év bizonyos szakaszaiban nagyobb a turisták áradata; így az egyetemi hallgatókat lehet kimondottan szezonális jellegű tevékenységek végzésére alkalmazni. A részmunkaidős alkalmazás szintén sokak számára alternatívát jelenthet.

V.4.2.3. A munkaerő piaci szükségletek és a képzési kínálat összehangolása

Ez a célkitűzés, egy összehangolási stratégia elkészítését célozza és a humán erőforrás fejlesztését célzó specifikus célkitűzésekkel összhangban a megyében levő helyzethez igazított beavatkozási intézkedések formájában fogalmazódik meg.

Egy másik célkitűzés, amely már a korábbiakban is említésre került, de amely a szóban forgó ágazatban egy fenntartható egyensúlyi állapot létrejöttéhez is szükséges, a turisztikai szektorban tapasztalattal rendelkezők bátorítása arra, hogy akár vállalkozókként, akár alkalmazottként ebben a szektorban fejtsék ki tevékenységüket.

Az oktatási rendszerhez és a folyamatos szakmai képzéshez kapcsolódó aspektusok

A humán erőforrás fejlesztésének legfontosabb prioritása a turisztikai szolgáltatások és termékek minőségének javítása, a megyei vállalkozások versenyképességének megalapozása, valamint a turizmusban érdekelt egyének és cégek karrierépítési lehetőségeinek javítása. A mentalitások megváltoztatására, infrastruktúra-fejlesztésre, a képességek, készségek fejlesztésére és a teljes kínálati

szolgáltatáscsomag megvalósítására csakis egy modern, a munkaerőpiac valós keresletének megfelelő oktatási rendszerrel van lehetőség. Rugalmas, modern, az aktuális elvárásokhoz alkalmazkodó képzési rendszer létrehozása érdekében olyan javaslatokra és kezdeményezésekre van szükség, amelyek révén az oktatási és képzési struktúrák újragondolhatók, átformálhatók, majd folyamatosan fejleszthetők.

Meg kell említenünk, hogy voltak és most is vannak olyan projekt- és program-kezdeményezések, amelyek célja az oktatási rendszer optimalizálása, összehangolása a létező gazdasági tendenciákkal. Fontos ezeket az országos szintű programokat megyei szinten is megvalósítani⁴³.

A turisztikai oktatás és képzés legfontosabb célkitűzése a minőségre, nem pedig a mennyiségre helyezni a hangsúlyt, tehát a piaci keresletnek megfelelő szakterületek változatosságának növelése, a képzési struktúrák minőségének minden lehetséges eszközzel történő javítása.

V.4.2.4. A megyében elérhető turisztikai szakterületek bővítése az egyetem előtti és az egyetemi oktatásban

- A képzési rendszer átalakítása az európai általános turisztikai igényeknek megfelelően
- Az oktatási rendszeren és az intézményesített képzési rendszeren kívüli új képzési formák létrehozása

V.4.2.5. Az oktatási és szakképzési rendszer minőségének javítása

- A tudásátadási/leadási tantervek aktualizálása: alkalmazkodás az aktuális szükségletekhez és igényekhez, a diákok és egyetemi hallgatók, illetve a tanfolyamok résztvevőinek gyakorlati felkészítésének hangsúlyozása
- A diplomaszerezésre beállított rendszer módosítása: a cél a munkaerőpiacon versenyképes szakképesítés megszerzése legyen
- A szakképzési infrastruktúra bővítése a középiskolák és egyetemek szintjén
- A turisztikai szakképesítést nyújtó oktatási egységek vagy tanfolyamok elvégzése során elsajátítható kompetenciák színvonalának növelése
- A turisztika körébe tartozó szakmákhoz szükséges szakmai ismeretek/képességek elsajátítása

---

⁴³ Turisztikai felnőttképzési és turisztikai oktatást támogató program, 2007 – www.mturism.ro

V.4.2.6. A minőség és a munkatermelékenység javítása a turisztikai alkalmazottak gyakorlati képzésével

- A turisztikai egységek keretében dolgozó, szakképzést igénylő személyzet számára folyamatos szakmai képzés biztosítása a munkahelyen. A cél nem az, hogy a személyzet minden tagja rendelkezzen egy szálloda- vagy étterem-menedzser teljes tudáskészletével, hanem hogy a munkakörének megfelelő szakképesítéssel rendelkezzen. Ennek érdekében szakmai továbbképzések, tematikus kurzusok, gyakorlati bemutató tevékenységek, dokumentációs és tapasztalatcsere célú látogatások szervezése szükséges.
- A nemzetközileg elfogadott terminológiák használata, megismerése
- A személyzet kiképzése arra, hogy a különleges igényű személyeket megfelelő módon kezeljék.

V.4.3. Beavatkozási intézkedések

A továbbiakban a fennebb felsorolt célkitűzések gyakorlati megvalósításának lehetőségeit vesszük számba és elemezzük. Alapjában véve a humán tőke fejlesztése kapcsán a cél olyan keretprogram és intézkedéscsomag kidolgozása, amelyek által a két célcsoport – az aktív vagy inaktív turisztikai munkaerő, illetve a turisztikai oktatási és képzési rendszer résztvevői – az európai elvárásoknak megfelelő cselekvésekre legyen képes a jövőben és a jelenben.

Ábra?????

- A turisztikai állások fontosságát és presztízsét ismertető kampány. Stratégia a formális és informális képzési rendszer és a piaci szükségletek összehangolására.
- A turisztikai vállalkozók továbbképzését célzó oktatási központ létrehozása
- A térségi gasztronómia, hagyományok, kultúra, demográfia és más térségi aspektusok terén szakosodott vidéki idegenvezetők – vidéki tolmácsok képzése. A turizmus vagy a hozzá kapcsolódó tevékenységek terén képesítést szerezni kívánó diákok, egyetemi hallgatók képzése.

V.4.3.1. A munkaerő fejlesztését célzó programok

Amint már jeleztük, a turisztikai dolgozó megnevezést rehabilitáló kampányra van szükség a turizmus és a turisztikai szektorban kínált munkahelyek presztízsének újfajta megközelítéséhez, másfajta mentalitások alapján történő megítéléséhez. A TURISZTIKAI FOGLALKOZÁSOK FONTOSSÁGÁNAK ÉS PRESZTÍZSÉNEK MEGISMERTETÉSÉT SZOLGÁLÓ KAMPÁNY elindítását a helyi és megyei közhivatalok szükséges kezdeményezzék, hiszen végül is ez egyfajta tükörként működik a külföldi turisták irányába. Ez a felvilágosító és népszerűsítő kampány összejövetelek, viták szervezésével, információs anyagok: prospektusok, hirdetések szerkesztésével és terjesztésével valósítható meg, amelyek felhívják a figyelmet a megyében és a térségben elérhető, kimeríthetetlen potenciál-készletre. E kampány célja a lakosság minden – társadalmi, gazdasági, életkori – csoportjában tudatosítani ennek a tőkének a jelentőségét a megye fejlesztésében.

Várható hatások	<ul style="list-style-type: none"> - A megyei turisztikai értékek népszerűsítése és hasznosítása - A turisztikai foglalkozások presztízsének növelése - Szakképzett munkaerő vonzása az ágazatba - A turisztikai szakképzésre és továbbképzésre irányuló kezdeményezések bátorítása
Megvalósítási határidő	Rövidtáv, az elkövetkező 5 év. A program során a turisztikai értékek és potenciál tudatosításának megalapozása szükséges; a felvilágosító tevékenységek rendszeres időszakonkénti ismétlésével lehet felhívni a figyelmet azokra a problémákra, amelyekkel a turizmus jelenleg küzd (például az alkalmazottak nem szerepelnek a nyilvántartásokban, nemzetközi nyelvismeret hiánya stb.), a társadalom bizonyos szegmenseire irányítva a figyelmet.
Felelős szereplők	Hargita Megye Tanácsa, helyi tanácsok, turisztikai egyesületek, turisztikai információs központok.

V. 4. 3. 2. A formális és informális képzési rendszer és a munkaerőpiac szükségleteinek összehangolását célzó stratégiát

a Hargita Megyei Tanács dolgozta ki. A program keretében a formális és informális oktatási és képzési rendszer elemzésére kerül sor, a létező turisztikai szakosodási lehetőségek, valamint a munkaerőpiaci szükségletek felmérésére: turisztikai munkahelykínálat, különböző napilapokban, kiadványokban közzétett álláskínálat.

Várható hatások	<ul style="list-style-type: none"> - A turisztikai ágazatban a kereslet és kínálat egyensúlyának megteremtése - A turisztikai képzési rendszerek és a munkaerőpiac valós szükségleteinek összehangolása - A szakember-felesleg kialakulásának elkerülése: az egyforma szakképesítéssel rendelkezők már nem találnak munkahelyet a munkaerőpiacon - Megyei szintű elemzés, valamint több módon is hasznosítható kutatások végzése
Megvalósítási határidő	Rövidtáv, az elkövetkező 2 év.
Felelős szereplők	Hargita Megye Tanácsa, a Hargita Megyei Tanfelügyelőséggel és a Megyei Munkaerő-elhelyezési Igazgatósággal partnerségben

V. 4. 3. 3. A térségi gasztronómia, hagyományok, kultúra, demográfia és más térségi jellegzetességek terén szakosodott vidéki idegenvezetők – vidéki tolmácsok képzése.

Ez a beavatkozási intézkedés a turisztikai szakképesítések változatosságának növelését célozza és a megyei rurális településeken könnyen megvalósítható. A javasolt képzési csomag nem kíván előzetes szakképzést, bárki, aki a helyi életvitelben jártas, igénybe veheti.

Várható hatások	<ul style="list-style-type: none"> - A kulturális- és ökoturizmus szolgáltatásainak változatossá tétele - Turisztikai szakképesítések változatosságának megteremtése - Turisztikai referensek alkalmazása az érdekelt helyi önkormányzatoknál - Olyan képzési modul kidolgozása, amely a szomszédos, a Hargita megyeihez hasonló turisztikai potenciállal rendelkező megyékben
-----------------	--

	is alkalmazható
Megvalósítási határidő	Középtáv, körülbelül 5 év.
Felelős szereplők	Hargita Megye Tanácsa, turisztikai gazdasági egységek, akik alkalmazottaikat ösztönözhetik a képzésen történő részvételre; megyei képzési központok, akik biztosíthatják a képzések folytonosságát a program lezárulása után is.

V. 4. 3. 4. Diákok, egyetemi hallgatók képzése,

akik turisztikai vagy ehhez kapcsolódó szakmákban kívánnak diplomát szerezni. Ez az intézkedés a különböző turisztikai szakmákhoz szükséges kompetenciák gyakorlati oktatásának hatékonyabb eszköze; ez a program hivatott részleges megoldást találni azokra a problémákra, amelyekkel egy pályakezdő a turisztikai piacon szembesül: olyan képességeket, készségeket, rutint követelnek meg tőle, amelyekre csak gyakorlati képzés során tehet szert. A program a létező gyakorlatok vizsgálatára is vállalkozik, a jelenlegi rendszer működésképtelenségének okait próbálja feltárni, amely nem képes biztosítani a megcélzott szakmákban történő munkavégzéshez szükséges ismeretek átadását. Ebbe a modulba többféle elem, alapismeret beépíthető, amelyekre a turisztikai személyzetnek szüksége lehet, például: az európai turisztikai terminológia megismerése, a turisztikai tevékenységek során használt kifejezések és nyelvezet megismerése stb.

Várható hatások	<ul style="list-style-type: none"> - A gyakorlati képzés optimalizálását célzó képzési modul kidolgozása, amelynek során mind az elméleti, mind a gyakorlati ismeretanyag elsajátítható - A turisztikai érdeklődésű pályakezdők helyzetének javítása a képzésen történő részvétel nyomán - Turisztikai vállalkozások bevonása a jövőbeli alkalmazottak képzésébe - Hosszútávú együttműködés kialakítása az oktatási hatóságok és a szakképzett vagy szakképzetlen munkaerőt foglalkoztató szervezetek között
-----------------	--

Megvalósítási határidő	Középtáv, a következő 5-10 év.
Felelős szereplők	Hargita Megye Tanácsa, az oktatási és képzési intézmények, valamint a turisztikai tevékenységű vállalkozások bevonásával

V.4.3.2. A turisztikai vállalkozók szakképzését lehetővé tevő oktatási központ létrehozása.

Ez az intézkedés a turisztikai tevékenységű gazdasági szereplők képzését és szakképzését felvállaló infrastruktúra létrehozását és vezetését célozza. Az oktatási központ a vállalkozók szükségleteinek számbavételével indítható el. Olyan képzési modul kidolgozására, vagy szemináriumok és tapasztalatcserék szervezésére van szükség, amelyek a vállalkozásfejlesztés terén jelentkező aktuális hiányosságokra válaszolnak. A kurzusok, modulok, viták témakörei a következők lehetnek: menedzseri képességek megszerzése, pénzügyi alapismeretek elsajátítása, tanácsadás EU-s vagy országos projektek elkészítéséhez, hitel-lehetőségek, nemzetközi nyelvek elsajátítása, a román nyelv megfelelő szintű elsajátítása.

Várható hatások	<ul style="list-style-type: none"> - Az aktív turisztikai vállalkozók szakmai felkészültségének növelése - Olyan szakmai képességek elsajátítása, amelyek lehetővé teszik a megyei turizmus nemzetközi színvonalra emelését - A megyei turisztikai gazdasági szereplők képzési igényeinek, szükségleteinek részletes megismerése - A megyei vállalkozások versenyképességének növelése
Megvalósítási határidő	Középtáv, a következő 5-10 év.
Felelős szereplők	Turisztikai vállalkozók, képzési szakemberek.

V.4.3.3. A turisztikai területen történő szakosodást célzó turisztikai képzési csomag kidolgozása és elindítása, különböző specifikus területek szakembereinek számbavétele,

például: az ökoturizmusra szakosodott idegenvezetők, hagyományos székely mesterségek bemutatására szakosodott idegenvezetők, gyógyfürdői kezelésekre szakosodottak, gasztronómiai érdekességekre szakosodottak stb.

Várható hatások	<ul style="list-style-type: none"> - A megye hagyományos értékeinek népszerűsítése magas szintű szolgáltatások biztosításával - Közös érdeklődési területeken tevékenykedők számára az együttműködések alapjainak kiépítése. Így a turizmusfejlesztésben minden helyi szereplő részt vehet, fizikai és jogi személyek egyaránt. - A létező know-how turisztikai értékesítése - Jövedelemszerzési lehetőségek szélesítése a turizmusban, akár kiegészítő tevékenység formájában is - A megyei és térségi szintű szolgáltatások változatosságának növelése
Megvalósítási határidő	Hosszútáv, a következő 10 év.
Felelős szereplők	Szakképzési, felnőttképzési központok, különböző szakterületek szakértői, a tevékenységek koordinációjáért felelős közhivatalok

V.5 5. fejlesztési tengely: Székelyföld turisztikai desztináció marketingje

V.5.1. Megalapozás

A desztináció-marketing fontosságának, szükségességének hangsúlyozása kapcsán a kiindulási pontot a globalizáció jelenti. Felmerülhet a kérdés, hogy miért éppen a globalizáció - amely egységesítő jellegéből adódóan éppenhogy homogenizálja a metropoliszokat, életstílusokat, turisztikai desztinációkat – késztet a turisztikai helyek szétválasztására.

A válasz a **megszokott**, a legtöbb poszt-indusztriális térségben valóban felépítésükben és alapjaikban is egyre inkább hasonlóká váló hétköznapi és a **szokásostól eltérő** szórakozásra, szabadidő-felhasználásra való törekvés – vagyis éppen a turisztikai szemléletmód - különválasztásában keresendő. Ez a szemléletmód egyre inkább a különlegességet, az egyedi és esetenként akár személyre szóló látványosságokat, attrakciókat keresi. Ezért szükségessé vált a különböző helyszínek elhatárolása, egyedi megkülönböztető jellegzetességek keresése, majd ezek minél hatékonyabb, minél szélesebb körben történő ismertté tétele.

A **versenyhelyzet** egy további, a fenti tendenciát alátámasztó érv. A globalizáció egyrészt hosszútávon a turisztikai desztinációk elkülönülését idézi elő, másrészt erős versenyhelyzetet is teremt, a műszaki és technológiai fejlődés, vagyis a gyorsabb mobilizációs lehetőségek következményeként. A távoli helyek közelebb kerülnek, elérhetőbbé válnak, egyrészt közvetlenül, fizikai síkon, a gyorsabb és olcsóbb utazási feltételeknek köszönhetően (a világszintű energiaszegénység ellenére, az egyre fejlettebb szállítási technológiák jóvoltából, az egy tonna/km szállítási egységár csökken), ugyanakkor indirekt módon is, virtuális és kommunikációs síkon. A XXI. századi kommunikációs technológiák a lehetséges turisták és befektetők számára azonnali információkat tesznek elérhetővé a múltban teljesen ismeretlen helyszínekről is.

Így tehát egyetlen turisztikai helyszín vagy célterület sem vonhatja ki magát ebből a kíméletlen versenyhelyzetből, rá van kényszerítve arra, hogy világszinten mutassa meg magát, hiszen a piac világméretű.

A helyszínek közötti versenyhelyzetben kedvező pozícióba kell kerülnünk, legalább kontinentális, inter-kontinentális vagy regionális szinten.

Ehhez pedig nem elég a turisztikai termékek, szolgáltatások terén pozitív változtatásokat végrehajtani, hangsúlyozottan szükség van hiteles, elkülöníthető, vonzó és egységes kommunikációra.

A turisztikai terület a marketing és népszerűsítés szempontjából nem szűkíthető le arra a közigazgatási területre, amelynek a fejlesztési stratégia készül.

A stratégia jelen esetben megyei szintű, a **népszerűsített turisztikai desztináció** viszont egy turisztikai régió, a **Székelyföld, tehát térségi szintű** lesz.

Erre azért van szükség, mivel Hargita megyének nincs kézzelfogható identitása sem a külföldi, sem a magyarországi turisták képzeletében. Székelyföld viszont olyan történelmi területi egység, amelynek gyökerei a középkorig, a budai királyságtól kvázi-független széki tagolódás idejéig nyúlnak vissza, lakossága nagyon erős lokális identitással rendelkezik, etnikai jellegzetességei pedig turisztikai szempontból sok esetben növelik a régió vonzerejét.

Ezért Székelyföld turisztikai régiót, mint mennyiségi és minőségi szempontból egyaránt fejlettebb turizmussal rendelkező egységet, a magyarországi vagy külföldi turisztikai régiók modellje alapján lehet és kell kezelni.

A Székelyföld desztináció turisztikai marketingje **más szempontokból**, az általános gazdasági és társadalmi fejlődés vonatkozásában **is hasznot jelenthet**: egyrészt hosszútávon lehetővé teszi a helyi önkormányzatok számára a régió hangsúlyosabb népszerűsítését, vagyis egy láthatatlan rendező elvet a fejlesztés, a tőkebevonás, a helyi termékek különböző piacokon történő megjelenítése során. Más szóval amennyiben a régió turisztikai téren működőképpé válik, akkor nagyon valószínű, hogy az ennek nyomán keletkező együttműködések és funkcionális imázs a befektetésekre, az ügyintézésre és az exportra - vagyis a települések közötti versengés során felemelkedő piacokra - is húzóerőként hat majd. Másrészt a Székelyföld turisztikai desztináció felépítése már önmagában pozitív hatású lehet az őslakosság térségi identitásának elfogadására, ez pedig általában az állami vagy a piac által diktált változások és átmenetek iránti pozitív társadalmi magatartás kialakulását segíti elő, megerősítve a lakosságot a régióhoz fűző érzelmi kötődést.

A desztináció-marketing **lehetséges várható hatásai** a térség szintjén:

- Elkülönülés a turisztikai piacon a legfontosabb versenytársaktól
- Turisztikai vállalkozások érvényesülésének elősegítése egy megalapozottabb regionális imázs segítségével
- A teljes térségi turisztikai kínálat, turisztikai szolgáltatások értékesítésének növelése az országban és külföldön
- A kedvezőtlen körülmények, valamint a turizmus szezonálisának kiküszöbölése adott időszakokra és helyszínekre irányuló, ellenőrzött, célirányos kampányokkal
- A térségi turizmus vonzerejének növelése a saját és idegen munkaerő szemében

- A székelyföldi turizmus vonzerejének és hírnevének növelése a külföldi és belföldi, szállodaiiparban (hotel-láncok), gyógyfürdőkben, szakmai szórakoztatóiparban érdekelt befektetők szemében
- A térségi saját termékek értékesítésének növelése a turizmus segítségével, főként a jellegzetes helyi termékeké, ezek exportálása a Székelyföldre irányuló turisztikai kibocsátó országokba.

V.5.2. Operatív célok

Az operatív célok kötik össze a beavatkozási terület elsődleges célkitűzését a célkitűzés megvalósításának hatékony eszközeiül szolgáló konkrét programokkal, projektekkel és intézkedésekkel. A beavatkozási terület fő célkitűzése a székelyföldi térség, és ezen belül Hargita megye **ismertségi fokának és vonzási potenciáljának növelése.**

1. A térség közös promoválása érdekében együttműködés kialakítása Kovászna és Maros megyével
2. A Székelyföld megkülönböztető jellegű, egyedi turisztikai imázsának elkészítése
3. A népszerűsítési anyagokban kiemelten használható dizájn és imázs-anyagok, szimbólumok meghatározása
4. A szállodaiipar, gyógyfürdők, szórakoztatóipar terén érdekelt szakmai befektetők vonzása
5. A turisták hatékony és folyamatos informálása a megyében és a szomszédos két megyében fellelhető minden látványosságról, szolgáltatásról
6. Marketing alapú, mikroregionális (Sóvidék, Csomád-Bálványos stb. mint célterületek), regionális (Erdély-szintű) és országos együttműködés megvalósítása, amelynek célja az adott célterületekről minél kedvezőbb imázs kialakítása

Az operatív célok számszerűsíthetők, fokozatokra oszthatók és 5 éves periódusokban mérhetők, megvalósulási szintjük becsülhető. A specifikus, operatív célok csak operacionalizálásuk után valósíthatók meg, vagyis miután belátható időhatárokon belül jól meghatározott felelősök által megvalósítandó eszközöket (programokat) rendeltünk hozzájuk.

V.5.3. A beavatkozási területek / programok részletes bemutatása

V.5.3.1. Szociológiai- és piackutatás a marketingtervbe foglalt szimbólumok és más identitáselemek használatának megalapozására

A regionális kommunikáció szimbólumrendszerének és arculati elemeinek körvonalazása érdekében nagyon ajánlatos tudományos kutatás során körvonalazni a helyi népesség és a jelenleg idelátogató turisták képzeletében élő, Székelyföldről alkotott mentális képet.

A felmérés véletlen mintavétellel történik majd, külön mintával a helyi népesség és külön a térségbe látogató turisták köréből. A turistákból álló minta kiválasztásánál fontos figyelembe venni úgy a helyi, mint a romániai és a külföldi turistákat, a reprezentativitás biztosítása érdekében.

A kutatás azokat a vizuális, auditív és kulturális szimbólumokat (személyek, alapvető értékek stb.) tárja fel, amelyek a népesség tudatában élnek, és amelyeket illeszteni lehet majd a kommunikációs rendszerbe. Ezek a szimbólumok lehetnek kulturális vagy etnikai (zászlók, színekombinációk), népművészeti (tárgyak, zene, szokások), történelmi (események, megemlékezések), természeti (a növény- vagy állatvilág elemei), gasztronómiai vagy más jellegűek. Az a lényeges, hogy az összes körvonalazott szimbólum közül azok kerüljenek kiválasztásra, amelyek térségi szinten működőképeseek, a teljes székelyföldi népesség elfogadja őket, az egész Székelyföldet képviselik. Ezen felül meg is kell különböztessék a régiót más kulturális vagy turisztikai régióktól.

Az operacionalizálható szimbólumok mellett a kutatás azokat a létező mentális képeket és képzettársításokat is fel kell tárja, amelyek a két célcsoport (helyiek és turisták) elképzelésében a Székelyfölddel kapcsolatban felmerülnek. Megtörténhet, hogy ezek közül több is a székely nemzetiséghez kapcsolódik, ennek ellenére a kutatásnak elsősorban a lokalításra, nem pedig az etnicitásra vagy más közösségi elemre kell koncentrálnia.

A beavatkozás megvalósításának javasolt határideje: Rövidtáv, 1 év.

A projekt javasolt koordinatorai: Hargita Megye Tanácsa

Partnerek: Maros és Kovászna Megyei Tanácsok

A projekt végrehajtása: ezen a téren (médiafelmérések, szociológiai kutatások) működő kutatóintézmény.

V.5.3.2. Székelyföldnek a másik két (három) megyével közös térségi turisztikai marketingtervének elkészítése

A marketingterv az előzőben leírtakon túllép, összefoglalja a kutatás eredményeit és kijelöli a térség marketing-koncepcióját. A marketingterv a másik két megyével szoros együttműködésben készül, így a célkitűzések, alapötletek és a használt intézkedések és eszközök tekintetében maximális egyetértés érhető el.

A marketingtervnek kötelező módon tartalmaznia kell a következő összetevőket:

i. Imázs-audit: az előzetes kutatás során beazonosított elemek, a helyi népesség és a turisták fejében élő szimbólumok és mentális képek összefoglalása.

ii. Piac-audit: a létező és lehetséges piaci (turisztikai) szegmensek elemzése interjúk, empirikus kutatások valamint a más alkalommal végzett, már létező kutatási eredmények alapján

iii. Konkurencia-audit: a létező és lehetséges, hazai és külföldi, konkurenciát jelentő régiók és turisztikai célpontok elemzése

iv. Termék-koncepció: a marketing-terv legfontosabb része, a termék-koncepció jelöli ki a székelyföldi térség fő jellemzőjét – a létező imázzsal, megyei turisztikai stratégiákkal, a nemzetközi piacok alakulása által meghatározott lehetőségekkel összhangban

v. Kommunikációs terv: a fő kommunikációs elemeket foglalja össze. Ennek a résznek kell tartalmaznia az üzenet koncepcióját (az alapüzenet és a kiegészítő üzenetek kiválasztása a termék-koncepcióval összhangban, az üzenet profilelemeinek – szlogen, logo, design - kiválasztása), valamint az eszköz-koncepciót (melyek lesznek a preferált eszközök, milyen alakban, milyen intenzitással használják őket).

vi. Marketing-program: a fogalmak operacionalizálása, a szükséges tevékenységek, a határidők, valamint a koordinátorok és végrehajtók felelősségi területeinek rövid leírása.

A beavatkozás megvalósításának javasolt határideje: Rövidtáv, 2 év.

A projekt javasolt koordinatorai: Megyei Turisztikai Konzultatív Tanács és a regionális TDM szervezet (szervezetek)

Partnerek: Maros és Kovászna Megyei Tanácsok

A projekt végrehajtása: konzultációs gazdasági társaság

V.5.3.3. Marketingprogram indítása a Székelyföld turisztikai régió marketing-terve alapján

A marketingterv kidolgozását követően az illetékes hatóságok marketingprogramot indíthatnak a terv alapján, az utolsó fejezetében leírt vázlat és módszertan szerint.

Fontos kiemelni, hogy a marketing-terv egy dokumentum, a marketing-program viszont alkalmi vagy folyamatos, tervszerűen meghatározott, felelős személyek és határidők kijelölésével végrehajtott, folyamatosan monitorizált tevékenységek sorozata. A marketingprogram hosszútávú hatékonysága növelhető olyan audit tevékenységgel, amely a program indítása előtt felméri a turisztikai forgalmat, majd bizonyos időközönként, ugyanolyan módszerekkel, ismételten elvégzi ezt a felmérést, így képet nyújt a program során végzett tevékenységek hatékonyságáról. A program monitorizálását semmiképpen nem lehet megkerülni, hiszen a folyamatos nyomonkövetés során válnak hasznos időn belül láthatóvá a marketing-terv utasításaitól és célkitűzéseitől történő eltérések, így korrigálhatók azok a hibák, amelyeket esetleg a terv egyes, a létező valóságához nem illeszthető javaslatai okoznának. A monitorizálás során használhatók teljesítmény-mutatók, kontroll-mutatók, minőségbiztosítási mutatók, valamint a program végrehajtásának komolyságát biztosító időszakos jelentések.

A beavatkozás megvalósításának javasolt határideje: Rövid- és középtáv, folyamatos.

A projekt javasolt koordinatorai: regionális TDM szervezet (szervezetek)

Partnerek: Maros és Kovászna Megyei Tanácsok, ezek megbízott szervei (lehetőleg a régió közös TDM szervezete, vagy több, de megyénként hasonló feladatköröket ellátó TDM szervezet)

A projekt végrehajtása: marketing profilú gazdasági társaság.

V.5.3.4. Kiegészítő anyagok elkészítése elsősorban a szállodaiparra és a gyógyturizmusra szakosodott befektetők vonzására

Különböző szakterületeken tevékenykedő befektetők vonzása a megye, és általában véve a térség turisztikai fejlesztésének egyik stratégiai lépése. A turizmus szakmai színvonalának növelése, jó gyakorlatok (good practices) és minőségi szolgáltatások bevezetése olyan, a szakterületen tevékenykedő befektetők vonzásával lehetséges, akik képesek ezeket a tudásokat és ezt a szervezeti kultúrát elsősorban a térségben megtalálható szállodák és wellness-központok felé közvetíteni. A tőkehiány szintén (külföldi) befektetők vonzását indokolja. A gyógykezelés és wellness-turizmus fejlesztésének feltétele a jelentős tőke-infúzió. Ez pedig helyi kezdeményezéssel nem valósítható meg, egyrészt mivel helyben nincs olyan gazdasági alap, amely egy ilyen célú hitelhez garanciául szolgálhatna, másrészt pedig nincs az említett tevékenységi területekről elegendő know-how, amely biztosíthatná a létező tőke optimális befektetését (nincs esély a pénzüsszegek hatékony, jövedelmező befektetésére). Jó, pozitív példakul szolgálhatnak azok a térségi szállodák, amelyek külföldi befektetéssel (Danubius Szálló, Szováta), vagy helyi befektetéssel, de egy szállodalánc jelentős támogatásával (Fenyő Szálló – Hunguest Hotellánc) működnek. Ezek kínálják Székelyföldön a minőség és szakmaiság tekintetében a legjobb szolgáltatásokat.

A tőkebevonási céllal készülő promóciós anyagokat egyéni jelleggel kell elkészíteni. Konkrét helyszínekről kell tartalmazniuk lehetőleg minden fontos információt: fejlesztési lehetőségeket, az egyes helyszínek részletes bemutatását, a helyi infrastruktúra bemutatását, a tulajdonjog helyzetének részletezését, megközelítési lehetőségeket és minden egyéb hasznos információt. Ezeket az anyagokat viszonylag alacsony példányszámban (200-300 példányban) kell elkészíteni, nagyobb részüket el kell juttatni szállodaláncokhoz, nyugat-európai gyógykezelési központokhoz, testvérvárosokhoz, nemzetközi ingatlanügynökségekhez, a Bukarestben található követségekhez és konzulátusokhoz és más, a szakterületen működő kapcsolatokhoz, a többit pedig különböző események, találkozók során a térségbe látogató turisztikai szereplőknek személyesen lehet átnyújtani.

A beavatkozás megvalósításának javasolt határideje: Középtáv, 3 év.

A projekt javasolt koordinatorja: regionális TDM szervezet (szervezetek)

Partnerek: Maros és Kovászna Megyei Tanácsok, ezek megbízott szervei (lehetőleg a régió közös TDM szervezete, vagy több, de megyénként hasonló feladatköröket ellátó TDM szervezet), helyi önkormányzatok

A projekt végrehajtása: marketing profilú kereskedelmi társaság.

V.5.3.5. Átlátható, dinamikus információs rendszer létrehozása a turisták számára

Az előző fejezetekben TDMSz-nek nevezett, a Hargita megyei turizmus koordinálására tervezett szervezet feladata lesz az információs rendszer megtervezése is. Ennek a rendszernek átláthatónak, hozzáférhetőnek kell lennie, és a következőkről szükséges teljeskörű információkat tartalmaznia:

- csomag alapú turisztikai termékek
- létező természeti és antropikus látványosságok
- a térségi turisztikai kínálatban elérhető szállítási, szállásadási, étkezési szolgáltatások, megközelítő árak feltüntetésével
- megyei kulturális és művészeti események, programok
- elsősegélynyújtó helyek
- gyógykezelési és wellness szolgáltatások
- szórakozási lehetőségek: lovaglás, sípályák, csónakázás stb.
- további információk turisztikai idegenvezetőkről, kölcsönzési/bérlési szolgáltatásokról, tranzit-szolgáltatásokról, külföldiek számára szükséges iratokról stb.

Az információs rendszernek a régió szintjén azonos megjelöléssel rendelkező **információs pontok hálózatára** kell épülnie, amelyek mindenikében legalább egy személy reggel 8 és délután 20 óra között (ez a program a szezonon kívül csökkenthető) elérhető. A létező információs pontok bekapcsolhatók az új rendszerbe, sőt, a szezonon kívüli időszakokban az alkalmazottak munkaidejének hatékony kihasználása érdekében az információs pontok is és a személyzet is működhet a TDM szervezet keretében.

Az alkalmazottak természetesen képtelenek az összes fentebb említett témakörrel ilyen mennyiségű információt észben tartani, ezért javasolt ezeket az információs pontokat **informatikai rendszerben** működtetni. Így direkt módon elérhetővé válnak a turisztikai és kapcsolódó szolgáltatásokat kínáló szervezetek, és az információs pont alkalmazottja azonnal pontos információkat kaphat és közölhet szolgáltatókról, szolgáltatásokról, árakról, feltételekről, hozzáférhetőségről, megközelíthetőségről. Információs pontokat a következő helyeken javasolt létesíteni:

- a hét turisztikai hely: Tusnádfürdő, Hargitafürdő, Parajd, Homoródfürdő, Marosfő, Gyilkostó, Borszék
- a három municípium: Csíkszereda, Székelyudvarhely, Gyergyószentmiklós.

Információs pontok természetesen máshol is létesíthetők, a turisztika fokozatos fejlődése nyomán, például Gyergyószárhegyen, Zetelakán, Farkaslakán, Maroshévízen, Szentegyházán, Gyimesközéplokon, Balánbányán stb.

A beavatkozás megvalósításának javasolt határideje: Középtáv, 5 év.

A projekt javasolt koordinatorára: regionális TDM szervezet (szervezetek)

Partnerek: helyi önkormányzatok és a turisztikai egyesületek

A projekt végrehajtása: a projekt megvalósítására turisztikai téren működő konzultációs gazdasági társaság vállalkozhat.

V.5.3.6. Mikroregionális, térségi és országos marketing-kapcsolatok létesítése

Kistérségi szinten hosszútávon ugyanazokat a marketing-módszereket kell alkalmazni, amelyeket térségi szinten, vagyis el kell készíteni egy marketing-tervet és egy marketing-programot, azzal a különbséggel, hogy ezeket hozzá kell igazítani az elsőséget élvező regionális marketing-koncepcióhoz. Továbbá a szinergiahatás felerősítése érdekében a kistérségek esetében a helyi jellegzetes marketing-elemek használata mellett a regionális marketing-elemeket (szimbólumok, dizájn, arculat) is használni kell. A turisztikai kistérségeket jelen stratégia V. 1. 3. fejezetében mutattuk be, az első javasolt beavatkozási programban.

A beavatkozás megvalósításának javasolt határideje: Középtáv, 5 év.

A projekt javasolt koordinatorára: regionális TDM szervezet (szervezetek)

Partnerek: helyi önkormányzatok és a turisztikai egyesületek, Kovászna, Maros, Bákó, Neamt Megyék Tanácsai.

A projekt végrehajtása: helyi (kistérségi) TDM szervezetek vagy helyi turisztikai egyesületek.

Regionális szintű, marketing-terv alapján történő együttműködés alatt egész Erdélyre kiterjedő közös tevékenységeket értünk, mivel bizonyos nemzetközi vagy nyugati vásárokon történő népszerűsítést és megmutatkozást illetően Székelyföld turisztikai térség önmagában valószínűleg nem rendelkezik elegendő vonzeróval. Ezeket az együttműködések úgy kell kidolgozni, hogy az Erdélyről felmutatott közös imázs ne károsítsa, vagy ne mondjon ellent a Székelyföldről bemutatott imázssal. Nyitott kérdés még az is, hogy ki fog majd kezdeményezni vagy véghezvinni egy ilyen közös népszerűsítést, amely egyébként az egész mikrorégió számára nagyon fontos lenne. Az Erdély-kép nagyon ismert és vonzó több turisztikai piacon is, ezt tudatos és folyamatos módon fenn kellene tartani.

A beavatkozás megvalósításának javasolt határideje: Hosszútáv, 7 év.

A projekt javasolt koordinatora: regionális TDM szervezet (szervezetek)

Partnerek: Hargita-Maros-Kovácsna Megyék Tanácsai

A projekt végrehajtása: helyi (kistérségi) TDM szervezetek.

Országos szinten a Székelyföld turisztikai régió másfajta együttműködést szükséges megvalósítson. Ennek elsősorban diplomáciai és politikai együttműködésnek kell lennie, amelynek célja elfogadtatni magának a térségnek a fogalmát, amely egyébként politikai kívánság is. Az országos közvéleményt meg kell győzni arról, hogy ez a turisztikai regionalizálás semmilyen formában nem fenyegeti a Román Állam szuverenitását, ellenkezőleg, a romániai turizmus népszerűsítésének egyik eszköze lehet. Idővel Székelyföld meg kell majd jelenjen a Turisztikai Minisztérium, valamint más országos turisztikai szervezetek prospektusaiban, brosúráiban is. Így tehet szert a többi népszerűsített régióval (Máramaros, Moldva, a román tengerpart stb.) egyenlő „jogokra”.

A beavatkozás megvalósításának javasolt határideje: Hosszútáv, 10 év.

A projekt javasolt koordinatora: regionális TDM szervezet (szervezetek)

Partnerek: Hargita-Maros-Kovácsna Megyék Tanácsai, Hargita, Maros és Kovácsna megyék parlamenti képviselői.

A projekt végrehajtása: helyi (kistérségi) TDM szervezetek.

V.6 Hargita megyében kezdeményezett, kidolgozott vagy folyamatban levő turisztikai projektek

A projektek felsorolása a turisztikai stratégiában javasolt fejlesztési tengelyek szerint					
	<i>1. A természeti és kulturális örökség védelme és hasznosítása</i>	<i>2. A vendéglátóegységek és a kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése</i>	<i>3. A turizmus megyei szervezetrendszerének fejlesztése</i>	<i>4. A turizmusban alkalmazott személyzet képzési feltételeinek javítása</i>	<i>5. Székelyföld turisztikai desztinációmarketing</i>
Hargita Megye Tanácsa keretében megvalósított vagy általa kezdeményezett programok, projektek					
I. Folyamatban levő fejlesztési projektek, programok	A „Borvizek útja” című program Biztonságos turizmus: a Hargita hegység, Hagymás hegység és a Kelemen havasok turisztikai útvonalainak osztályozása, rehabilitálása		Együttműködési program a Hargita megyei turisztikai egyesületekkel	Vidéki tolmácsok képzése egy Leonardo da Vinci felnőttképzési program keretében, innováció-transzfer	Hargita megye közösségi imázsának népszerűsítését célzó program
II. A közelmúltban kezdeményezett projektek és projekt-ötletek	A megyei turisztikai területek és célpontok területrendezési terveinek kidolgozása: Hargita hegység, Csomád-Bálványos tömb, Nagybagmász-Gyilkostó, Sóvidék, Borszék-	Infrastrukturális fejlesztések támogatása , fejlesztési tervek kidolgozásának támogatása turisztikai központokban: Tusnádfürdő, Borszék,	A turisztikai desztináció-menedzsment (TDMSz) szerkezeti rendszerének létrehozása helyi-kistérségi, megyei és	Kampány kezdeményezése a turisztikai foglalkozási területek fontosságának és presztízsének	Szociológiai- és piackutatás, a szimbólumok és más identitáselemek használatának megalapozása a

<p>Maroshévíz, Görgényi havasok, Küküllő-Nyikó, Pogány-havas kistérség, Homoród-Vargyasi szoros vidéke</p> <p>Kiemelt ökoturisztikai célpontok megfelelő rendezése, ökoturisztikai fejlesztési tervek kidolgozása: Békás-szoros - Nagyhagymás Nemzeti Park, Szent-Anna tó – Mohos tőzegláp, Vargyasi szoros, Homoródszentpáli madárpihenő, a Parajdi sószoros, Lucs tőzegláp és a Dél-Hargitai hegységben található Hargita tisztás</p> <p>Az INTERREG IVC együttműködési program keretében kezdeményezett projekt, amelynek célja a védett területek biodiverzitásának megőrzése a turizmus hatásainak optimalizálásával</p> <p>Vidéki települések támogatása</p>	<p>Maroshévíz, Gyilkostó, Marosfő, Hargitafürdő, Homoródfürdő, Csíkszentimrei Büdösfürdő, Szejkefürdő, Sósút fürdő, Parajd stb.</p> <p>A turisztikai fogadó struktúrák fejlesztésének támogatása az aktív turizmus útvonalai mentén, műszaki felszereltség biztosítása ezeken a helyeken: Hagymás hegység, Görgényi havasok menedékházai, kabanái.</p> <p>Iskolai táborok, táborozóhelyek, villák felújítása hegyvidéki gyógyfürdő- és üdülőhelyeken.</p>	<p>térségi szinten</p> <p>Hargita Megyei Turisztikai Konzultatív Tanács létrehozása</p> <p>Helyi turisztikai egyesületek létrehozásának és működtetésének ösztönzése</p> <p>A térségi turisztikai K+F szervezeti keretének megteremtése: kutatóközpont, turisztikai és területfejlesztési szakkönyvtár</p> <p>Turisztika, környezet, kultúra témakörökben időszakos jelleggel szemináriumok,</p>	<p>tudatosítása érdekében</p> <p>Stratégia a formális és informális képzési rendszer és a piaci szükségletek összehangolására</p> <p>Turisztikai szakmák, tevékenységek iránt érdeklődő diákok, egyetemi hallgatók gyakorlati képzése</p> <p>Turisztikai vállalkozók szakképzését célzó oktatóközpont létrehozása</p> <p>A területen történő szakosodások érdekében</p>	<p>marketing-terv számára</p> <p>A másik két (három) megyével közös Székelyföld térségi turisztikai marketing-terv kidolgozása</p> <p>A marketing-terv alapján a Székelyföld turisztikai térség marketing-programjának elindítása</p> <p>Kiegészítő anyagok készítése szakmai befektetők vonzására elsősorban a szállodaipar és a gyógyfürdők területén</p> <p>A turisták számára átlátható és dinamikus</p>
--	---	---	---	--

	<p>a többi településtől eltérő egyediségük kialakításában (hagyományok, kézműves tevékenységek vagy a népi kultúra egyéb értékei)</p> <p>Kulturális rendezvények és ünnepek időben és térben történő koordinálása, megyei eseménynaptár megjelentetése</p> <p>Műemlékek, régészeti lelőhelyek, erőd-templomok, kastélyok, várak és udvarházak felújításának/helyreállításának támogatása, így lehetővé válik körutak szervezése ezek megtekintésére</p> <p>A megyei ásványvizek beazonosítása (feltárása), nem működő mofetták rehabilitálása</p>	<p>A felsorolt térségek szállodáiba történő befektetések ösztönzése, kiváló minőségű szolgáltatások biztosítása érdekében.</p> <p>A vállalkozói szellem támogatása a sok turistát vonzó turisztikai központok és térségek szórakoztatóiparában.</p> <p>A hegyimentőszolgálat modernizálása, a hegyi- és aktív turizmus biztonságosabbá tétele; benyújtott pályázat, a ROP program 5.2-es tengelye.</p>	<p>konferenciák szervezése</p> <p>Konzultációs formák létrehozása turisztikai kezdeményezések számára</p> <p>Hatékony gyakorlati oktatási program kidolgozása diákok és egyetemi hallgatók számára</p> <p>Tapasztalatcserék szervezése országos és nemzetközi szakmai hálózatokkal és egyesületekkel</p> <p>Partnerségi kapcsolatok kialakítása az üdülési jegyekről szóló törvényes keretek kihasználására: tájékoztató és népszerűsítő kampány</p>	<p>turisztikai felnőttképzési oktatócsomag kidolgozása és bevezetése</p> <p>Folyamatos szakképzési projekt (Leonardo da Vinci), amelynek célja a hegyimentő szolgáltatások biztonságosságának és változatosságának növelése</p>	<p>információs rendszer létrehozása: turisztikai információs iroda-hálózat, hirdetőtáblák, jelzőtáblák rendszere</p> <p>Marketing együttműködési kapcsolatok kiépítése mikro-regionális, regionális és országos szinten</p> <p>Hargita és Kovászna megyék kulturális-természeti értékeit népszerűsítő program; benyújtott pályázat, a ROP 5.3. tengelye</p>
--	--	---	--	---	---

Helyi önkormányzatok által futtatott vagy kezdeményezett programok, projektek					
	1. A természeti és kulturális örökség védelme és hasznosítása	2. A vendéglátóegységek és a kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése	3. A turizmus megyei szervezetrendszerének fejlesztése	4. A turizmusban alkalmazott személyzet képzési feltételeinek javítása	5. Székelyföld turisztikai desztinációmarketing
I. Folyamatban levő fejlesztési projektek, programok	<p>A Gyilkostó turisztikai hely ökológizálása és turisztikai infrastruktúrájának fejlesztése</p> <p>I a) szakasz. Ivóvíz-hálózat, b) Csatornarendszer – Gyergyószentmiklós</p> <p>A gyergyóalfalvi „Mikó” kúria felújítása</p>	<p>Sípálya felszerelése – Borszék – terv szakasz</p> <p>Ifjúsági tábor felszerelése, Csíkmadaras</p> <p>A kultúrház felújítása és a melléképületekben szálláshelyek kialakítása – Kápolnásfalva község</p> <p>Az Egyeseknél található menedékház felújítása</p>	<p>Görgényi Medence Turisztikai Egyesület létrehozása</p> <p>Kapcsolatok kiépítése a Bukovina-i Turizmusért Egyesülettel</p>		

		Turisztikai infrastruktúra tervezése a Csíkszentimrei Büdösfürdő turisztikai terület számára			
II. A közelmúltban kezdeményezett projektek és projekt-ötletek	<p>Kezelőközpont létesítése az ásványvizek kihasználása érdekében – Borszék</p> <p>Gyógyfürdő és egészségközpont építése – Parajd</p> <p>A kultúrház felújítása, az épületben gyógy- és élményfürdő kialakítása – Tusnádfürdő</p> <p>Kalitatív és kantitatív elemzés, a Kelemen-havasok térségében található, turisztikai célokra hasznosítható termálvizek feltérképezése</p>	<p>„Homoródloka – szórakozási övezet” kialakítása – Kápolnásfalu</p> <p>Sípálya felszerelése a Szentimrei Büdösfürdőn</p> <p>Sípálya felszerelése, turistaösvények kijelölése Gyergyótölgyesen</p> <p>„Csillagkerék” néptánc- és téli népszokások fesztivál újraindítása – Gyergyótölgyes</p> <p>A kultúrház és a hozzá</p>	<p>A megyei mikrorégiók körzeteiben turisztikai szakmai egyesületek létesítése, ezek megyei, térségi szövetkezetének létrehozása</p> <p>A polgármesteri hivatalok vagy a közösségfejlesztési egyesületek keretében referens és ellenőr munkakörök létrehozása</p> <p>Konzultációs formák létrehozása turisztikai kezdeményezések számára</p> <p>Hatékony gyakorlati</p>	<p>Helyi aktorokból álló animátori turisztikai hálózat létrehozása Székelykeresztúron</p>	<p>A város és Keresztúr kistérség részére széleskörű promóciós csomag kidolgozása</p> <p>A Kelemen-havasok térség turisztikai promóciója érdekében kisfilmet tartalmazó DVD készítése 100 példányban</p> <p>Kalitatív és kantitatív elemzés, a Kelemen-havasok térségében található, turisztikai célokra hasznosítható termálvizek feltérképezése</p>

	<p>Biális-kúria felújítása, átalakítása Multifunkciós Kulturális Központtá, Csíkszentmihály község</p> <p>A Ladó-ház megvásárlása és átalakítása Népi Múzeummá Csíkszentmihály község</p> <p>A malom felújítása, Csíkszentmihály község 44. szám</p>	<p>tartozó panzió felszereltségének javítása – Máréfalva</p>	<p>oktatási program kidolgozása diákok és egyetemi hallgatók számára</p> <p>Tapasztalatcserek szervezése országos és nemzetközi szakmai hálózatokkal és egyesületekkel</p>		<p>Kiegészítő anyagok készítése szakmai befektetők vonzására elsősorban a szállodaipar és a gyógyfürdők területén</p> <p>A turisták számára átlátható és dinamikus információs rendszer létrehozása: turisztikai információs iroda-hálózat, hirdetőtáblák, jelzőtáblák rendszere</p> <p>Marketing együttműködési kapcsolatok kiépítése mikro-regionális, regionális és országos szinten</p>
--	--	--	--	--	---

Más, civil szervezetek, közintézmények, szakmai egyesületek, turisztikai vállalkozások által futtatott vagy kezdeményezett projektek					
	<i>1. A természeti és kulturális örökség védelme és hasznosítása</i>	<i>2. A vendéglátóegységek és a kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése</i>	<i>3. A turizmus megyei szervezetrendszerének fejlesztése</i>	<i>4. A turizmusban alkalmazott személyzet képzési feltételeinek javítása</i>	<i>5. Székelyföld turisztikai desztinációmarketing</i>
	<p>A természeti rezervátumok mellé ökológiai képzési (ökoturisztikai) útvonalak kiépítése, ezek mediatizálása</p> <p>A turisztikai jelzésekkel ellátott útvonalak rehabilitációját célzó program kiterjesztése hegyvidéki és dombvidéki területekre: a Görgény-Hargita vulkanikus fennsík, a Kis-Küküllő, Udvarhely és Homoród dombvidéke, a Görgény-Hargita-Barót és /vagy Persány-hegységek főútvonala</p> <p>A kerékpáros- és</p>	<p>A csíkszeredai Fenyő szállodalánc kiterjesztése, a legmagasabb standardoknak megfelelő wellness és konferencia-központ létrehozása</p> <p>Nyári tábor létrehozása a Keresztúr kistérségben levő Sósút üdülöhelyen</p> <p>A Fehérlófia Egyesület által kezdeményezett, sportolási lehetőségekkel rendelkező ifjúsági központ létrehozása Székelykeresztúron</p>	<p>A megyei mikrorégiók körzeteiben turisztikai szakmai egyesületek létesítése, ezek megyei, térségi szövetkezetének létrehozása</p> <p>Turisztika, környezet, kultúra témakörökben időszakos jelleggel szemináriumok, konferenciák szervezése</p> <p>Tapasztalatcserék szervezése országos és nemzetközi szakmai hálózatokkal és egyesületekkel</p>	<p>A területen történő szakosodások érdekében turisztikai felnőttképzési oktatócsomag kidolgozása és bevezetése</p>	<p>Promóciós tájékoztatási anyag elkészítése (térképek, útmutatók, brosúrák, szórólapok, honlapok, DVD-k) a térségi turisztikai látványosságokról, turisztikai termékek szerint: ökoturizmus, aktív turizmus (kirándulások, kerékpározás, téli sportok), gyógykezelési célú turizmus, kulturális és vallási turizmus; ezek megjelenítése az adott turisztikai termék promociós és elosztási csatornáin: turisztikai</p>

	<p>lovasturizmus útvonal-hálózatának megtervezése a fő vízfolyások mentén és ezek beépítése az országos és nemzetközi EUROVELO hálózatba</p> <p>A jelenleg létező sípályák megfelelő ellátottságának biztosítása, valamint sípályák kialakítása más, erre alkalmas turisztikai célterületeken is</p>	<p>50 férőhelyes szálláshely elkészítése a HB HOTEL S' Csukás Szállójában, Tusnádfürdőn</p> <p>Az ONIX hotellánc felújítása és bővítése, KONTAKT KFT, Tusnádfürdő</p> <p>Az Olt szálló általános felújítása; modern parkoló létrehozása, fedett úszoda létrehozása a HB HOTEL S' Csukás Szállójában, Tusnádfürdőn</p> <p>A magas színvonalú és jellegzetes étkezési célokat szolgáló fogadóhelyek fejlesztése</p>			<p>kiállítások és vásárok, körutazás-szervezési gazdasági ügynökökön keresztül</p> <p>Honlap elkészítése a Görgényi medence turizmusának népszerűsítése és fejlesztése érdekében, amelynek célja egyrészt a reklám, másrészt az online kutatás, valamint a turisztikai desztináció-menedzsment kialakulásának támogatása</p>
--	--	---	--	--	--

Bibliográfia

Könyvek, utikönyvek:

- Cianga Nicolae, România, Geografia Turismului (Partea Întâi), 2001, Presa Universitara Clujeana, Cluj-Napoca;
- Cianga Nicolae, Turismul din Carpatii Orientali, 1998, Presa Universitara Clujeana, Cluj-Napoca;
- Cianga Nicolae, 1998: Turismul în Carpatii Orientali, Institutul National de Statistica a Judetului Harghita, 2005;
- Cocean Pompei, Geografia Turismului, 1999, Editura Focul Viu, Cluj-Napoca;
- Cocean Pompei, Geografia Turismului Românesc, 1997, Editura Focul Viu, Cluj-Napoca;
- Cocean, P., Vlasceanu, Gh., Negoescu, B., Geografia generala a turismului, (2002), Editura Meteora Press, Bucuresti;
- Deák Ferenc, László László, Erdély Útikalauz, 2005, Editura Erdélyi Gondolat, Székelyudvarhely;
- Ghidul statiunilor turistice, Ministerul Transporturilor, Constructiilor si Turismului, Autoritatea Nationala pentru Turism, 2007;
- Ghidul pârtiilor de schi, Ministerul Transporturilor, Constructiilor si Turismului, Autoritatea Nationala pentru Turism, 2007;
- Horváth Alpár, *Statiunile balneo-climaterice mici si mijlocii din judetul Harghita*, 2000, Lucrare de disertatie, UBB Facultatea de Geografie, Cluj-Napoca;

Felhasznált dokumentumok, cikkek, tanulmányok:

- Arhiva Reprezentantei de Informare si Promovare Turistica Budapesta a MIMMCTPL;
- Baza de date a Reprezentantei de Informare si Promovare Turistica Budapesta a MIMMCTPL;
- Buletin statistic lunar judetean, Institutul National de Statistica, 2006-2008;
- Fisa traseelor turistice din judetul Harghita, Servicul public Salvamont Harghita;
- HG 852/2008 pentru aprobarea normelor si criteriilor de atestare a statiunilor turistice, Monitorul Oficial 379/19.05.2008;
- INS: Recensământul Populatiei si a Locuintelor din martie 2002;

- INS: Statistica Teritoriala, 2005, 2006;
- Încadrarea drumurilor publice din Judetul Harghita, Editia Februarie 2008, Consiliul Judetean Harghita;
- Ghidul pârtiilor de schi 2007, Ministerul Transporturilor, Constructiilor si Turismului, Autoritatea Nationala de Turism;
- Master Planul pentru Turismul National al României, realizat de Organizatia Mondiala a Turismului, 2007;
- OM 636/2008 pentru aprobarea Normelor metodologice privind clasificarea structurilor de primire turistice, Monitorul Oficial 613/20.08.2008;
- Pârtii de schi clasificate în judetul Harghita;
- Perceptia României ca destinatie turistica în Ungaria, KPMG Leisure&Travel, 2005;
- Planul de Amenajare a Teritoriului National, Sectiunea a-VI-a - Zone Turistice;
- Planul de Dezvoltare Regiunea Centru 2007 – 2013;
- Planul National de Dezvoltare 2007-2013, Guvernul României, Bucuresti 2007;
- Programul Operativ Regional, parte a Strategiei Nationale de Dezvoltare Regionala 2007-2013, Guvernul României, Bucuresti 2007;
- Raportul Prefectului asupra starii generale economice, sociale si administrative a judetului Harghita pe anul 2006 - www.prefecturaharghita.ro/programe/programe.htm;
- Raport Privind Starea Mediului pe anul 2006 în Regiunea 7 Centru, ARPM Sibiu;
- Restaurante clasificate din judetul Harghita;
- Reteaua de reprezentante straine a MIMMCTPL:
- România. Geografia turismului (Partea întâi), Presa Universitara Clujeana. Cluj-Napoca, 2001;
- Strategie a Autoritatii Nationale a Turismului, faza draft, Autoritatea Nationala pentru Turism, Bucuresti, august 2006;
- Strategia Turismului Balnear, Institutul National de Cercetare-Dezvoltare pentru Turism, Bucuresti, septembrie 2006;
- Structuri de primire clasificate în judetul Harghita, Reprezentanta Teritoriala Harghita a Ministerului Transporturilor, Constructiilor si Turismului, Autoritatea Nationala pentru Turism, Directia Juridica Autorizare si Control;
- Studiul „Perceptia României ca destinatie turistica în Ungaria”, KPMG Leisure&Travel, 2005;

- Turismul româniei-Breviar Statistic, Institutul National de Statistica, 2007;
- Varga E. Árpád, <http://www.kia.hu/konyvtar/erdely/erd2002.htm>;
- World Travel and Tourism Council: România – Impactul Turismului si Calatoriilor asupra Locurilor de munca si Economiei;

Autoritati care au furnizat date:

- Agentia Judeteana de Ocupare a Fortei de Munca, Judetul Harghita;
- Asociatia de Turism Harghita
- Consiliul National al Audiovizualului Harghita
- Directia Judeteana de Statistica Harghita, Miercurea Ciuc;
- Inspectoratul Judetean Scolar Harghita
- Oficiul Judetean pentru Protectia Consumatorilor Harghita
- Reteaua de reprezentante straine a MIMMCTPL
- Serviciul public de salvamont Harghita

Weboldalak:

- www.businfo.ro/static04/HR/index.html
- www.cchr.ro/jud/turism/hun/ind.html.
- www.cchr.ro/ghidinvestitor
- www.ciucon.ro/harghita/crestere_moderata_a_efectivelor_de_ursi_din_judet___stiri_harghita_191_349913.html
- www.clmc.topnet.ro/ro/ezer.php?fc=m10
- www.covasna.info.ro/html/strategia_turismului.html
- <http://www.cugh.ro>
- www.e-calauza.ro
- www.harghita.anofm.ro
- www.infotravelromania.ro/cursuri_thrdetalii.html
- www.insse.ro
- <http://www.isjhr.eduhr.ro>
- www.iturism.ro
- www.mturism.ro

- <http://www.praid.ro/>
- www.prefecturahargita.ro/prezentarehr.htm
- www.rotur.ro
- www.thrgroup.ro
- http://tourinfo.ro/component/option,com_frontpage/Itemid,31/lang,hu/
- www.viaroamnia.eu
- www.wikipedia.ro - Aeroporturi în România

Ábrák jegyzéke

1.3.1. Ábra. A Nemzeti Stratégiai Referenciakeret és az Operatív Programok közötti stratégiai kapcsolatok

2.1.1. Ábra. A Romániába érkező turisták megoszlása 2007-ben turisztikai célpontok szerint, az összes turistára vetítve

2.1.2. Ábra. A Romániába érkező turisták számának alakulása turisztikai célpontok szerint 2000-2007 között

2.1.3. Ábra. A Romániában eltöltött éjszakák számának alakulása turisztikai célpontok szerint 2000-2007 között

2.1.4. Ábra. A Romániában eltöltött éjszakák megoszlása turisztikai célpontok szerint 2007-ben, az összes turistára és a külföldi turistákra vetítve

2.1.5. Ábra. A romániai tartózkodások átlagos időtartama turisztikai célpontok szerint 2000-ben és 2007-ben, az összes turistára és a külföldi turistákra vetítve

2.1.6. Ábra. Az első tíz kibocsátó ország részesedési aránya a Romániába látogatók számából 2007-ben

2.1.7. Ábra. A turisták számának alakulása a Központi Régió megyéiben

2.1.8. Ábra. Az eltöltött éjszakák számának alakulása a Központi Régió megyéiben

2.1.9. Ábra. A tartózkodások átlagos időtartamának alakulása a Központi Régió megyéiben

2.1.10. Ábra. A Központi Régió egyes megyéinek részesedési aránya a Régióban eltöltött éjszakák számából 2000-ben és 2007-ben

2.2.1. Ábra. Az országutak és európai utak részesedési aránya a közutakból

2.2.2. Ábra. A Hargita megyei közutak (km)

2.2.3. Ábra. A tömegközlekedésben résztvevő utasok száma (ezer személy)

2.2.4. Ábra. Orvosok száma (fogorvosok nélkül)

2.2.5. Ábra. Az 1000 lakosra jutó telefonelőfizetések száma

2.2.6. Ábra. Az 1000 lakosra jutó rádióelőfizetések száma

2.2.7. Ábra. Csatornahálózattal rendelkező települések száma Hargita megyében

2.2.8. Ábra. Szálláshelyek száma – megyék szerinti összehasonlítás

2.2.9. Ábra. Működő szálláshelyek, megyék szerinti összehasonlítás a népességszámhoz viszonyítva

- 2.2.10. Ábra. Vendégek száma az elszállásolási lehetőségeket kínáló fő turisztikai fogadóegységekbe, a turisztikai fogadóegységek típusai szerint, 2007-ben
- 2.2.11. Ábra. Turistaérkezések száma 2007-ben
- 2.2.12. Ábra. Szálláshelyek kihasználtsági mutatói, 2007
- 2.2.13. Ábra. Románia turisztikai desztinációként való érzékeléséhez kapcsolt képzettársítások
- 2.2.14. Ábra. Romániához, mint turisztikai desztinációhoz kapcsolt képzettársítások
- 2.2.15. Ábra. Kedvelt elszállásolási formák Romániában
- 2.2.16. Ábra. Utazások okai (%)
- 2.2.17. Ábra. Romániába történő látogatások okai
- 2.2.18. Ábra. Kedvelt turisztikai célpontok Romániában
- 2.2.19. Ábra. A romániai utazások évszakok szerinti megoszlása
- 2.2.20. Ábra. A jövőben tervezett látogatások évszakok szerinti megoszlása
- 2.2.21. Ábra. Magyarországi turisták Romániai utazások nyomán kialakult elégedettségi mutatói
- 2.2.22. Ábra. Javasolnák-e Romániát mint turisztikai desztinációt
- 2.2.23. Ábra. Miért javasolnák a romániai látogatást
- 2.2.24. Ábra. A régió megyéinek ismertségi/népszerűségi mutatója
- 2.2.25. Ábra. A kistérségek népszerűségi mutatója
- 2.2.26. Ábra. Hargita megye térségeinek népszerűségi mutatója
- 2.2.27. Ábra. Turisztikai célpontok népszerűségi mutatója
- 2.2.28. Ábra. Különböző turisztikai formák népszerűségi mutatója
- 2.2.29. Ábra. Ki szervezte meg az utazást
- 2.2.30. Ábra. Ki fogja megszervezni az utazást
- 2.2.31. Ábra. A civil foglalkoztatott népesség megoszlása gazdasági tevékenységek szerint Hargita megyében
- 2.2.32. Ábra. Munkanélküli segélyben részesülő munkanélküliek száma
- 2.2.33. Ábra. Turisztikai földrajz szakra beiratkozott, illetve végzett egyetemi hallgatók száma
- 2.2.34. Ábra. Havi átlagos nettó jövedelmek Hargita megyében tevékenységi területek szerint

Táblázatok jegyzéke

- 2.1.1. Táblázat. A Romániába érkező látogatók számának alakulása a határátkelőhelyek nyilvántartása alapján, a legfontosabb kibocsátó országok szerint, a 2007-es év szerinti csökkenő sorrendben
- 2.1.2. Táblázat. Vendégérkezések száma, vendégéjszakák száma, tartózkodások átlagos időtartama a Központi Régió megyéiben, romániai és külföldi turisták szerinti bontásban
- 2.1.3. Táblázat. Románia megyéinek sorrendje a romániai és külföldi turisták által eltöltött éjszakák száma szerint, az egyes megyék átlagos részesedése az országban eltöltött összes vendégéjszakából 2007-ben
- 2.2.1. Táblázat. Vasúti sínek Hargita megyében
- 2.2.2. Táblázat. Közutak Hargita megyében
- 2.2.3. Táblázat. Közúti szállítás/tömegközlekedés
- 2.2.4. Táblázat. Hegyi balesetek száma Hargita megyében
- 2.2.5. Táblázat. Orvosok – fogorvosok – korházi ágyak – gyógyszertárak 2005-ben
- 2.2.6. Táblázat. Közszolgáltatások 2006-ban
- 2.2.7. Táblázat. Zöldterületek (2007)
- 2.2.8. Táblázat. Létező szálláshelyek száma a szálláshelyek típusa szerint Hargita megyében (1990-2007)
- 2.2.9. Táblázat. Bejegyzett sípályák Hargita megyében, 2007
- 2.2.10. Táblázat. Berendezések és kezelési eljárások a Hargita megyei turisztikai helyek gyógyfürdőiben
- 2.2.11. Táblázat. Az összes gazdasági tevékenységben dolgozó alkalmazottak, illetve szállodai és vendéglői alkalmazottak számának alakulása
- 2.2.12. Táblázat. Betöltetlen munkahelyek Hargita megyében
- 2.2.13. Táblázat. Munkanélküli segélyben részesülő munkanélküliek száma
- 2.2.14. Táblázat. A Hargita Megyei Tanfelügyelőség beiskolázási terve
- 2.2.15. Táblázat. Követelmények, törvényes alapok és tanúsítványi kategóriák a turisztikában
- 2.2.16. Táblázat. A Központi Régió lakosságának havi nettó átlagkeresete
- 2.2.17. Táblázat. Kiosztott gyógykezelési jegyek száma
- 2.3.1. Táblázat. Létező turisztikai szálláshely-típusok (helyek száma) a vizsgált megyékben

2.3.2. Táblázat. Sípályák a vizsgált megyékben, térségekben

2.3.3. Táblázat. A természetes gyógyhatású erőforrásokkal rendelkező településekben elérhető szálláshelyek

2.3.4. Táblázat. Kovászna, Hargita és Maros megyék összehasonlítása

2.3.5. Táblázat. Kovászna, Hargita és Maros megyék összehasonlítása a vizsgált tényezők részarányos megoszlása szerint

2.3.6. Táblázat. A térségek összehasonlítása

2.3.7. Táblázat. A térségek összehasonlítása a vizsgált tényezők részarányos megoszlása szerint